

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 22 november 2018
(OR. en)

14442/18

SOC 731
EMPL 548
EDUC 439
ECOFIN 1121

FÖLJENOT

från:	Jordi AYET PUIGARNAU, direktör, för Europeiska kommissionens generalsekreterare
inkom den:	22 november 2018
till:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2018) 761 final
Ärende:	UTKAST TILL GEMENSAM SYSSELSÄTTNINGSRAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN OCH RÅDET Följedokument till kommissionens meddelande Årlig tillväxtöversikt för 2019

För delegationerna bifogas dokument – COM(2018) 761 final.

Bilaga: COM(2018) 761 final

Bryssel den 21.11.2018
COM(2018) 761 final

**UTKAST TILL GEMENSAM SYSSELSÄTTNINGSRAPPORT
FRÅN KOMMISSIONEN OCH RÅDET**

Följedokument till kommissionens meddelande

Årlig tillväxtöversikt för 2019

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<u>INLEDNING</u>	2
<u>DE VIKTIGASTE BUDSKAPEN I RAPPORTEN</u>	3
<u>1. UTVECKLING OCH UTMANINGAR FÖR ARBETSMARKNADEN OCH DEN SOCIALA SITUATIONEN I EUROPEISKA UNIONEN</u>	13
<u>1.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden</u>	13
<u>1.2 Den sociala situationen</u>	18
<u>2. EXEMPEL FRÅN DEN SOCIALA RESULTATTAVLAN</u>	22
<u>2.1 Resultattavlan i korthet</u>	22
<u>2.2 Exempel från den sociala resultattavlan</u>	24
<u>3. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSLÄNDERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT</u>	31
<u>3.1 Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft</u>	31
<u>3.1.1 Nyckelindikatorer</u>	32
<u>3.1.2 Politiska åtgärder</u>	46
<u>3.2. Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till sysselsättning samt öka arbetskraftens färdigheter och kompetens</u>	52
<u>3.2.1 Nyckelindikatorer</u>	52
<u>3.2.2 Politiska åtgärder</u>	81
<u>3.3. Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig</u>	95
<u>3.3.1 Nyckelindikatorer</u>	95
<u>3.3.2 Politiska åtgärder</u>	121
<u>3.4. Riktlinje 8: Främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom</u>	136
<u>3.4.1 Nyckelindikatorer</u>	136
<u>3.4.2 Politiska åtgärder</u>	161
<u>BILAGOR</u>	167

INLEDNING

Europeiska kommissionens och rådets gemensamma sysselsättningsrapport upprättas i enlighet med artikel 148 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Utkastet till rapport har utarbetats av Europeiska kommissionen och ingår i det så kallade höstpaketet med bland annat den årliga tillväxtöversikten, som utgör startskottet för den europeiska planeringsterminen. Sysselsättningsrapporten innehåller en årlig översikt över den viktigaste utvecklingen när det gäller sysselsättningen och den sociala situationen i Europa samt över de reformer som medlemsländerna gjort i enlighet med riktlinjerna för deras sysselsättningspolitik¹. Det finns ett avsnitt för varje riktlinje: stimulera efterfrågan på arbetskraft (riktlinje 5), öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till sysselsättning, färdigheter och kompetens (riktlinje 6), förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig (riktlinje 7) samt främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom (riktlinje 8).

Sysselsättningsrapporten innehåller dessutom en analys av medlemsländernas resultat i förhållande till den sociala resultattavla som infördes i samband med den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Pelaren är en interinstitutionell proklamation av Europaparlamentet, rådet och kommissionen och offentliggjordes den 17 november 2017. I den fastställs principer och rättigheter på tre områden: i) lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, ii) rättvisa arbetsvillkor samt iii) social trygghet och social integration. Övervakningen av resultaten på dessa områden underbyggs av en detaljerad analys av den sociala resultattavlan.

Kapitel 1 i sysselsättningsrapporten beskriver utvecklingen när det gäller arbetsmarknaden och den sociala situationen i EU. Kapitel 2 beskriver de viktigaste resultaten från analysen av den sociala resultattavlan som är kopplad till den sociala pelaren. Kapitel 3 innehåller en detaljerad beskrivning av nyckelindikatorer (bland annat från den sociala resultattavlan) och medlemsländernas reformer enligt riktlinjerna för sysselsättningspolitiken.

¹ Europeiska unionens råd antog i juli 2018 reviderade sysselsättningsriktlinjer i syfte att anpassa dem till den europeiska pelaren för sociala rättigheter (Rådets beslut (EU) 2018/1215 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik).

DE VIKTIGASTE BUDSKAPEN I RAPPORTEN

EU har gjort framsteg när det gäller den sociala resultattavla som åtföljer den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I och med att situationen på arbetsmarknaderna förbättras och fattigdomen minskar har 13 av de 14 huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan i genomsnitt förbättrats under det senaste året. Alla människor och länder har dock inte ännu konkret gynnats av den ekonomiska återhämtningen. För de flesta medlemsländer finns det utmaningar när det gäller vissa principer i pelaren. Den rådande ekonomiska uppgången innebär en möjlighet att satsa mer på reformer som syftar till att göra arbetsmarknaderna och de sociala trygghetssystemen mer inkluderande, hållbara och rättvisa, och därmed främja konvergens mot bättre levnads- och arbetsförhållanden i EU. Återhämtningen har emellertid även vissa negativa risker och därför är det viktigt för medlemsländerna att ta vara på denna möjlighet.

Många nya arbetstillfällen skapas och sysselsättningen är rekordhög i EU. Under andra kvartalet 2018 hade 239 miljoner personer ett jobb i EU. Det är 14 miljoner fler än i mitten av 2013, då krisen var som värst och antalet sysselsatta var som lägst. Sysselsättningsgraden för 20–64-åringar ökade till 73,2 % under samma period och om denna utveckling fortsätter kommer EU med all sannolikhet att nå Europa 2020-målet om en sysselsättningsgrad på 75 % år 2020. Sysselsättningsökningen under 2017 och under de första två kvartalen 2018 fördelades över alla relevanta demografiska grupper. Precis som tidigare år ökade sysselsättningen mest bland äldre arbetstagare (55–64 år). Sysselsättningsgraden varierar dock avsevärt inom EU, vilket visar att det finns utrymme för ytterligare förbättringar särskilt i de medlemsländer som fortfarande ligger långt under sina nationella Europa 2020-mål.

Arbetslösheten är nu på samma nivå som före krisen men den är fortfarande hög i flera medlemsländer. Tack vare en stadig återhämtning på arbetsmarknaden fortsatte arbetslösheten att sjunka under 2017 och låg på 6,9 % under andra kvartalet 2018. Arbetslösheten är nu lägre än den varit på tio år – mer än 4 procentenheter under den högsta noteringen 2013. I euroområdet var arbetslösheten 8,3 % under det andra kvartalet 2018, vilket är en procentenhet mer än 2008 då den var som lägst. Arbetslösheten är fortfarande särskilt hög i Grekland, Spanien, Italien, Kroatien och Cypern.

Sysselsättningen ökar fortfarande mer mätt i antalet sysselsatta personer än i antalet arbetade timmar. Antalet arbetade timmar i EU fortsatte att öka under 2017, om än inte lika

snabbt som den totala sysselsättningen, men man är fortfarande inte tillbaka på 2008 års nivå. Antalet ofrivilligt deltidanställda (dvs. personer som är deltidanställda men vill arbeta mer) är stort – och fortfarande 1,3 miljoner fler än 2008 – vilket tyder på att det finns lediga resurser (slack) på arbetsmarknaden. Att antalet arbetade timmar per person minskar är ändå en del av en strukturell utveckling som inleddes redan i början av 2000-talet.

Hushållens inkomster ökar i nästan alla medlemsländer. Hushållens reala disponibla inkomst per capita har ökat mest i de nyaste medlemsländerna, vilket stöder den uppåtgående konvergensen. Utvecklingen kan främst förklaras med gynnsamma ekonomiska förhållanden, men den beror även på reformer som lett till att nivån på de sociala förmånerna har förbättrats, till exempel i form av minimiinkomstsystem. I ett antal länder ligger dock den reala disponibla bruttoinkomsten per capita fortfarande betydligt under nivåerna före krisen. Hushållens inkomster har ökat långsammare än BNP, vilket visar att inkomstökningarna till följd av återhämtningen endast i viss grad har nått hushållen. Man kan alltså fråga sig hur inkluderande den senaste tidens tillväxt är.

Den stadiga återhämtningen i ekonomin och på arbetsmarknaden resulterade i en kraftig minskning av andelen personer som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning under 2017. Fler än fem miljoner personer är inte längre fattiga eller socialt utestängda, vilket är den största minskningen sedan återhämtningen började. Bakom förändringen ligger främst det faktum att antalet personer som lever i allvarlig materiell fattigdom och/eller lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet har minskat (dessa indikatorer har minskat med 15 respektive 8 miljoner sedan de högsta noteringarna). Det totala antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning uppgick 2017 till 113 miljoner, dvs. 22,5 % av den totala befolkningen, vilket är lägre än före krisen. Enligt uppskattningar kommer denna utveckling att fortsätta under det kommande året. Det är dock fortfarande långt kvar till Europa 2020-målen om minskad fattigdom och social utestängning. Risken att drabbas av fattigdom eller social utestängning är fortfarande hög i synnerhet för barn, personer med funktionsnedsättning och personer med invandrabakgrund.

Reallöneökningen minskade 2017 men har börjat återhämta sig under 2018. Sammantaget är löneökningen fortfarande lägre än vad som skulle kunna förväntas med tanke på den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden och i ekonomin. Orsaken till de måttliga löneökningarna under de senaste åren är den svaga produktivitetsökningen, fortsatt låga inflationsförväntningar och outnyttjad kapacitet på arbetsmarknaden. De genomsnittliga

reallönerna är fortfarande lägre än före krisen i många medlemsländer och ökningen under 2017 var inte lika stor som produktivitetsökningen. Detta följer den långsiktiga utvecklingen. Mellan 2000 och 2017 ökade mervärdet per anställd i EU med 15,6 % medan ersättningen per anställd endast ökade med 11,2 % (realvärden). Trots denna utveckling finns det tecken på att det sker en konvergens i fråga om arbetsinkomsterna. Skillnaderna mellan och inom medlemsländerna är dock fortfarande stora.

Lönebildningssystemen (även för minimilöner) har börjat anpassas till de förbättrade förhållandena på arbetsmarknaden. De lagstadgade minimilönerna har höjts i flera länder i samarbete med arbetsmarknadens parter. Denna utveckling är viktig med tanke på att fattigdomsriskerna bland förvärvsarbetande fortsättningsvis är höga i flera medlemsländer. Skattesystemens utformning och de sociala förmånernas nivåer måste därför ses över. Mot denna bakgrund är det viktigt att reglerna för justering av minimilönerna är öppna och förutsägbara och att deras inverkan på konkurrenskraften, skapandet av nya arbetstillfällen och fattigdomen bland förvärvsarbetande beaktas.

Trots att det skapas nya arbetstillfällen har vissa grupper fortfarande svårt att fullt ut dra nytta av återhämtningen. Under 2017 ökade sysselsättningen främst bland kvinnor, äldre arbetstagare och högutbildade. Sysselsättningsgraden bland lågutbildade arbetstagare är däremot fortfarande lägre än före krisen, och ligger nästan 30 procentenheter under sysselsättningsgraden för högutbildade. Sysselsättningen bland unga ökar visserligen men är lägre än den var 2008 (2,7 procentenheter mindre). Det är dock positivt att andelen unga som varken arbetar eller studerar nu är på samma nivå som före krisen, dvs. 10,9 %. Personer med invandrarbakgrund har svårare att få jobb. Sysselsättningsgraden för arbetstagare som är födda utanför EU var under 2017 hela 10 procentenheter lägre än för arbetstagare födda i EU (jämfört med 4,5 procentenheter 2008). Skillnaden är särskilt stor för kvinnor. Arbetsmarknadsdeltagandet bland personer med funktionsnedsättning är i allmänhet också mindre och den kompetens de har är en potential som till stor del är outnyttjad.

Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden fortsätter att öka i snabb takt. Sysselsättningsgraden för kvinnor var 66,5 % under 2017, vilket är nästan 5 procentenheter högre än 2008. Skillnaden mellan mäns och kvinnors sysselsättningsgrad är fortfarande stor och varierar betydligt mellan medlemsländerna. Trots att kvinnor generellt sett är mer kvalificerade än män sett till utbildningsnivå är löneskillnaderna mellan könen stora och minskar långsamt. Kvinnor är överrepresenterade inom låglönesektorer och låglöneyrken,

och det är vanligare att de har ett lågkvalificerat jobb som inte motsvarar deras kompetensnivå. Föräldraskap och omsorgsansvar är den främsta orsaken till att kvinnors förvärvsfrekvens är lägre än mäns, och ett bristfälligt utbud av tjänster är ett stort hinder för att de ska kunna fortsätta förvärvsarbete eller återvända till arbetsmarknaden. Informella omsorgsgivare, som i de flesta fall är kvinnor, löper dessutom större risk att drabbas av fattigdom och ekonomiskt beroende och deras avbrott i karriären leder ofta till att de får sämre pensionsrättigheter. Ett antal medlemsländer har vidtagit åtgärder för att se till att alla har tillgång till barnomsorg samt långvarig vård och omsorg som är av hög kvalitet och inte alltför dyr. Flera problem kvarstår dock. En jämnare fördelning av betald familjeledighet mellan kvinnor och män skulle i vissa fall bidra till att öka sysselsättningen. Några medlemsländer ser över sina skatte- och förmånssystem för att undanröja negativa incitament som hindrar den andra försörjaren i familjen från att jobba. Konkreta åtgärder för att få bukt med löneskillnaderna mellan könen har endast vidtagits i ett fåtal länder.

Under det senaste årtiondet har sysselsättningsgraden bland äldre ökat betydligt. Sysselsättningsgraden för åldersgruppen 55–64 år ökade från 45,5 % under 2008 till 57,1 % under 2017. Äldre arbetstagare har varit förhållandevis mer skyddade från den ekonomiska nedgången och deras sysselsättningsgrad har ökat under krisen, vilket har varit en viktig drivkraft för återhämtning av sysselsättningen. Det finns många anledningar till att yrkeslivet varar allt längre, bland annat en höjning av den lagstadgade pensionsåldern, bättre tillgång till omsorgstjänster, möjlighet till flexibla arbetsformer och strategier för aktivt åldrande. Flera medlemsländer uppmuntrar äldre arbetstagares deltagande på arbetsmarknaden till exempel genom att stödja flexibla övergångar till pensionering och genom att erbjuda både arbetsgivare och arbetstagare finansiella incitament.

Arbetsmarknadssituationen för unga förbättras hela tiden, men ungdomsarbetslösheten är fortfarande hög i ett antal medlemsländer. Arbetslösheten bland unga (15–24 år) minskar stadigt och är nu nere på samma nivå som 2008, men skillnaderna mellan länderna är stora, och i en del länder är andelen arbetslösa unga mycket hög. En stor del av de unga står fortfarande utanför arbetskraften. Totalt fanns det nästan 6 miljoner unga mellan 15 och 24 år i EU som varken arbetade eller studerade under 2017. Att unga under en längre tid står långt från arbetsmarknaden kan få negativa konsekvenser både för den potentiella tillväxten och för dem själva i form av försämrad kompetens och en högre risk att drabbas av fattigdom

och social utestängning senare i livet. Ländernas åtgärder i enlighet med rådets rekommendation om ungdomsgarantin bidrar starkt till förbättringar.

Tillgång till god utbildning för alla är en förutsättning för engagerade och aktiva unga människor som kommer in på arbetsmarknaden och i samhället. EU har gjort framsteg i fråga om 2020-målet att andelen unga med högst grundskoleutbildning ska vara högst 10 % och har nästan nått målet att 40 % ska ha en högskoleutbildning. Skillnaderna mellan medlemsländerna och mellan olika befolkningsgrupper är dock stora, till exempel mellan kvinnor och män och mellan personer födda i och personer födda utanför EU. Den höga andelen elever med svaga grundläggande färdigheter och den starka korrelationen mellan utbildningsnivå och socioekonomisk status och framgång på arbetsmarknaden är oroväckande. Medlemsländerna vidtar åtgärder för att förbättra sina utbildningssystem, särskilt för att ytterligare minska andelen som avbryter sina studier, främja lika tillgång och förbättra mindre gynnade elevers utbildningsnivå. Fler (och effektivare) investeringar i utbildningssystemen prioriteras i vissa medlemsländer. Att förbättra den högre utbildningens kvalitet och se till att den är mer relevant med tanke på arbetsmarknaden är också en viktig angelägenhet för medlemsländerna, särskilt eftersom man vill öka andelen med högskoleutbildning.

De tekniska förändringarna och följderna av dem på arbetsmarknaden kräver kompetenshöjning och omskolning bland befolkningen i arbetsför ålder. Det blir allt viktigare för arbetstagarna att ha en utbildning som är relevant på arbetsmarknaden för att de ska kunna anpassa sig till en omgivning som snabbt ändras. I EU är förhållandet mellan antalet lågutbildade vuxna och antalet lågkvalificerade jobb i genomsnitt tre till ett. Ändå är lågutbildade och äldre människor betydligt mindre benägna att delta i vuxenutbildning än genomsnittet. När det gäller digitala färdigheter finns det stora luckor: över 40 % av vuxna i EU saknar grundläggande digitala färdigheter och i vissa medlemsländer uppgår andelen till hela 70 %. Detta kan innebära att en stor del av befolkningen inte kan få tillgång till en rad olika tjänster, med negativa effekter på inkludering och produktivitet.

Medlemsländerna anpassar sina system för kompetensutveckling och tar fram strategier för att förbättra utbildningens relevans för arbetsmarknaden i syfte att underlätta de studerandes övergångar till och inom arbetsmarknaden. Som ett led i detta har man försökt göra det lättare att förstå och erkänna färdigheter och kvalifikationer i hela EU och tagit

hänsyn till sådan inlärning som sker utanför institutionella sammanhang. Systemen för yrkesinriktad utbildning ses över och uppdateras med målet att förbättra deras relevans för arbetsmarknaden och främja tillgången till utbildningen, men det finns fortfarande utmaningar i detta avseende. För att uppnå bättre resultat är det viktigt att man tillhandahåller incitament för mindre gynnade grupper att delta i vuxenutbildning samt ger ändamålsenlig vägledning och ekonomiskt stöd till företag som utbildar sina anställda. Medlemsländerna fortsätter att öka utbudet av utbildning och möjligheter till kompetensutveckling för lågutbildade vuxna i linje med initiativet om kompetenshøjningsvägar. Främjandet av digitala färdigheter är en viktig prioritering på utbildningsområdet i medlemsländerna.

Andelen atypiska anställningsformer är relativt stabil på EU-nivå men i flera medlemsländer är segmenteringen av arbetsmarknaden fortfarande stor. Andelen tidsbegränsade anställningar har inte ändrats avsevärt under de senaste åren, utan har legat på i genomsnitt 14 %. Sammantaget är mer än hälften av de tidsbegränsade anställningarna inte självvalda och i tolv medlemsländer uppgår denna andel till minst 70 %. Kombinationen av en hög andel tidsbegränsade anställningar och en låg andel som övergår i tillsvidareanställningar tyder på att arbetsmarknaden är tudelad i flera länder. Detta är oroväckande eftersom arbetstagare med atypiska anställningar upplever att de har lägre kvalitet i arbetet och löper större risk att drabbas av fattigdom. Dessutom kan ungefär en fjärdedel av alla egenföretagare i EU anses vara "utsatta" eller "falska" egenföretagare. Det finns även undersökningsresultat som tyder på att andelen personer som får mer än hälften av sin inkomst från s.k. plattformsarbete numera kan uppgå till cirka 2 % (2017) och denna andel förväntas öka. Det är därför viktigt att man i allt högre grad beaktar detta när politiken utformas. Reformen av lagstiftningen om anställningsskydd pågår i vissa medlemsländer, med målet att skapa bättre balans mellan flexibilitet och trygghet och att undvika segmentering. I vissa fall har man till exempel infört striktare villkor för användning av tidsbegränsade avtal och utvidgat möjligheterna till kollektiva förhandlingar om reglerna. Ett par medlemsländer har tagit initiativ till reglering av nya arbetsformer, bland annat när det gäller plattformsarbetare och egenföretagare utan anställda.

Arbetslöshetsförmåner som är tillräckligt stora, betalas ut under en rimlig tid, är tillgängliga för alla arbetstagare och åtföljs av ändamålsenliga aktiveringsåtgärder är viktiga för att stödja arbetssökande under övergångar. Dessa system är utformade på väldigt

varierande sätt i olika medlemsländer, sett till alla aspekter. De reformer som nyligen har vidtagits på området har främst handlat om att skärpa kraven på aktivering för arbetssökande som får förmåner, t.ex. när det gäller skyldigheten att söka jobb och villkoren för att ta emot ett nytt jobb. Situationen för atypiska arbetstagare som ofta inte har fullständig tillgång till systemet, liksom för egenföretagare som inte omfattas av förmånerna, är dock ännu oroväckande. Detta är frågor som lyfts fram i kommissionens förslag till rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare.

Ändamålsenliga aktiva arbetsmarknadsåtgärder och offentliga arbetsförmedlingar är avgörande för välfungerande och inkluderande arbetsmarknader. Med aktiva arbetsmarknadsåtgärder kan man förbättra matchningen på arbetsmarknaden och öka de arbetssökandes chanser att få ett nytt jobb. Aktiva arbetsmarknadsåtgärder är särskilt viktiga för att hjälpa långtidsarbetslösa att komma tillbaka in på arbetsmarknaden. Det största ansvaret för att hjälpa arbetslösa i arbetssökandet och slussa dem vidare till aktiveringsåtgärder ligger hos de offentliga arbetsförmedlingarna. Ändå varierar deltagandet och investeringarna i aktiva arbetsmarknadsåtgärder kraftigt inom EU. Hur mycket stöd de offentliga arbetsförmedlingarnas ger till arbetssökande varierar också mellan och ibland även inom medlemsländerna. Betydande åtgärder har vidtagits i majoriteten av medlemsländerna, främst när det gäller att tillhandahålla individanpassade tjänster, men flera medlemsländer skulle kunna stärka sina system för aktiva arbetsmarknadsåtgärder. Medlemsländerna har gjort framsteg när det gäller rådets rekommendation om långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden, men fler åtgärder måste vidtas för att främja samarbetet mellan olika aktörer och bättre nå ut till dem som står utanför arbetskraften. De offentliga arbetsförmedlingarna fortsätter med sitt reformarbete inom ramen för Europeiska nätverket för offentliga arbetsförmedlingar. En del medlemsländer har vidtagit ytterligare åtgärder för att främja migranternas inträde på arbetsmarknaden (särskilt flyktingar) men det finns inga systematiska strategier. Det skulle krävas en större satsning på kompetenshöjning och erkännande av färdigheter och kvalifikationer, effektiva arbetsmarknadsåtgärder och stöd från den offentliga arbetsförmedlingen.

Inkomstskillnaderna i EU minskade något 2017, för första gången sedan krisen, till följd av en snabbare ökning av låginkomsthushållens inkomster. Detta tyder på att även de mest utsatta börjar märka av återhämtningen. De tillgängliga uppskattningarna ger vid handen att den positiva utvecklingen kommer att fortsätta i de flesta medlemsländerna. Ändå hade den

rikaste femtedelen av befolkningen en disponibel inkomst som var 5,1 gånger högre än den fattigaste femtedelen i EU år 2017 (jämfört med 5,2 år 2016), med stora skillnader mellan medlemsländerna. I vissa länder är inkomstskillnaderna större än de var före krisen, ofta beroende på att alla inte har tillgång till utbildning eller social trygghet och på svaga arbetsmarknadsresultat. En del medlemsländer arbetar för att minska den bristande jämlikheten, särskilt när det gäller utformning av system för fastställande av minimilöner samt för skatter och sociala förmåner. För att hindra att ojämlikheter går i arv kan länderna bland annat främja lika möjligheter till utbildning, säkerställa tillgång till god hälso- och sjukvård och andra tjänster, verka för jämställdhet samt motverka regionala skillnader.

Effekten av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom fortsatte att minska 2017. Detta är i linje med att de automatiska stabiliseringseffekterna avtar under perioder av ekonomisk tillväxt, men skillnaderna mellan medlemsländerna är stora. Effekterna av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdomen minskade främst i de länder som redan länge varit EU-medlemmar, medan de ökade i de länder som anslutit sig senare till unionen (vilket tyder på konvergens). De samlade resultaten beror på den förbättrade situationen på arbetsmarknaden (och därmed relaterade förändringar vad gäller kännetecknen för dem som löper risk för fattigdom) samt på förändringar i förmånernas nivå och andelen som omfattas, bland annat det faktum att förmånerna ibland släpar efter de generellt ökande inkomsterna. Riktmärkningen visar att minimiinkomstförmånernas nivå varierar kraftigt mellan medlemsländerna.

Medlemsländerna fortsätter att modernisera sina sociala trygghetssystem genom att förbättra de sociala förmånerna och tjänsterna såväl i fråga om andelen som omfattas och nivån. De arbetar med att förbättra tillgången till social trygghet, särskilt för personer med atypisk anställning och egenföretagare, för vilka den sociala tryggheten fortfarande är bristfällig. Vissa innovativa lösningar införs också i fråga om nya arbetsformer. Arbetet med att förbättra förmånernas nivå fortgår men det har i vissa fall fördröjts. Flera medlemsländer har valt att aktivt satsa på inkludering och skapa bättre minimiinkomstsystem genom att kombinera lämpliga stödnivåer med tillgång till produkter och tjänster som möjliggör deltagande i samhället och se till att det finns incitament för återinträde på arbetsmarknaden. Vissa medlemsländer fokuserar på mer integrerade tjänster (t.ex. socialt bistånd, sysselsättningstjänster och andra sociala tjänster). Eftersom många hushåll lägger en betydande del av sina inkomster på boendeutgifter, samtidigt som antalet hemlösa inte har

minskat, har en del medlemsländer inlett reformer som syftar till att förbättra tillgången till bostäder, antingen genom att tillhandahålla incitament eller genom förebyggande åtgärder.

Den demografiska utvecklingen och den ökade förväntade livslängden är en tydlig signal om att såväl pensionssystemen som vård- och omsorgssystemen måste anpassas. Efterfrågan på långvarig vård och omsorg samt på hälso- och sjukvård ökar, och behoven ändras i takt med att befolkningen åldras. Under de kommande femtio åren kommer antalet personer som är över 80 år att fördubblas i EU. Det betyder att det 2050 kommer att finnas bara två personer i arbetsför ålder (15–64 år) för varje person över 65 år, jämfört med tre i dag – en andel som redan håller på att minska. Därför blir det allt viktigare att se till att pensionerna är tillräckliga, även om åtgärder som syftar till att skapa mer hållbara finanser är prioriterade i många medlemsländer. Pensionernas förmåga att ersätta inkomstbortfall och förebygga fattigdom varierar avsevärt mellan medlemsländerna. Medlemsländerna vidtar i allt högre grad åtgärder för att trygga tillräckliga pensioner, genom att införa minimigarantier och indexering av förmåner, främja en flexibel pensionsålder, skräddarsy villkoren för intjänade pensionsrättigheter efter olika kategorier av arbetstagare och stärka de kompletterande pensionerna.

Bättre tillgång till kvalitativ vård och omsorg samt ökad effektivitet är rättesnöret för medlemsländernas vårdreformer. För en del invånare i EU utgör kostnaderna och väntetiderna fortfarande betydande hinder för tillgång till hälso- och sjukvård. I ett antal medlemsländer är målet för hälso- och sjukvårdsreformerna därför att förbättra effektiviteten med hjälp av bättre samordning och genom att stärka primärvården och den förebyggande verksamheten. Åtgärder vidtas för att förbättra vårdpersonalens utbildning och arbetsvillkor. Det är fortfarande familjemedlemmar som i de flesta fall står för långvarig vård och omsorg, eftersom det i de flesta medlemsländer saknas strukturer som täcker behoven av äldreomsorg. Syftet med reformerna är att kombinera ett stödsystem för informella vårdgivare och anhörigvårdare via offentliga institutioner och ett nätverk av tjänster som tillhandahålls i närsamhället och av institutioner. På grund av de demografiska utmaningarna är det i detta sammanhang viktigt att tänka på hållbarheten.

En välfungerande dialog mellan arbetsmarknadens parter är en viktig del i EU:s sociala marknadsekonomi. Dialogen mellan arbetsmarknadens parter stärker den sociala sammanhållningen och minskar konflikter i samhället, vilket gynnar såväl arbetstagare och arbetsgivare som myndigheter. Att låta arbetsmarknadens parter delta i planeringen av

reformer kan förbättra utformningen och genomförandet av dem, öka allmänhetens känsla av delaktighet och så småningom leda till bättre socioekonomiska resultat. I vilken omfattning arbetsmarknadens parter deltar och vilken betydelse detta har varierar dock avsevärt mellan medlemsländerna. I flera fall är deltagandet svagt. Dialogen mellan arbetsmarknadens parter kan inte organiseras på exakt samma sätt i alla länder, men det finns helt tydligt utrymme att förbättra kapaciteten hos arbetsmarknadens parter och se till att det finns en lämplig ram för förutsägbara och snabba samråd med dem, inte minst under de centrala etapperna i den europeiska planeringsterminen. Likaså kan de erfarenheter som det civila samhällets organisationer har utnyttjas – vilket redan sker – för att se till reformerna utformas och genomförs på ett effektivt sätt. I vilken grad de olika samhällsaktörernas deltar varierar dock betydligt mellan medlemsländerna, och i vissa länder har aktörerna inte har tillräckliga resurser att aktivt delta i den politiska debatten.

1. UTVECKLING OCH UTMANINGAR FÖR ARBETSMARKNADEN OCH DEN SOCIALA SITUATIONEN I EUROPEISKA UNIONEN

Det här avsnittet innehåller en överblick över utvecklingen och utmaningarna när det gäller arbetsmarknaden och den sociala situationen i EU med en detaljerad analys av de viktigaste delområdena.

1.1 *Utvecklingen på arbetsmarknaden*

Situationen på arbetsmarknaden blir allt bättre och sysselsättningen är rekordhög i EU.

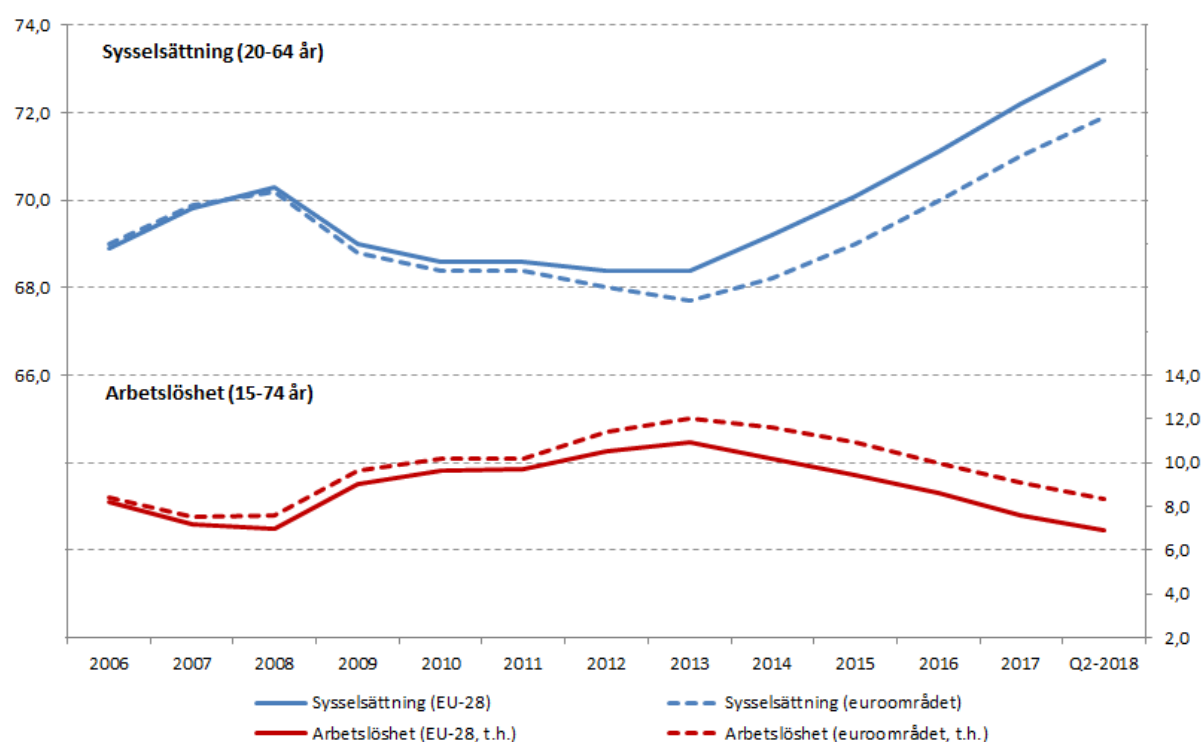
Tack vare den starka ekonomiska tillväxten (2,4 %) ökade antalet sysselsatta i EU med 1,6 % under 2017. Detta är den största ökningen under ett år sedan återhämtningen tog fart. Den totala sysselsättningen ökade även under de två första kvartalen 2018 och nådde 238,9 miljoner², viket är ungefär 3,2 miljoner fler arbetstillfällen än för ett år sedan, och den högsta nivån någonsin i EU. Sedan sysselsättningen började återhämta sig i mitten av 2013 har fler än 14 miljoner nya arbetstillfällen skapats.

Sysselsättningsgraden (i åldersgruppen 20–64 år) ökar sakta men säkert och närmar sig Europa 2020-målet. Sysselsättningsgraden ökade med 1,1 procentenheter under 2017 – något snabbare än under 2016 – och uppgick till 72,2 %. Sysselsättningen ökade även under de två första kvartalen 2018 och utgjorde då 73,2 % (diagram 1). Om den positiva utvecklingen fortsätter i samma takt kommer EU med all sannolikhet att nå Europa 2020-målet om en sysselsättningsgrad på 75 %. Situationen blir allt bättre även i euroområdet, där sysselsättningsgraden på 71,9 % under andra kvartalet 2018 var den högsta någonsin. Den positiva utvecklingen stöds av att deltagandet på arbetsmarknaden fortsätter att öka. Under andra kvartalet 2018 nådde arbetskraftsdeltagandet rekordhög 73,8 % (73,5 % i euroområdet). Arbetskraftsdeltagandet i EU har ökat stadigt, även under krisen, och närmar sig allt mer nivån i USA. Bakom det ökade arbetskraftsdeltagandet under 2017 stod precis som tidigare äldre arbetstagare och kvinnor.

² De sammanlagda sysselsättningssiffrorna bygger på nationalräkenskaper (inhemskt begrepp), medan övriga uppgifter bygger på arbetskraftsundersökningen. I hela avsnittet används säsongrensade kvartalsuppgifter.

Arbetslösheten är nu på samma nivå som före krisen. Tack vare den stabila sysselsättningsutvecklingen minskade arbetslösheten till 6,9 % under det andra kvartalet 2018. Arbetslösheten har inte varit så låg i EU sedan andra kvartalet 2008 och är mer än 4 procentenheter lägre än 2013 då den var som högst. Situationen har inte förbättrats lika mycket i euroområdet, utan där låg arbetslösheten på 8,3 % under det andra kvartalet 2018, vilket är en procentenhet mer än 2008 då den var som lägst. Den positiva utvecklingen hänger samman med att långtidsarbetslösheten (dvs. andel av befolkningen i arbetskraften som har varit arbetslös i minst ett år) har fortsatt att sjunka. Under andra kvartalet 2018 uppgick långtidsarbetslösheten till 3 % (3,9 % i euroområdet), vilket är 0,5 procentenheter mindre än samma period tolv månader tidigare. Trots att arbetslösheten (även långtidsarbetslösheten) minskade i alla medlemsländer i fjol är skillnaderna i arbetslöshet betydande (se avsnitt 3.1.1) och i många länder är den fortfarande långt högre än de lägsta nivåerna före krisen.

Diagram 1: Sysselsättning och arbetslöshet i EU och euroområdet

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Anm.: Säsongrensade uppgifter för andra kvartalet 2018.

Ungdomsarbetslösheten minskar också snabbt. Under andra kvartalet 2018 minskade andelen arbetslösa unga med 1,8 procentenheter jämfört med samma period tolv månader

innan och uppgick till 15,2 % (16,9 % i euroområdet). Detta är lika lågt som den lägsta nivå som nåddes precis före krisen (andra kvartalet 2008) och nästan 9 procentenheter lägre än 2013 då ungdomsarbetslösheten var som högst. Men andelen arbetslösa unga är fortfarande hög i vissa medlemsländer och till exempel i Spanien, Italien och Grekland uppgår den till över 30 % (se avsnitt 3.2.1). Situationen har dock förbättrats när det gäller andelen unga (15–24 år) som varken arbetar eller studerar. Deras andel minskade med 0,6 procentenheter till 10,9 % under 2017, vilket är ungefär samma nivå som 2008.

Samtidigt som ungdomsarbetslösheten har minskat har även utbildningsnivån bland unga blivit allt bättre. Andelen unga med högst grundskoleutbildning (bland 18–24 åringarna) har minskat stadigt under det senaste årtiondet och uppgick 2017 till 10,6 % (en minskning med 0,1 procentenheter). Detta är väldigt nära Europa 2020-målet på 10 %, men kan ännu förbättras³. Andelen 30–34-åringar med högskoleutbildning har likaså ökat stadigt till 39,9% under 2017, vilket betyder att Europa 2020-målet på 40 % nästan har nåtts.

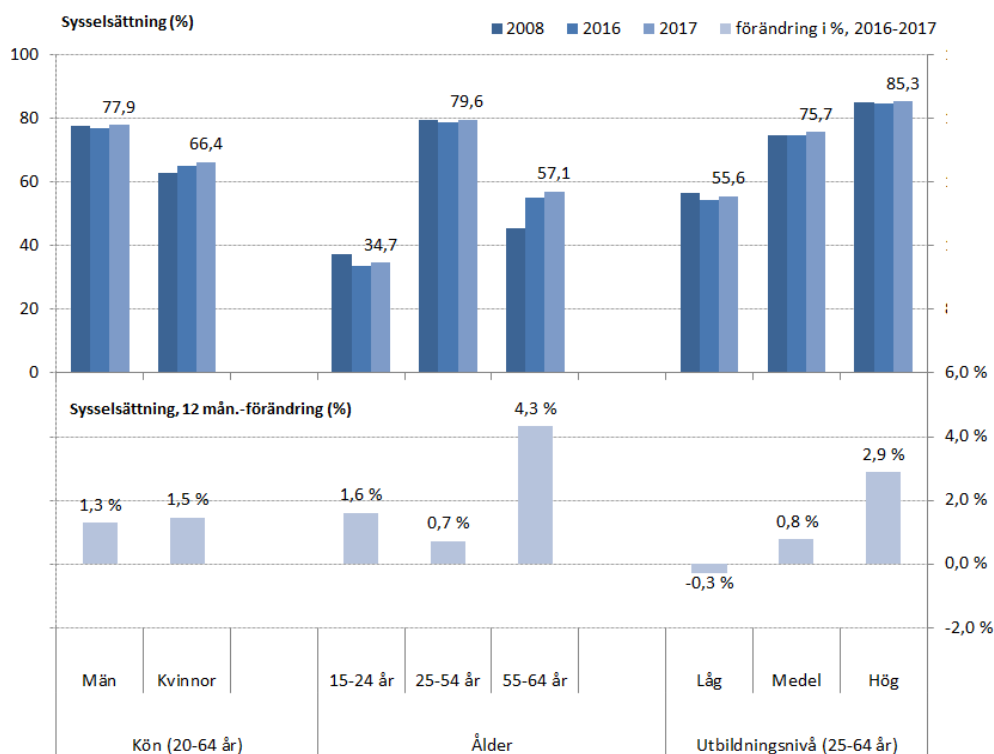
Återhämtningen är fortfarande mer märkbar mätt i antalet sysselsatta personer än i antalet arbetade timmar. Den totala mängden arbetade timmar i EU ökade med 1,2 % under 2017, vilket innebär att den positiva utveckling som inleddes 2015 fortsätter. Antalet arbetade timmar har dock inte ökat lika mycket som den totala sysselsättningen (som ökade med 1,6 %, se ovan), vilket tyder på att antalet arbetade timmar per person har minskat. Det totala antalet arbetade timmar har fortfarande inte återgått till en lika hög nivå som under 2008. Därmed torde det fortfarande finnas lediga resurser (slack) på arbetsmarknaden, vilket även bekräftas av andra indikatorer. Under 2017 fanns det nästan 9 miljoner ofrivilligt deltidsanställda i EU (dvs. personer med deltidsanställning som skulle vilja arbeta mer), vilket är mindre än den högsta noteringen på 10,3 miljoner under 2013, men ändå 1,3 miljoner fler än under 2008. Sett i ett längre perspektiv är den måttliga utvecklingen av antalet arbetade timmar en del av en strukturomvandling, där antalet deltidsanställningar har ökat under de senaste 15 åren och arbetstagarnas preferenser i fråga om arbetstid har ändrats. Till följd av detta har antalet arbetade timmar per person gradvis minskat sedan 2000⁴.

³ I meddelandet *Stärka den europeiska identiteten genom utbildning och kultur* av den 14 november 2017 (COM(2017) 673 final) anger kommissionen att målet är andelen unga med högst grundskoleutbildning ska ha minskat till 5 % senast 2025.

⁴ Närmare uppgifter finns i Europeiska kommissionens rapport (2018) *Employment and Social Developments in Europe. Annual Review 2018*.

Sysselsättningen ökade bland alla relevanta demografiska grupper under 2017. Precis som tidigare år ökade sysselsättningen mest bland äldre arbetstagare (55–64 år) (diagram 2). I denna åldersgrupp ökade antalet sysselsatta med 4,3 % under 2017, vilket ledde till att sysselsättningen ökade till 57,1 %. Detta är den högsta sysselsättningsgraden någonsin (nästan 12 procentenheter högre än 2008). Antalet sysselsatta unga (15–24 år) ökade något snabbare än under 2016 (1,6 % jämfört med 1,3 %). Trots detta har sysselsättningen bland unga inte helt återhämtat sig efter krisen, utan ligger på 34,7 %, vilket är 2,7 procentenheter lägre än 2008. Arbetskraftsdeltagandet är dock stabilt (41,7 % under 2017 jämfört med 41,6 % under 2016) och den ökade sysselsättningen innebär därför att arbetslösheten har fortsatt att sjunka bland denna åldersgrupp. Sysselsättningen bland kvinnor ökade något snabbare än sysselsättningen bland män 2017 (1,5 % jämfört med 1,3 %). Skillnaden mellan mäns och kvinnors sysselsättningsgrad är 11,5 procentenheter, dvs. nästan oförändrad jämfört med 2016 (0,1 procentenheter lägre) men betydligt lägre än före krisen då den var 15 procentenheter (2008). Sysselsättningen bland personer i åldersgruppen 20–64 år som är födda utanför EU ökade med 1,7 procentenheter till 63 % under 2017, men är fortfarande 10 procentenheter lägre än för personer födda i EU. Skillnaden är större bland kvinnor (kring 14 procentenheter).

Diagram 2: Sysselsättning och sysselsättningens tillväxt i olika grupper i EU

I och med återhämtningen ökar antalet högutbildade arbetstagare i ekonomin. Antalet sysselsatta med högre utbildning ökade med 2,9 % under 2017 (i åldersgruppen 25–64 år) medan andelen med utbildning på medelhög nivå (dvs. motsvarande gymnasieutbildning) bara ökade måttligt med 0,8 %. Däremot minskade andelen lågutbildade arbetstagare (dvs. högst grundskoleutbildning) med 0,4 %. Eftersom det totala antalet lågutbildade arbetstagare i åldersgruppen 25–64 år håller på att minska (med 2,7 % jämfört med 2016), – som en del av en utveckling där befolkningen blir allt äldre och utbildningsnivåerna bland yngre blir allt högre – har sysselsättningsgraden i denna grupp de facto ökat från 54,3 % under 2016 till 55,6 % under 2017. Skillnaden mellan låg- och högutbildade arbetstagares sysselsättningsgrad minskade från 30,5 procentenheter under 2016 till 29,7 procentenheter under 2017, men det är ändå mycket och visar att fler åtgärder borde vidtas för att öka anställbarheten hos personer med låg utbildningsnivå. Mer detaljerade uppgifter om situationen i de olika medlemsländerna finns i de följande avsnitten.

De tidsbegränsade anställningarnas andel av den totala sysselsättningen var nästan oförändrad under 2017, medan deltidsanställningarna minskade marginellt. I enlighet med utvecklingen under de senaste åren har återhämtningen lett till nya arbetstillfällen, såväl tillsvidareanställningar som tidsbegränsade anställningar. Under 2017 skapades cirka 2,7 miljoner fler tillsvidareanställningar och cirka 0,8 miljoner fler tidsbegränsade anställningar (en ökning med 1,7 % respektive 2,9 %). Sett till den totala sysselsättningen var andelen tidsbegränsat anställda nästan oförändrad och ökade med bara 0,1 procentenheter till 14,3 % (i åldersgruppen 15–64 år). För andra året i rad minskade andelen deltidsanställda (i åldersgruppen 15–64 år) marginellt (med 0,1 % till 19,4 % under 2017), vilket är nästan 2 procentenheter över 2008 års nivå. Positivt är att andelen ofrivilligt deltidsanställda såsom tidigare konstaterades har minskat avsevärt (från 21,1 % under 2016 till 19,8 % under 2017). Det är dock fortfarande en stor andel. Andelen egenföretagare (i åldersgruppen 15–64 år) av den totala sysselsättningen minskar fortfarande långsamt, och uppgick 2017 till 13,7 % (jämfört med 14,0 % under 2016 och 14,4 % under 2013).

Flest arbetstillfällen skapas fortfarande inom tjänstesektorn. I linje med utvecklingen under de senaste åren har flest arbetstillfällen skapats inom tjänstesektorn⁵ (2,8 miljoner fler sysselsatta 2017, vilket är en ökning med 1,6 % från 2016, enligt nationalräkenskaper). Mellan 2008 och 2017 ökade sysselsättningen inom tjänstesektorn i EU stadigt från 70,1 % till 73,9 %. I byggsektorn ökade sysselsättningen med 2 %, vilket är den största ökningen sedan den ekonomiska nedgången och har stärkt den återhämtning som inleddes 2015. Antalet sysselsatta är dock fortfarande nästan 15 % lägre än 2008. Även inom industrin ökade sysselsättningen stadigt (med 1,5 %, som är den högsta siffran sedan 2007). Efter flera år av nedgång ökade även sysselsättningen inom jordbruket en aning och var 0,3 % högre 2017.

1.2 Den sociala situationen

Antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning⁶⁷ minskade betydligt 2017 och är nu under nivåerna före krisen. Antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning minskade för femte året i rad 2017 och uppgår nu till 113 miljoner personer (22,5 % av den totala befolkningen). Detta är i linje med att sysselsättningen och de disponibla inkomsterna har ökat. Under 2017 riskerade därmed 5 miljoner färre personer fattigdom eller social utestängning i EU än före krisen (2008). Det är nästan 11 miljoner personer färre än 2012, då antalet var som störst. Krisen var dock ett bakslag som har gjort att det är långt kvar till det överordnade målet i Europa 2020-strategin (att antalet personer som hotas av fattigdom eller social utestängning ska minska med 20 miljoner jämfört med 2008). Indikatorn har minskat överlag eftersom alla de tre sekundära indikatorerna har minskat, men i olika hög grad (se nedan samt diagram 3).

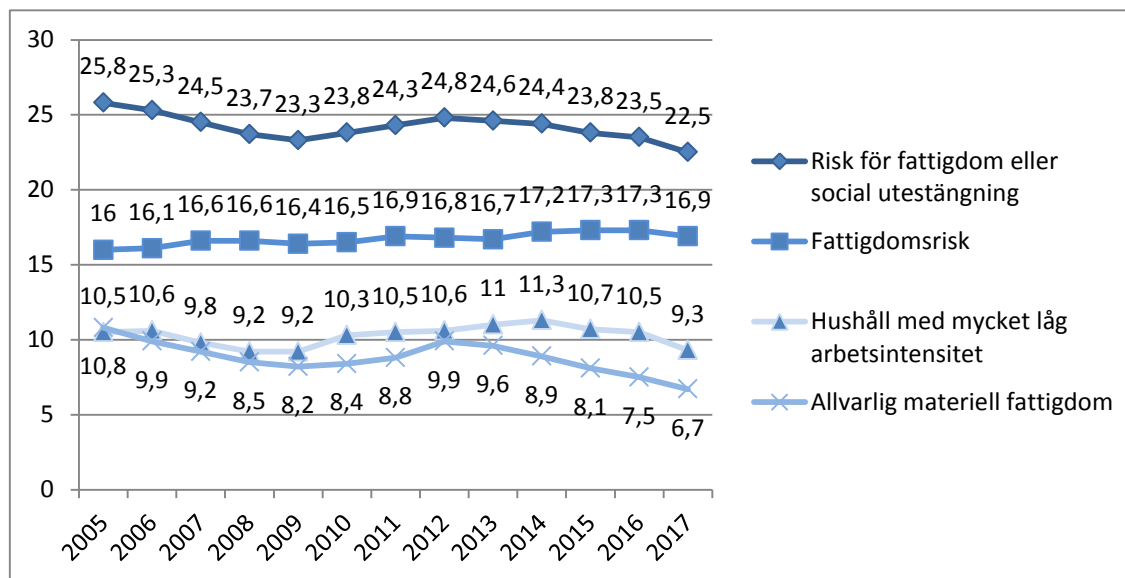
⁵ Inom tjänstesektorn ökade andelen sysselsatta procentuellt sett mest inom området ”informations- och kommunikationsverksamhet”, följt av ”verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik” och ”uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster” (3,4 % respektive 2,9 % under 2017). Inom området ”finans- och försäkringsverksamhet” minskade däremot sysselsättningen med 0,7 %.

⁶ Personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning är de som befinner sig i riskzonen för fattigdom och/eller som lever i allvarlig materiell fattigdom och/eller lever i hushåll där arbetsintensiteten är mycket låg. Personer som löper risk för fattigdom lever i hushåll med en inkomst under 60 % av medianinkomsten i landet, mätt som disponibel inkomst per konsumtionsenhet (denna indikator mäter därmed inkomstfattigdom). Personer som lever i allvarlig materiell fattigdom lever i hushåll som inte har råd med minst fyra av följande: 1) betala hyra/lån/räkningar i tid, 2) ha tillräcklig uppvärmning av bostaden, 3) klara oförutsedda utgifter, 4) äta kött, fisk eller likvärdigt protein varannan dag, 5) åka bort på en veckas semester per år, 6) ha tillgång till en bil för privat bruk, 7) ha en tvättmaskin, 8) ha en färg-tv och 9) ha en telefon.

Med personer som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet (dvs. hushåll med obefintlig eller mycket låg arbetsintensitet) avses 0–59-åringar som lever i hushåll där de vuxna i arbetsför ålder (18–59 år) arbetade mindre än 20 % av möjlig arbetad tid under de föregående tolv månaderna.

⁷ Siffran bygger på inkomsterna föregående år, utom för Storbritannien (undersökningsåret) och Irland (de senaste 12 månaderna före undersökningen).

Diagram 3: Andel av befolkningen som löper risk för fattigdom eller social utestängning och sekundära indikatorer (2005–2017)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Anm.: Se förklaringen i fotnot 6.

Antalet personer som lever i allvarlig materiell fattigdom har minskat kraftigt och är den lägsta under senare tid, vilket beror på att levnadsstandarden har förbättrats. Mer än 3 miljoner personer tog sig ur allvarlig materiell fattigdom under 2017. Det totala antalet uppgår till 34,8 miljoner eller 6,9 % av befolkningen i EU (0,6 procentenheter mindre än under 2017 och mindre än 2008). Situationen har kontinuerligt förbättrats under de senaste fem åren till följd av att hushållens ekonomiska situation har förbättrats. Trots den positiva utvecklingen finns det fortfarande stora skillnader mellan medlemsländerna (se avsnitt 3.4).

Den rekordstora ökningen av sysselsättningsgraden har bidragit till att 3,7 miljoner färre personer levde i hushåll med obefintlig (eller mycket låg) arbetsintensitet under 2017. Som andel av alla 0–59-åringar i befolkningen motsvarar detta en minskning från 10,5 % under 2016 till 9,3 % under 2017. Det är första gången som andelen sjunkit till under 10 % sedan 2009. Men både andelen och antalet drabbade personer är fortfarande högre än före krisen.

Andelen i befolkningen som löper risk för fattigdom har börjat sjunka för första gången sedan krisen. Antalet personer som löper risk för fattigdom ökade fram till 2014, men under de därpå följande två åren stabiliserades indikatorn. År 2017 minskade andelen med 0,4 procentenheter, dvs. med nästan 2 miljoner personer, till 16,9 %. Det var det första året efter krisen då de fattiga hushållens inkomster steg snabbare än medianinkomsterna. Den senaste

snabbstatistiken från Eurostat⁸ tyder på att andelen fattiga kommer att fortsätta minska. Fattigdomsrisk för personer som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet har dock ökat fyra år i rad och uppgår nu till rekordhöga 62,3 %. Detta är ett tecken på att det finns ihållande brister när det gäller de sociala förmånernas nivå i flera länder, och kommittén för socialt skydd⁹ har konstaterat att fenomenet bör bevakas.

Trots att den totala andelen personer som löper risk för fattigdom har minskat är fattigdomen bland förvärvsarbetande fortfarande hög. Under 2017 var hushållets inkomst under 60 % av den nationella medianinkomsten för 9,6 % av den sysselsatta befolkningen. Andelen har inte ändrats sedan 2016 och är betydligt högre än 2008 då den var 8,5 %. Ökningen har påverkat både deltidsanställda och heltidsanställda, även om de förstnämnda fortfarande löper en betydligt större risk för fattigdom (15,8 % jämfört med 8,0 %). Denna utveckling har i synnerhet drabbat yngre arbetstagare (under 30 år) som löper en allt högre risk jämfört med arbetstagare som är 30 år och över. Kommittén för socialt skydd har konstaterat att fattigdom bland förvärvsarbetande bör bevakas både på kort och på lång sikt¹⁰.

Fattigdomen bland de mest utsatta har bara förbättrats något, vilket innebär att den tidigare utvecklingen har vänt. Fattigdomsklyftan, som mäter hur långt från fattigdomsgränsen de personer som löper risk för fattigdom befinner sig, minskade under 2017. Det är inte fråga om någon stor minskning – från 25 % till 24,7 % – och andelen är fortfarande betydligt högre än före krisen. Detta tyder dock på att den relativa inkomstsituationen för de mest utsatta har blivit något bättre. Fattigdomsrisk för arbetslösa minskade för första gången sedan krisen, men den är fortfarande 48 % vilket är nära rekordhöga nivåer.

Trots de generella förbättringarna är risken för fattigdom eller social utestängning fortfarande hög bland barn. Andelen barn (0–17 år) som löper risk för fattigdom minskade från 26,4 % under 2016 till 24,5 % under 2017, vilket är betydligt mindre än före krisen. Men 62,9 % av barn med lågutbildade föräldrar löper fortfarande risk för fattigdom eller social utestängning, jämfört med endast 9 % av barn med högutbildade föräldrar. Bland barn till

⁸ I de flesta medlemsländer gäller uppgifterna i statistiken över inkomst- och levnadsvillkor (EU-Silc) inkomster från det föregående året (dvs. 2016 års inkomster för Silc 2017, se även fotnot 7). Den snabbstatistik som publiceras av Eurostat visar att indikatorn för fattigdomsrisk (samt förhållandet mellan inkomstkventilerna S80/S20) enligt förväntningarna kommer att förbättras i de flesta medlemsländer för inkomsterna under 2017 (dvs. för de indikatorer som offentliggörs 2018).

⁹ Kommitténs årsrapport 2018.

¹⁰ Kommitténs årsrapport 2018.

personer födda utanför EU har andelen som löper risk för fattigdom eller social utestängning ökat under perioden efter krisen. Andelen uppgick 2017 till 34,5 % vilket är mer än dubbelt så mycket jämfört med barn vars föräldrar är födda i EU. En viktig orsak till fattigdom bland barn är att antalet ensamförälderhushåll har ökat, från 4,4 % av befolkningen i EU 2011 till 4,8 % under 2016 (under 2017 minskade dock andelen till 4,3 %). Fattigdomsrisk för barn i ensamföräldershushåll är två gånger så hög som genomsnittet för alla barn och klyftan blir allt större.

Hushållens inkomster fortsatte att öka, om än inte i samma takt som ekonomin som helhet. Hushållens disponibla bruttoinkomst ökade för fjärde året i rad 2017 och är nu långt över nivån 2008, men den årliga ökningen ligger fortfarande under BNP-tillväxten (hushållens disponibla bruttoinkomst ökade med mindre än 1 % under året fram till 2017, medan BNP i fasta priser per capita ökade med 2,2 % under samma period). Detta visar att hushållens ökade inkomster släpar efter den totala inkomstökningen i ekonomin. Hushållens reella disponibla bruttoinkomst per capita är fortfarande under de nivåer som uppmättes före krisen i ett antal medlemsländer, vilket framgår av avsnitt 3.4.

Inkomstskillnaderna ökade under åren efter krisen och även om utvecklingen började vända 2017 så kompenserar detta inte för de tidigare ökningarna. Den rikaste femtedelen av hushållen i medlemsländerna har en inkomst som är mer än fem gånger högre än inkomsten för den fattigaste femtedelen av hushållen. Förhållandet mellan inkomstkventilerna S80/S20 steg från 5,0 till 5,2 mellan 2008 och 2016. Detta berodde också på den dåliga situationen på arbetsmarknaden och på stagnerande inkomster, särskilt i inkomstfördelningens lägsta del. Under 2017 började inkomstskillnaderna minska och förhållandet är återigen 5,1 i genomsnitt i EU. Den senaste snabbstatistiken från Eurostat tyder på att denna minskning kommer att fortsätta.

2. EXEMPEL FRÅN DEN SOCIALA RESULTATTAVLAN

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter offentliggjordes i form av en proklamation av Europaparlamentet, rådet och kommissionen den 17 november 2017. Den innehåller ett antal viktiga principer och rättigheter som ska bidra till rättvisa och välfungerande arbetsmarknader och välfärdssystem. Den sociala pelaren kommer att fungera som kompass för en förnyad konvergensprocess i riktning mot bättre socioekonomiska villkor i medlemsländerna.

Pelaren kompletteras av en social resultattavla som används för att följa utvecklingen i medlemsländerna¹¹. Resultattavlan innehåller ett antal indikatorer (huvudindikatorer och sekundära indikatorer) med hjälp av vilka man kan mäta ländernas sysselsättnings- och socialpolitiska resultat på tre breda områden som knyter an till pelaren: i) lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, ii) dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor och iii) offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet. Från och med 2018 har den sociala resultattavlan integrerats i sysselsättningsrapporten. Resultaten (för huvudindikatorerna) sammanfattas i detta kapitel. En närmare analys av resultaten ges i samband med de reformer som beskrivs i kapitel 3.

2.1 Resultattavlan i korthet

Den sociala resultattavlan är ett centralt verktyg för övervakning av utvecklingen i fråga om sysselsättningen och den sociala situationen och av konvergensen i riktning mot bättre arbets- och levnadsvillkor. Resultattavlan gör det framför allt möjligt att övervaka situationen i medlemsländerna vad gäller de mätbara komponenterna i pelaren och den kompletterar de andra övervakningsverktyg som finns, särskilt verktygen för bedömning av sysselsättningssituationen och av situationen för det sociala skyddet¹². Den består av

¹¹ Arbetsdokumentet SWD(2017) 200 final som åtföljer meddelandet COM(2017) 250 final av den 26 april 2017.

¹² Verktöget för bedömning av sysselsättningssituationen och verktöget för bedömning av situationen för det sociala skyddet är årliga rapporter som utarbetas av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd. I rapporterna kartläggs utveckling som bör bevakas och centrala problem i fråga om sysselsättningen och den sociala situationen i medlemsländerna. Där redovisas även vilka framsteg som har gjorts i fråga om Europa 2020-målen för sysselsättning och minskad fattigdom.

14 huvudindikatorer för bedömning av den allmänna utvecklingen när det gäller sysselsättning och socialpolitik¹³:

- *Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden:*
 - Andelen unga med högst grundskoleutbildning, åldersgruppen 18–24 år
 - Skillnad mellan könen i sysselsättningsgrad, åldersgruppen 20–64 år
 - Inkomstskillnader, uttryckt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil – S80/S20
 - Risk för fattigdom eller social utestängning
 - Unga som varken arbetar eller studerar, åldersgruppen 15–24 år
- *Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor:*
 - Sysselsättningsgrad i åldersgruppen 20–64 år
 - Arbetslöshet i åldersgruppen 15–74 år
 - Långtidsarbetslöshet i åldersgruppen 15–74 år
 - Hushållens reella disponibla bruttoinkomst, per capita¹⁴
 - Nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön¹⁵
- *Offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet:*
 - Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom¹⁶
 - Barn under tre år i formell barnomsorg
 - Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov

¹³ På begäran av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd (samt deras undergrupper för indikatorer) togs två av huvudindikatorerna på området ”dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor” inte upp i sysselsättningsrapporten 2018, på grund av tekniska farhågor. De redovisas därför inte i den övergripande tabellen och tas inte upp som huvudindikatorer i analysen. De utelämnade indikatorerna var ”deltagare i arbetsmarknadsåtgärder per 100 arbetssökande” och ”ersättning per timme till anställd (i euro)”. Efter diskussion enades kommittéerna i september 2018 om att ersätta dessa indikatorer med andra indikatorer (”långtidsarbetslöshet” respektive ”nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön”). Dessa indikatorer hör särskilt samman med pelarens principer om aktiveringsåtgärder och lön och kommer att användas i analysen i denna upplaga av sysselsättningsrapporten.

¹⁴ På begäran av kommittéerna mäts denna indikator som ”ojusterad inkomst” (dvs. utan sociala transfereringar in natura) och utan hänvisning till köpkraftsstandard.

¹⁵ För denna indikator uttrycks nivån i köpkraftsstandard medan förändringar uttrycks i nationell valuta i realvärden. För att utjämna kortsiktiga fluktuationer används ett treårigt genomsnitt både för nivån och för förändringar. Indikatorn ska läsas och tolkas tillsammans med andra indikatorer, t.ex. fattigdom bland förvärvsarbetande, förhållandet mellan den övre och den undre inkomstdecilen (D5/D1) och andra relevanta indikatorer i verktygen för bedömning av sysselsättningssituationen och situationen för det sociala skyddet samt i den gemensamma bedömningsramen.

¹⁶ Mäts som skillnaden mellan andelen personer i hela befolkningen som riskerar fattigdom före och efter sociala transfereringar.

- Andel av befolkningen med minst grundläggande digitala färdigheter

Huvudindikatorerna analyseras med hjälp av en gemensam metod som har godkänts av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd (se bilaga 3). Den används för att utvärdera läget och utvecklingen i medlemsländerna, och innebär att man tittar på nivåer och årliga förändringar¹⁷ för varje huvudindikator som ingår i den sociala resultattavlan. Nivåerna och förändringarna klassificeras efter avvikelser från respektive (oviktade) EU-genomsnitt. Ländernas resultat läggs sedan samman (med hjälp av en fördefinierad matris) och varje land placeras i en av sju kategorier ("bästa resultat", "bättre än genomsnittet", "bra men bör övervakas", "genomsnittlig/neutral", "svag men förbättras", "bör bevakas" och "kritiska situationer"). Tabell 1 sammanfattar resultattavlan enligt de senaste siffrorna för varje indikator.

Tabellen bör tolkas med försiktighet och inte alltför bokstavligt. En detaljerad analys av de fjorton indikatorerna och deras utveckling på längre sikt samt av eventuella andra indikatorer finns i kapitel 3. De kommande landsrapporterna kommer dessutom att innehålla en ingående analys av alla "kritiska situationer" och en närmare beskrivning av det socioekonomiska och politiska sammanhanget, för att man i samband med den europeiska planeringsterminen lättare ska kunna bedöma vilka problem de enskilda länderna har. Denna analys och de närmare analyser som ingår i verktygen för bedömning av sysselsättningssituationen och av situationen för det sociala skyddet kommer i tillämpliga fall att användas som underlag när kommissionen senare lägger fram sina förslag till landsspecifika rekommendationer.

2.2 *Exempel från den sociala resultattavlan*

Analysen av resultattavlan visar att arbetsmarknadssituationen och den sociala situationen fortsätter att förbättras i EU som helhet¹⁸. Under det senaste året för vilket det finns uppgifter (antingen 2017 eller 2016) har i genomsnitt 13 av 14 huvudindikatorer

¹⁷ Utom hushållens disponibla bruttoinkomst som mäts som ett indexnummer (2008=100, vilket speglar en förändring jämfört med före krisen) och förändringar det senaste året, och nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön, för vilken man använder ett treårigt genomsnitt, enligt överenskommelse med sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd.

¹⁸ Brytdatumet för huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan är den 26 oktober 2018. Uppgifterna kommer att uppdateras i den slutliga versionen av sysselsättningsrapporten som ska antas av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor).

förbättrats i EU¹⁹. Endast en av indikatorerna (effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom) har försämrats en aning, men detta är i linje med att de automatiska stabiliseringseffekterna avtar under perioder av ekonomisk tillväxt. De största framstegen gjordes i fråga om arbetslösheten (total arbetslöshet och långtidsarbetslöshet), som minskade i alla medlemsländer under 2017. Endast ett fall placerades i kategorin ”kritiska situationer”. Sysselsättningsgraden och risken för fattigdom eller social utestängning har också utvecklats positivt i alla länder och i den överväldigande majoriteten av medlemsländerna har det skett en förbättring jämfört med föregående år.

De flesta medlemsländer har problem med minst en huvudindikator, men allmänt taget har problemen minskat jämfört med förra året. Om man betraktar de tre mer problematiska kategorierna tillsammans, dvs. ”kritiska situationer”, ”bör bevakas” och ”svag men förbättras”, så placerades de flesta medlemsländer i någon av dessa kategorier minst en gång. Undantag från detta är Tyskland, Finland, Frankrike, Nederländerna och Sverige. Om man endast ser till kategorin ”kritiska situationer” (dvs. indikatorer som är mycket sämre än genomsnittet och som antingen inte förbättras tillräckligt snabbt eller som försämrats ytterligare) så minskade antalet medlemsländer i den kategorin från 14 i sysselsättningsrapporten 2018 till 13 i den aktuella jämförelsen. Estland, Malta och Portugal ingår inte längre i denna kategori, men däremot omfattar den numera Ungern och Lettland. Överlag har dock situationen förbättrats. Inom de 14 bedömda områdena konstaterades det finnas sammanlagt 117 fall av ”kritiska situationer”, ”bör bevakas” och ”svag men förbättras”. Detta är cirka 31 % av det totala antalet bedömningar (jämfört med 33 % i sysselsättningsrapporten 2018). Av de 117 fallen klassas 39 i kategorin ”kritiska situationer”, vilket utgör 10 % av alla bedömningar (jämfört med 13 % i sysselsättningsrapporten 2018)²⁰.

Om man ser till de tre övergripande områdena i resultattavlan förekommer det, liksom i sysselsättningsrapporten 2018, oftare problem när det gäller **offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet**, med ett genomsnitt på 9,3 fall per indikator, varav 3,5 ”kritiska situationer”. Indikatorn **effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska**

¹⁹ Uppgifterna bygger på viktade EU-genomsnitt, utom för indikatorn nettointkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön, där man använder oviktade genomsnitt.

²⁰ Den positiva utvecklingen bekräftas om de två nya indikatorerna (långtidsarbetslöshet och nettointkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön) inte beaktas, varvid jämförelsen gäller samma uppsättning indikatorer som tidigare. I detta fall uppgår andelen fall i kategorierna ”kritiska situationer”, ”bör bevakas” och ”svag men förbättras” fortfarande till cirka 31 % totalt, medan andelen ”kritiska situationer” ökar till 11 %.

fattigdom verkar vara den mest problematiska. Elva länder, av vilka fem placeras i den sämsta kategorin, berörs.

Därefter följer områdena **lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden** samt **dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor**, båda med i genomsnitt 8,6 respektive 7,4 fall per indikator (3,2 respektive 1,8 fall av ”kritiska situationer” i varje). Inom det första området är **andelen unga med högst grundskoleutbildning** den indikator för vilken det är vanligast att länder placeras i någon av de mer problematiska kategorierna (10 gånger). Inom det sista området gäller detta indikatorn **nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön** (12 fall).

Som förra året varierar situationen i medlemsländerna och graden av problem kraftigt. Grekland, Rumänien och Italien placeras i kategorierna ”kritiska situationer”, ”bör bevakas” eller ”svag men förbättras” i fråga om minst tio indikatorer. Grekland finns i kategorin ”kritiska situationer” i fråga om sju indikatorer, Rumänien för fyra indikatorer och Italien för sex indikatorer (se tabell 1). Problemen i dessa länder är jämnt spridda över de tre områdena. Grekland konstateras dock vara i kategorin ”bättre än genomsnittet” när det gäller andelen unga som har högst grundskoleutbildning, medan Italien befinner sig i den kategorin när det gäller personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov. Rumänien finns i kategorin ”bättre än genomsnittet” när det gäller arbetslöshet och ökning av hushållens disponibla bruttoinkomst per person. Totalt sett kommer Spanien och Kroatien (nio utmaningar var), Bulgarien (åtta utmaningar), samt Cypern, Lettland och Portugal (sex utmaningar var) näst. Däremot befinner sig Nederländerna i kategorin ”bästa resultat” eller ”bättre än genomsnittet” för elva huvudindikatorer, följt av Tjeckien och Sverige (tio indikatorer) samt Österrike, Tyskland och Slovenien (åtta indikatorer).

På området **lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden** skedde de största framstegen – i genomsnitt – när det gäller andelen som löper risk för fattigdom eller social utestängning och andelen unga som varken arbetar eller studerar. I fråga om andelen unga som har högst grundskoleutbildning, skillnaden i sysselsättning mellan könen och inkomstskillnader har förbättringarna inte varit lika tydliga (den sistnämnda indikatorn har dock minskat för första gången sedan krisen slutade). Resultaten för de olika indikatorerna är i korthet följande:

- Spanien, Italien och Rumänien placeras i kategorin ”kritiska situationer” när det gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning medan Kroatien, Irland, Polen och Slovenien finns i kategorin ”bästa resultat”.
- Grekland, Italien och Rumänien får omdömet ”kritiska situationer” när det gäller skillnaden i sysselsättning mellan könen, medan Finland, Litauen och Sverige får omdömet ”bästa resultat”.
- Bulgarien, Spanien och Litauen klassas i ”kritiska situationer” när det gäller inkomstskillnader, medan Tjeckien, Finland, Slovenien och Slovakien finns i kategorin ”bästa resultat”.
- När det gäller risk för fattigdom eller social utestängning placeras Bulgarien och Grekland i kategorin ”kritiska situationer”, medan Tjeckien och Finland finns i kategorin ”bästa resultat”.
- Cypern, Kroatien, Grekland och Italien ingår i kategorin ”kritiska situationer” sett till andelen unga som varken arbetar eller studerar, medan Österrike, Tjeckien, Tyskland, Nederländerna, Slovenien och Sverige finns i kategorin ”bästa resultat”.

När det gäller **dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor i EU** har situationen i genomsnitt blivit bättre under det senaste året för alla indikatorer, särskilt när det gäller sysselsättningsgrad och arbetslöshet (såväl total arbetslöshet som långtidsarbetslöshet), hushållens disponibla bruttoinkomst per capita och nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön. Resultaten för de olika indikatorerna är i korthet följande:

- Kroatien, Grekland, Italien och Spanien står kvar i kategorin ”kritiska situationer” när det gäller sysselsättningsgraden, medan Tjeckien, Estland, Tyskland, Nederländerna, Sverige och Storbritannien finns i ”bästa resultat”.
- Inget land får omdömet ”kritiska situationer” när det gäller arbetslöshet. Cypern, Kroatien, Grekland och Spanien ges omdömet ”svag men förbättras” och Italien omdömet ”bör bevakas” medan Tjeckien placeras i kategorin ”bästa resultat”.
- Italien placeras i ”kritiska situationer” i fråga om långtidsarbetslöshet. Inga länder når upp till kategorin ”bästa resultat” men 14 länder placeras i ”bättre än genomsnittet”.
- När det gäller ökning av hushållens disponibla bruttoinkomst per capita får Grekland och Cypern omdömet ”kritiska situationer”, medan Polen och Rumänien får omdömet ”bästa resultat”.

- Ungern och Slovakien placeras i kategorin ”kritiska situationer” när det gäller nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön. Österrike, Tyskland, Luxemburg, Nederländerna och Storbritannien finns i kategorin ”bästa resultat”.

När det gäller **offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet** förbättrades situationen det senaste året i fråga om tillgången till barnomsorg, personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov samt digitala färdigheter, men försämrades i fråga om effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdomen, såsom konstateras ovan. Resultaten för de olika indikatorerna är i korthet följande:

- Bulgarien, Grekland, Italien, Lettland och Rumänien räknas fortfarande till kategorin ”kritiska situationer” när det gäller sociala transfereringar och minskad fattigdomsrisk. Danmark, Finland, Ungern och Sverige ingår i kategorin ”bästa resultat”.
- Bulgarien, Tjeckien, Grekland, Polen och Slovakien placeras i kategorin ”kritiska situationer” när det gäller andelen barn under tre år i formell barnomsorg, medan Frankrike, Luxemburg, Nederländerna och Portugal hör till kategorin ”bästa resultat”.
- Lettland befinner sig i kategorin ”kritiska situationer” när det gäller personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov. Inget land uppnår kategorin ”bästa resultat” men tolv länder bedöms vara ”bättre än genomsnittet”.
- Bulgarien, Kroatien och Rumänien faller inom kategorin ”kritiska situationer” när det gäller digitala färdigheter, medan Finland, Luxemburg, Nederländerna och Sverige är i kategorin ”bästa resultat”.

Tabell 1. Sammanfattning av huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan

	Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden					Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor					Offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet			
	Unga med högst grundskoleutbildning	Skillnad i sysselsättning mellan könen	Förhållande mellan inkomstkvintilerna	Risk för fattigdom eller social utestängning	Unga som varken arbetar eller studerar	Sysselsättning	Arbetslöshet	Långtidsarbetslöshet	Hushållens reella disponibla bruttolöns per capita (2008 = 100)	Nettolöns för heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare med genomsnittslön	Effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom	Barn under tre år i formell barnomsorg	Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov	Digitala färdigheter
År	2017	2017	2017	2017	2017	2017	2017	2017	2016	2016	2017	2016	2017	2017
Bästa resultat	HR, IE, PL, SI	FI, LT, SE	CZ, FI, SI, SK	CZ, FI	AT, CZ, DE, NL, SE, SI	CZ, DE, EE, NL, SE, UK	CZ		BG, PL	UK, NL, LU, AT, DE	DK, FI, HU, SE	FR, LU, NL, PT		FI, LU, NL, SE
Bättre än genomsnittet	AT, CZ, EL, LT, LV, NL	DK, EE, LU, PT, SI, SK	BE, DK, HU, MT, NL, SE	CY, DE, FR, MT, PL, SE, SI, SK	IE	AT, BG, LT, PT, SI	AT, DE, HU, LU, MT, NL, PL, PT, RO, UK	AT, DE, CY, CZ, DK, EE, HR, HU, MT, NL, PL, PT, SE, UK	DK, LT, RO, SE	BE, FR, SE, DK, IE, FI	BE, CZ, FR, NL, PL, SI	EE, ES, MT, SI	AT, CZ, DE, DK, ES, FR, HU, IT, LU, MT, NL, PL	AT, CZ, DE, MT, UK
Genomsnittlig	BE, DE, EE, FI, FR, SE, UK	AT, BE, BG, CY, DE, ES, FR, IE, NL, UK	CY, DE, EE, FR, HR, LU, PL	BE, EE, HU, PT	BE, FI, FR, HU, LT, LV, MT, PL, PT, SK, UK	CY, FI, FR, HU, IE, LU, LV, MT, PL, SK	BE, BG, DK, EE, FI, FR, IE, LT, LV, SE, SI, SK	BE, BG, FI, FR, IE, LT, LU, LV, RO, SI	CZ, EE, DE, FR, FI, HU, LV, NL, SI, SK	MT, IT, EL, ES	CY, DE, MT, SK	CY, DE, FI, IE, IT, LV, UK	BE, BG, FI, HR, LT, PT, SE, SK	BE, EE, ES, FR, LT, SI, SK
Bra men bör övervakas	LU	LV	AT	AT, DK, NL	DK, LU	DK					AT	BE, DK, SE		DK
Svag men förbättras	BG, MT, PT	MT	EL, IT, RO	RO	BG, RO	RO	CY, EL, ES, HR	EL, ES		LT, EE, RO, BG, LV		RO	EE, EL	CY
Bör bevakas	CY, DK, HU, SK	CZ, HR, HU, PL	PT	ES, HR, IT, LT, LU, LV	EE, ES	BE	IT	SK	AT, BE, ES, IE, IT, LU, PT, UK	PT, PL, CZ, HR, SI	EE, ES, HR, LT, LU, PT	AT, HR, HU, LT	CY, RO, SI	EL, HU, IE, LV, PL, PT
Kritiska situationer	ES, IT, RO	EL, IT, RO	BG, ES, LT, LV	BG, EL	CY, EL, HR, IT	EL, ES, HR, IT		IT	CY, EL	HU, SK	BG, EL, IT, LV, RO	BG, CZ, EL, PL, SK	LV	BG, HR, RO

Anm.: Den 26 oktober 2018: Uppgifter om förhållandet mellan inkomstkvintilerna, risken för fattigdom eller social utestängning, effekterna av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom samt personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov saknas för Irland och Storbritannien. Uppgifter om ökning av hushållens disponibla bruttolöns per capita saknas för Kroatien och Malta och uppgifter om nettolöns för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön saknas för Cypern. Uppgifter om digitala färdigheter saknas för Italien. Avbrott i serien och andra statistiskt relevanta värden redovisas i bilagorna 1 och 2.

Ruta 1. Riktmärkning – lägesrapport

Riktmärkning kan användas som ett verktyg för att stödja strukturreformer och främja konvergens uppåt när det gäller sysselsättning och den sociala situationen. Detta underströks såväl i de fem ordförandenas rapport från juni 2015²¹ som i diskussionsunderlaget om en fördjupad ekonomisk och monetär union från maj 2017²². I meddelandet av den 26 april 2017 om en europeisk pelare för sociala rättigheter²³ konstaterades det att man med hjälp av riktmärkning kan stödja genomförandet av pelaren inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Sedan dess har riktmärkning planerats och diskuterats med medlemsländerna inom flera olika områden.

Sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd har enats om en gemensam strategi i tre steg: 1) kartläggning av de viktigaste utmaningarna och ett antal utfallsindikatorer för det aktuella politikområdet, 2) resultatindikatorer för att mäta framstegen och 3) kartläggning av politiska verktyg, som kompletteras med allmänna principer för politisk vägledning och specifika indikatorer när sådana finns. Inga referensvärden kommer att fastställas för de politiska verktygen i det här skedet, eftersom syftet är att göra det möjligt att jämföra olika länders resultat.

Riktmärkning av arbetslöshetsförmåner och aktiva arbetsmarknadsåtgärder infördes i och med sysselsättningsrapporten 2018. En jämförande analys av hur systemen för arbetslöshetsförmåner är utformade och hur väl de fungerar, särskilt när det gäller kvalifikationsregler och nivåer, ingick i sysselsättningsrapporten och landsrapporterna 2018. Efter godkännande av sysselsättningskommittén har vissa inslag som rör aktivering i systemen för arbetslöshetsförmåner (t.ex. krav på att man måste stå till arbetsmarknadens förfogande för att få arbetslöshetsförmåner) och arbetsmarknadstjänster för arbetssökande nu integrerats i planeringsterminen 2019 och redovisas i denna rapport.

Efter godkännande av kommittén för socialt skydd har riktmärkningen av minimiinkomstförmåner helt och hållet integrerats i planeringsterminen 2019. Riktmärkningen omfattar förmånernas tillräcklighet, andelen som omfattas och aktivering i minimiinkomstsystemen samt hur dessa aspekter samspelar med tjänster in natura som hälso- och sjukvård, utbildning samt boende. I denna omgång av planeringsterminen används för första gången resultaten av den riktmärkning av vuxnas färdigheter och lärande som fastställdes i samarbete med sysselsättningskommittén i oktober 2018. För närvarande förs en diskussionen med relevanta kommittéer om eventuell ytterligare riktmärkning, t.ex. av pensionsnivåer, som skulle användas i kommande omgångar av planeringsterminen.

²¹ *Färdigställandet av EU:s ekonomiska och monetära union*. Rapport av Jean-Claude Juncker i nära samarbete med Donald Tusk, Jeroen Dijsselbloem, Mario Draghi och Martin Schulz, 22 juni 2015.

²² COM(2017) 291 final.

²³ COM(2017) 250 final.

3. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSLÄNDERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT

Det här avsnittet innehåller en översikt över centrala sysselsättningspolitiska och sociala indikatorer och medlemsländernas åtgärder på områden som bör prioriteras enligt EU:s sysselsättningsriktlinjer²⁴, som rådet antog 2018. För varje riktlinje beskrivs den senaste utvecklingen för ett antal viktiga indikatorer och ländernas politiska åtgärder. Avsnittet om ländernas åtgärder bygger på de nationella reformprogrammen för 2018 samt uppgifter från EU-kommissionen²⁵. Om inget annat anges är det bara åtgärder som genomförts sedan juni 2017 som presenteras. En ingående analys av utvecklingen på arbetsmarknaden finns i 2018 års rapporter om arbetsmarknaden och löneutvecklingen²⁶ respektive sysselsättningen och den sociala utvecklingen i Europa²⁷.

3.1 Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft

I det här avsnittet beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 5, som rekommenderar medlemsländerna att skapa förutsättningar för att öka efterfrågan på arbetskraft och få fram nya jobb. Först ges en översikt över ländernas arbetslöshet och sysselsättning för att komplettera analysen på EU-nivå i kapitel 1 och lyfta fram betydelsen av utmaningen med att skapa nya jobb i de olika länderna. Därefter diskuteras egenföretagandets dynamik, som mått på entreprenörskap och en källa till ökad sysselsättning i sig (aspekter av egenföretagande som rör nya anställningsformer diskuteras i kapitel 3.3). Slutligen granskas utvecklingen vad gäller löner och skattekillen, som är de viktigaste makroekonomiska faktorerna för anställningsbeslut. Avsnitt 3.1.2 beskriver medlemsländernas politiska åtgärder för att främja efterfrågan på arbetskraft, bland annat anställningsstöd.

²⁴ Rådets beslut (EU) 2018/1215 av den 16 juli 2018 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik.

²⁵ Inklusive databasen Labref, som finns på <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1143&intPageId=3193>.

²⁶ Europeiska kommissionen (2018). *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual Review 2018*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå. Finns på

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sv&pubId=8139&furtherPubs=yes>

²⁷ Europeiska kommissionen (2018). *Employment and Social Developments in Europe. Annual Review 2018*.

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå. Finns på

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sv&pubId=8110&furtherPubs=yes>

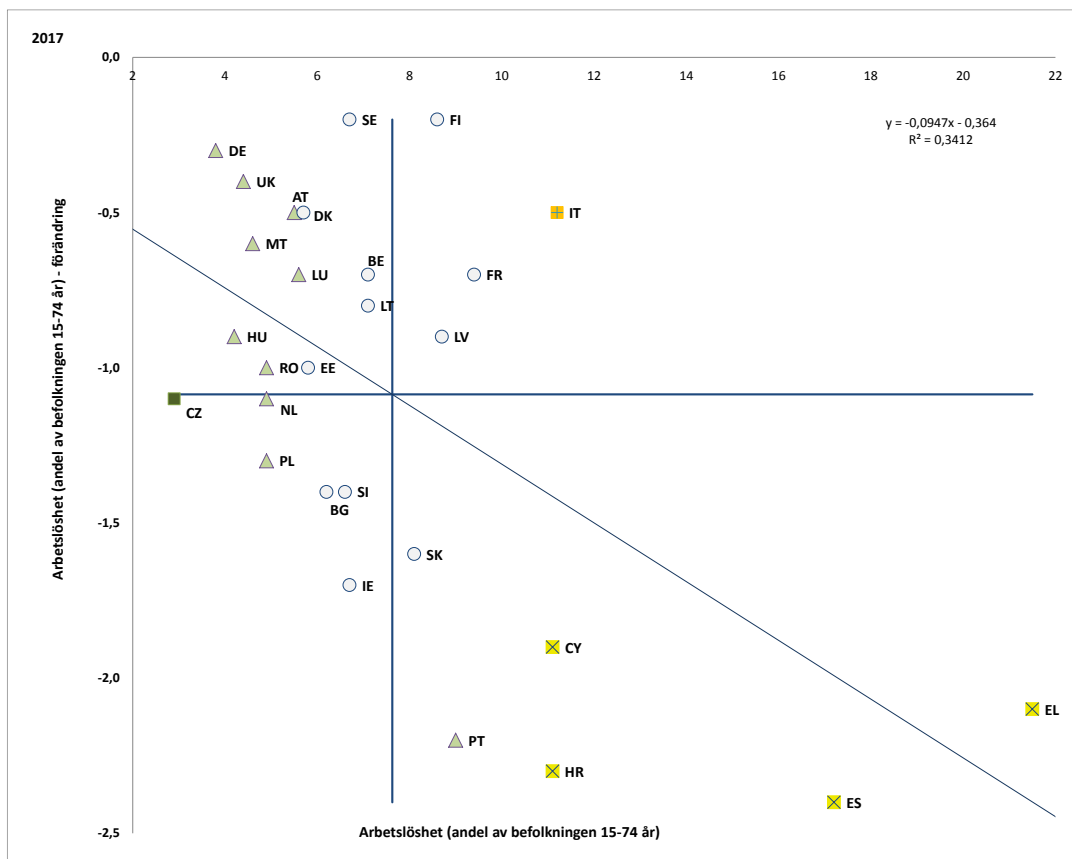
3.1.1 Nyckelindikatorer

Minskningen av arbetslösheten gick snabbare under 2017. För första gången sedan krisen minskade arbetslösheten i samtliga EU-länder. Arbetslösheten minskade snabbare än genomsnittet i vissa länder med mycket hög arbetslöshet – i Grekland, Spanien, Kroatien och Portugal var minskningen två procentenheter eller mer – vilket visar på en tydlig konvergens²⁸ i riktning mot lägre arbetslöshet. Även vissa länder med låg arbetslöshet hade en kraftig minskning, med mer än en procentenhet i Tjeckien, Nederländerna och Polen. Som framgår av diagram 4 (som visar både nivåer och förändringar enligt den gemensamma metoden för att bedöma huvudindikatorerna för den sociala resultattavlan²⁹), varierade arbetslösheten fortfarande betydligt under 2017, från cirka 3 % i Tjeckien till 21,5 % i Grekland. Arbetslösheten är också fortfarande hög i Italien, med endast smärre förbättringar i förhållande till 2016. Trots en stadig minskning sedan 2013 är arbetslösheten fortfarande mycket högre än 2008 i många medlemsländer (se diagram 5), särskilt i Kroatien, Grekland, Cypern, Italien och Spanien. I Tyskland, Ungern och Polen var arbetslösheten under 2017 däremot mer än två procentenheter lägre än före krisen.

²⁸ När siffrorna i den sociala resultattavlan studeras enligt den gemensamma metoden används i rapporten begreppet konvergens i nivåer, eller betakonvergens. Det avser en situation där indikatorerna i länderna med sämst resultat förbättras snabbare än i länderna med bäst resultat. Den kan bedömas genom att man studerar regressionslinjens lutning i punktdiagrammet för nivåer jämfört med förändringar.

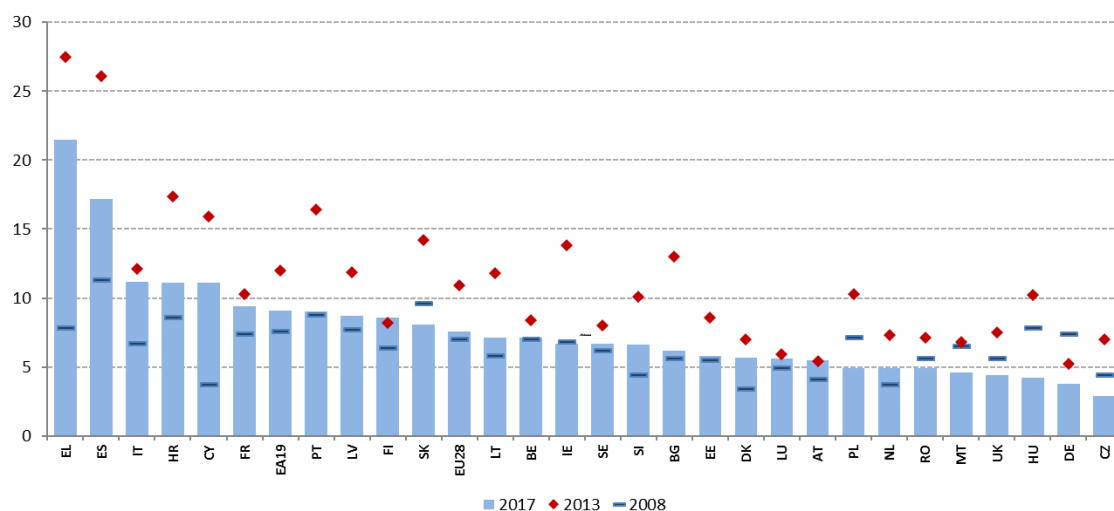
²⁹ Se kapitel 2 och bilaga 2 för närmare uppgifter.

Diagram 4: Arbetslöshet (15–74 år) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Rapporteringsperiod: Nivåerna för 2017 och de årliga förändringarna jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Diagram 5: Arbetslöshet (15–74 år), jämförelse över flera år

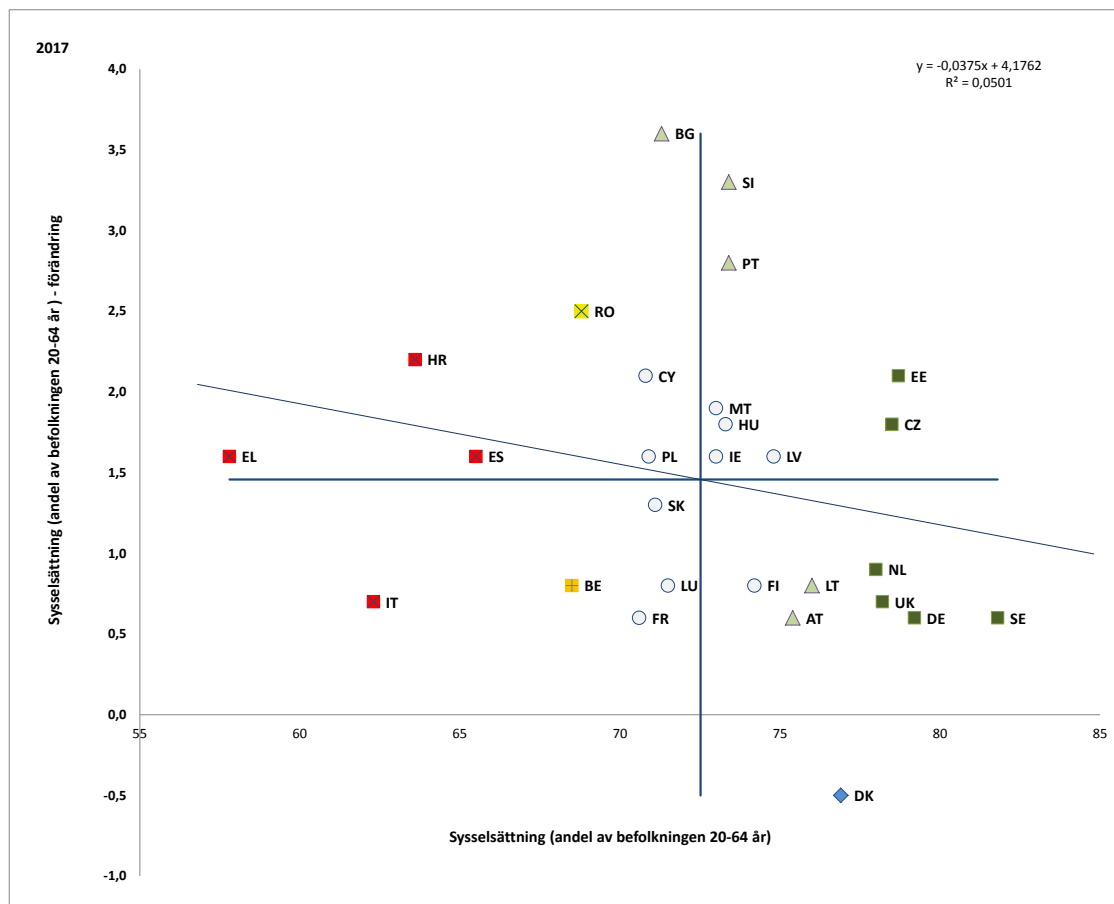

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Sysselsättningen har ökat kraftigt men stora skillnader kvarstår. Sysselsättningen ökar i alla länder utom i Danmark³⁰ (där den minskar med 0,5 procentenheter fast från en väldigt hög nivå). Som framgår av diagram 6 konvergerar sysselsättningen endast delvis. Medlemsländer med låg sysselsättning har ofta också en något snabbare ökning än genomsnittet, men bilden är fortfarande fragmenterad. Sysselsättningsgraden (20–64 år) varierar stort, från 57,8 % i Grekland till 81,8 % i Sverige under 2017. I den nedre änden är sysselsättningen fortfarande mycket lägre än EU-genomsnittet (i vissa länder som drabbades hårdast av krisen, nämligen Grekland, Kroatien, Italien och Spanien (”kritisk situation”). Nio länder ligger redan över målet på 75 %, medan de sex bästa länderna (Sverige, Tyskland, Estland, Tjeckien, Storbritannien och Nederländerna) alla ligger nära eller över 78 %.

³⁰ Minskningen bör tolkas med försiktighet eftersom det finns ett avbrott i Danmarks sysselsättningsstatistik för 2017 och 2016 (se även bilagorna 1 och 2). Även för Belgien finns ett avbrott 2017.

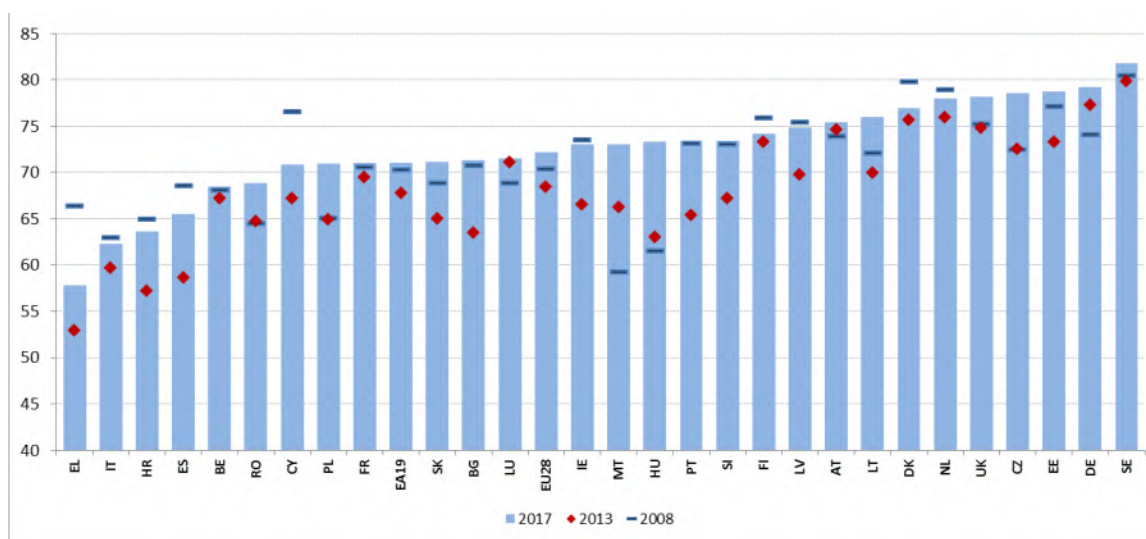
Diagram 6: Sysselsättning (20–64 år) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Rapporteringsperiod: Nivåerna för 2017 och de årliga förändringarna jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Den genomsnittliga sysselsättningen i EU har ökat konstant sedan 2013 och är nu betydligt högre än före krisen. Ungern och Malta, som hade den lägsta sysselsättningen i EU 2008 har haft de största långsiktiga ökningar (+11,8 respektive +13,8 procentenheter 2017) och ligger nu något över EU-genomsnittet. Det finns dock fortfarande stora skillnader. Särskilt gäller det för sysselsättningen som i likhet med arbetslösheten fortfarande ligger på en lägre nivå än 2008 i de länder som drabbades värst av krisen, som Grekland, Italien, Kroatien, Spanien, Cypern och Irland (se diagram 7).

Diagram 7: Sysselsättning (20–64 år), jämförelse över flera år

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Den ihållande sysselsättningsökningen påverkade inte den långsiktiga vikande trenden för egenföretagande. I absoluta tal minskade egenföretagandet med 0,5 % under 2017 (efter en liten ökning 2016³¹). Det fortsatte att minska också i relativa tal och utgjorde 13,7 % av den totala sysselsättningen under 2017 (en minskning från 14 % 2016 och 14,4 % 2013). Andelen män som är egenföretagare är 17,2 % av alla förvärvsarbetande män, vilket är en mycket högre andel än för kvinnor (9,7 %). Trenden för egenföretagande är mindre negativ om man bortser från den primära sektorn och tillverkningen. Framför allt har egenföretagandet stadigt ökat under de senaste tio åren inom de flesta tjänsterelaterade sektorerna.

Totalsiffrorna är resultatet av divergerande utvecklingsmönster i olika medlemsländer, branscher och undergrupper. Det verkar dock som om trender inom egenföretagandet inte är kopplade till sysselsättningen på nationell nivå eller branschnivå. När det gäller ålders- och utbildningsgrupper avspeglar utvecklingen i stor omfattning arbetskraftens förändrade sammansättning: egenföretagandet fortsatte att minska i åldersgruppen 15–49 år medan det ökade kraftigt i åldersgrupperna 50–64 år och 65 år och äldre (+1,2 % respektive +4,0 %). Utbildningsnivån är också en viktig faktor, eftersom antalet egenföretagare med högst grundskoleutbildning år 2017 minskade med 3,2 % och ökade med 1 % för dem med högre

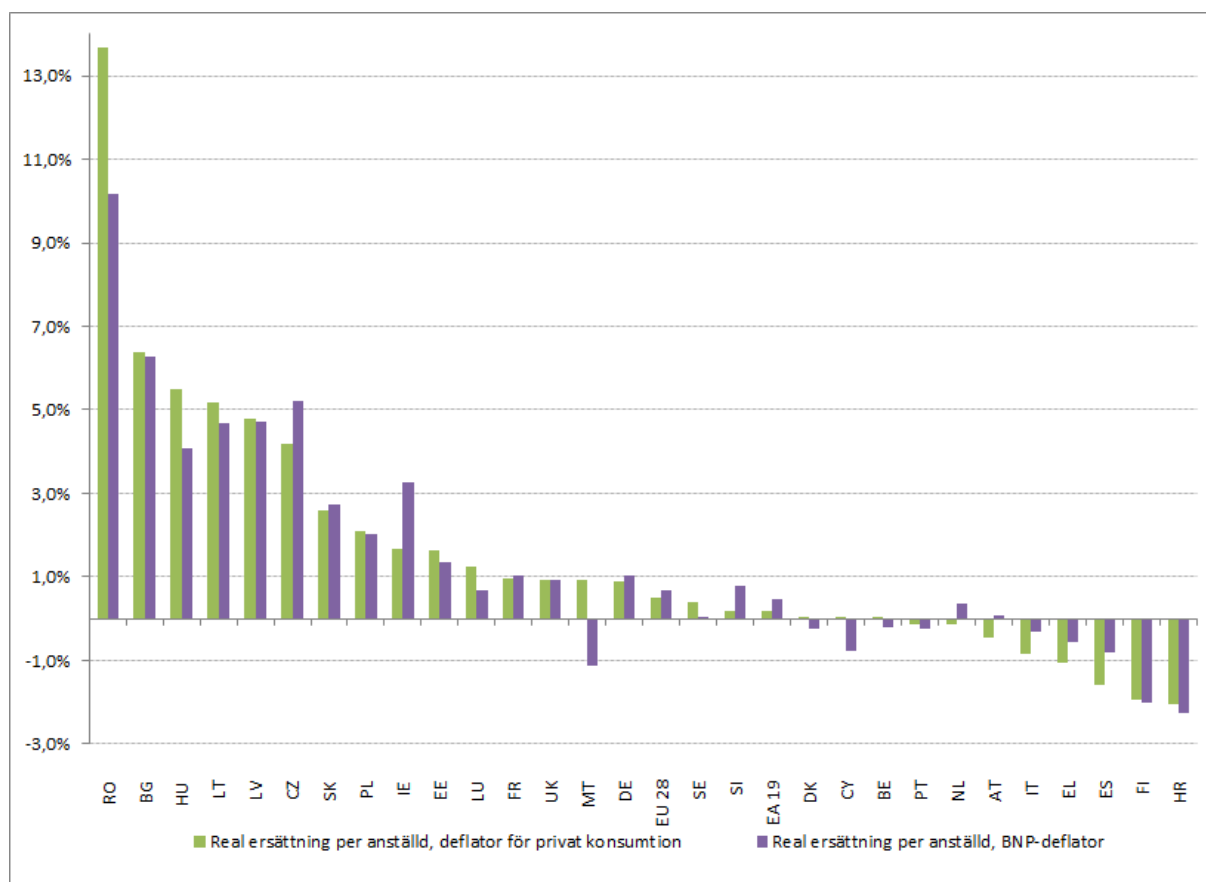
³¹ Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

utbildning. Även antalet egenföretagare som är födda utanför EU ökade. Aspekter av egenföretagande som en atypisk anställningsform diskuteras i detalj i kapitel 3.3.

Löneökningen är fortfarande måttlig i de flesta medlemsländerna. Den nominella löneökningen har förblivit måttlig under återhämtningen, men började ta fart under 2017 då ersättningen per anställd ökade med 2,1 %. Skillnaderna mellan länderna är stora, och lönerna ökar i allmänhet snabbare i de medlemsländer som har låga lönenivåer och i de som inte ingår i euroområdet. Ökningarna i nominell ersättning per anställd var högst i Rumänien (16,0 %), Litauen (9,1 %), Ungern (7,9 %), Lettland (7,9 %) och Bulgarien (7,5 %), vilket visar på en lönekonvergens mellan östra och västra Europa. I den andra ändan minskade de nominella lönerna i Finland (-1,1 %) och Kroatien (-1,1) och de förblev oförändrade i Spanien, Italien och Grekland.

Reallöneökningen minskade 2017 jämfört med 2016. De reala konsumtionslönerna (dvs. löner som justerats för förändringar i konsumentpriserna) i EU ökade med 0,5 % under 2017, vilket är en minskning från 1,2 % under 2016. I euroområdet var reallönerna nära att stagnera (+0,2 %). I åtta länder minskade de: Spanien, Italien, Grekland, Kroatien, Portugal, Nederländerna, Österrike och Finland. Denna inbromsning jämfört med 2016 berodde till en del på ökade konsumentpriser, som inte motsvarades av ökade ersättningar. Men även om man tittar på reala produktionslöner (efter justering med BNP-deflatorn) får man nästan samma bild, där reallönerna bara ökar något i EU under 2017 (med 0,7 %) och minskar i tio länder (diagram 8).

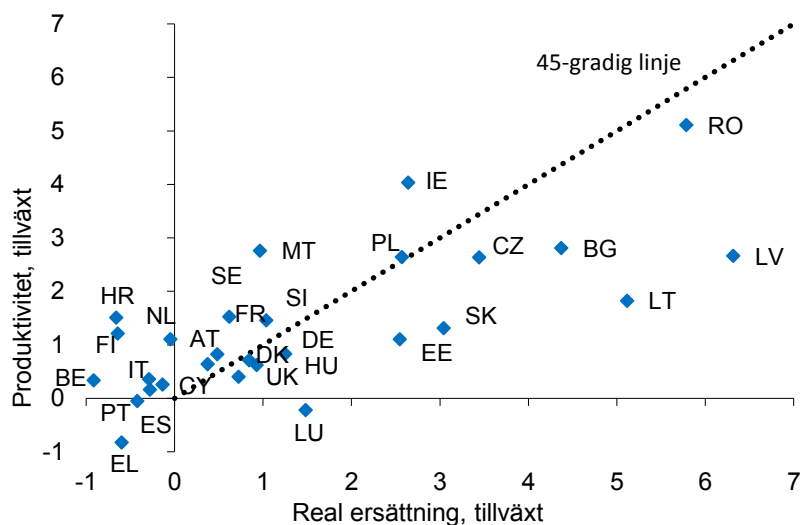
Diagram 8: Real ersättning per anställd, HIKP- och BNP-deflator, årlig förändring i % 2017

Källa: Europeiska kommissionen – databasen Ameco.

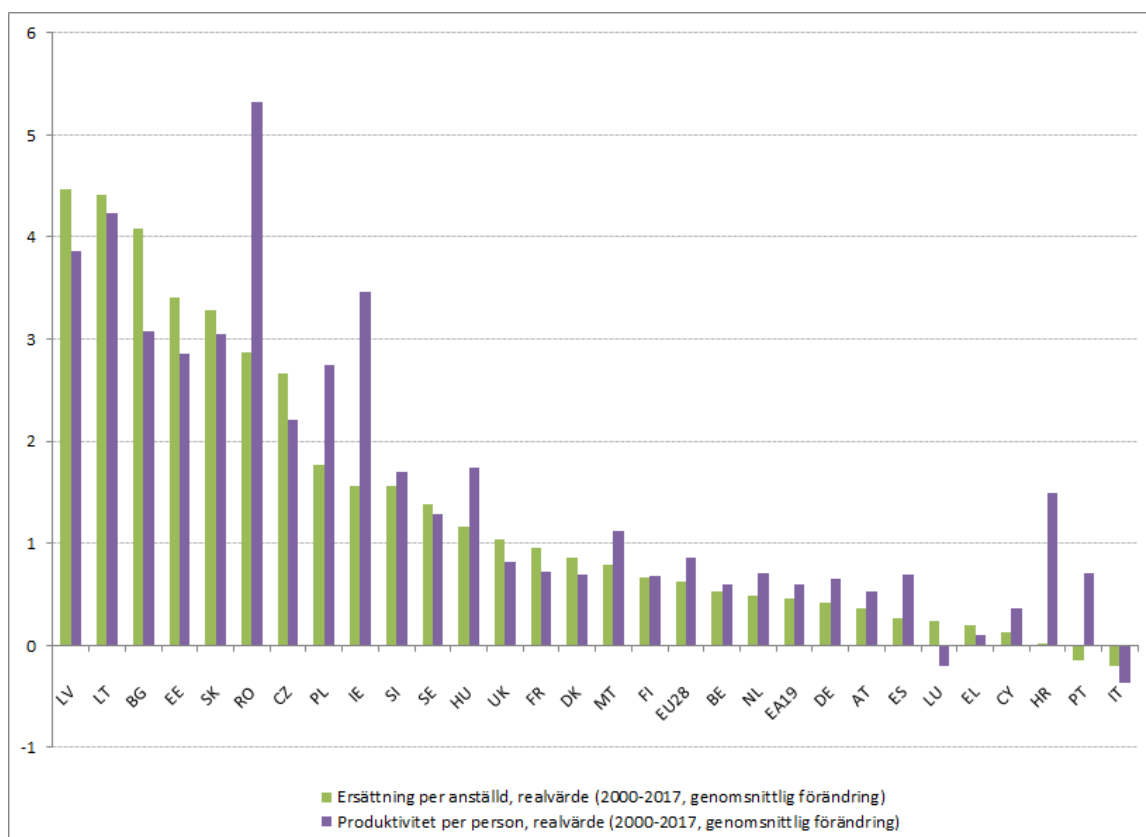
2017 var den reala löneökningen lägre än produktivetsökningen i de flesta medlemsländerna. Den trenden bekräftades också under en treårsperiod (diagram 9) och på längre sikt (diagram 10). I nio länder (Belgien, Cypern, Kroatien, Finland, Grekland, Italien, Nederländerna, Portugal och Spanien) sänktes reallönerna under 2015–2017. Också på längre sikt (2000–2017) har reallöneökningen i genomsnitt släpat efter produktiviteten. I Portugal och Italien ligger reallönerna fortfarande lägre än år 2000. I många medlemsländer i mellersta och östra Europa är trenden den motsatta: reallönerna (efter justering med BNP-deflatorn) har under de tre senaste åren ökat mer än produktiviteten, delvis som ett resultat av att dessa länder är på väg att komma ikapp länder med högre löner. Under 2017 var det i de baltiska länderna, Bulgarien och Slovakien som reallöneökningen var som störst jämfört med produktivetsökningen.

Diagram 9: Real ersättning per anställd och produktivitet, genomsnittlig tillväxttakt 2015–2016–2017

Källa: Eurostat, nationalräkenskaper (egna beräkningar, från *Labour Market and Wage Developments in Europe – Annual Review 2018*).

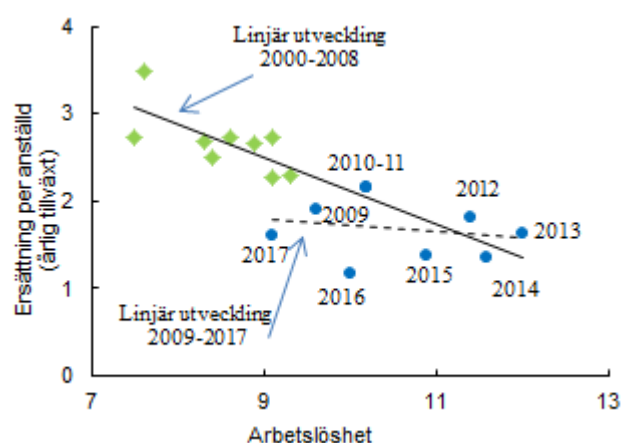
Diagram 10: Löne- och produktivitetsutveckling, genomsnittlig förändring 2000–2017 i procent

Källa: Eurostat, nationalräkenskaper (egna beräkningar).

Löneökningarna är lägre än vad man kunde förvänta sig utifrån nuvarande arbetslöshetsnivåer. Under återhämtningen har löneökningarna varit måttliga överlag, och verkar inte ha påverkats av den minskade arbetslösheten som under tidigare konjunkturykler. Fenomenet innebär en utplaning av Phillipskurvan för löner, dvs. förhållandet mellan löneökningar och arbetslöshet. Som framgår av diagram 11 för euroområdet påverkas lönerna mindre av den totala arbetslösheten.

Diagram 11: Phillipskurva för euroområdet: löneutvecklingen per anställd, 2000–2017

Källa: GD Ekonomi och finans, databasen Ameco, och Eurostat, Arbetskraftsundersökningen (egna beräkningar, från *Labour Market and Wage Developments in Europe – Annual Review 2018*).

De måttliga nominella löneökningarna under återhämtningen kan förklaras av låg inflation, svag produktivitetsutveckling, effekten av vissa arbetsmarknadsreformer och outnyttjad kapacitet på arbetsmarknaden. Denna måttliga utveckling av de nominella lönerna kan till stor del förklaras av den låga inflationen (1,5 % i genomsnitt under återhämtningen år 2010–2017, jämfört med 2,2 % år 2000–2007). Samtidigt har den reella produktiviteten ökat något (0,7 % i genomsnitt 2010–2017 jämfört med 0,4 % före krisen) men den var kopplad till en betydligt högre arbetslöshet (11,7 % efter krisen jämfört med 8,7 % före krisen). Sammantaget tyder färskas uppskattningar på att inflation, produktivitet och outnyttjad kapacitet på arbetsmarknaden kan förklara mycket av återhållsamheten i löneutvecklingen (IMF 2017³², Europeiska kommissionen 2018³³). Dold kapacitet på

³² IMF (2017), *World Economic Outlook*, oktober 2017.

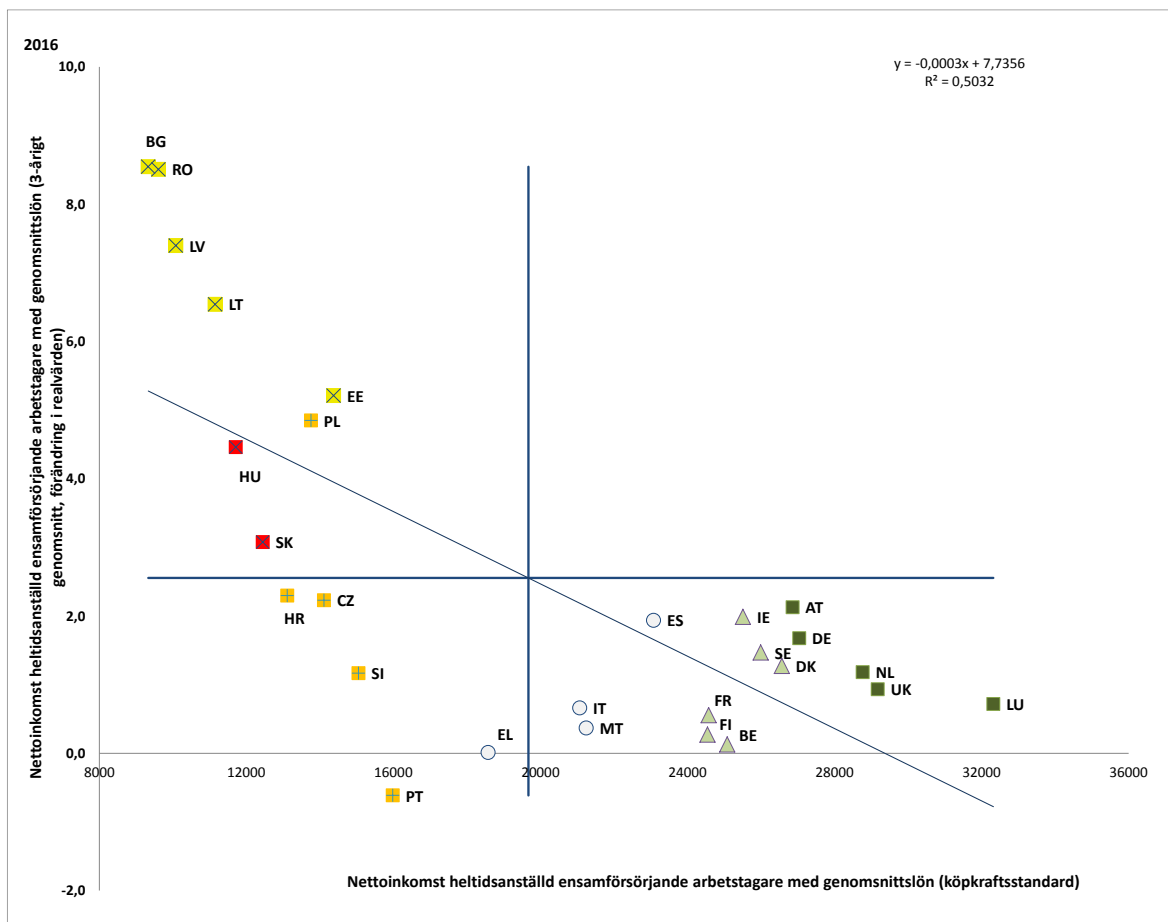
³³ Europeiska kommissionen (2018). *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual Review 2018*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

arbetsmarknaden, t.ex. en ökad andel undersysselsatta deltidsanställda, kan bidra återhållsamhet i löneutvecklingen i vissa medlemsländer med låg arbetslöshet.

Nettoinkomsterna inom Europa konvergerar: de ökar snabbt i mellersta och östra Europa och långsamt i västra och södra Europa, särskilt i de länder som drabbats hårdast av krisen. Konvergensen i fråga om arbetsinkomsterna är avgörande för att alla EU-invånare ska kunna få en dräglig levnadsstandard, så som förespråkas i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Det finns tecken som visar att konvergensprocessen pågår, fastän det går långsamt och stora skillnader kvarstår mellan medlemsländerna. Om vi tar en ensamförsörjande arbetstagare utan barn med genomsnittslön som referens och tittar på treårsperioden 2013–2016 så ökade nettoinkomsten³⁴ mest i vissa av de länder som har de lägsta inkomstnivåerna. Av den anledningen bedöms situationen i Bulgarien, Rumänien, Lettland, Litauen och Estland som ”svag men förbättras”. Slovakien och Ungern, där ökningen också var större än genomsnittet, bedöms ha ”kritiska situationer” eftersom ökningen går långsammare. I andra ändan på spektrumet var inkomstökningarna måttliga (mellan 0,7 % och 2,1 %) i alla de länder som har ”bästa resultat” (Luxemburg, Storbritannien, Nederländerna, Tyskland och Österrike). Nettoinkomsterna minskade eller var oförändrade i Portugal, Grekland och Belgien.

³⁴ Nettoinkomstnivå mäts i köpkraftsstandard för att det ska gå att göra en rimlig jämförelse mellan medlemsländerna. Förändringarna mäts i nationell valuta och i reala termer. Indikatorn ska läsas och tolkas tillsammans med andra indikatorer, t.ex. fattigdom bland förvärvsarbetande, förhållandet mellan den femte och den första inkomstdecilen (D5/D1) och andra relevanta indikatorer i verktygen för bedömning av sysselsättningssituationen och situationen för det sociala skyddet samt i den gemensamma bedömningsramen.

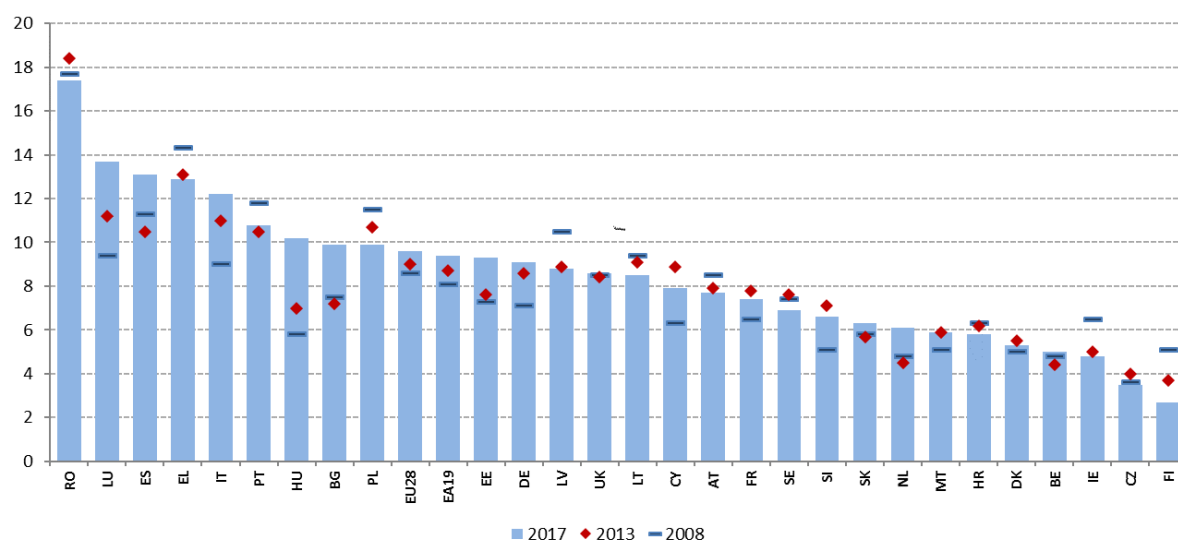
Diagram 12: Nettoinkomster och årlig förändring – genomsnitt under tre år (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: OECD (egna beräkningar). Rapporteringsperiod: 2016 års nivåer (genomsnitt under tre år) och genomsnittliga årliga förändringar 2013–2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. De medlemsländer där den nominella enhetsarbetskostnaden överstiger det tröskelvärde som fastställts i förfarandet vid makroekonomiska obalanser (MIP) har markerats med en asterisk. Indikatorn i resultattavlan för MIP är den procentuella förändringen av den nominella enhetsarbetskostnaden över tre år. Tröskelvärdet är 9 % för länderna i euroområdet och 12 % för övriga medlemsländer. Uppgifter saknas för Cypern.

Fattigdomen bland förvärvsarbetande är fortfarande betydligt större än före krisen och minskar långsamt. Andelen personer som förvärvsarbetar men som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet under gränsen för fattigdomsrisk steg från 8,6 % år 2008 till 9,0 % år 2013 och till 9,6 % år 2017. Andelen var störst i Rumänien (17,4 %), och därefter kom Luxemburg, Spanien, Grekland och Italien, som alla låg över 12 %. I Finland, Tjeckien och Irland låg siffran för fattigdom bland förvärvsarbetande under 5 %. Fattigdomen bland förvärvsarbetande har fortsatt att öka i flera medlemsländer under 2017, bl.a. i Ungern, Italien, Lettland, Slovenien, Belgien och Nederländerna (med mer än 0,5 procentenheter) (se även kapitel 3.4).

Diagram 13: Fattigdomsrisk bland förvärvsarbetande, flerårig jämförelse

Källa: Eurostat. Anm.: För Kroatien har uppgifter för 2010 i stället för 2008 använts. För Irland och Storbritannien har uppgifter för 2016 i stället för 2017 använts.

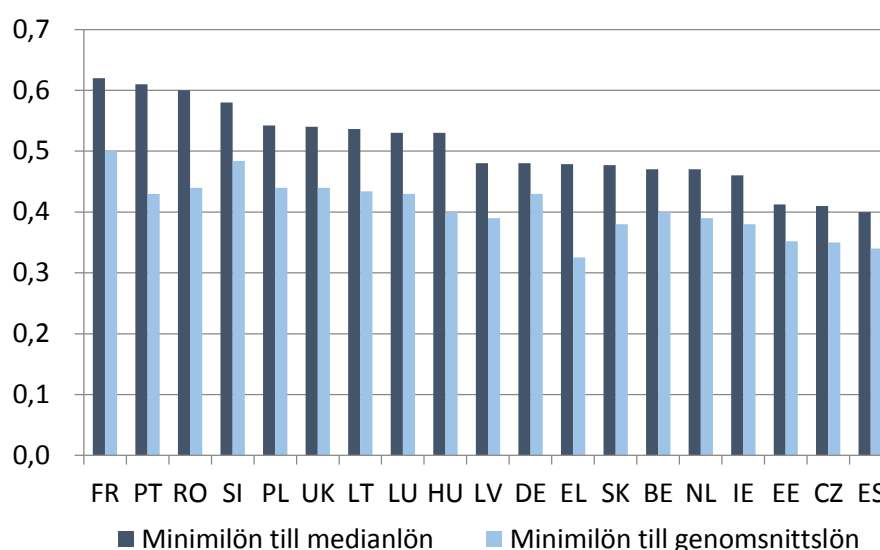
Lönespridningen verkar relativt stabil i Europa. Löneökningar, särskilt i den nedre delen av löneskalan, spelar en viktig roll för att minska inkomstskillnaderna och fattigdomen bland förvärvsarbetande. Spridningen i bruttoinkomst, mätt som förhållandet mellan den femte och den första inkomstdecilen (D5/D1), varierade 2016 mellan 1,43 i Finland och 1,90 i Tjeckien. Lönebildningsinstitutioner kan påverka lönespridningen. Framför allt verkar starkare kollektiva förhandlingar ha ett samband med mer jämlika inkomster (Europeiska kommissionen, 2018³⁵). Omfattningen av kollektiva förhandlingar varierar mycket inom EU, beroende på olika nationella traditioner och institutioner. Andelen anställda med förhandlingsrätt varierade 2015 mellan 98 % i Österrike och 7,1 % i Litauen.

I de flesta medlemsländerna satte lagstadgade minimilöner den undre gränsen för lönespridningen. Minimilöner kan innebära ett ökat deltagande på arbetsmarknaden för vissa grupper och stödja den samlade efterfrågan genom att öka inkomsten för lågavlönade familjer som har en större konsumtionsbenägenhet. Samtidigt leder minimilöner till en ökad kostnad för att anställa lågavlönade arbetstagare, vilket kan försämra sysselsättningsmöjligheterna för de grupper som ofta har en låg inkomst (t.ex. unga och lågutbildade arbetstagare), beroende på de ekonomiska strukturerna och den makroekonomiska situationen. Lagstadgade

³⁵ Europeiska kommissionen (2018). *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual Review 2018*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

minimilöner som fastställts på nationell nivå finns i de flesta medlemsländerna, utom i Österrike, Cypern, Danmark, Finland, Italien och Sverige. För att göra internationella jämförelser är det inte särskilt meningsfullt att använda minimilönen, eftersom den inte beaktar skillnader i arbetskraftens produktivitet och priser mellan olika länder. Därför är det bättre att se på minimilönen i förhållande till genomsnitts- eller medianlönen i landet. Diagram 14 visar minimilönen som en procentandel av medianlönen i EU-länderna, enligt OECD:s beräkningar. De högsta minimilönerna i förhållande till medianlönen finns i Frankrike, Slovenien, Portugal, Rumänien och Luxemburg. De lägsta nivåerna hittar vi i Spanien, Tjeckien, Estland, Nederländerna och Irland. Eftersom den möjliga inverkan på både sysselsättningen och levnadsstandarden är högre när en stor andel av arbetskraften omfattas av minimilönen bör denna indikator även beaktas när man diskuterar politiska alternativ på nationell nivå. Riktade åtgärder för att minska fattigdomen bland förvärvsarbetande, t.ex. arbetsrelaterade förmåner, bör även övervägas.

Diagram 14: Minimilöner i förhållande till median- och genomsnittsinkomster för heltidsanställda arbetstagare (2017)

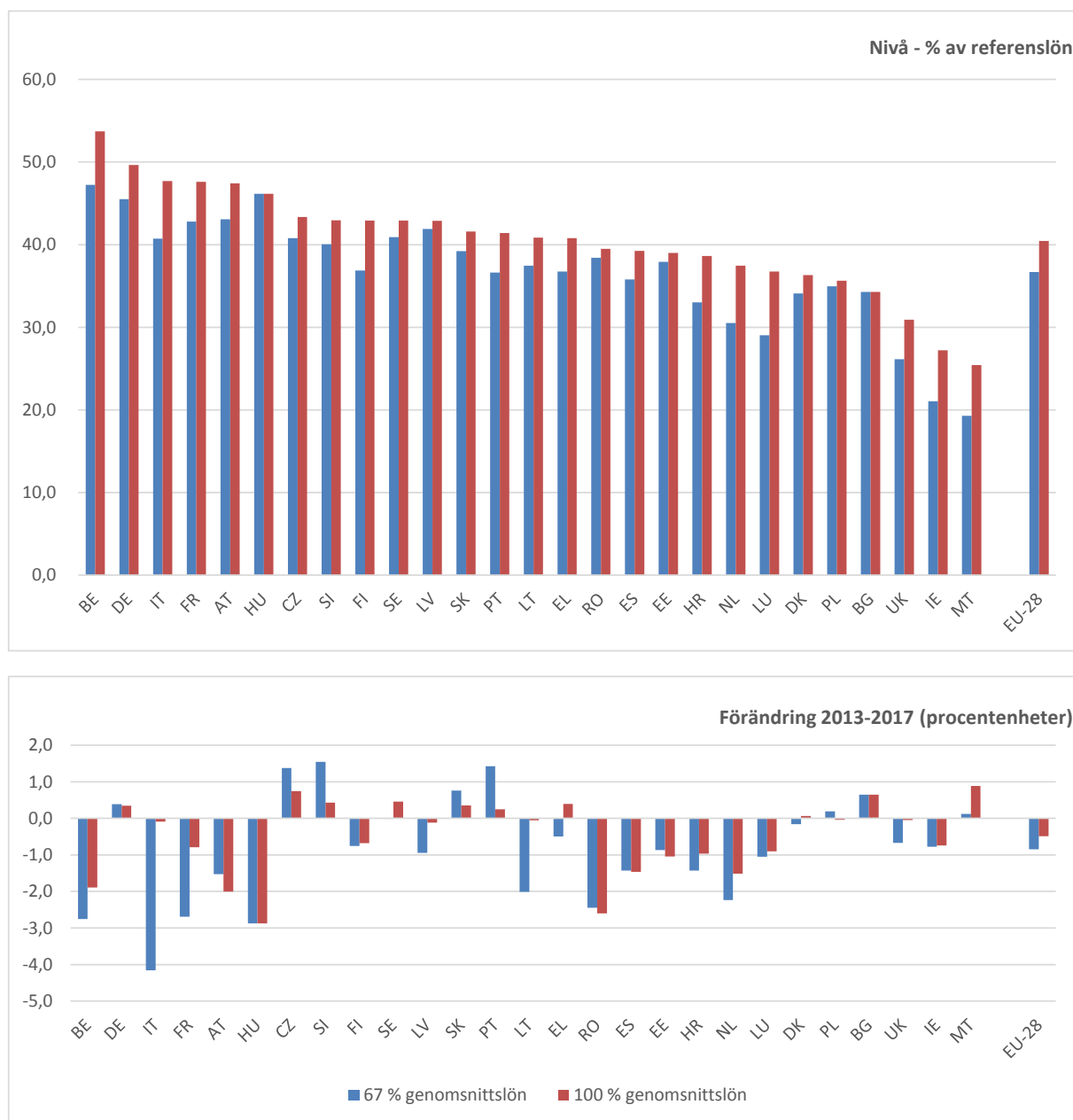
Källa: OECD. Anm.: I Österrike, Cypern, Danmark, Finland, Italien och Sverige finns ingen lagstadgad minimilön. OECD har inga uppgifter för Bulgarien, Kroatien och Malta. Enligt Eurostats uppgifter för 2017 var den månatliga minimilönen i förhållande till medianlönen 47,8 % i Bulgarien, 40,6 % i Kroatien och 43,6 % i Malta (inom industrin, byggsektorn och tjänstesektorn – inte jämförbart med OECD:s uppgifter).

Skattebördan på arbete i Europa har gradvis minskat under senare år, men stora skillnader kvarstår mellan olika medlemsländer. År 2017 varierade skatteken för

ensamförsörjande arbetstagare med en genomsnittslön från mindre än 30 % i Irland och Malta till cirka 50 % i Belgien, Tyskland, Ungern, Italien, Frankrike och Österrike. För låginkomsttagare (de som tjänar 67 % av genomsnittslönen) varierade skatteken från cirka 20 % i Malta och Irland till mer än 45 % i Belgien, Ungern och Tyskland. Olika mönster framträder för länderna när det gäller skatteprogressiviteten och skattesystemens fördelningspolitiska effekt (se avsnitt 3.4). Under 2017 minskade skatteken för ensamförsörjande arbetstagare med en genomsnittslön mest i Ungern (-2,1 procentenheter), Luxemburg (-1,8 procentenheter) och Finland (-1,2 procentenheter), medan den ökade mest i Bulgarien (+0,6 procentenheter). Mellan 2013 och 2017 minskade den oviktade genomsnittliga skatteken med 0,5 procentenheter i EU (och med 0,8 procentenheter för låginkomsttagare, med stora minskningar i Italien, Ungern, Frankrike, Belgien, Rumänien och Nederländerna). Under samma tid skedde en viss konvergens i fråga om skatteken: skillnaden mellan den högsta och den lägsta skatteken för en genomsnittslön minskade med 2,1 procentenheter och med 2,9 procentenheter för låginkomsttagare. Detta berodde främst på stora minskningar i vissa av de länder som har de högsta skattesatserna (Belgien, Österrike och Ungern samt Italien och Frankrike när det gäller låginkomsttagare). Stora minskningar av skatteken förekom också i Rumänien och Nederländerna. Ökningar av skatteken var mindre betydande under perioden, men drabbade särskilt låginkomsttagare i Tjeckien, Slovenien och Portugal³⁶.

³⁶ Detaljerad information om den senaste utvecklingen och om olika inkomstgrupper finns i *Tax Policies in the European Union – 2018 Survey*, Europeiska kommissionen, GD Skatter och tullar.

Diagram 15: Skatteken på arbete, nivå 2017 och förändringar 2013–2017

Källa: Databas över skatter och förmåner, Europeiska kommissionen/OECD. Anm.: Uppgifterna gäller hushåll med en förvärvsarbetande, utan barn. För Cypern saknas aktuella uppgifter. Uppgifterna uppdaterades den 11 april 2018.

3.1.2 Politiska åtgärder

Flera medlemsländer använder anställningsstöd för att skapa sysselsättning, även om användningen minskade i takt med förbättrade villkor på arbetsmarknaden. De flesta åtgärder på området vänder sig till specifika grupper som har svårt att komma in på arbetsmarknaden (t.ex. ungdomar, äldre, långtidsarbetslösa och migranter), och omfattar

ekonomiska incitament för arbetsgivare som anställer personer från dessa grupper. Riktat anställningsstöd infördes eller bekräftades i flera medlemsländer (mer information finns i avsnitt 3.2). Vissa länder införde också ett mer allmänt anställningsstöd, t.ex. utan eller med mindre strikta kriterier, vanligtvis för att främja tillsvidareanställningar. I Grekland inleddes under 2017 nya omgångar av det offentliga sysselsättningsprogrammet i 51 kommuner och nya program håller på att utarbetas. Dessutom startade ett nytt sysselsättningsprogram för skydd mot skogsbränder i maj 2018. I oktober 2017 antog Grekland också ett program för att subventionera lönerna för arbetstagare som har kontrakt för oberoende tjänster om de får anställning. Slutligen inleddes nyligen ett program för bidrag till företag för att de ska kunna anställa 15 000 arbetslösa i åldern 30–49 år. I Frankrike minskade antalet subventionerade kontrakt ytterligare under 2018, från 310 000 till 200 000, och de är nu begränsade till de mest utsatta grupperna i den ideella sektorn, inklusive unga och långtidsarbetslösa. Under 2018 gjordes en översyn av befintliga program för subventionerade kontrakt, och de döptes om till *Parcours Emploi Compétence* och fick ett större inslag av rådgivning och fortbildning. I april 2018 infördes särskilda premier, s.k. *Emplois francs*, för anställning av arbetssökande från de mest eftersatta stadsdelarna (*Quartiers politique de la ville*). De testas nu i tio olika områden, och det enda villkoret är att man ska vara arbetssökande och bo i ett av de områdena. I samband med den nya planen mot fattigdom har man också beslutat om extra insatser för att integrera personer med sociala svårigheter och svårigheter att få anställning (*Insertion par l'activité économique*). Italien har infört en strukturell sänkning av de sociala avgifterna för arbetsgivare som tillsvidareanställer eller erbjuder en lärlingsplats åt unga eller långtidsarbetslösa i de södra regionerna. Portugal har infört ekonomiska incitament för tillsvidareanställningar, där företagen delvis slipper sociala avgifter för vissa utsatta grupper (unga, långtidsarbetslösa och äldre). I Ungern bidrar Europeiska socialfonden till att öka sysselsättningen i sociala företag genom incitament och bidrag för att skapa nya jobb.

Vissa länder vidtar åtgärder för att främja entreprenörskap och nyföretagande. I Grekland ges bidrag till unga egenföretagare eller företag som drivs av unga när de anställer för första gången. I Lettland har en ny lag införts som reglerar de viktigaste principerna och anställningsformerna för sociala företag. Ungefär 200 sociala företag kommer att få stöd. Dessutom har skattetröskeln för mikroföretag sänkts från en omsättning på 100 000 euro till 40 000 euro, och man har behållit en enhetlig skattesats på 15 %, varav 80 % är obligatoriska bidrag till den statliga socialförsäkringen. I Ungern inrättades hösten 2017 en lånefacilitet

(som kan kombineras med flera andra bidragsinstrument), för att stödja personer som vill starta företag eller sociala företag som vill utöka sina marknadsaktiviteter. I Polen har regeringen antagit ett lagförslag för att sänka de sociala avgifterna för småföretagare, s.k. små ZUS-bidrag. I Slovakien har ny lagstiftning antagits om villkoren för offentligt stöd till den sociala ekonomin och till sociala företag. I Finland kan man från och med 2018 få arbetslöshetsersättning i form av ett starta eget-bidrag samtidigt som man arbetar med sitt företag på deltid. Dessutom pågår diskussioner om hur man kan göra det lättare för arbetslösa att starta företag. Många länder har också vidtagit åtgärder för att se till att egenföretagare har tillräckliga sociala rättigheter (se avsnitt 3.3 om segmenteringen av arbetsmarknaden).

Några medlemsländer har sänkt arbetskostnaderna genom att minska skattekillen på arbete, ofta för de lägsta inkomsterna. Skattekillen har minskats särskilt för låginkomsttagare genom reformer av inkomstskatten, ofta genom att man har ökat skattelättnaderna (dvs. den skattefria delen av inkomsten) eller gjort skattesystemet progressivt. Exempelvis gjordes en större reform i Litauen, där inkomstskattelagstiftningen ändrades så att den proportionella skatten ersattes av en progressiv skatt och grundavdraget höjdes. Lettland genomförde också en större skattereform där den proportionella inkomstskatten på 23 % ersattes med ett progressivt system. Skattelättnaderna ökade också. Estland införde också nya skattelättnader. Nederländerna meddelade att inkomstskattelagstiftningen kommer att göras om under 2019 och 2020. Bl.a. kommer antalet skatteskick att minskas från fyra till två, samtidigt som både det allmänna skatteavdraget och avdraget för inkomst av förvärvsarbete ökar. Reformen väntas leda till en lägre sammanlagd skattebörd på arbete, särskilt för medel- och höginkomsttagare. I Rumänien sänktes den proportionella inkomstskattesatsen från 16 % till 10 % under 2018, samtidigt som stora förändringar gjordes i utformningen av de sociala avgifterna. Portugal reformerade inkomstskatterna för att minska skattebördan för låg- och medelinkomsttagare, och ökade antalet skatteskick. Andra medlemsländer gjorde mer begränsade reformer. I Malta infördes t.ex. en skatterabatt på mellan 40 och 68 euro för förvärvsinkomster för personer med en årsinkomst på upp till 60 000 euro. Storbritannien höjde grundavdraget till 11 850 pund per år (ungefär 13 400 euro) och tröskeln för den högre skattesatsen från 45 000 pund (ungefär 50 850 euro) till 46 350 pund (ungefär 52 400 euro). Danmark stärker 2018 års skatteöverenskommelse incitamenten att arbeta heltid, framför allt för arbetslösa och

deltidsanställda. I Cypern ändrades lagen om barnbidrag för att höja inkomströskeln med 5 000 euro för varje barn efter de två första.

Flera länder har också ändrat skatteken genom att sänka de sociala avgifterna. I Frankrike ska skatterabatten för sysselsättning och konkurrenskraft under 2019 omvandlas till en direkt nedsättning av de sociala avgifterna för löner upp till 2,5 gånger minimilönen (och kompletteras med en större minskning för de lägsta lönerna som skjuts upp till oktober 2019). I Kroatien sänktes basen för beräkningen av arbetsgivaravgifterna med 50 % för de arbetstagare som varit anställda med minimilön i mer än tolv månader. I Belgien sänktes de sociala avgifterna för vissa typer av skiftarbete i byggsektorn. Mer allmänt har vinstdelningsprogrammet i den privata sektorn ersatts med en ny premie (ett fast belopp eller en procentandel av lönen), som får vara högst 30 % av den totala bruttolönen. Arbetsgivaren behöver inte betala sociala avgifter för dessa premier, men den anställde ska betala en solidaritetsavgift på 13,07 %.

Stora reformer har gjorts av lönebildningssystemen på senare år. Sedan Grekland lämnade ESM-programmet i augusti 2018 har två principer för kollektiva förhandlingar återinförts efter att varit upphävida sedan 2011: möjligheten att administrativt utvidga sektorsspecifika avtal till att omfatta parter som inte undertecknat avtalet och principen om mest gynnsamma villkor (om det finns två konkurrerande kollektivavtal, t.ex. ett på sektorsnivå och ett på företagsnivå, gäller det som är mest gynnsamt för arbetstagaren). I Kroatien har utkastet till förslag till lag om löner i den offentliga förvaltningen varit avgörande för utformningen av systemet med löneklasser och lönegrader och för bedömningen av arbetets effektivitet. Frankrike bygger vidare på tidigare reformer och har ytterligare fastställt gränserna för varje nivå av kollektivförhandlingar. I framtiden kommer kollektivförhandlingar på sektorsnivå att ha företräde framför nationell arbetsrätt för att fastställa ramen och villkoren för användning av visstidsanställningar, projektanställningar och provtjänstgöring (se även kapitel 3.3). Avtal på företagsnivå kan vara mindre gynnsamma än avtal på sektorsnivå, med undantag för 13 fastställda områden för förhandlingar, inklusive minimilöner för sektorn, medan avtal på sektorsnivå gäller om inget avtal nås på företagsnivå. En majoritetsöverenskommelse på företagsnivå för att bevara arbetstillfällen (*accords de compétitivité*) kommer nu inte bara att omfatta arbetstidsbestämmelser utan även löner, och ska också göra det möjligt för företagen att på goda grunder avskeda arbetstagare som vägrar att omfattas av sådana avtal. I Italien ingicks i mars 2018 ett avtal mellan de största

fackföreningarna och arbetsgivarorganisationerna som ledde till starkare kollektivförhandlingar, genom att fastställa kriterier för att mäta representativiteten hos de organisationer som företräder arbetsmarknadens parter. I Cypern trädde ett nytt avtal om indexet för levnadskostnadsjustering i kraft 2018, vilket ledde till måttliga löneökningar. I avtalet fastställdes också kriterier för vilka justeringar som ska göras och hur ofta. I Lettland håller man på att tillsammans med arbetsmarknadens parter fastställa nya villkor för övertidsersättning, samtidigt som man förhandlar om sektorsvisa minimilöner. I Portugal har man kommit överens med arbetsmarknadens parter om en uppsättning åtgärder (som nu diskuteras i parlamentet) för hur man ska förbättra utrymmet för kollektivförhandlingar. Bland annat ska man inte längre komma överens om de s.k. arbetstidsbankerna på individnivå, utan de ska ingå i kollektivförhandlingar eller gruppöverenskommelser, efter ett samråd med arbetstagaren (se även kapitel 3.3). I Spanien nådde arbetsmarknadens parter i juni 2018 en preliminär överenskommelse om lönerna för 2018, med en allmän löneökning på 2 % (något över den förväntade inflationen) plus ytterligare 1 % beroende på resultat, produktivitet och frånvaro inom företaget eller sektorn. I Rumänien blev löneförhandlingar obligatoriskt för alla företag. I Irland infördes möjligheten att kollektivförhandla för vissa kategorier av egenföretagare och Slovakien återinförde rätten att på vissa villkor utvidga kollektivavtal på högre nivå till att gälla arbetsgivare som inte deltar, utan deras medgivande.

I takt med de förbättrade marknadsvillkoren har minimilönerna höjts i flera länder, samtidigt som man vidtagit åtgärder för att göra systemen för att fastställa minimilöner mer förutsägbara. De lagstadgade minimilönerna steg i alla länder där det skedde någon förändring mellan 2017 och 2018 utom i Tyskland, Grekland, Luxemburg och Belgien, där de sjönk i reala termer³⁷. På senare år har expertgrupper deltagit i arbetet med att fastställa minimilöner i allt fler länder, bl.a. Tyskland och Irland. I Malta kommer en sådan grupp att inrättas under 2018 och även i Bulgarien och Rumänien diskuterar man möjligheten att låta experter delta i arbetet. Estland höjde minimilönen med 30 euro upp till 500 euro under 2018, medan framtida ökningar kopplas till officiella prognoser för arbetskraftens produktivitet och den ekonomiska tillväxten. Irland höjde den nationella minimilönen med 30 cent till 9,55 euro per timme, enligt råd från *Low Pay Commission*, som också beaktade utvecklingen av konkurrenskraften och påverkan på sysselsättningen. I Spanien höjdes minimilönen för 2018 med 4 % jämfört med 2017 års nivå genom en lag (som tillkommit efter överenskommelse

³⁷ Eurofound (2018), *Statutory minimum wages 2018*.

med arbetsmarknadens parter), och ytterligare höjningar föreslås för 2019. I Kroatien höjdes minimilönen och arbetsgivarnas sjukförsäkringsavgift sänktes, och dessutom infördes en ny bestämmelse om att extrainkomster (från övertidsarbete, nattarbete eller extraarbete under semestern) inte ska räknas med i beräkningen av minimilönen. I Lettland höjdes minimilönen från 380 euro till 430 euro per månad från och med 2018. I Ungern höjdes minimilönen med 8 % till 138 000 ungerska forint (ungefär 440 euro) under 2018 (+12 % för kvalificerade arbetstagare). I Slovakien kommer minimilönen att höjas från 480 euro till 520 euro från den 1 januari 2019. I Storbritannien höjde man i april 2018 både den nationella minimilönen (till 7,83 brittiska pund per timme, ungefär 6,90 euro) och den nationella minimilönen för unga arbetstagare. Minimilönen för unga arbetstagare höjdes också i Nederländerna, och Tyskland införde en minimilön för arbetstagare från bemanningsföretag. Slutligen ratificerade Bulgarien ILO-konvention 131 för att nå enighet med arbetsmarknadens parter om utvecklingen av ett transparent system för att fastställa minimilönerna.

3.2. Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till sysselsättning samt öka arbetskraftens färdigheter och kompetens

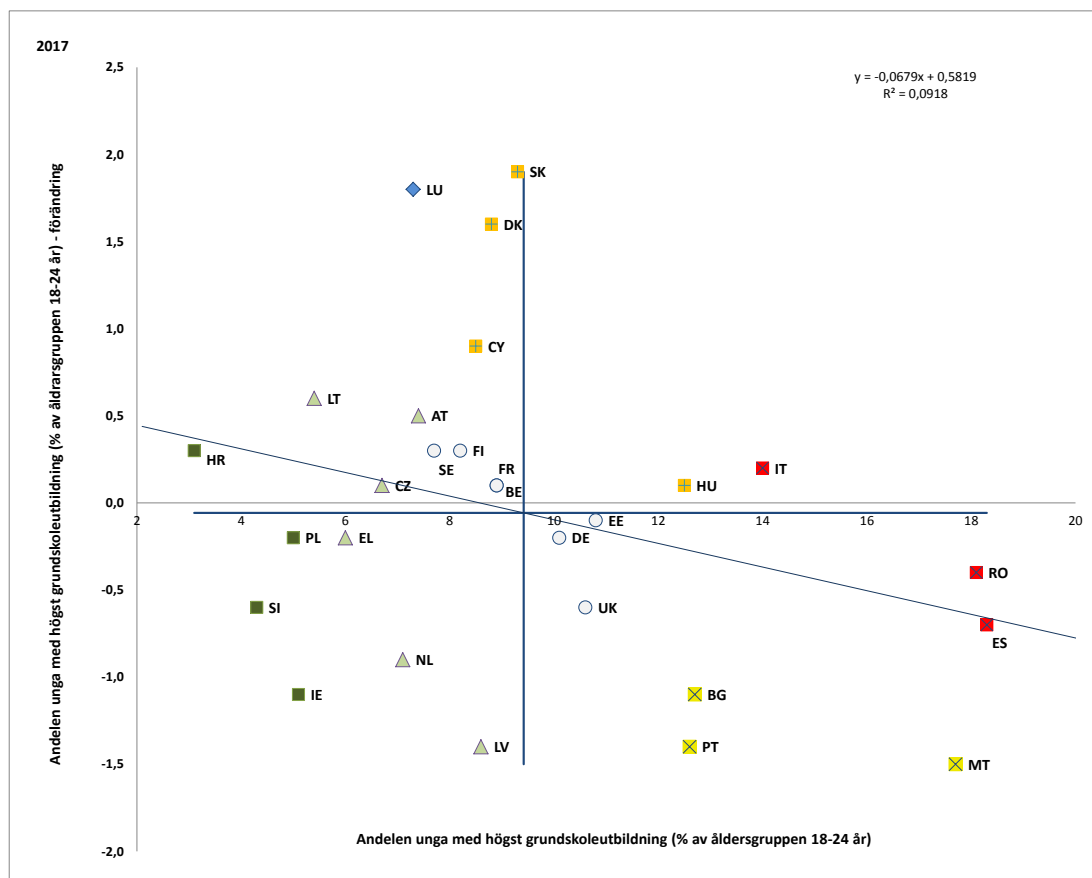
I detta avsnitt beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 6, som rekommenderar medlemsländerna att skapa förutsättningar för att öka arbetskraftsutbudet och arbetskraftens färdigheter och kompetens. Först presenteras indikatorer om utbildningsresultat, inverkan på kompetensutveckling och anställbarheten. Därefter diskuteras arbetsmarknadsresultaten för olika grupper som är underrepresenterade på arbetsmarknaden (till exempel unga, äldre arbetstagare, kvinnor, personer med invandrarbakgrund och personer med funktionsnedsättning). I avsnitt 3.2.2 beskrivs medlemsländernas politiska åtgärder på dessa områden och åtgärder riktade till dessa grupper.

3.2.1 Nyckelindikatorer

Andelen unga med högst grundskoleutbildning har fortsatt att minska under åren, trots att den nedåtgående trenden har avtagit på sistone och stora skillnader kvarstår mellan medlemsländerna. Sammantaget har andelen unga med högst grundskoleutbildning i EU minskat från 14,7 % 2008 till 11,9 % 2013 och ytterligare till 10,6 % 2017. Situationen är nästan oförändrad jämfört med föregående år, när EU-genomsnittet var 10,7 %. Av EU:s medlemsländer har 18 uppnått EU-målet (< 10 %) och Tyskland (10,1 %), Storbritannien (10,6 %) och Estland (10,8 %) är nära att uppnå målet. En viss grad av konvergens mellan medlemsländerna vad gäller den senaste utvecklingen märks för 2017 (diagram 16). En betydande minskning av andelen unga med högst grundskoleutbildning (med mer än en procentenhet) har skett i Portugal, Malta och Bulgarien (situationen i dessa länder betecknas som ”svag men förbättras”), medan det även har skett en stor ökning i Slovakien (+1,9 procentenheter), Luxemburg (+1,8 procentenheter), Danmark³⁸ (+1,6 procentenheter) och Cypern (+1 procentenhet). Trots vissa förbättringar gäller enligt den sociala resultattavlans klassificering fortfarande kategorin ”kritiska situationer” i Spanien (18,3 %), Rumänien (18,1 %) och Italien (14 %), där andelen har ökat något.

³⁸ Ökningen bör tolkas med försiktighet eftersom det finns ett avbrott i Danmarks sysselsättningsstatistik för 2017 och 2016 (se även bilagorna 1 och 2). Även för Belgien och Malta finns ett avbrott 2017.

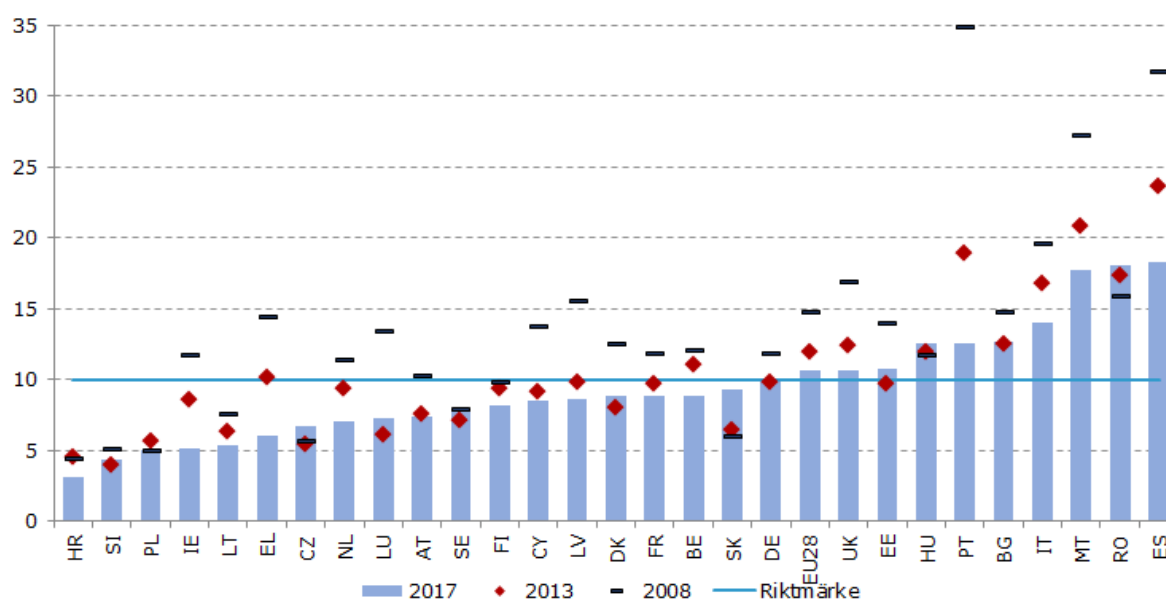
Diagram 16: Andelen unga med högst grundskoleutbildning i åldersgruppen 18–24 år samt årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat. Rapporteringsperiod: Nivåerna för 2017 och de årliga förändringarna jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Anmärkningsvärda långsiktiga förbättringar har noterats i de flesta av EU:s medlemsländer, framför allt i de länder som tidigare hade en hög andel unga med högst grundskoleutbildning. Mellan 2008 och 2017 har både Irland (-6,6 procentenheter) och Grekland (-8,4 procentenheter) lyckats minska andelen unga med högst grundskoleutbildning avsevärt och de ligger för närvarande klart under EU-målet. Samtidigt har även Spanien (18,3 %) och Portugal (12,6 %) avsevärt minskat andelen unga med högst grundskoleutbildning, med 13,4 procentenheter respektive 22,3 procentenheter sedan 2008, men de har inte uppnått målet ännu. Bland länderna med en hög andel unga med högst grundskoleutbildning är det endast Rumänien som inte visar någon betydande förändring över åren, medan det har skett en betydande ökning i Slovakien (+3,3 procentenheter), trots att landet ligger under det överordnade EU-målet 2017 (diagram 17).

Diagram 17: Andelen personer med högst grundskoleutbildning, 2008–2017 (%)

Källa: Eurostat, onlinedatakod: [edat_lfse_14].

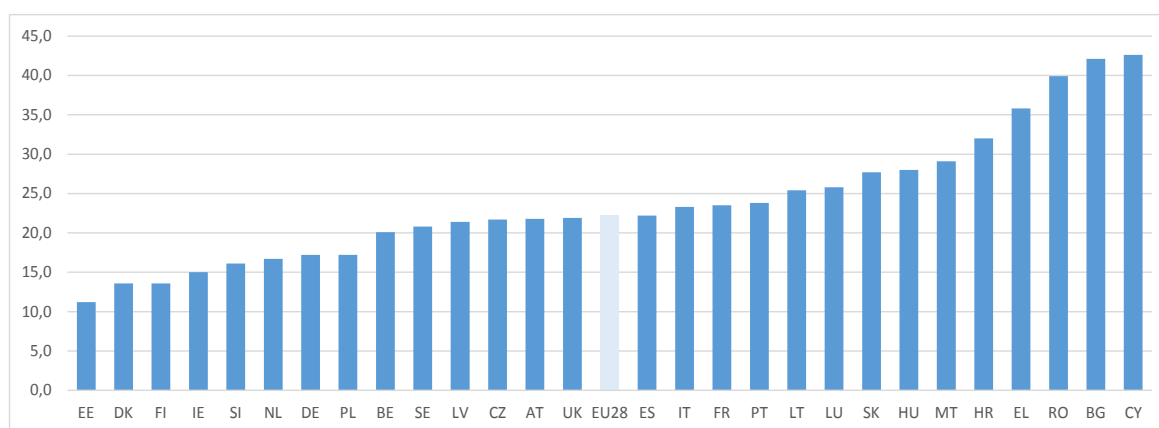
Det kvarstår fortfarande viktiga skillnader mellan kvinnor och män och mellan inrikes födda och personer födda utanför EU vad gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning. Medan i genomsnitt 8,9 % unga kvinnor i EU hade högst grundskoleutbildning 2017, uppgick motsvarande andel unga män till 12,1 %. Denna skillnad mellan könen är särskilt uttalad i Danmark, Luxemburg, Italien, Portugal, Malta, Estland, Lettland och Spanien (mer än 5 procentenheter), medan Bulgarien, Ungern och Slovakien är de enda medlemsländer där andelen unga med högst grundskoleutbildningen är lägre bland män än kvinnor. Samtidigt är andelen unga med högst grundskoleutbildning mycket högre bland elever födda utanför EU än bland elever födda i EU. EU-genomsnittet bland inrikes födda elever var 2017 9,6 %, medan genomsnittet bland elever födda utanför EU var dubbelt så högt. Andelen unga med högst grundskoleutbildning bland elever födda utanför EU är särskilt låg i Irland, Luxemburg och Nederländerna – långt under EU:s riktmärke på 10 % – medan andelen är mycket hög i Spanien (31,9 %) och Italien (30,1 %).

Efter flera år av stadiga framsteg ökar andelen lågpresterande³⁹ inom de grundläggande färdigheterna bland 15-åringar. Enligt OECD:s Pisaundersökning (program för internationell utvärdering av elevprestationer) 2015 var den genomsnittliga andelen

³⁹ Enligt PISA är "lågpresterande" sådana 15-åriga elever vars grundläggande färdigheter ligger under den lägsta nivå man behöver för att kunna delta fullt ut i ett modernt samhälle (dvs. nivå 2).

lågpresterande elever i EU runt 20 % (19,7 % i läsförståelse, 22,2 % i matematik och 20,6 % i naturvetenskap). Jämfört med den föregående Pisaundersökningen, som gjordes 2012⁴⁰, har situationen försämrats på alla tre områden: -1,9 procentenheter i läsförståelse, -0,1 procentenhet i matematik och -4 procentenheter i naturvetenskap. Lågpresterande elever behöver ges ytterligare stöd, eftersom de löper större risk för framtida arbetslöshet och socialt utanförskap senare i livet. I Pisaundersökningen 2015 uppgick andelen lågpresterande elever i matematik till 22,2 % i EU och skillnaderna var slående mellan medlemsländerna. Medan Estland, Finland, Danmark och Irland hade färre än 15 % lågpresterande elever i matematik, uppgick andelen elever som inte lyckades uppnå grundläggande färdigheter i matematik till mer än 30 % i Cypern, Bulgarien, Rumänien, Grekland och Kroatien (diagram 18).

Diagram 18: Andelen lågpresterande elever i matematik, 2015

Källa: OECD. Anm.: Länderna är ordnade efter andel lågpresterande elever i matematik, från en hög till en låg andel. EU:s viktade genomsnitt har beräknats av GD EAC.

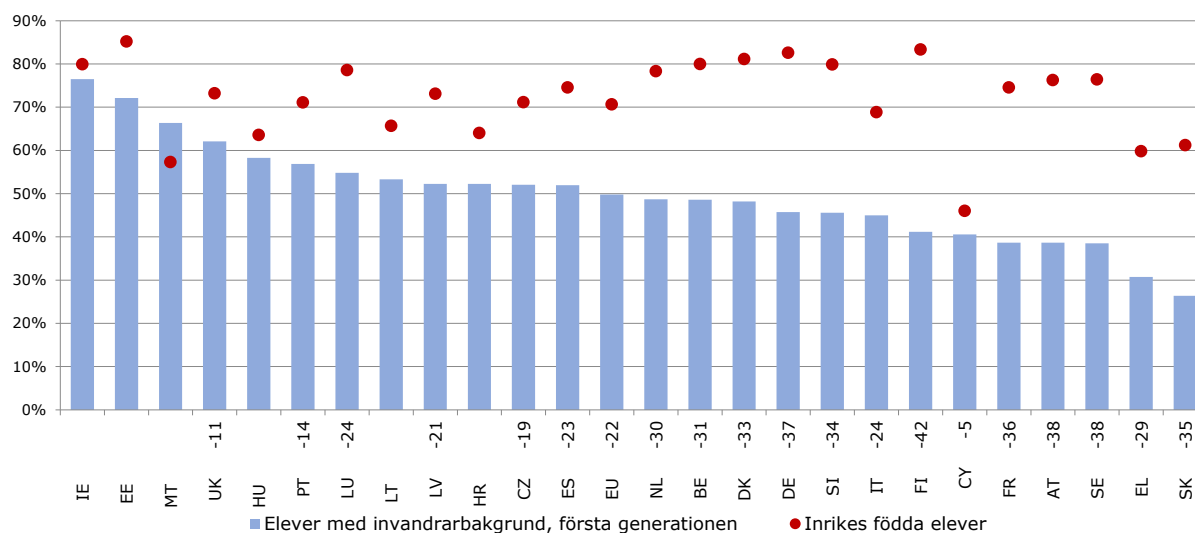
Skolresultaten påverkas i hög grad av elevernas socioekonomiska status och invandrarbakgrund. Elever med lägre socioekonomisk status eller med invandrarbakgrund är överrepresenterade i gruppen lågpresterande och har svårt att uppnå en grundläggande kunskapsnivå på alla tre områden. Om man ser närmare på de elever som uppnådde en grundläggande kunskapsnivå på alla tre områden trots ogynnsamma förhållanden framkommer det att skillnaderna i resultat mellan inrikes födda elever och utrikes födda elever i genomsnitt är 23 procentenheter i EU. Inrikes födda elever presterar bättre i alla medlemsländer förutom Malta (se diagram 19). Skillnaderna är mycket avsevärda i Finland, Sverige, Österrike, Tyskland och Frankrike (mellan 35 och 40 procentenheter), medan skillnaderna är mindre än 15 procentenheter i Cypern, Storbritannien och Portugal. Svaga

⁴⁰ OECD:s program för internationell utvärdering av elevprestationer (Pisa) kartlägger 15-åringarnas grundläggande färdigheter vart tredje år.

skolresultat och ojämlikhet kopplad till socioekonomisk bakgrund utgör stora hinder för att förbättra humankapitalet, vilket i sin tur kan påverka kompetensnivån.

Inkludering av romer i utbildningen är fortfarande en utmaning av många orsaker, till exempel segregerade skolor, icke-inkluderande undervisning och hinder som beror på allvarlig fattigdom eller bostadssegregation. Trots ansträngningar för att öka deltagandet och minska antalet avhopp från skolan, kvarstår det mycket att göra för att främja skolor med elever med olika etnicitet och för att vidta åtgärder för att bekämpa segregationen. Det bör också noteras att ett stort antal romska barn i Ungern, Bulgarien, Rumänien och Slovakien lever i stor fattigdom utan tillgång till allmänna bekvämligheter.

Diagram 19: Andelen elever med invandrarbakgrund som uppnår en grundläggande kunskapsnivå, 2015 (%)

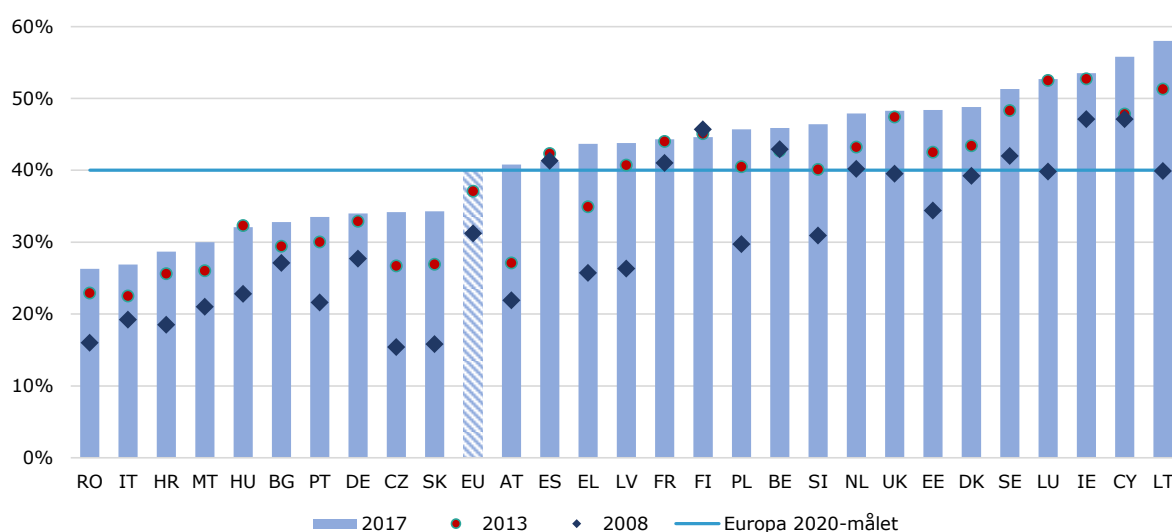
Källa: OECD (2018): *The Resilience of Students with an Immigrant Background: Factors that Shape Well-Being*. Diagram 3.7.

Anm.: Statistiskt signifikanta skillnader visas bredvid namnet på landet/ekonomin. Endast länder med giltiga värden för invandrade elever visas. Vad gäller EU-genomsnittet, avser det endast den undergrupp av länder/ekonomier som har giltiga uppgifter om båda elevkategorier. Elever som uppnår en grundläggande akademisk kunskapsnivå är elever som uppnår minst Pisas kunskapsnivå 2 i alla tre kärnämnen i Pisa, dvs. matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Länderna och ekonomierna rangordnas i fallande ordning enligt den procentandel av första generationens invandrade elever som uppnår en grundläggande kunskapsnivå i kärnämnen i Pisa.

Andelen 30–34-åringar som slutför högre utbildning fortsätter att öka i EU och det överordnade målet på 40 % har nästan uppnåtts. År 2017 hade 39,9 % av 30–34-åringarna i EU en högre utbildning, vilket är ett resultat av en gradvis ökning under de senaste åren. Andelen personer med högskoleutbildning ökade i de flesta medlemsländer mellan 2014 och 2017. Enbart i Kroatien och Ungern, samt i mindre utsträckning även i Spanien och

Finland, minskade andelen av befolkningen med högskoleutbildning under samma period. Andelen ökade däremot avsevärt i Slovakien (+7,4 procentenheter), Grekland (+6,5 procentenheter) och Tjeckien (+6 procentenheter). Bland de länder där andelen av befolkningen med högskoleutbildning ligger under 40 %, är det endast Rumänien, Italien och Kroatien som inte uppnått 30 % (diagram 20). Sammantaget uppnådde 15 av de 28 medlemsländerna sina respektive nationella mål 2017.

Diagram 20: Andelen personer med högre utbildning, 2008, 2013, 2017 och Europa 2020-målet

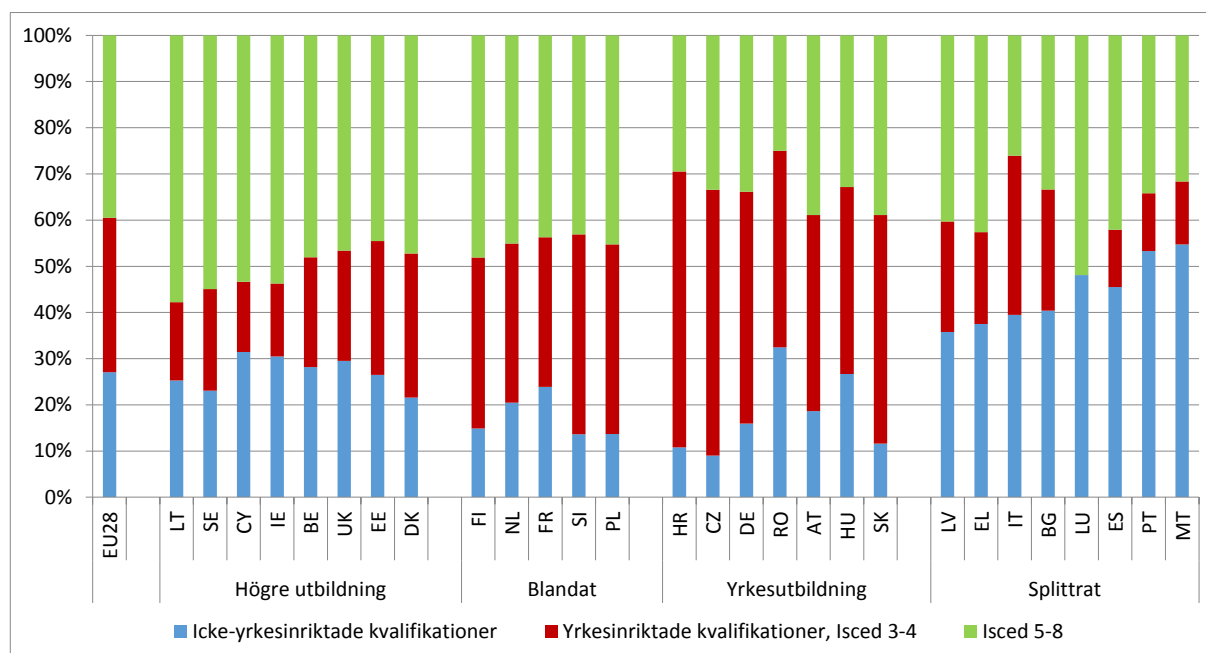

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen [edat_lfse_03]. Indikatorerna omfattar andelen av totalbefolkningen i åldrarna 30–34 år som har avslutad högre utbildning (Isced 5–8). Avbrott i tidsserien under 2014 till följd av införandet av en ny Isced-klassificering. Uppgifterna för Luxemburg för 2017 är otillförlitliga på grund av begränsat underlag.

En högre andel kvinnor än män har högre utbildning och det finns stora skillnader mellan inrikes födda och personer födda utanför EU. År 2017 hade 44,9 % av kvinnorna i åldrarna 30–34 år en högre utbildning, medan motsvarande siffra för männen var 34,9 %. Denna skillnad har ökat under de senaste 15 åren och är framför allt påtaglig i Lettland, Litauen och Slovenien, där andelen kvinnor med högre utbildning är mer än 20 procentenheter högre än andelen män. Samtidigt är andelen inrikes födda eller personer födda i EU med högre utbildning högre jämfört med dem som är födda utanför EU i nästan alla medlemsländer. I genomsnitt är skillnaden 5,5 procentenheter, vilket tyder på fortsatta utmaningar i fråga om jämlikhet, tillgång och den högre utbildningens sociala dimension.

Omkring en tredjedel av de unga vuxna i EU har en yrkesutbildning. År 2016 hade 33 % unga vuxna i åldersgruppen 30–34 år en yrkesexamen på motsvarande gymnasienivå. Som framgår av diagram 21 var denna andel över 40 % i länder som Slovakien, Ungern, Österrike, Rumänien, Tyskland, Tjeckien och Kroatien, vars modell för övergång från utbildning till yrkesliv är nära kopplad till yrkesutbildningssystemet. Andelen var däremot jämförelsevis lägre (mindre än 20 %) i de länder vars modell är närmare kopplad till högre utbildning (till exempel Litauen, Sverige, Cypern och Irland) och i de länder som överlag har jämförelsevis färre kvalifikationer som är direkt relevanta för arbetsmarknaden (till exempel Malta, Portugal, Spanien, Luxemburg och Grekland).

Diagram 21: Övergången från utbildning till yrkesliv – olika vägar och system, 2016

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Onlinedatakod: [lfsa_16educ].

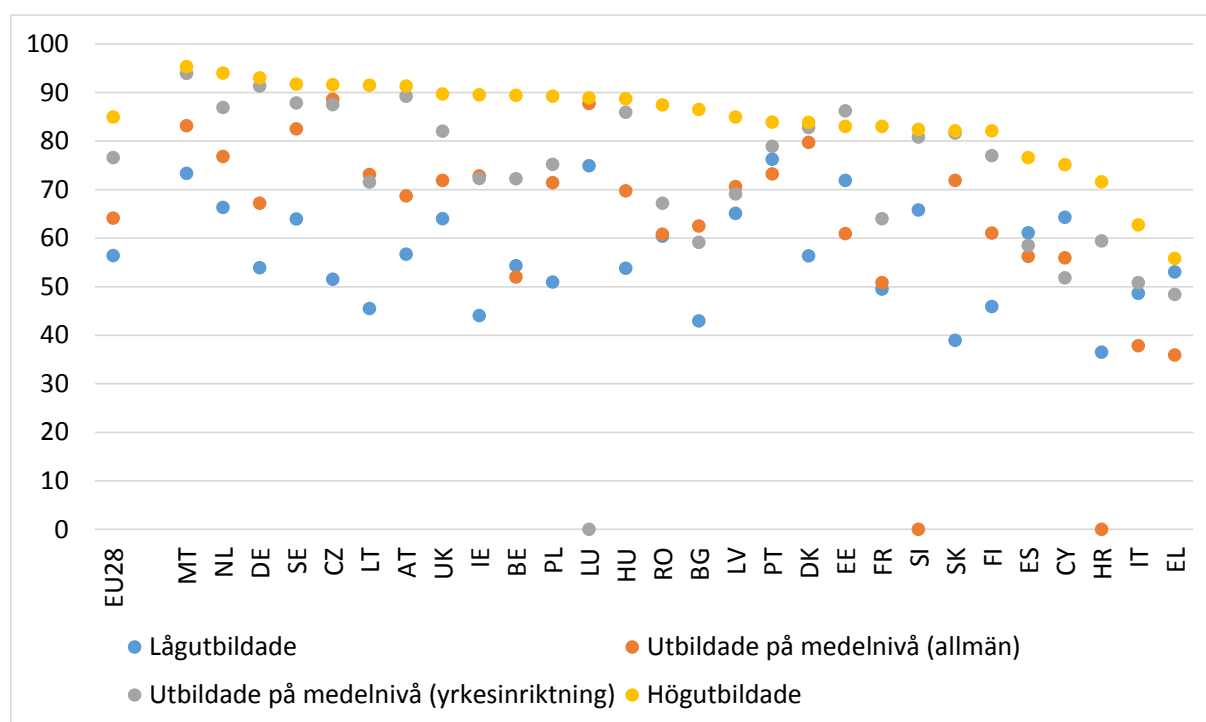
Anm.: Icke-yrkesinriktade kvalifikationer omfattar Iscednivåerna 0–2 eller en medelhög kvalifikation (Iscednivåerna 3–4) med allmän inriktning. Yrkeskvalifikationer på Iscednivåerna 3–4 är medelhöga kvalifikationer (Iscednivåerna 3–4) med yrkesinriktning. Iscednivåerna 5–8 omfattar höga kvalifikationer.

Alla har inte lika möjligheter att tillägna sig de färdigheter och kvalifikationer som är värdefulla på arbetsmarknaden. I vissa länder uppger mer än hälften av de unga i åldrarna 30–34 år att de inte har någon kvalifikation, vare sig yrkesinriktad eller akademisk utbildning, som är tydligt kopplad till arbetsmarknaden. Detta påverkar integrationen på arbetsmarknaden. Som framgår av diagram 22 uppnår personer med yrkesutbildning eller högskoleutbildning en sysselsättningsgrad på runt eller över 80 %, medan mindre än 70 % av dem som har en gymnasieutbildning med allmän inriktning förvärvsarbetar efter 25 års ålder.

De som inte har en gymnasieutbildning klarar sig ännu sämre och mindre än 60 % av dem förvärvsarbetar efter 25 års ålder.

Att ha en – akademisk eller yrkesinriktad – kvalifikation som är relevant för arbetsmarknaden blir allt viktigare för att kunna anpassa sig till den snabbt föränderliga ekonomin och för att hantera efterfrågan på hög kompetens. Sysselsättningsgraden för nyutexaminerade med högskoleutbildning var 84,9 % 2017, vilket var 0,9 procentenheter högre än den totala sysselsättningsgraden för vuxna i arbetsför ålder med samma utbildningsnivå. Endast i ett fåtal medlemsländer (Italien, Grekland, Kroatien, Cypern, Slovenien och Spanien) har nyutexaminerade med högskoleutbildning fortfarande svårare att härda sig på arbetsmarknaden, även om situationen har förbättrats i alla dessa länder, förutom i Kroatien. Nyutexaminerade med yrkesutbildning på medelhög nivå ligger inte långt efter. Sysselsättningsgraden för denna kategori var 76,6 %, dvs. 5,7 procentenheter högre än den totala sysselsättningsgraden för vuxna i arbetsför ålder med samma utbildningsnivå, vilket pekar på en viss fördel på arbetsmarknaden för nyutexaminerade med yrkesutbildning. Sysselsättningsgraden för personer med enbart en allmän utbildning på medelhög nivå var däremot 64,1 %. Unga vuxna som bara hade grundläggande kvalifikationer klarar sig ännu sämre på arbetsmarknaden och hade en sysselsättningsgrad på 56,4 % 2017.

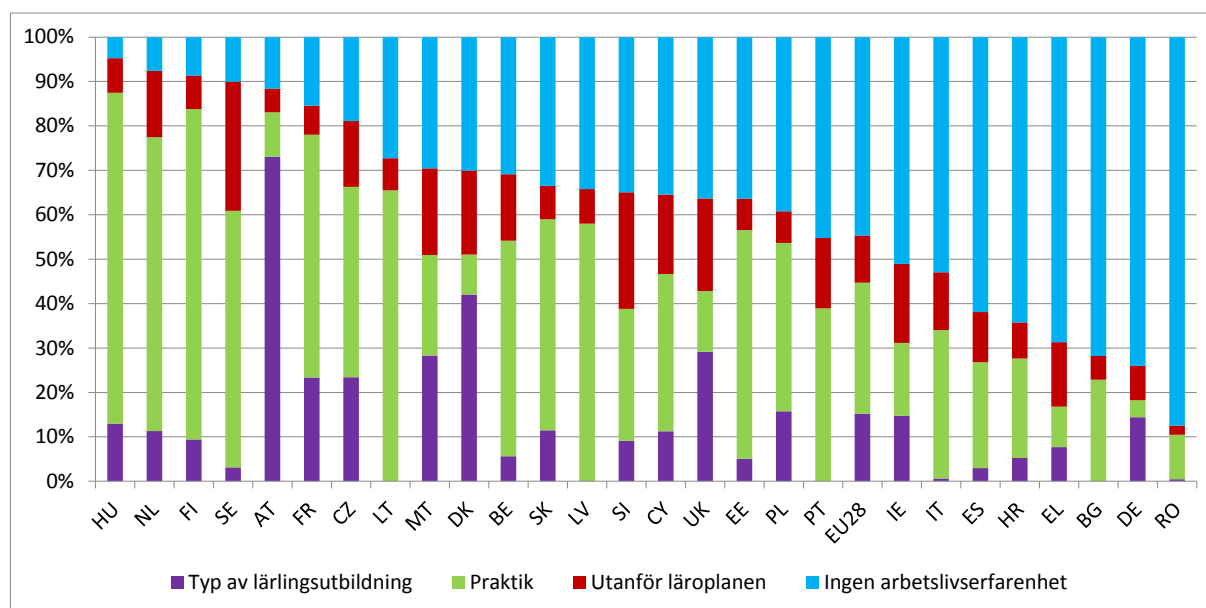
Diagram 22: Sysselsättningsgrad för nytexaminerade efter utbildningsnivå, 2017

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Anm.: Unga vuxna i åldrarna 20–34 år. Uppgifterna för lågutbildade omfattar alla unga vuxna som inte deltar i utbildning, oavsett hur länge sedan de avslutat sin utbildning. Uppgifter för personer med medelhög och högre utbildning omfattar endast dem som har utexaminerats 1–3 år före undersökningen.

Ett sätt att förbättra arbetsmarknadsresultaten för unga är att ge dem möjlighet att få arbetslivserfarenhet – antingen genom arbetsplatsförlagt lärande på ett företag eller genom en lärlingsutbildning som är kopplad till läroplanen för deras studieprogram. De som har fått sådan arbetslivserfarenhet under studierna har lättare att hitta ett arbete och kan även ha möjlighet att söka mer avancerade tjänster. Som framgår av diagram 23 uppgår dock färre än 50 % av dem som har en yrkesutbildning att de har fått någon sådan arbetslivserfarenhet under studierna. En ännu mindre andel hade fått mer omfattande arbetslivserfarenhet genom en lärlingsutbildning. Den största andelen studerande i yrkesutbildning som har tillgång till arbetsplatsförlagt lärande (över 90 %) finns i Ungern, Nederländerna, Finland och Sverige.

Diagram 23: Tillgång till arbetsplatsförlagt lärande och lärlingsutbildningar inom yrkesutbildningen, 2016

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Onlinedatakod: [lfso_16educ]. Anm.: unga vuxna i åldrarna 15–34 år med en yrkesutbildning på motsvarande gymnasienivå eller eftergymnasial nivå. Dessa uppgifter är inte tillgängliga för Luxemburg. Uppgifter för ”lärlingsutbildning” är inte tillgängliga för Bulgarien, Lettland, Litauen och Portugal. Uppgifterna för Tyskland är eventuellt inte representativa på grund av det stora svarsbortfallet.

Lågutbildade vuxna har dessutom ofta särskilt svårt att härda sig på arbetsmarknaden jämfört med personer som har fortsatt att utbilda sig. I EU är förhållandet mellan lågutbildade vuxna och antalet arbetstillfällen som bara kräver grundläggande kvalifikationer i genomsnitt 3–1 (tabell 2). Med andra ord finns det tre gånger fler lågutbildade vuxna jämfört med de arbetstillfällen som endast kräver en grundläggande kvalifikation. Problemet är ännu mer akut i länder som Malta, Portugal, Grekland, Italien och Spanien där förhållandet är högre än 4–1. Detta kan på sikt leda till en svagare anknytning till arbetsmarknaden, en högre andel osäkra anställningar, hög arbetslöshet och en risk för att personer helt och hållet hamnar utanför arbetsmarknaden.

Tabell 2: Antalet lågutbildade vuxna och lågkvalificerade arbetstillfällen i EU.

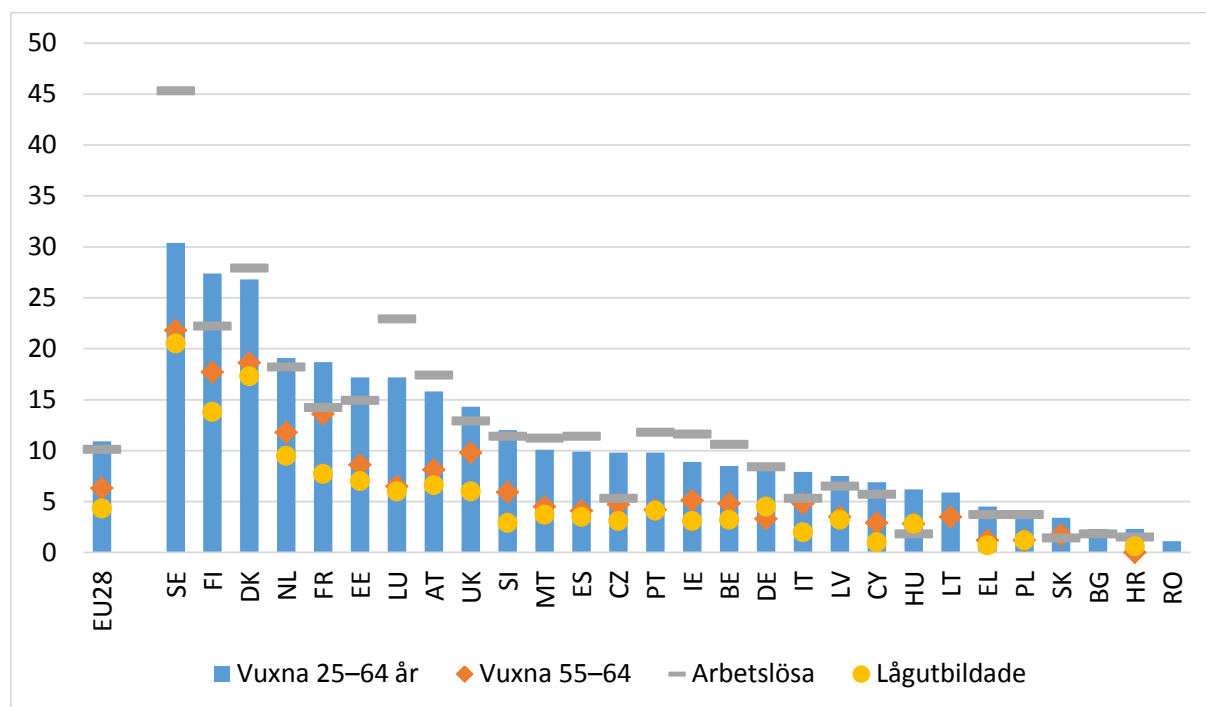
	Totalt antal lågutbildade vuxna i åldrarna 25–64 år (tusental)	Totalt antal arbetstillfällen som inte kräver yrkesutbildning (tusental)	Förhållande
EU28	61 353,0	20 210,6	3,0
Malta	125,8	17,6	7,1
Portugal	2 897,3	490,0	5,9

Grekland	1 583,2	268,0	5,9
Italien	12 834,9	2 517,8	5,1
Spanien	10 654,1	2 409,0	4,4
Sverige	751,0	231,1	3,2
Rumänien	2 417,4	776,4	3,1
Belgien	1 386,0	449,6	3,1
Kroatien	366,5	119,4	3,1
Frankrike	7 200,6	2 692,9	2,7
Luxemburg	64,8	24,6	2,6
Nederländerna	1 902,2	742,0	2,6
Storbritannien	6 744,3	2 641,3	2,6
Irland	443,0	176,3	2,5
Finland	329,0	148,3	2,2
Österrike	728,4	337,3	2,2
Slovenien	140,7	67,5	2,1
Bulgarien	677,2	333,0	2,0
Tyskland	6 116,8	3 154,2	1,9
Ungern	857,9	460,4	1,9
Danmark	527,3	302,3	1,7
Cypern	88,1	53,5	1,6
Estland	80,4	51,5	1,6
Polen	1 617,0	1 041,6	1,6
Tjeckien	367,2	266,3	1,4
Slovakien	272,2	217,3	1,3
Lettland	100,7	106,7	0,9
Litauen	79,4	115,1	0,7

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen 2017.

Lågutbildade och äldre personer är mindre benägna att delta i program för vuxenutbildning. Deltagandet i vuxenutbildning i EU för lågutbildade och äldre var 2017 bara hälften av det sammanlagda deltagandet på 10,9 % (diagram 24). Även arbetslösa, som bör vara en särskilt relevant målgrupp för omskolning, är mindre benägna än en genomsnittlig arbetstagare att delta i utbildning. Dessa tendenser är också synliga i länder där det sammanlagda deltagandet i vuxenutbildning ligger nära eller över EU-genomsnittet.

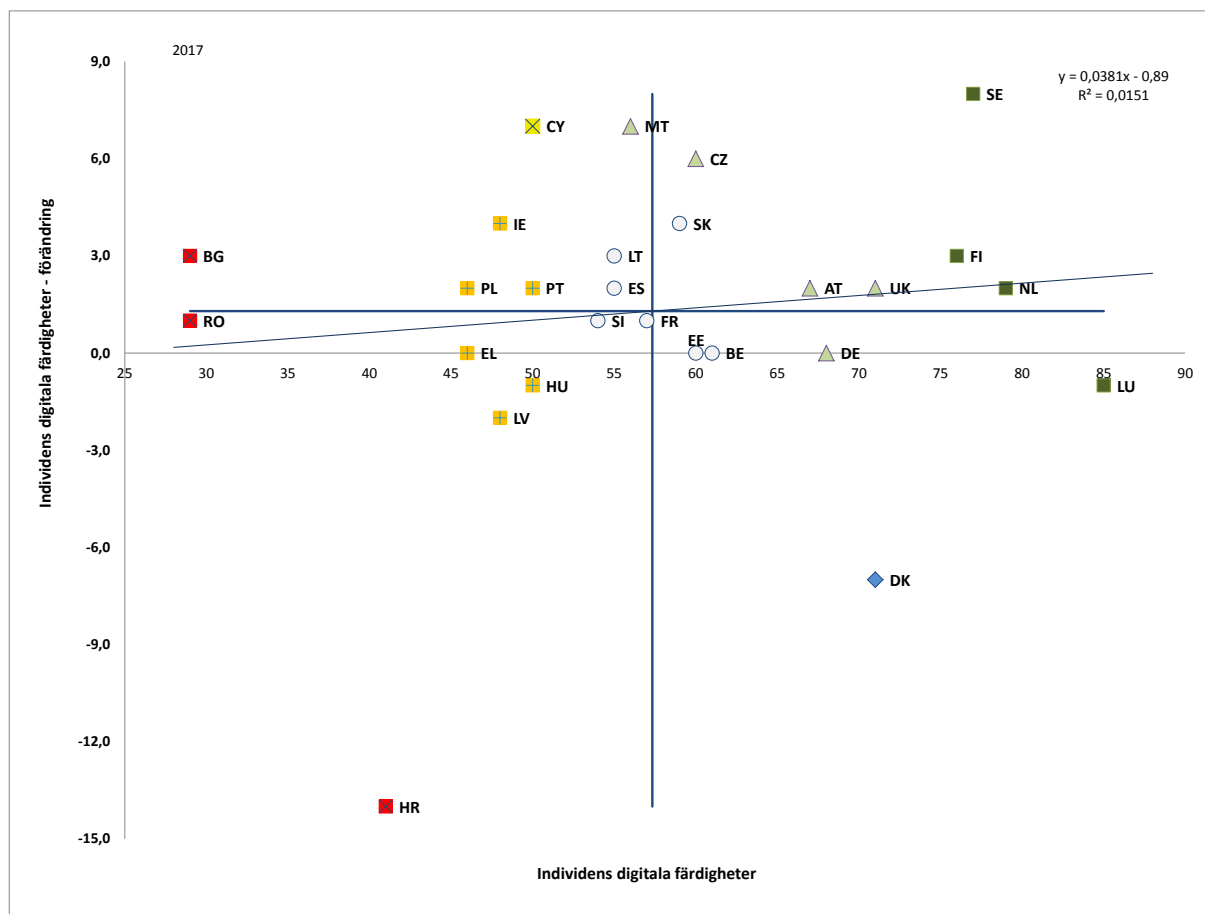
Diagram 24: Deltagande i vuxenutbildning efter demografiska grupper

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen 2017.

De digitala färdigheterna förbättras inte så snabbt och de ihållande skillnaderna mellan hög- och lågpresterande tyder på att det finns en uppdelning på ”två hastigheter” i EU på det digitala området. I genomsnitt 2017 hade 57 % i åldersgruppen 16–64 år minst grundläggande digitala färdigheter i EU. Svaga digitala färdigheter kan påverka produktiviteten och tillväxtpotentialen. Det kan även leda till social utestängning för en betydande del av befolkningen, med tanke på förändrade villkor för utveckling av tjänster och teknikens inverkan på arbetslivet. Nivån är särskilt låg i Bulgarien, Rumänien och Kroatien (i kategorin ”kritiska situationer”). I sex andra länder (Grekland, Polen, Portugal, Lettland, Irland och Ungern, som hör till kategorin ”bör övervakas”) är nivån jämförelsevis högre (omkring 50 %), men den är låg jämfört med genomsnittet. I Luxemburg, Nederländerna, Sverige och Finland är nivån på de digitala färdigheterna högst (över 75 %).

Diagram 25: Andelen av befolkningen som har minst grundläggande digitala färdigheter och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

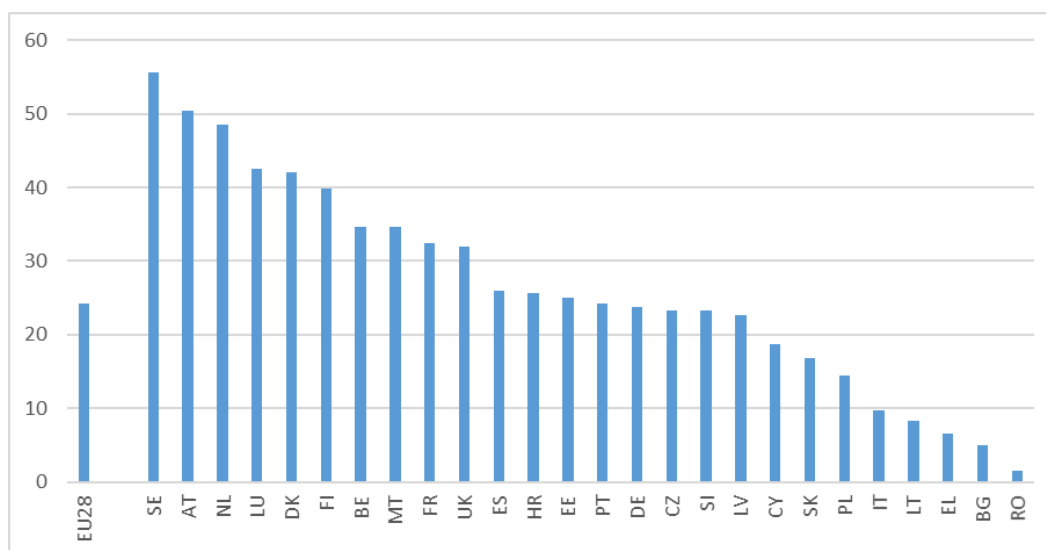
Källa: Eurostat. Rapporteringsperiod: Nivåerna för 2017 och de årliga förändringarna jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter för Italien är inte tillgängliga.

Vägledning om utbildningsmöjligheter kan på ett verkningsfullt sätt stimulera en persons önskan om och deltagande i utbildning. Genom ramen för riktmärkning vad gäller vuxnas färdigheter och lärande⁴¹ har det konstaterats att vägledning om utbildningsmöjligheter är ett viktigt politiskt verktyg för att främja vuxnas deltagande i utbildning. Enligt de senaste (2016) uppgifterna om tillgången till studievägledning, som

⁴¹ GD EMPL har (i samråd med GD EAC) arbetat tillsammans med medlemsländerna för att utveckla en heltäckande ram för riktmärkning av vuxnas färdigheter och vuxenutbildning i EU ur ett gränsöverskridande perspektiv. Ramen bygger på ett tillvägagångssätt i tre steg som godkändes av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd i juni 2017. Som ett första steg diskuteras stora utmaningar på området för vuxnas färdigheter och lärande och en uppsättning resultatindikatorer identifieras (sysselsättningsgrad, produktivitet och kompetensglapp). Som ett andra steg identifieras en rad prestationsindikatorer, inbegripet andelen vuxna med medelhög och hög kompetens, vuxnas deltagande i utbildning, digitala färdigheter och andelen arbetstillfällen som kräver en medelhög och hög kompetens. Som ett tredje steg följer ett tematiskt tillvägagångssätt för att identifiera viktiga politiska verktyg som är verkningsfulla när det gäller att förbättra genomförandet av vuxnas färdigheter och system för inläring, vägledning om utbildningsmöjligheter, initiativ för att involvera utsatta grupper, såsom arbetslösa och lågutbildade, i utbildning samt åtgärder för att stödja och uppmuntra företag att utbilda sin personal. De sistnämnda indikatorerna redovisas i detta avsnitt.

framkommit av undersökningen om vuxenutbildning⁴², finns det ett starkt positivt förhållande mellan andelen vuxna (i åldrarna 25–64 år) som får vägledning och dem som slutligen deltar i utbildning⁴³. Även om offentliga vägledningstjänster är ett vanligt politiskt verktyg i de flesta medlemsländer, varierar deras omfattning i fråga om utåtriktad verksamhet avsevärt från ett land till ett annat. Som framgår av diagram 26, varierade andelen vuxna som fick kostnadsfri information eller rådgivning om utbildningsmöjligheter från institutioner eller organisationer under de senaste tolv månaderna från 1,5 % i Rumänien till närmare 56 % i Sverige 2016, medan EU-genomsnittet var 24,3 %. I länder som Bulgarien, Grekland, Litauen och Italien utnyttjade färre än 10 % av de vuxna denna typ av kostnadsfria tjänster. Deltagandet i utbildning var också relativt lågt i dessa länder under samma referensperiod (29 % jämfört med EU-genomsnittet på 43 %). Samtidigt fick mer än 40 % av de vuxna vägledning om utbildningsmöjligheter i Sverige, Österrike, Nederländerna, Luxemburg och Danmark. Detta kan betraktas som en av de faktorer som bidrar till den relativt höga andelen som deltar i vuxenutbildning i dessa länder (57 % jämfört med EU-genomsnittet på 43 %).

Diagram 26: Andelen som får vägledning om vuxenutbildningsmöjligheter, 2016

Källa: Eurostat, vuxenutbildningsundersökningen. Uppgifter för 2016. Uppgifter saknas för Irland och Ungern.

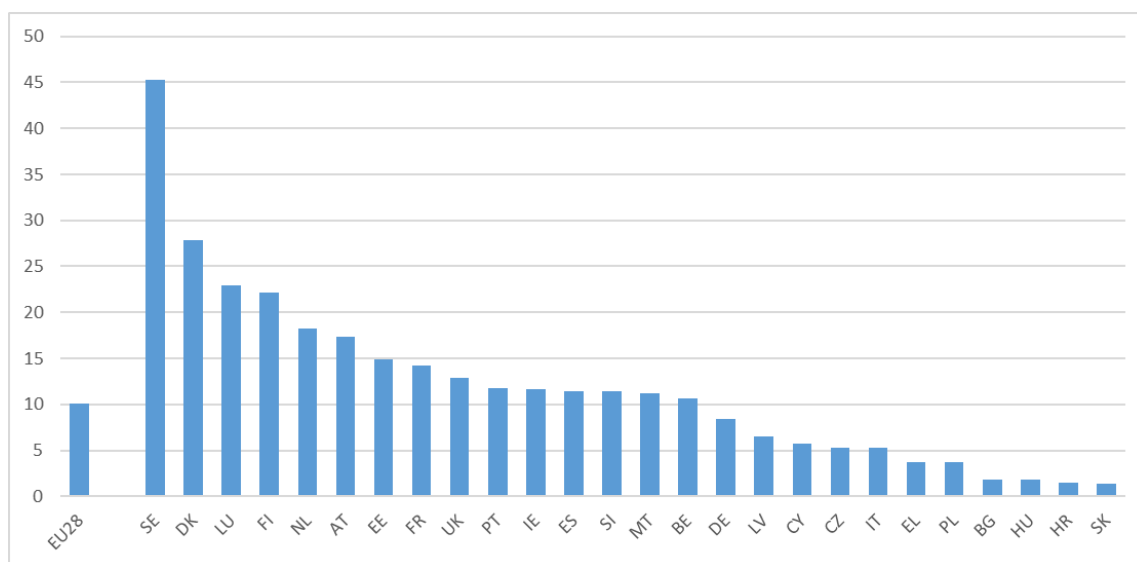
Utbildningsåtgärder för att engagera utsatta personer är särskilt viktiga. Dessa åtgärder kan ta sig olika uttryck, bland annat som formell eller icke-formell yrkesutbildning eller som

⁴² Uppgifterna omfattar alla tjänster (till exempel information, karriärplanering, orientering och rådgivning) för att hjälpa de lärande och/eller potentiella lärande att välja när det gäller utbildningsmöjligheter.

⁴³ Europeiska kommissionen, 2015. *An in-depth analysis of adult learning policies and their effectiveness in Europe*.

program för utveckling av grundläggande färdigheter⁴⁴. Lågutbildade och arbetslösa vuxna står inför särskilda utmaningar vad gäller tillgång till utbildning. Enligt uppgifter från arbetskraftsundersökningen varierade 2017 andelen arbetslösa vuxna som deltog i någon utbildningsinsats under de senaste fyra veckorna före undersökningen (som andel av alla arbetslösa vuxna) från nästan 1,5 % i Slovakien till närmare 45 % i Sverige, medan EU-genomsnittet var 10,1 % (diagram 27). Det är inte bara i Slovakien som deltagandet är lågt. I länder som Kroatien, Ungern, Bulgarien, Polen, Grekland, Italien, Tjeckien, Cypern, Lettland och Tyskland deltog färre än 10 % av de arbetslösa vuxna i utbildning. I andra änden av spektrumet hittar man Danmark, Luxemburg och Finland, där deltagandet översteg 20 %. Vad gäller andelen lågutbildade⁴⁵ vuxna som deltog i någon utbildningsinsats under de senaste fyra veckorna före undersökningen (som andel av alla lågutbildade vuxna) finns det betydande skillnader mellan medlemsländerna (diagram 28). Mindre än 1 % av de lågutbildade vuxna deltar i utbildning i Cypern, Grekland och Kroatien, medan mer än 10 % gör det i Sverige, Danmark och Finland (EU-genomsnitt: 4,3 %).

Diagram 27: Andelen arbetslösa vuxna som deltar i utbildning (som andel av alla arbetslösa vuxna), 2017

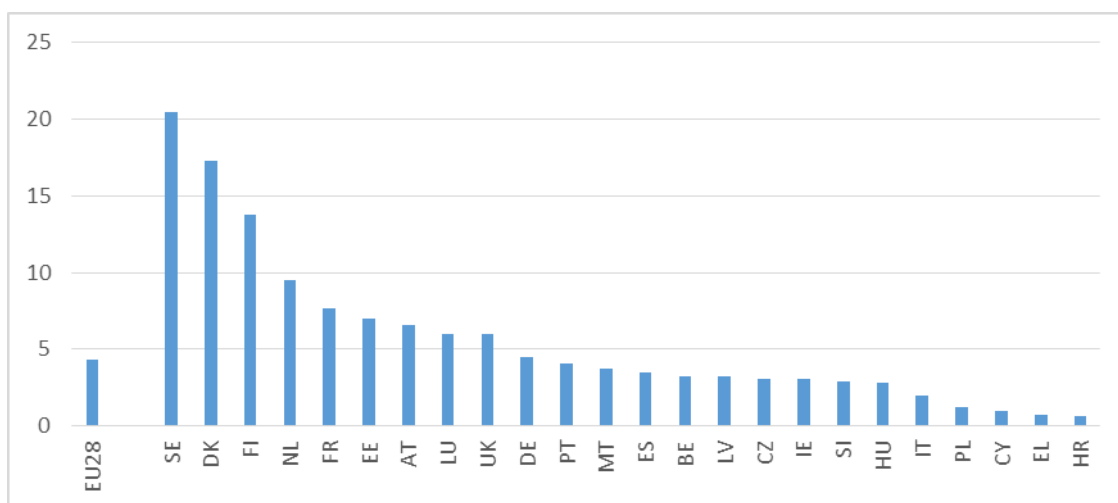

Källa: EU:s arbetskraftsundersökning. Uppgifter för 2017. Uppgifter saknas för Litauen och Rumänien.

⁴⁴ Se till exempel ESRI, 2012. *Literacy, Numeracy and Activation among the Unemployed*. Shaw, N., Armistead, C., 2002. *Evaluation of the Union Learning Fund Year 4*. London: Department for Education and Skills. Casey, H. et al, 2006. *You wouldn't expect a maths teacher to teach plastering: Embedding literacy, language and numeracy in post-16 vocational programmes – the impact on learning and achievement*. NRDC.

⁴⁵ Lågutbildade definieras här som personer med högst grundskoleutbildning (Iscednivåerna 0–2).

Diagram 28: Andelen lågutbildade vuxna som deltar i utbildning (som andel av alla lågutbildade vuxna), 2017

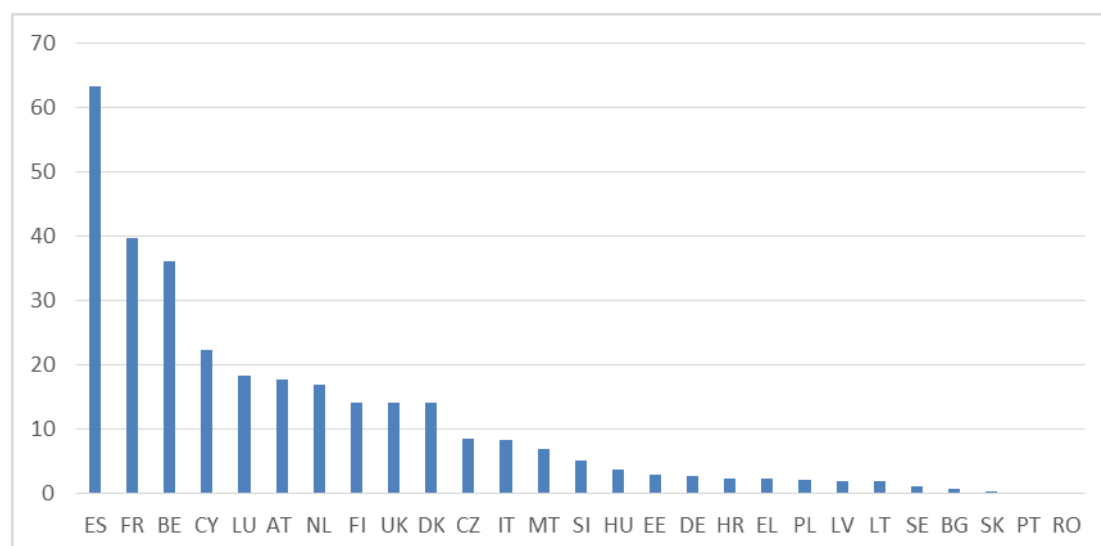
Källa: EU:s arbetskraftsundersökning. Uppgifter för 2017. Uppgifter för Rumänien, Bulgarien, Litauen och Slovakien är inte tillgängliga.

Att ge arbetsgivarna ekonomiska incitament kan uppmuntra dem att investera i personalens utbildning. Arbetsgivarna är oftast de som tillhandahåller eller finansierar vuxenutbildning för sin personal, eftersom de ekonomiskt stöder mer än två tredjedelar av alla vuxna som deltar i arbetsrelaterad utbildning. Trots att den totala omfattningen är liten, är offentlig finansiering till arbetsgivare ett vanligt politiskt verktyg i medlemsländerna. Incitamenten kan bland annat vara skatteincitament (skatteavdrag eller skattelättnader), direkta subventioner för utbildning (inbegripet EU-stöd) eller avgiftsbaserade finansieringssystem (utbildningsfonder). Det finns också belägg för att direkta subventioner till företag (till exempel i form av bidrag) kan vara mer verkningsfulla när det gäller att styra arbetstagarnas deltagande i utbildning, jämfört med andra former av ekonomiska incitament. Det är viktigt att det ekonomiska stödet riktas på rätt sätt, till exempel genom att man riktar in sig på företag med ekonomiska begränsningar och kapacitetsbegränsningar, framför allt små och medelstora företag, för att undvika dödviktseffekter (finansiering av investeringar som ändå skulle ha genomförts). Det finns belägg för att det är andelen företag som får ekonomiskt stöd snarare än stödets storlek som har en stark positiv koppling till vuxnas deltagande i utbildning. Enligt de senaste (2015) uppgifterna om ekonomiskt stöd, som framkommer av undersökningen om yrkesinriktad fortbildning⁴⁶, varierar andelen företag som uppger att de

⁴⁶ Uppgifterna är en del av den europeiska statistiken om livslångt lärande och omfattar alla tre typer av ekonomiska incitament, nämligen direkta subventioner för utbildning, skatteincitament och inkomster från

har mottagit någon typ av offentlig medfinansiering för utbildningsinsatser under de senaste tolv månaderna från 0,1 % i Rumänien till närmare 64 % i Spanien (diagram 29). Det är inte bara i Rumänien som andelen företag som får denna typ av ekonomiskt stöd är lägre än 1 %, utan i Portugal, Slovakien och Bulgarien är situationen densamma. I Cypern, Belgien, Frankrike och Spanien överstiger denna andel däremot 20 %.

Diagram 29: Andelen företag som får ekonomiskt stöd för utbildning, 2015

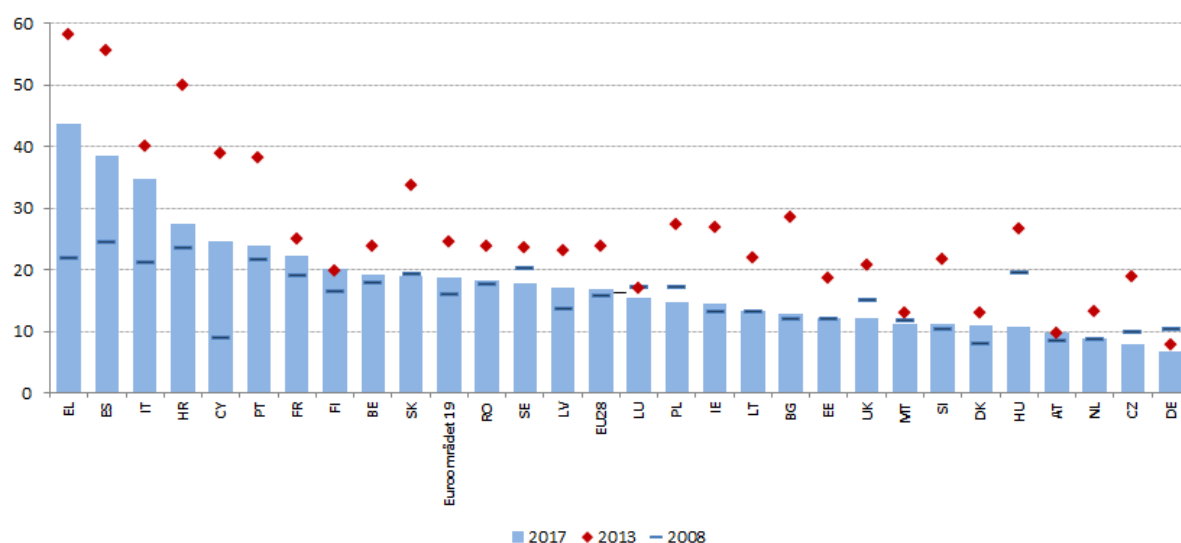
Källa: Eurostat, undersökningen om yrkesinriktad fortbildning. Uppgifterna är för 2015 och visar andelen företag med minst tio anställda som uppger att de har fått offentligt ekonomiskt stöd för tillhandahållande av utbildning under referensåret (2015). Uppgifter saknas för Irland.

Arbetsmarknadssituationen för unga förbättras kontinuerligt i takt med att det makroekonomiska läget stärks. Ungdomsarbetslösheten i EU har minskat från den topp på 23,7 % som nåddes 2013 till 16,8 % under 2017. Den är dock fortfarande högre än den var år 2008 och överstiger fortfarande 30 % i vissa medlemsländer (Italien, Spanien och Grekland). Skillnaderna i ungdomsarbetslösheten minskar över tid (se diagram 30). I länder som tidigare hade hög ungdomsarbetslöshet har den minskat i större utsträckning, bortsett från vissa undantag (Italien, Frankrike och Belgien), där minskningen sker ganska långsamt. I andra änden av spektrumet har betydande minskningar uppnåtts i Tjeckien, Ungern, Slovenien, Bulgarien, Irland och Polen, som låg långt under EU-genomsnittet 2017. Arbetslösheten bland unga kvinnor och män ligger på ungefär samma nivå (16,1 % för kvinnor och 17,4 % för män

avgiftsbaserade utbildningsfonder. Undersökningen omfattar bland annat uppgifter om företagens inkomster från kollektiva, gemensamma eller andra utbildningsfonder samt annat ekonomiskt stöd från den offentliga sektorn för tillhandahållande av kontinuerlig yrkesinriktad fortbildning.

2017) och utvecklas i stort sett på samma sätt. Återhämtningen på arbetsmarknaden leder inte alltid till att det skapas arbetstillfällen av hög kvalitet, eftersom unga oftare har atypiska och otrygga anställningsformer, vilket inbegriper tidsbegränsade anställningar, ofrivilligt deltidsarbete och lågavlönade jobb. År 2017 hade 43,9 % av de unga arbetstagarna en tidsbegränsad anställning, vilket var en ökning från 42,2 % år 2013 jämfört med 12,2 % av arbetstagarna i åldrarna 25–54 år, i Slovenien och Spanien gällde detta fler än 7 av 10 unga arbetstagare.

Diagram 30: Ungdomsarbetslöshet (15–24 år), jämförelse över flera år

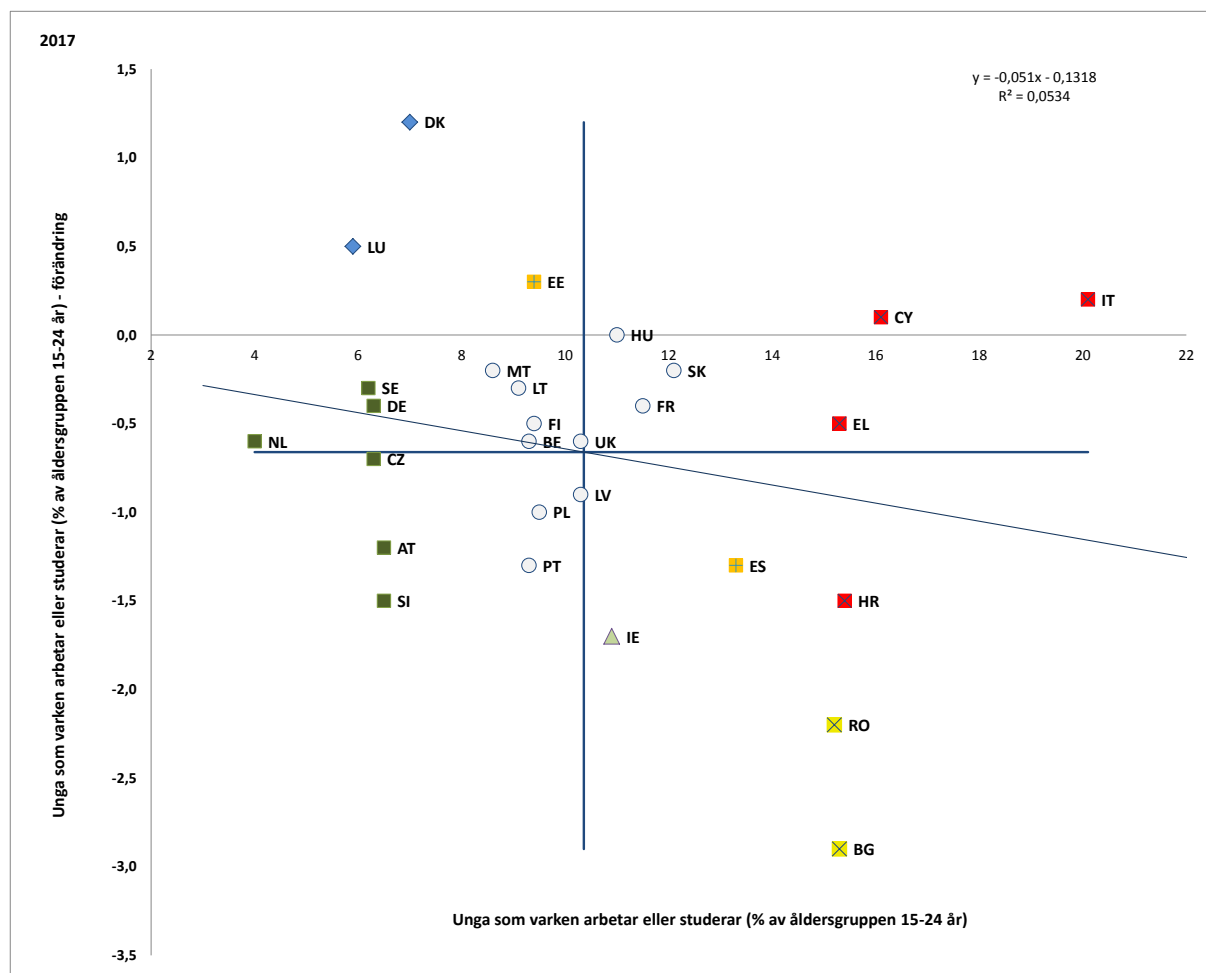
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Förutom de unga som jobbar eller söker jobb står en stor del av unga i åldrarna 15–24 år utanför arbetskraften. I EU var det totalt nästan 6 miljoner unga i åldrarna 15–24 år som varken arbetade eller studerade under 2017. Det motsvarar 10,9 % av befolkningen i den åldersgruppen, vilket är en minskning från den högsta nivån på 13,2 % som nåddes 2012 och är på samma nivå som 2008 (10,9 %). Minskningen berodde främst på att arbetslösa unga som varken arbetade eller studerade fick jobb. Av diagram 31 framgår det att andelen unga som varken arbetar eller studerar fortfarande ligger på mer än 15 % i flera länder (Italien, Cypern, Bulgarien, Kroatien, Grekland och Rumänien). Antalet unga som varken arbetar eller studerar ökar i Danmark⁴⁷, Luxemburg och Estland samt, vilket är mer oroande, i de två länder som har de högsta nivåerna (Cypern och Italien, som båda finns i kategorin ”kritiska situationer”).

⁴⁷ Ökningen bör tolkas med försiktighet eftersom det finns ett avbrott i Danmarks sysselsättningsstatistik för 2017 och 2016 (se även bilagorna 1 och 2). Även för Belgien, Irland och Malta finns ett avbrott 2017.

Av denna orsak är konvergensen endast begränsad, vilket framgår av regressionslinjens något negativa lutning. Det är däremot positivt att betydande minskningar kan noteras i Bulgarien och Rumänien (i kategorin ”svag men förbättras”), där ursprungsnivån var hög.

Diagram 31: Andelen unga som varken arbetar eller studerar (15–24 år) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat. Rapporteringsperiod: Nivåerna för 2017 och de årliga förändringarna jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Efter minskningen av ungdomsarbetslösheten står majoriteten av unga som varken arbetar eller studerar utanför arbetskraften, men skillnaderna mellan medlemsländerna är stora. Andelen utanför arbetskraften är särskilt hög i Bulgarien, Rumänien och Italien, medan arbetslösheten är dominerande i Spanien, Kroatien och Grekland. Man har kunnat konstatera att lågutbildade unga löper störst risk att hamna i kategorin som varken arbetar

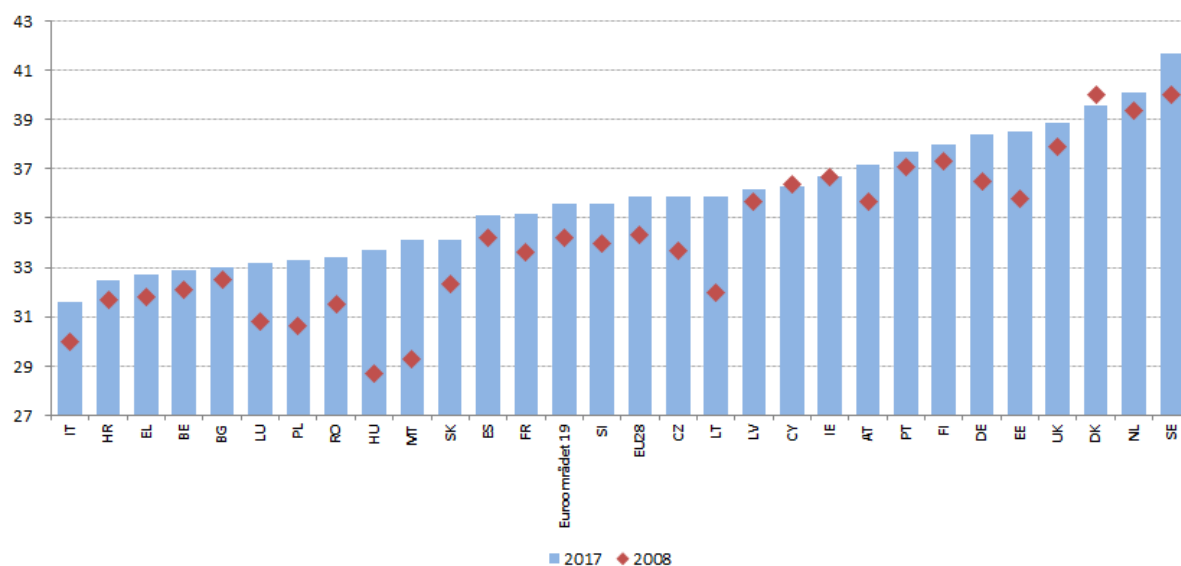
eller studerar⁴⁸. Bland kvinnor som varken arbetar eller studerar är det vanligare att de helt och hållet står utanför arbetskraften än att de är arbetslösa, medan det motsatta gäller för män.

Under det senaste årtiondet har sysselsättningsgraden bland äldre arbetstagare ökat betydligt. Äldre arbetstagare (i åldrarna 55–64 år) har klarat krisen relativt sett bättre än andra åldersgrupper och står för de flesta nya arbetstillfällen som skapats under återhämtningen. Antalet äldre arbetstagare på arbetsmarknaden har ökat med nästan 7 miljoner mellan andra kvartalet 2013 och andra kvartalet 2018. Mer allmänt, som konstaterades i kapitel 1, har åldersgruppen 55–64 år bidragit mycket till sysselsättningsgradens totala ökning under de senaste tio åren. Under 2017 var sysselsättningsgraden bland 55–64-åringar 55,3 %, vilket är 1,8 procentenheter högre än året innan, och mot bakgrund av befolkningsutvecklingen förväntas den öka stadigt. Sysselsättningsgraden bland äldre arbetstagare varierar stort mellan medlemsländerna, från 76,4 % i Sverige till 38,3 % i Grekland. I Spanien, Belgien, Polen och Malta ligger sysselsättningsgraden bland äldre arbetstagare också under eller nära 50 %. Sysselsättningsgraden bland kvinnor i åldrarna 55–64 år ökar snabbare än bland män och var 50,9 % år 2016.

Yrkeslivets genomsnittliga längd har ökat i nästan alla medlemsländer sedan 2008. Ökningen har varit markant (med mer än två år) i Estland, Litauen, Tjeckien, Malta, Ungern, Polen och Luxemburg. Yrkeslivets längd skiljer sig fortfarande kraftigt mellan könen, men minskar, och kvinnor arbetar i snitt 4,9 år färre än män (33,4 år jämfört med 38,3 år 2017). Detta genomsnitt är en följd av de stora variationerna mellan medlemsländerna och beror på flera olika faktorer, som bristande tillgång till vård- och omsorgstjänster samt lägre pensionsålder för kvinnor i vissa medlemsländer.

⁴⁸ Eurofound, 2016. *Exploring the Diversity of NEETs*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

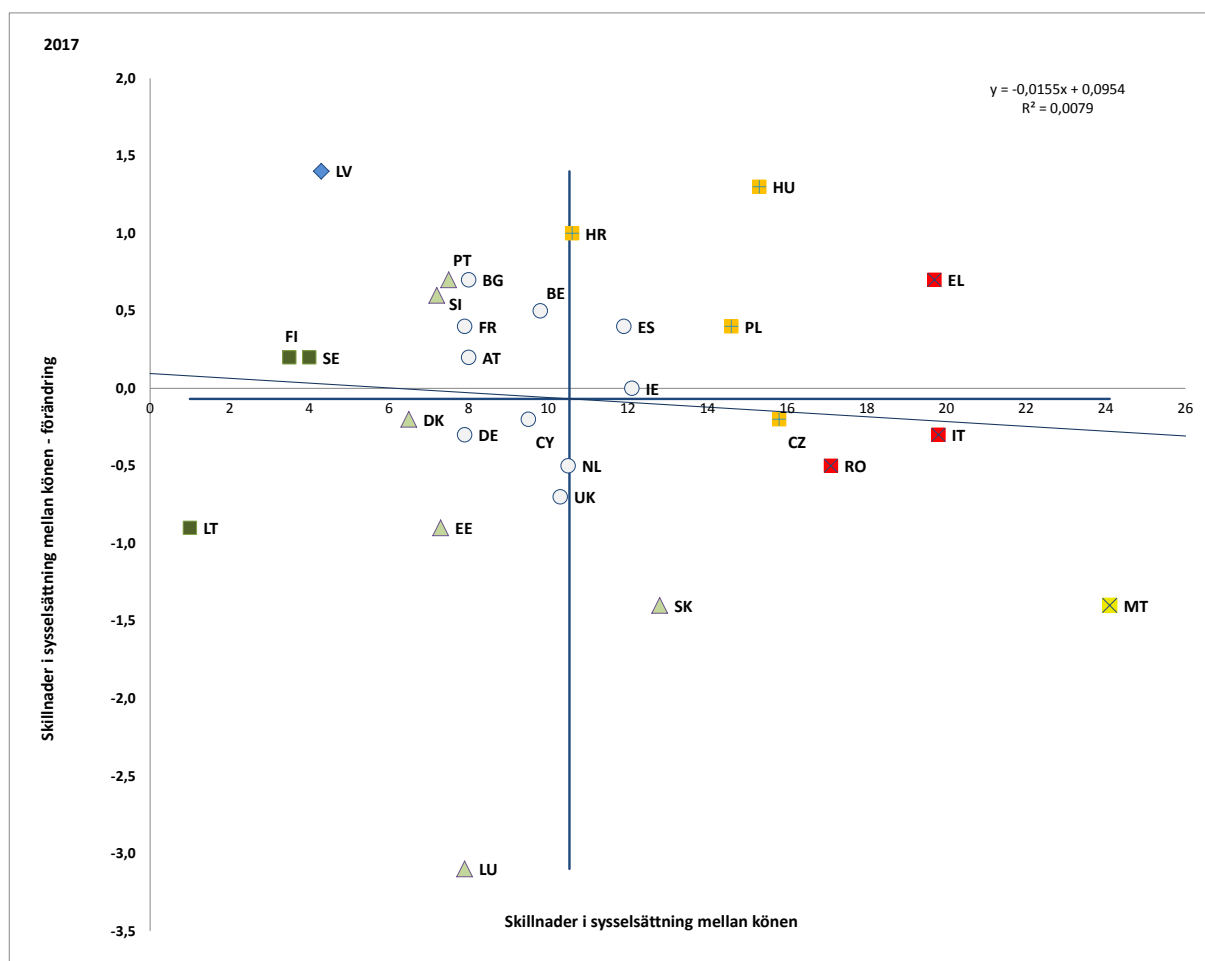
Diagram 32: Yrkeslivets genomsnittliga längd, jämförelse 2008–2017

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Sysselsättningsgraden bland kvinnor fortsatte att öka stadigt under 2017. Den nådde 66,5 %, jämfört med 65,3 % ett år tidigare. Sysselsättningsgraden bland kvinnor förbättrades i alla medlemsländer, med undantag för Danmark (där den dock är mycket hög). Den varierar mellan 79,9 % i Sverige och 48 % i Grekland, och är låg (under 60 %) även i Spanien, Malta, Kroatien och Italien. Trots framsteg är kvinnorna fortfarande mindre representerade än män på arbetsmarknaden. Skillnaderna i sysselsättning mellan könen – en av huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan – är fortfarande stora (11,5 procentenheter). Mot bakgrund av en svag variation jämfört med förra året, är konvergensen mellan medlemsländerna begränsad. Italien, Grekland och Rumänien anses vara i kategorin ”kritiska situationer”, medan en märkbar förbättring skedde i Malta 2017, som är det medlemsland där skillnaderna i sysselsättning mellan könen fortfarande är störst. En betydande ökning (med 1 procentenheter eller mer) noterades i Lettland, Ungern och Kroatien. Sysselsättningsgraden ökade för båda könen i dessa länder, men mycket snabbare för män än för kvinnor. Lettland, Litauen, Finland och Sverige är fortfarande de länder som har minst skillnader i sysselsättning mellan könen.

Diagram 33: Skillnader i sysselsättning mellan könen och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Rapporteringsperiod: Nivåerna för 2017 och de årliga förändringarna jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Skillnaderna i sysselsättning mellan könen är större mätt i heltidsekvivalenter, eftersom kvinnor arbetar deltid i större utsträckning. De genomsnittliga skillnaderna mellan könen vad gäller deltidsanställning minskade endast något jämfört med 2016 och uppgick till 23 procentenheter 2017. Sammanlagt arbetade 31,1 % av kvinnorna deltid i EU 2017, jämfört med 8,2 % av männen. Skillnaderna är dock stora mellan medlemsländerna. Medan andelen deltidsarbetande kvinnor traditionellt sett fortfarande är låg i de flesta av de östeuropeiska medlemsländerna (under 10 % i Bulgarien, Kroatien, Litauen, Ungern, Polen, Rumänien och Lettland), uppgår den till 74,1 % i Nederländerna (22,6 % för män), 49,9 % i Österrike (10,5 % för män) och 46,8 % i Tyskland (9,3 % för män). Ett utbud av deltidsarbete är en viktig faktor för att behålla kvinnorna på arbetsmarknaden, framför allt när de har barn. Långa

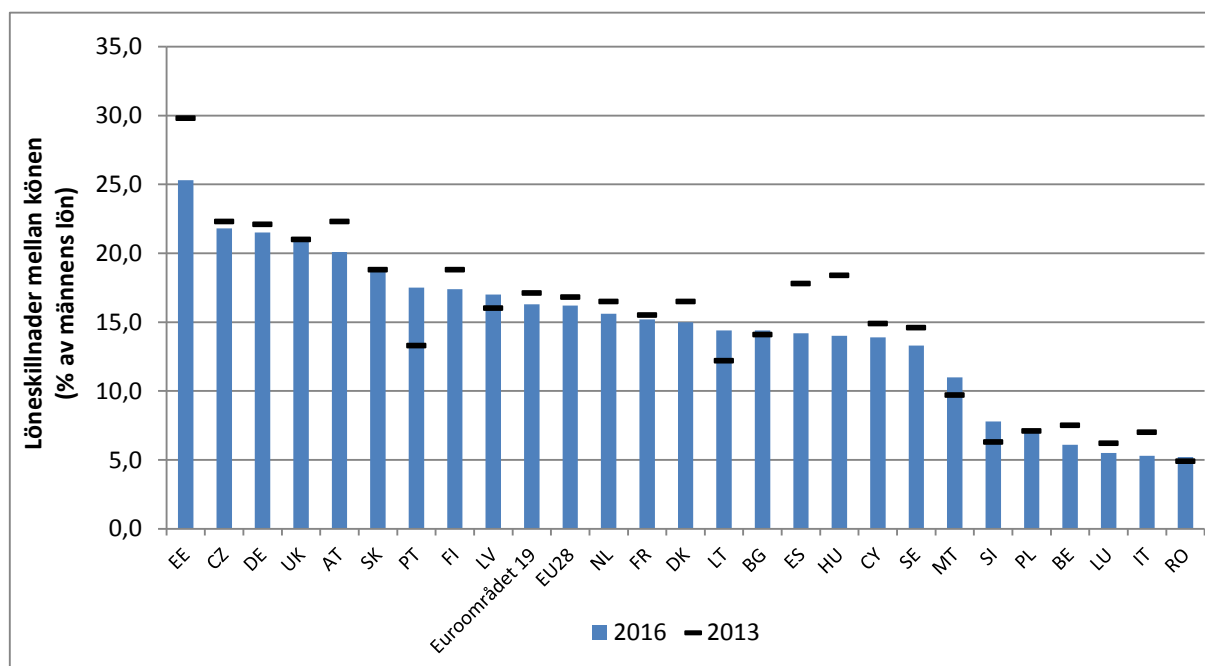
perioder av minskad arbetstid kan dock leda till ytterligare skillnader mellan könen vad gäller löner och pensioner, eftersom deltidsarbete oftast också är förknippat med lägre timlön och lägre socialförsäkringsavgifter. Även om en minskning har skett, var 22,5 % av deltidsanställningarna bland kvinnor ofrivilliga 2017.

Förutom att kvinnor jobbar mindre, har de också ofta betydligt lägre lön än män. Trots att kvinnor i allmänhet är bättre kvalificerade än män⁴⁹ förblir löneskillnaderna stabila på 16,2 %⁵⁰ 2016, med endast en liten minskning jämfört med 2013 (16,8 %). Kvinnor tenderar att vara överrepresenterade i lågbetalda sektorer och yrken och är ofta överkvalificerade för de arbeten de utför. En del av löneskillnaderna kvarstår även när man bortser från faktorer som skillnader i erfarenhet, utbildningsnivå, typ av anställningsavtal osv. Skillnaderna mellan länderna är betydande. Löneskillnaderna mellan könen är fortfarande över 20 % i Estland, Tjeckien, Tyskland, Storbritannien och Österrike, medan de minsta skillnaderna (drygt 5 %) förekommer i Rumänien, Italien och Luxemburg. Situationen har förbättrats avsevärt i Estland, Ungern och Spanien sedan 2013, medan löneskillnaderna mellan könen har ökat med mer än 2 procentenheter i Portugal och Litauen. Löneskillnaderna mellan könen leder ofta till pensionsskillnader mellan kvinnor och män; år 2016 uppgick de till ca 37,2 % (en minskning med 1,1 procentenhet jämfört med 2015). Pensionsskillnaderna mellan könen var störst i Cypern, Nederländerna och Malta (över 44 %) och minst (under 10 %) i Estland, Danmark och Slovakien.

⁴⁹ År 2017 hade 44,9 % av kvinnorna i åldrarna 30–34 år i EU en högre utbildning, jämfört med 34,9 % av männen. I alla medlemsländer har fler kvinnor än män en högre utbildning.

⁵⁰ Referensindikatorn i den sociala resultattavlan är den ojusterade löneskillnaden mellan könen (där hänsyn inte har tagits till individuella faktorer som delvis skulle kunna förklara inkomstskillnaderna) som borde ge en övergripande bild av den bristande jämställdheten i fråga om lön. Forskning visar att skillnaden mellan kvinnor och män till största delen kvarstår även när man beaktar skillnader i utbildningsnivå, yrkesval, arbetstid och andra mätbara faktorer (t.ex. http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/2016_factors_gpg_en.pdf).

Diagram 34: Ojusterad löneskillnad mellan könen, 2013 och 2016

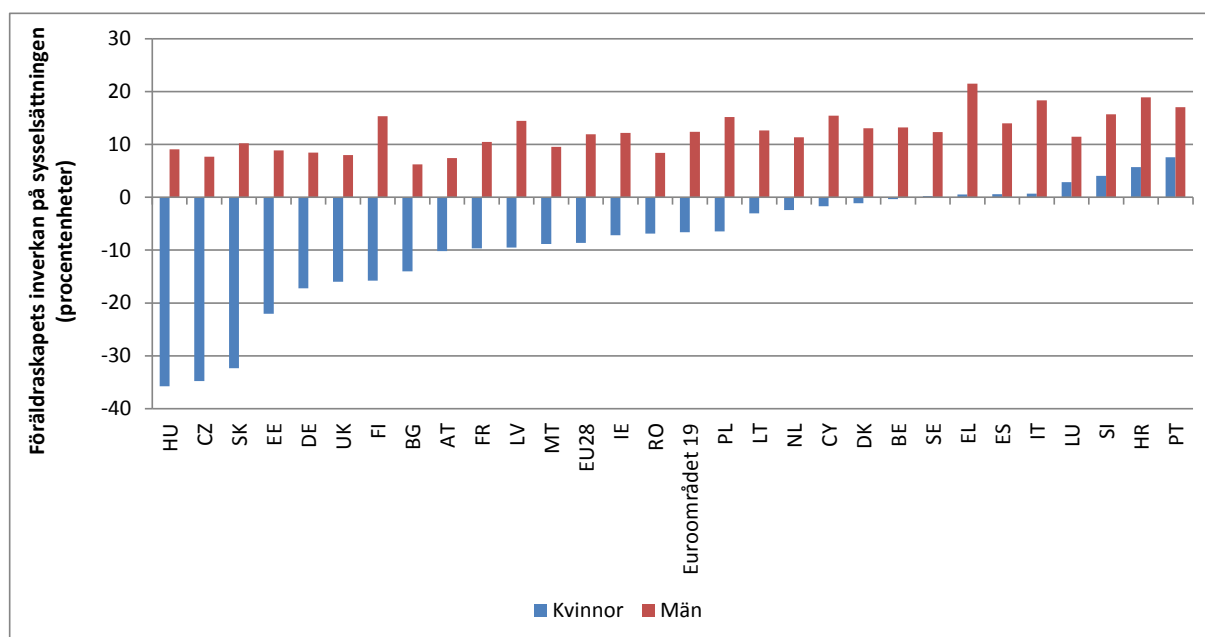

Källa: Eurostat. Anm.: Ojusterad löneskillnad mellan könen mäts som skillnaden mellan genomsnittlig bruttotimlön för manliga och kvinnliga avlönade anställda uttryckt som andel av de manliga avlönade anställdas bruttotimlön. Inga aktuella uppgifter finns tillgängliga för Kroatien, Grekland och Irland.

Skillnaderna i sysselsättning tenderar att vara större för kvinnor med omsorgsansvar.

Föräldraskap är en av de viktigaste faktorerna som hindrar kvinnors fulla deltagande på arbetsmarknaden. Skillnaderna i sysselsättning mellan könen ökar markant i alla medlemsländer när man tar hänsyn till föräldraskap. I genomsnitt var sysselsättningsgraden för kvinnor (i åldrarna 20–49 år) med ett barn under 6 år 9,2 procentenheter lägre än för kvinnor utan barn år 2017. I Tjeckien, Ungern och Slovakien är de negativa effekterna av föräldraskap särskilt stora (över 40 procentenheter), medan inverkan är positiv, men lägre än för män, i Portugal, Luxemburg, Sverige och Kroatien. Däremot har föräldraskap en positiv inverkan på mäns deltagande på arbetsmarknaden i alla EU:s medlemsländer (+12,4 procentenheter i genomsnitt).

Diagram 35: Föräldraskapets inverkan på sysselsättningen för män och kvinnor (20–49 år), 2017

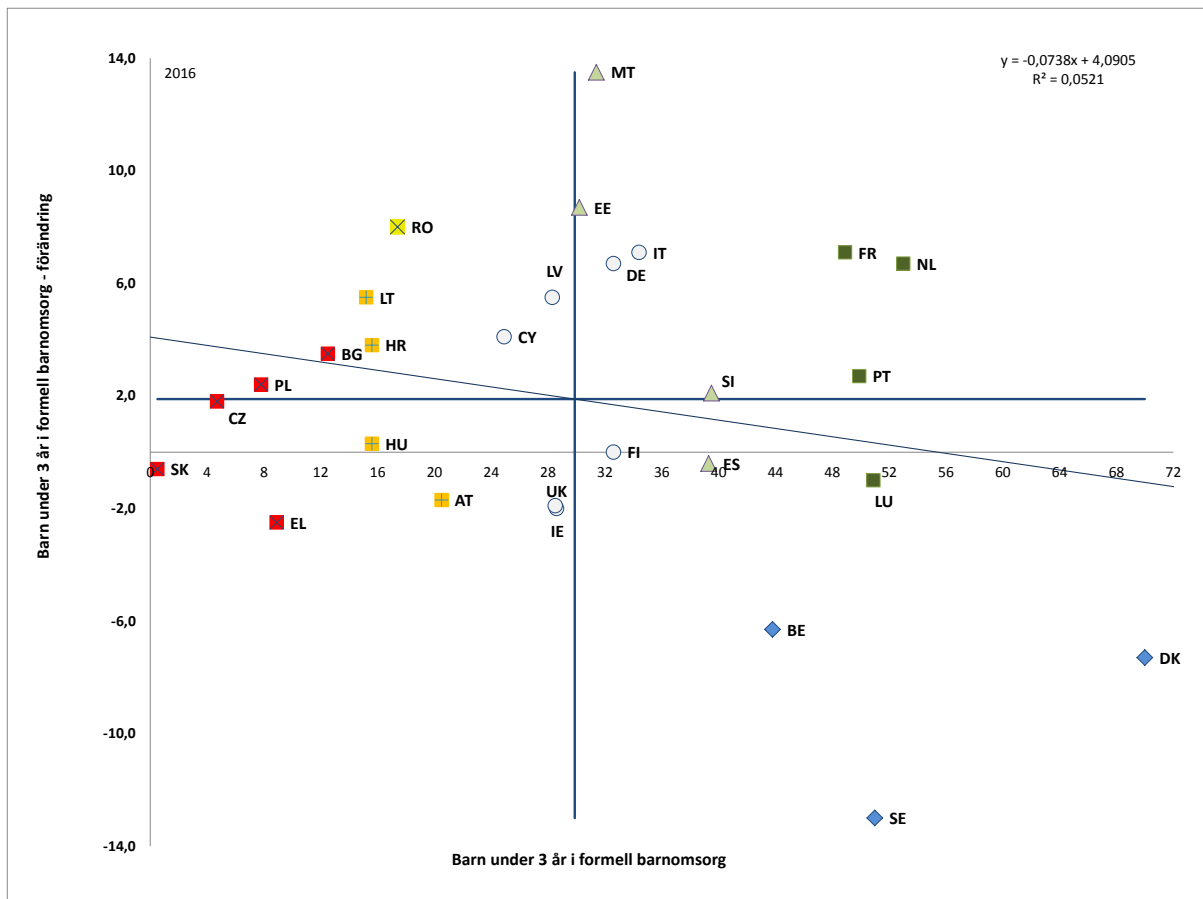

Källa: Eurostat. Anm.: Föräldraskapets inverkan på sysselsättningen mäts som skillnaden (i procentenheter) mellan sysselsättningsgraden för kvinnor (män) med minst ett barn under 6 år och sysselsättningsgraden för kvinnor (män) utan barn.

Ojämlik tillgång till ekonomiskt överkomliga tjänster av hög kvalitet när det gäller barnomsorg och långvarig vård och omsorg bidrar till föräldraskapets negativa effekter på kvinnors sysselsättning. Den sociala resultattavlans huvudindikator för deltagande i formell barnomsorg visar att runt 33 % av alla barn mellan 0 och 3 år omfattades av formell barnomsorg under 2016. Detta innebär att Barcelonamålet om tillgång till ekonomiskt överkomlig barnomsorg av hög kvalitet för barn i denna åldersgrupp har uppnåtts nominellt. Stora skillnader kvarstår dock mellan länderna. I Danmark deltog 70 % av barnen i formell barnomsorg och i Portugal, Luxemburg, Sverige och Nederländerna uppgår andelen till runt 50 %, medan den är långt under 10 % i Slovakien, Tjeckien, Polen och Grekland. De sistnämnda länderna, liksom Bulgarien, anses vara i kategorin ”kritiska situationer”. I dessa medlemsländer leder en brist på formell barnomsorg också till sämre arbetsmarknadsresultat för kvinnor (i alla dessa länder är skillnaderna i sysselsättning mellan könen större än EU-genomsnittet och föräldraskapet har en negativ inverkan på sysselsättningsgraden). År 2017 stod 21,6 % av kvinnor med omsorgsansvar i EU utanför arbetskraften eller arbetade deltid på grund av bristande barnomsorg och långvarig vård och omsorg. I Grekland, Spanien, Kroatien

och Cypern låg denna andel betydligt över 50 % och nådde rekordnivåer i Rumänien och Lettland (över 89 %).

Diagram 36: Andelen barn i åldersgruppen 0–3 år i formell barnomsorg och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, EU-Silc. Rapporteringsperiod: Nivåerna för 2017 och de årliga förändringarna jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det ovikta EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

I många medlemsländer är det fortfarande en utmaning att tillgodose utbudet av tillgängliga, kvalitativa och hållbara formella omsorgstjänster vid långvarigt vårdbehov. Otillräckliga omsorgstjänster vid långvarigt vårdbehov är ofta ett stort hinder för kvinnor som vill förvärvsarbeta, eftersom informell vård för många familjer ofta är det enda alternativet. Befolkningsutvecklingen kommer att förvärra detta problem, eftersom antalet vårdbehövande äldre förväntas öka med 13 miljoner mellan 2016 och 2070⁵¹. Informella vård- och omsorgsgivare, som i de flesta fall är kvinnor, löper dessutom större risk att drabbas av fattigdom och ekonomiskt beroende, framför allt när de är tvungna att minska sin arbetstid

⁵¹ Europeiska kommissionen, 2018. *The 2018 Ageing Report*. European Economy Institutional Paper 079.

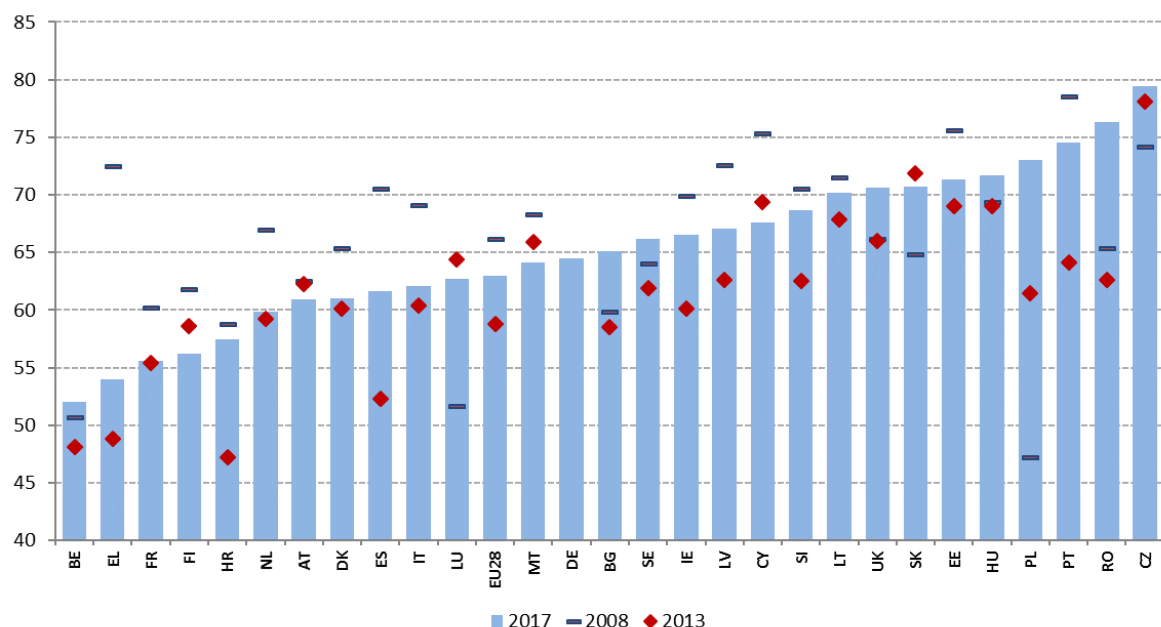
eller sluta arbeta för att vårda sina anhöriga, vilket leder till lägre inkomst och pensionsrättigheter.

Det finns ofta negativa ekonomiska incitament som hindrar kvinnor från att börja jobba eller gå upp i arbetstid. Framför allt när inkomstskatten beräknas på grundval av hushållens inkomster istället för på individuella inkomster kan det finnas starka negativa ekonomiska incitament för en icke-arbetande partner eller den andra försörjaren i familjen (ofta kvinnan) att jobba eller gå upp i arbetstid. Det finns även andra aspekter av skatte- och förmånssystemen som kan leda till minskat arbetskraftsutbud, bland annat familjebaserade och överförbara avdrag samt avdrag för försörjningsberoende make eller maka. År 2016 var bidragsfällorna för den andra försörjaren i familjen särskilt stora i Danmark, Tyskland, Belgien och Frankrike, medan låglönefällorna var stora i Belgien, Tyskland och Luxemburg⁵². Höga kostnader för vård och omsorg ökar bidragsfällorna och utgör därmed negativa incitament för att ta ett jobb eller öka antalet arbetstimmar.

Personer med invandrarbakgrund drar endast delvis nytta av det generellt bättre arbetsmarknadsläget. En allt större andel av befolkningen i EU utgörs av personer som är födda utanför unionen (7,2 % under 2017, jämfört med 6,6 % under 2014). Sannolikheten att de förvärvsarbetar är dock mindre än för inrikes födda. År 2017 hade 63 % av personer födda utanför EU i arbetsför ålder (20–64 år) ett arbete, vilket är en mycket lägre nivå än före krisen (66,2 % 2008). Skillnaderna i sysselsättning mellan de två grupperna var 10 procentenheter 2017, vilket är en liten förbättring jämfört med 2016 (10,5 procentenheter), men en stor försämring jämfört med 2008 (4,5 procentenheter). I vissa medlemsländer (Finland, Sverige, Nederländerna och Belgien) låg skillnaderna på eller nära 20 procentenheter 2017. Utmaningarna är till och med ännu större för kvinnor födda utanför EU. Deras sysselsättningsgrad var 54,1 % 2017, vilket är en skillnad på 13,6 % jämfört med inrikes födda kvinnor. Dessutom tenderar personer födda utanför EU som förvärvsarbetar att drabbas av fattigdom bland förvärvsarbetande i större utsträckning än inrikes födda.

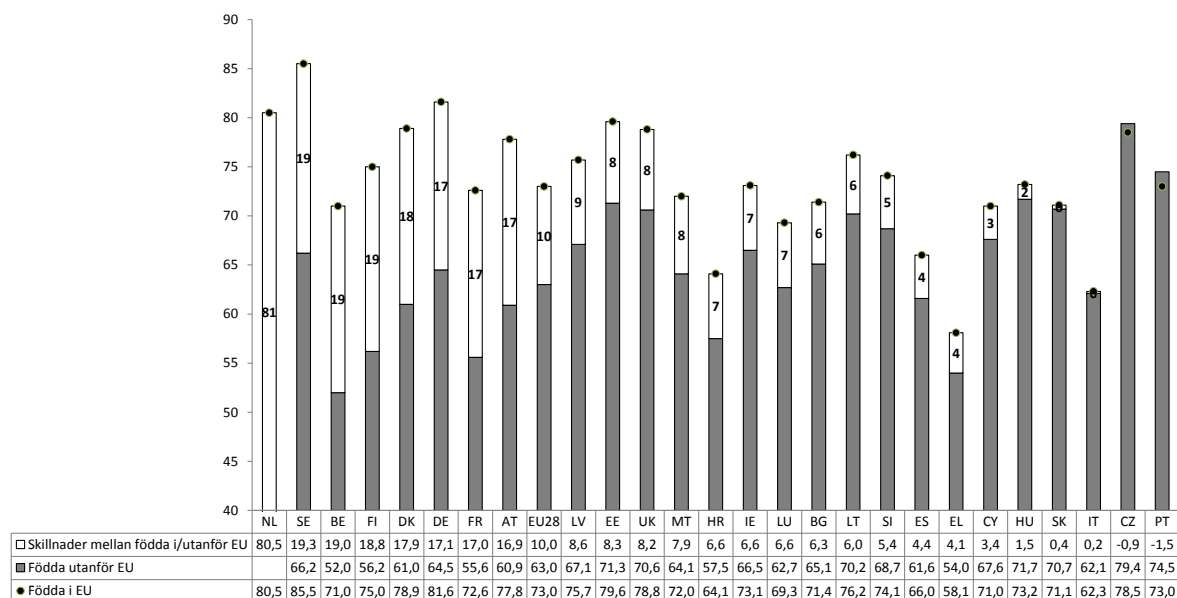
⁵² Bidragsfällan för den andra försörjaren i familjen mäter den effektiva marginals-katten på arbetsinkomster från den andra försörjaren i familjen när denna övergår från socialt bistånd till arbete. Låglönefällan beräknas för par utan barn när den andra försörjaren i familjen ökar sina inkomster från 33 % till 67 % av genomsnittslönen och vars främsta inkomsttagare tjänar 100 % av genomsnittslönen.

Diagram 37: Sysselsättningsgraden bland personer födda utanför EU, jämförelse över flera år

Källa: Eurostat. Anm.: Inga tillgängliga uppgifter för Tyskland för 2008 och 2013.

Diagram 38: Sysselsättningsgraden efter födelseland, 20–64 år, 2017

Källa: Eurostat.

De utmaningar som personer med invandrarbakgrund står inför tenderar att gå i arv.

Andelen personer med invandrarbakgrund ökar, framför allt bland unga människor⁵³, och det finns belägg för att inrikes födda personer med utrikes födda föräldrar har lägre sysselsättningsgrad än personer med inrikes födda föräldrar⁵⁴. Detta bidrar i sin tur till högre arbetslöshet bland vissa grupper av utsatta unga. Arbetsmarknadsresultaten skiljer sig också markant på grund av migration⁵⁵. Även om en lägre sysselsättningsgrad bland migranter delvis beror på att en högre andel av dem har låg utbildning, så leder inte en stigande utbildningsnivå⁵⁶ till bättre sysselsättningsresultat. Migranternas kompetens och kvalifikationer är till stor del underutnyttjade⁵⁷.

Sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning antyder att potentialen att utnyttja deras kompetens är outnyttjad. Skillnaderna i sysselsättning mellan personer med funktionsnedsättning och personer utan funktionsnedsättning var stora i EU 2016⁵⁸. Sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning var då 48,1 %, jämfört med 73,9 % för personer utan funktionsnedsättning. Dessa skillnader varierar dock stort mellan medlemsländerna⁵⁹, från 14,7 procentenheter (Italien) till över 45 procentenheter (Irland). Dessutom ingår endast 59,7 % av personer med funktionsnedsättning i arbetskraften i EU, jämfört med 82,2 % av personer utan funktionsnedsättning, vilket tyder på att det finns betydande hinder för personer med funktionsnedsättning att ta sig in på arbetsmarknaden⁶⁰. Bland länder som har ungefär samma arbetskraftsdeltagande för personer utan funktionsnedsättning kan arbetskraftsdeltagandet för personer med funktionsnedsättning skilja

⁵³ Cirka 20 % av personer i åldrarna 15–29 år hade en invandrarbakgrund i EU 2014. Dessa personer är antingen utrikes födda eller inrikes födda med minst en utrikes född förälder. Källa: Eurostat.

⁵⁴ OECD (2017), *Catching Up? Intergenerational Mobility and Children of Immigrants*.

⁵⁵ Sysselsättningsgraden bland personer födda utanför EU är högre bland personer som kommit till unionen för att studera eller arbeta (71 % under 2014, dvs. till och med högre än för EU-medborgare) och lägre bland personer som kommit av familjeskäl och bland flyktingar. Största delen av de personer som är födda utanför EU hade invandrat av familjeskäl 2014 (52 %). Deras sysselsättningsgrad var 53 % under 2014, vilket är ännu lägre än bland flyktingar (56 %).

⁵⁶ Vad gäller utbildningsnivån 2017, var det mer sannolikt att medborgare från tredjeländer i åldrarna 25–54 år hade en lägre utbildningsnivå (43,6 %) än värdlandets medborgare hade det (21,2 %). Det var även mindre sannolikt att de hade en högre utbildning (26,3 % jämfört med 31,6 %).

⁵⁷ De mest uttalade skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan personer födda utanför EU och personer födda i EU finns bland dem som har en högskoleutbildning, vilket visar att det är mindre lönsamt för migranter att utbilda sig än för personer födda i EU (se även *Employment and Social Developments in Europe 2015*). Cirka 42 % av medborgare från tredjeländer med högre utbildning var överkvalificerade 2017, dvs. de arbetade, men hade låg- eller medelkvalificerade yrken, jämfört med omkring 20 % av värdlandets medborgare. Skillnaderna mellan dessa båda grupper har dock minskat under de senaste åren, från 25 procentenheter 2012 till 20 procentenheter 2017.

⁵⁸ Uppgifterna kommer från gemenskapsstatistiken över inkomst- och levnadsvillkor 2015, analyserade av ANED, ett akademiskt nätverk för europeiska experter på funktionsnedsättning.

⁵⁹ Förekomsten av funktionsnedsättning varierar i stor utsträckning mellan medlemsländerna.

⁶⁰ Samma som ovan.

sig åt markant. Arbetenas kvalitet är också en viktig fråga; under 2016 löpte personer med funktionsnedsättning i EU större risk att drabbas av fattigdom bland förvärvsarbetande än befolkningen i allmänhet⁶¹. Vad gäller skillnader mellan könen var sysselsättningsgraden för kvinnor med funktionsnedsättning (45,9 %) något lägre än för män med funktionsnedsättning (50,6 %) och i vissa medlemsländer var situationen omvänd. När det gäller den samlade självupplevda livskvaliteten bland personer med funktionsnedsättning enligt Eurofound⁶² undersökning, varierar känslan av utanförskap betydligt beroende på om man arbetar eller inte. Det är mycket mindre vanligt att de som har ett arbete uppger att de har en upplevelse av att stå utanför samhället jämfört med långtidsarbetslösa respondenter med funktionsnedsättning eller personer som inte kan arbeta på grund av sin funktionsnedsättning.

3.2.2 Politiska åtgärder

Övergripande strategier som är inriktade på de faktorer som påverkar andelen unga med högst grundskoleutbildning krävs för att minska skolavhoppet, förhindra social utestängning och underlätta övergången till arbetsmarknaden för unga. Många medlemsländer har nyligen infört åtgärder för att minska andelen unga med högst grundskoleutbildning. Åtgärderna omfattar allt från politiska insatser för att erbjuda språklig hjälp till elever med ett annat modersmål och studie- och yrkesvägledning i skolor, till åtgärder för att stödja unga med högst grundskoleutbildning att återvända till utbildningssystemet. I Bulgarien finansieras till exempel genom projektet ”Din klass” ytterligare pedagogiskt stöd till elever som riskerar att hoppa av skolan, såsom språkundervisning, extra undervisning för att överbrygga kunskapsluckor och fritidsaktiviteter för att öka elevernas motivation. Sverige ger ekonomiskt stöd till skolor enligt elevernas socioekonomiska bakgrund för att främja en balanserad social sammansättning och för att förebygga att unga lämnar skolan med högst grundskoleutbildning. I Spanien främjar den s.k. *Proeduca*-planen åtgärder som förbättrar kvaliteten på och jämlikheten i utbildningssystemet och som stöder program som ger en andra chans.

Det är avgörande att säkerställa tillgången till ekonomiskt överkomlig utbildning av hög kvalitet och att stödja lärarnas fortbildning för att förbättra elevernas skolresultat.

⁶¹ Gemenskapsstatistiken över inkomst- och levnadsvillkor, 2017. *Människor som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning enligt graden av aktivitetsbegränsningar, kön eller ålder*. (hlth_dpe050).

⁶² Eurofound, 2018. *Den sociala och sysselsättningsmässiga situationen för personer med funktionsnedsättning*. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

Irlands handlingsplan för utbildning är inriktad på att främja kvalitet, spetskompetens och innovation, att ta itu med kritiska kompetensglapp, att vara ledande inom viktig möjliggörande teknik och att främja integration. I Luxemburg har en reform av sekundärutbildningen nyligen genomförts. Den syftar till att anpassa utbildningen till elevernas behov och skolorna får större självbestämmanderätt att genomföra läroplanen enligt den profil som de väljer. Reformen medför en diversifiering av språkutbudet och inför treårsplaner för skolans utveckling som omfattar aspekter såsom vägledning, studieframgång, fritidsaktiviteter, psykosocialt stöd och ökad digital kompetens. I Kroatien inför ”Skola för livet”-initiativet nya läroplaner med en strategi baserad på läranderesultat, som innebär att fokus i undervisningen läggs mer på elevernas erfarenheter. Genom initiativet ges lärarna mer tid för förberedelser och det införs ämnesöverskridande undervisning i nyckelkompetenser, såsom entreprenörskap, studieteknik och medborgarskap. ”Samverkan för bästa skola” är Sveriges initiativ för att bekämpa ojämlikhet. Det ger skräddarsytt stöd som är praktiskt inriktat och som åtföljs av fortbildning för lärare i skolor som står inför de svåraste utmaningarna vad gäller att tillhandahålla undervisning av hög kvalitet och där en stor andel av eleverna inte slutför sin utbildning. Cypren ska införa en ny fortbildningsram för lärare för att utöka deras fortbildning. Landet har inlett arbetet med att uppgradera läroplanen för förskoleverksamheten som bygger på indikatorer för framgång och tillräcklighet. I Litauen finns en ny förordning om lärarutbildning som fastställer kvalitetskraven för utbildningsprogram och lärarpraktik, möjligheter till lärarutbildning och fortbildning för lärare samt kriterier för nationella utbildningscentra för lärare.

Ett ändamålsenligt genomförande av lagstiftningsändringar för inkludering av romer i utbildningen är fortfarande viktigt. De åtgärder för romska elever som för närvarande vidtas i Bulgarien är till exempel stipendier, fritidsaktiviteter, extralektioner i bulgariska och verksamhet som involverar föräldrarna. Ungern ändrade i juli 2017 lagarna om likabehandling och allmän utbildning för att förbjuda segregering. Dessutom har skolor med svaga resultat och en hög risk för segregering och där en stor andel elever hoppar av skolan valts ut för fortbildningsstöd och avancerat utvecklingsstöd under 2017 så att de kan införa nya undervisningsmetoder. Särskild personal tillsätts och arbetsgrupper inrättas i skoldistriktet för att motverka segregering. I Rumänien har skolinspektionens och kvalitetssäkringsbyråns (ARACIP) ansvar för att övervaka segregeringen utvidgats. Den slovakiska regeringens reviderade handlingsplan för integrering av romer från februari 2017 håller på att genomföras,

men det återstår att se vad resultaten blir. Slovakien har antagit en tioårig nationell utvecklingsplan för utbildning som också bör omfatta olika aspekter av inkludering och kvalitet i utbildningen, även för romska barn.

Det är avgörande att öka kvaliteten på den högre utbildningen, framför allt mot bakgrund av den ständigt ökande andelen högskoleutbildade. Kommissionens meddelande om en ny EU-agenda för högre utbildning från 2017⁶³ betonar vikten av åtgärder som syftar till att bredda deltagandet i högre utbildning, att öka andelen som slutför sin utbildning, att rusta de studerande med de färdigheter och kompetenser som är relevanta för arbetslivet och att effektivisera finansieringssystemet för högre utbildning. Flera medlemsländer har aviserat reformer som ligger i linje med dessa principer. Frankrike har nyligen antagit en lag för att stödja de studerandes framgång i högre utbildning, framför allt genom att erbjuda bättre vägledning inför antagandet och stöd under hela studietiden samt genom att offentliggöra vilka kompetenser de studerande förväntas ha innan de inleder sina högskolestudier. Österrike och Tjeckien har nyligen infört nya finansieringssystem för högre utbildning för att främja diversifiering och kvalitet. I Polen innebär den nyligen antagna lagen om forskning, vetenskap och högre utbildning ("Ustawa 2.0") en stor satsning på modernisering för att höja kvaliteten inom sektorn för högre utbildning. I Portugal har åtgärder vidtagits för att öka deltagandet i högre utbildning, bland annat genom att stärka de sociala stödmekanismerna för studerande med mindre gynnande bakgrund genom en betydande ökning av stipendier, ett socialt system för delbetalning av terminsavgifter och genomförandet av ett nytt program, "+ Superior", som ska främja och stödja studerande att skriva in sig vid universitet och högskolor i mindre tätbefolkade regioner där söktrycket inte är lika högt.

Medlemsländerna fortsätter att göra det lättare att förstå färdigheter och kvalifikationer i hela EU. Alla medlemsländer har nationella referensramar för kvalifikationer som bygger på principen om läranderesultat. Nästan alla (27) har fastställt sina kvalifikationsnivåer i enlighet med den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF) och 19 länder anger vilken EQF-nivå deras kvalifikationer motsvarar, vilket gör dem tydligare och bättre jämförbara. Dessa länder är Belgien, Tjeckien, Danmark, Tyskland, Estland, Grekland, Frankrike, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Ungern, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien och Storbritannien.

⁶³ COM(2017) 247 final.

Allt fler medlemsländer tar hänsyn till inläring utanför utbildningsinstitutioner. Mekanismer för främjande och samordning av valideringssystemen mellan utbildningssektorer, arbetsmarknaden och den tredje sektorn har införts av 15 medlemsländer (Belgien, Danmark, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien, Spanien och Sverige). Kopplingarna mellan de nationella referensramarna för kvalifikationer och validering blir starkare i de flesta länder. Validering kan leda till en kvalifikation som ingår i referensramen i elva länder (Belgien, Frankrike, Irland, Lettland, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien och Storbritannien) och till studiepoäng som leder till en kvalifikation i ytterligare fyra länder (Danmark, Estland, Spanien och Slovenien).

Medlemsländerna går mot en övergripande strategi för kompetensstyrning. Inom ramen för *En ny kompetensagenda för Europa* antog rådet 2016 en rekommendation om kompetenshöjningsvägar som ett sätt att hantera kompetensglapp, ojämlikhet och nya behov på arbetsmarknaden som kräver högre kompetens. Genom kompetenshöjningsvägar ska beslutsfattare utarbeta och genomföra politiska åtgärder som är särskilt anpassade till behoven hos lågutbildade vuxna. Flera medlemsländer har arbetat för nationella kompetensstrategier, med stöd av kommissionen och i samarbete med OECD (Spanien, Italien, Portugal, Slovenien och mer nyligen även Belgien/Flandern). Efter att diagnostikfasen har fullföljts och de huvudsakliga utmaningarna vad gäller kompetens har identifierats, har Italien och Slovenien nu övergått till genomförandefasen. Portugal har redan fullföljt både diagnostikfasen och genomförandefasen och lanserade sin handlingsplan i maj i år. Lettland och Polen kommer att inleda sina kompetensstrategiprojekt senare under 2018.

Ytterligare åtgärder vidtas för att främja och underlätta tillgången till och deltagandet i yrkesutbildning. Luxemburg har ändrat sin lagstiftning avseende stöd och utveckling av livslångt lärande i syfte att öka utgifternas genomslag via medfinansiering av livslångt lärande inom yrkesutbildningen. Frankrike har vikt ytterligare medel till yrkesutbildning och lärlingsutbildning genom den s.k. PIC-planen (*plan d'investissement compétences*), som kommer att öka de offentliga utgifterna för yrkesutbildning och lärlingsutbildning med i genomsnitt 10 % per år. Malta har ett system som kallas "Bli kvalificerad" som syftar till att ge ekonomiskt stöd till studerande som vill delta i yrkesutbildning.

Medlemsländerna anpassar sina system för yrkesutbildning i syfte att förbättra yrkesutbildningens relevans för arbetsmarknaden. Slovenien har infört en bilaga till yrkesexamensintygen som innehåller detaljerad, enhetlig och internationellt jämförbar information till arbetsgivarna om yrkeskvalifikationerna. I Storbritannien har en reform av den tekniska utbildningen genomförts. Inom ramen för denna ska s.k. ”T-levels” införas, vilket är en tekniskt inriktad examen som 16–19-åringar kan göra som ett alternativ till den nuvarande teoretiska studentexamen (”A-levels”). Grekland har utökat sitt stöd för lärlingsutbildning till utexaminerade från yrkesutbildning på motsvarande gymnasienivå som ger tillträde till kvalifikationer på nivå 5 i den europeiska referensramen (EQF) och ska underlätta övergången till arbetsmarknaden. Kroatien har ändrat lagen om yrkesutbildning, vilket ska leda till att nya läroplaner för yrkesutbildningen utvecklas och utformas i enlighet med arbetsmarknadens krav. Genom lagen införs även ett bättre system för kvalitetssäkring och regionala kompetenscentra. I Cypern har regeringen vidtagit åtgärder som syftar till att förbättra kvaliteten på yrkesutbildningen och förvärvandet av färdigheter och kompetenser som behövs på arbetsmarknaden, framför allt genom att främja samarbete mellan anordnare av yrkesutbildning och näringslivet via praktikplatser för yrkespraktik. I Finland syftar reformen av yrkesutbildningen till att ytterligare utveckla lärlingsutbildningen och underlätta flexibla vägar till lärande och ett praktiskt tillvägagångssätt för att få en kvalifikation.

Flera medlemsländer har antagit olika åtgärder för att främja utvecklingen av digitala färdigheter. I Bulgarien lanseras ett EU-finansierat projekt om morgondagens utbildning för att hjälpa till att föra in digital teknik i utbildningen och införa innovativa undervisningsmetoder, liksom för att öka motivationen att lära sig och övervinna svårigheterna i undervisningsinnehållet. Storbritannien inför ett nationellt system för omskolning, inom ramen för vilket ytterligare 30 miljoner pund (34 miljoner euro) särskilt öronmärks för behov av digitala färdigheter. Spanien har antagit ett utbildningsprogram inom digitala färdigheter för unga yrkesutövare, som erbjuder arbetslösa unga vuxna utbildning med inriktning på den digitala industrin och nya affärsmodeller inom ramen för det nationella ungdomsgarantisystemet. Malta har inrättat en underkommitté i sitt nationella kompetensråd som ska bedriva forskning och ge rekommendationer för att komma till rätta med kompetensglapp på det digitala området.

Det förblir en viktig prioritering att ytterligare förbättra sysselsättningen bland unga och stödja ungas övergång från utbildning till yrkesliv. År 2017 var mer än 5 miljoner

unga registrerade i ungdomsgarantin och 3,5 miljoner accepterade ett jobberbjudande, fortsatte att utbilda sig, gjorde en praktikperiod eller deltog i en lärlingsutbildning. Närmare hälften av de unga arbetade eller studerade fortfarande sex månader efter att de hade lämnat ungdomsgarantin. I många medlemsländer är dock den uppskattade andelen unga som varken arbetar eller studerar och som är registrerade i ungdomsgarantin under 50 %. Med tanke på att situationen på arbetsmarknaden har förbättrats betydligt för unga blir de politiska åtgärder som ligger till grund för ungdomsgarantin mer målinriktade.

Medlemsländerna satsar mer på utåtriktad verksamhet för att göra tjänsterna mer tillgängliga för unga och säkerställa en bättre identifiering av personer i nöd. De vägledningscentra för unga som finns i Finland ("Ohjaamo"/"Navigatort") och som ursprungligen drevs genom ESF-finansiering har inrättats permanent och kommer att få omfattande ekonomiskt stöd med målet att nå totalt 10 000 unga. Arbetsförmedlingar för unga inrättas i hela Tyskland. Cypern har inlett projekt för utåtriktad verksamhet med stöd av utbildningsministeriet och i samarbete med arbetsmarknadsministeriet och landets ungdomsnämnd. Målet är att nå ut till 4 000 unga som varken arbetar eller studerar och som står utanför arbetskraften och att ge dem rådgivning och individanpassad utbildning för att få in dem på arbetsmarknaden. I Kroatien är ett system för kartläggning av unga som varken arbetar eller studerar i bruk sedan november 2017. Syftet med detta är identifiera oregistrerade unga som varken arbetar eller studerar och deras särdrag för att bättre rikta åtgärderna till denna grupp.

Nya åtgärder har också införts för att bättre stödja unga som är utsatta av olika orsaker. Detta omfattar bland annat bättre samarbete mellan tjänsterna på sysselsättnings- och utbildningsområdet samt på det sociala området. I Österrike bidrar ungdomsvägledning till att hålla unga i utbildningssystemet så länge som möjligt, alternativt att återintegrera dem i systemet. Ett stödsystem för sysselsättning för unga offentliggjordes i Irland 2018. Genom systemet erbjuds praktikplatser för unga arbetssökande som är långtidsarbetslösa eller som stöter på betydande hinder för sysselsättning. Deltagarna lär sig grundläggande färdigheter för arbetslivet och social kompetens i en stödjande omgivning, samtidigt som de får en ersättning motsvarande nettominimilönen.

Medlemsländerna fortsätter att stödja efterfrågan på arbetsmarknaden genom sysselsättnings- och entreprenörskapsincitament, framför allt genom riktade löne- och nyanställningsstöd. En ny lag, som inte ännu har trätt i kraft, antogs i Belgien i mars 2018

för att stödja nya arbetstillfällen. Lagen ska göra det mindre kostsamt att anställa oerfarna unga personer i åldrarna 18–21 år utan att deras nettolön minskar. Spanien har lanserat ett nytt system för lönestöd för 10 000 arbetslösa 18–29-åringar, med tonvikt på utexaminerade från högre utbildning (6 000 platser). En längre frist för stöd beviljas för anställning av långtidsarbetslösa och personer med minimiinkomster. Spanien har också antagit en sänkning av socialförsäkringsavgifterna under tre år för företag som omvandlar utbildningsavtal till avtal om tillsvidareanställning samt nya lönestöd för unga entreprenörer (upp till 35 år) som för första gången anställer personal. En längre stödperiod gäller för unga arbetslösa (upp till 29 år). Italien erbjuder en rad incitament kopplade till socialförsäkringsavgifter, såsom sänkta avgifter under tre år för privata företag som tillsvidareanställer unga eller total avgiftsbefrielse under tre år för arbetsgivare som tillsvidareanställer unga efter en praktikperiod eller efter en yrkesutbildning som varvas med praktik samt för arbetsgivare som anställer unga som deltar i ungdomsgarantin. Rumänien planerar att öka anställningsstödet för anställning av unga som varken arbetar eller studerar och unga utexaminerade från 1 125 lei/månad (ca 245 euro) till 2 250 lei/månad (ca 490 euro).

Flera medlemsländer satsar mycket på omskolning av och kompetenshöjning för unga genom aktiva arbetsmarknadsåtgärder. I Kroatien har arbetsmarknads- och pensionssystemministeriet och ledningen för arbetsförmedlingen antagit ett nytt paket med aktiva arbetsmarknadsåtgärder med ytterligare tonvikt på utbildning och arbetsplatsförlagt lärande, även för unga. Sedan 2017 har Spanien genomfört ett utbildningsprogram inom digitala färdigheter för unga yrkesutövare, som erbjuder arbetslösa unga vuxna utbildning med inriktning på den digitala industrin och nya affärsmodeller inom ramen för det nationella ungdomsgarantisystemet.

Medlemsländerna har också fortsatt att anpassa sin lagstiftning om praktikprogram till EU:s kvalitetskriterier för praktikprogram⁶⁴ och att ytterligare utveckla ekonomiska incitament för praktikprogram. I Litauen trädde en ny sysselsättningslag i kraft den 1 juli 2017, där en åtskillnad mellan två typer av praktik görs, nämligen ”frivillig praktik” (artikel 10) och ”avancerad praktik” (artikel 39). I lagen fastställs en tydligare ram för oavlönad och avlönad praktik. I den spanska budgetlagen från 2018 avsätts ekonomiska medel för att lansera en praktikbonus inom ungdomsgarantin (*bono de formacion garantia juvenil*), ett ekonomiskt stöd på 430 euro under högst 18 månader för unga som anställs som praktikanter

⁶⁴ Rådets rekommendation av den 10 mars 2014 om kvalitetskriterier för praktikprogram, 2014/C 88/01.

eller lärlingar. Rumänien antog i juli 2018 en lag om praktikprogram som stöder personer över 16 år. Enligt lagen är det obligatoriskt för arbetsgivarna att betala minst 50 % av bruttominimilönen per månad under högst 720 timmar (inom sex månader). Arbetsgivare som anställer en praktikant efter avslutad praktikperiod kommer att erbjudas en bonus.

Ruta 2. Bättre utnyttjande av Europeiska socialfonden (ESF)

Europeiska socialfonden (ESF) har en budget på 86,4 miljarder euro för 2014–2020 och är ett av EU:s viktigaste redskap för att hantera de utmaningar som lyfts fram i de landsspecifika rekommendationerna. De operativa programmen bidrar direkt till att främja hållbar sysselsättning av hög kvalitet samt social inkludering, investera i utbildning och förbättra institutionell kapacitetssuppletering.

En central prioriteringsfråga inom ESF är ungdomsarbetslösheten, som motverkas både med ESF:s egna medel och genom sysselsättningsinitiativet för unga. Budgeten för sysselsättningsinitiativet för unga ökades under 2017 till 8,9 miljarder euro för hela programperioden 2014–2020. Sysselsättningsinitiativet vänder sig särskilt till unga som varken arbetar eller studerar och som bor i de regioner i EU som hade den högsta ungdomsarbetslösheten 2012.

Över 15 miljoner deltagare har gynnats av stödet från ESF och sysselsättningsinitiativet mellan 2014 och 2017, inbegripet närmare 3 miljoner långtidsarbetslösa (17 %). Unga människor under 25 år (42 % av deltagarna) och lågutbildade personer med grundskoleutbildning (44 % av deltagarna) är de viktigaste målgrupperna för dessa insatser. Genomförandet, som ökade kraftigt under 2017, bör fortsätta i oförminskad takt under de kommande åren.

Över 2,4 miljoner unga som varken arbetar eller studerar har fått stöd genom sysselsättningsinitiativet för unga mellan 2014 och 2017, varav

- 1,5 miljon unga har fullföljt en insats som får stöd från sysselsättningsinitiativet,
- 780 000 unga deltog i utbildning för att erhålla en kvalifikation eller förvärvsarbetade, även som egenföretagare, när de lämnade insatsen,
- 550 000 hade fått ett erbjudande om anställning, vidareutbildning, lärlings- eller praktikplats när de lämnade insatsen.

Den 30 maj 2018 antog Europeiska kommissionen ett förslag om Europeiska socialfonden plus (ESF+) för perioden 2021–2027. Inom den bredare ramen för struktur- och investeringsfonderna kommer det genom ESF+ att vara möjligt att rikta mer stöd till de utmaningar som identifierats i den europeiska planeringsterminen. I detta sammanhang kommer ESF+ att slå samman

- Europeiska socialfonden (ESF) och sysselsättningsinitiativet för unga,
- Fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt (FEAD),
- EU:s program för sysselsättning och social förändring och social innovation samt
- EU:s folkhälsoprogram.

Målet med ESF+-förordningen är att säkerställa att medel inom ramen för den delade förvaltningsdelen riktar in sig på de viktigaste utmaningarna. ESF+ kommer framför allt att göra följande:

- Stödja principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter och genomförandet av rekommendationerna i den europeiska planeringsterminen.
- Fortsätta att stödja unga med ett minimianslag för medlemsländer med hög ungdomsarbetslöshet.
- Främja social inkludering med en minsta andel på 25 %.
- Stödja unionens åtgärder för social innovation, rörlighet och folkhälsa.
- Stödja långsiktig integrering av tredjelandsmedborgare, i komplementaritet med asyl- och migrationsfonden (AMF).
- Förenklas för att minska den administrativa bördan för nationella myndigheter eller organisationer som omfattas av ESF+-åtgärder.

Flera medlemsländer satsar fortsatt på att underlätta för äldre arbetstagare att få ett jobb. Pensionsöverenskommelsen i Danmark stärker incitamenten för äldre arbetstagare att stanna kvar längre på arbetsmarknaden. En rad initiativ ökar flexibiliteten i pensionssystemet, inbegripet större ekonomiska incitament att skjuta upp pensioneringen och att inrätta privata pensionssystem. Grekland har antagit ett program för stöd till den offentliga sektorn och lokala företag, enheter och organisationer för att anställa 10 000 långtidsarbetslösa i åldrarna 55–67 år. I Malta kommer pensionärer som är yngre än 65 år och som är egenföretagare eller arbetar deltid att kunna göra proportionerliga inbetalningar till den allmänna försäkringen till en räntesats på 15 procent i stället för den fulla räntesatsen. Slovenien har infört ett stöd som syftar till tillsvidareanställning för personer som är äldre än 58 år, där personer som får arbetslöshetsförmåner och kontanta socialbidrag prioriteras. Stödet uppgår till 11 000 euro och betalas ut till arbetsgivare i två omgångar (hälften vid rekrytering och hälften efter den 18:e månadslönen). Dessutom har ett projekt inletts för att ge omfattande stöd till företag för en aktivt åldrande arbetskraft. Båda åtgärderna medfinansieras av ESF. Slutligen, i enlighet med strategin för aktivt åldrande inrättades i mars 2018 ett statligt råd för aktivt åldrande och generationsöverskridande samarbete. Det består av ministrar och företrädare för yrkessammanslutningar, icke-statliga organisationer och näringslivet.

Många medlemsländer fortsätter att satsa på barnomsorg och omsorgstjänster vid långvarigt vårdbehov för att avlägsna hinder för kvinnors sysselsättning. I juni 2018 antog Tyskland ett program om finansiering av barnomsorg, som stöder utbyggnaden av barnomsorg för små barn för att öka antalet kvinnor som arbetar heltid. Programmet har en budget på 3,28 miljarder euro och syftar till att skapa ytterligare 100 000 platser i barnomsorgen. Irland har infört ett system för förskoleverksamhet; från och med september 2018 kan barn delta i barnomsorgen från en ålder av 2 år och 8 månader och fortsätta tills de når den obligatoriska skolåldern. Även Grekland har förlängt den obligatoriska förskoleundervisningen från ett till två år och har bidragit med 15 miljoner euro för ytterligare 10 000 platser i barnomsorgen. Vissa medlemsländer har vidtagit åtgärder för att göra barnomsorgen mer ekonomiskt överkomlig. I Spanien har lagen om inkomstskatt ändrats för att möjliggöra avdrag för kostnader för barnomsorg för barn upp till 3 års ålder. Finland har sänkt avgifterna för förskoleverksamhet för låginkomsttagare och medelinkomsttagare, vilket uppskattningsvis kommer att ge runt 6 700 familjer rätt till gratis förskola och barnomsorg. Irland har aviserat ett samlat system för ekonomiskt överkomlig barnomsorg som ska ge ekonomiskt stöd till barnomsorg i förskola och skola. Bulgarien har vidtagit åtgärder som syftar till att skapa fler inrättningar för långvarig vård och omsorg för äldre och personer med funktionsnedsättning. Vissa medlemsländer har även vidtagit åtgärder för avlönad informell vård. Tjeckien har antagit en lag om särskild ledighet för vård- och omsorgsgivare (betald ledighet i upp till tre månader). Irland planerar att förlänga föräldraledigheten till 26 veckor (sex månader) för varje barn. Om lagförslaget antas kommer de ytterligare åtta veckorna av föräldraledighet att gälla även för de föräldrar som redan har utnyttjat rätten till de befintliga 18 veckorna. Slutligen har Estland infört ytterligare fem dagars betald ledighet för vård- och omsorgsgivare (ersätts enligt minimilön).

En jämn fördelning av betald ledighet mellan kvinnor och män kan särskilt bidra till att öka sysselsättningen bland kvinnor med barn. I detta avseende har Spanien antagit en ny lag som utvidgar rätten till betald pappaledighet från fyra till fem veckor för pappor. Tjeckien har infört en veckas betald pappaledighet. Slovenien har minskat längden på pappaledigheten från 90 till 30 dagar, men har höjt faderskapspenningen betydligt, så att den nu motsvarar 100 % av lönen. I Nederländerna har lagförslaget om att utöka pappaledigheten från två till fem dagar och att bevilja ytterligare fem veckors ledighet för föräldrar lagts fram för

parlamentet. Estland planerar att göra systemet för föräldraledighet mer flexibelt så att båda föräldrarna kan vara lediga samtidigt.

Några medlemsländer ser över sina skatte- och förmånssystem för att undanröja negativa incitament som hindrar den andra försörjaren i familjen från att jobba.

Danmark har i år antagit en skatteöverenskommelse som stärker incitamenten att arbeta heltid, framför allt för arbetslösa och deltidsanställda. Spanien har ändrat budgetlagen från 2018 för att införa ett inkomstskatteavdrag för en försörjningsberoende partner med låga inkomster. Lettland har utvidgat omfattningen av icke beskattningsbar inkomst till make eller maka som inte arbetar för att ta hand om ett barn som är högst 3 år eller minst tre barn upp till 18 års ålder.

Endast ett begränsat antal medlemsländer har vidtagit åtgärder för att ta itu med löneskillnaderna mellan könen.

Sverige har inrättat en ny myndighet för arbetsmiljökunskap som kommer att samla in och sprida information om åtgärder som rör arbetsmiljöfrågor, bland annat om könssegregering inom yrken. Estland planerar att öka insynen i lönebildningen i den offentliga sektorn och att utveckla ett it-verktyg för att analysera löneskillnader mellan kvinnor och män. Frankrike har tillkännagett tio åtgärder för att få bukt med löneskillnaderna mellan könen. I augusti 2018 vidtog Portugal åtgärder för att främja lika lön för lika arbete för kvinnor och män. Detta omfattar en årlig rapport som innehåller allmänna och sektorsspecifika uppgifter om löneskillnader mellan könen och en bedömning efter företag, yrke och kvalifikationer. Särskilda åtgärder från arbetsinspektionen och sanktioner mot arbetsgivare på grund av diskriminerande behandling planeras.

Många medlemsländer vidtar åtgärder för att främja integrering av personer med invandrarbakgrund genom strategiska planer, finansiering, lagstiftning och innovativa förslag.

Finland har infört nya modeller för att finansiera integrering, vilket ska påskynda integreringen och ge migranter möjlighet att kombinera utbildning och arbete på ett flexibelt sätt. I Malta lanserades en strategi och handlingsplan för integrering av migranter ("Vision 2020") i december 2017 som en referensram för en lyckad integrering. I Belgien har integrationsprogrammet för den tysktalande gruppen gjorts obligatoriskt för utländska medborgare som är äldre än 18 år, som är registrerade i en kommun från och med januari 2018 och som har ett uppehållstillstånd som är giltigt i minst tre månader. I Österrike trädde två nya integrationslagar i kraft sommaren 2017 som en del av en större kraftansträngning för att främja integrering. Integrationslagen kräver att flyktingar och personer med status som

subsidiärt skyddsbehövande undertecknar ett integrationsavtal och deltar i integrationskurser. Den ändrade förbundsasylagen trädde i kraft den 1 januari 2018. Den ger personer som åtnjuter subsidiärt skydd och asylsökande rätt till integrationsstöd, förutsatt att det förefaller sannolikt att internationellt skydd kommer att beviljas.

Att främja integreringen av migranter på arbetsmarknaden är en prioriterad fråga i många medlemsländer. I Belgien genomförde den flamländska arbetsförmedlingen (VDAB) sin handlingsplan för 2017, ”Integration genom arbete”. Sverige har antagit nya åtgärder för att underlätta integrationen av nyanlända migranter, framför allt på arbetsmarknaden, bland annat genom att tillhandahålla målinriktad utbildning. Tillväxtverket i Sverige underlättar kontakter och nätverk mellan utrikes födda kvinnor, framför allt nyanlända kvinnor, och arbetsgivare. I Estland har en informationskampanj lanserats för att uppmuntra andra och tredje generationens migranter att få tillträde till anställning inom den offentliga sektorn. Ett mentorsprogram har också inletts som pilotprojekt för att underlätta tredjelandsmedborgares tillträde till arbetsmarknaden.

Att främja tillgång till utbildning kan vara avgörande för integrering på arbetsmarknaden och i samhället i stort. I Sverige kan alla nyanlända invandrare från tredjeländer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsinsatser och som anses vara i behov av utbildning för att få ett jobb ansöka om att få delta i utbildning eller praktik. I Estland vidareutvecklades en onlineplattform för invandrare att lära sig estniska under 2017. I Finland har reformer av den grundläggande utbildningen och yrkesutbildningen genomförts för att förbättra utvecklingen av migranternas språkkunskaper. Dessutom har en ändring av lagstiftningen antagits för att undervisa vuxna migranter i att läsa och skriva. Kroatien har förbättrat sitt system för erkännande av kvalifikationer för personer som beviljats internationellt skydd och har gjort det möjligt för dem att kostnadsfritt slutföra en utbildning som de hade inletts i ursprungslandet. I Tyskland har åtgärder genomförts för att hjälpa tredjelandsmedborgarna att integreras på arbetsmarknaden genom erkännande av deras yrkesmässiga och utbildningsmässiga kvalifikationer samt deras icke formella färdigheter.

Medlemsländerna vidtar även särskilda åtgärder för flyktingar och asylsökande. I Belgien har den federala myndigheten för mottagande av asylsökande (Fedasil) och den vallonska offentliga arbetsförmedlingen (Forem) kommit överens om ett strukturellt samarbete, framför allt för att underlätta asylsökandes tillträde till arbetsmarknaden. I Estland har byrån för arbetslöshetsförsäkring utvidgat projektet ”Mitt första jobb i Estland” inom

ramen för ungdomsgarantin, med medfinansiering från Europeiska socialfonden, till att omfatta personer som beviljats internationellt skydd. I Luxemburg har arbetsförmedlingen inrättat en tjänst för att se till att personer som beviljats internationellt skydd integreras på arbetsmarknaden. I Nederländerna har ett program för personer som beviljats internationellt skydd och inrikes födda med invandrarbakgrund lanserats för att förbättra deras tillgång till sysselsättning. Frankrike har lanserat initiativet ”Integration för 1 000 flyktingar” som erbjuder 1 000 personer som beviljats internationellt skydd ett åtta månader långt integrationsprogram som omfattar uppehälle, språkinläring och certifierad yrkesutbildning.

Många medlemsländer främjar sysselsättning för personer med funktionsnedsättning.

Sedan september 2017 har den grekiska regeringen gett ekonomiskt stöd för anställning av personer med funktionsnedsättning och anpassning av arbetsplatser vid de lokala myndigheterna och i privata företag. I samma anda har Sverige höjt taket för ekonomiskt stöd vid anställning av personer med funktionsnedsättning. Polen håller på att genomföra ett ESF-finansierat projekt för att minska hindren för anställning av personer med funktionsnedsättning. Bulgarien investerar i utbildning för att öka anställbarheten för personer med funktionsnedsättning, med prioritering för personer med gravare funktionsnedsättning. Frankrike har antagit en lag om självbestämmande i yrkeslivet, *Liberté de Choisir son Avenir Professionnel*, som syftar till att främja anställning av personer med funktionsnedsättning. Denna lag går bland annat ut på att öka det socialmedicinska stödet för arbetssökande. I och med lagen överförs även kravet på att 6 % av de anställda ska vara personer med funktionsnedsättning från enhetsnivå till företagsnivå och en obligatorisk företagsdeklaration om åtgärder som vidtagits för att integrera arbetstagare med funktionsnedsättning införs (från och med januari 2020). Portugal har infört en ny social förmån för personer med en funktionsnedsättning på över 60 % för att uppmuntra dem att antingen fortsätta arbeta eller söka jobb (för närvarande har personer med funktionsnedsättning inte rätt till några invaliditetsförmåner om de får någon form av lön). Malta håller på att införa en ny budgetåtgärd som kommer att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att behålla sin invaliditetspension fullt ut vid arbete eller när de får ett arbete.

3.3. Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig

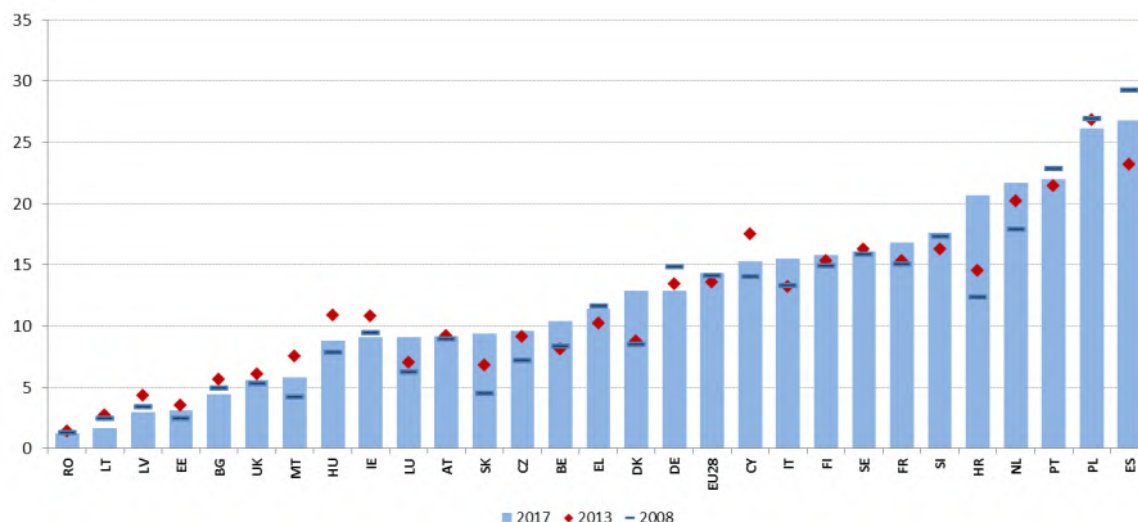
I det här avsnittet beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 7, som rekommenderar medlemsländerna att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig. Detta innebär bland annat att hitta en balans mellan flexibilitet och trygghet inom arbetsmarknadspolitiken, förebygga segmentering av arbetsmarknaden och främja en övergång till olika former av tillsvidareanställningar, säkerställa att det finns verkningsfulla aktiva arbetsmarknadsåtgärder och offentliga arbetsförmedlingar, tillhandahålla tillräckliga arbetslöshetsförmåner som inte inverkar negativt på viljan att snabbt återgå till sysselsättning, och att främja rörligheten för arbetstagare och studerande. I riktlinjen rekommenderas medlemsländerna också att säkerställa att arbetsmarknadens parter i rätt tid och på ett meningsfullt sätt deltar i utformningen och genomförandet av politiken, bland annat genom stöd för ökad kapacitet hos arbetsmarknadens parter. Kapitlet inleds med en kort inledning av viktiga indikatorer som visar på utmaningarna inom detta område, framför allt när det gäller segmentering mellan tillsvidareanställning och tidsbegränsad anställning (och relaterade frågor som rör kvalitet i arbetet), deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder och offentliga arbetsförmedlingar, hur arbetslöshetsförmåner fungerar (genom en uppdatering av den riktmärkning som lades fram 2018) och utbredningen av arbetstagares och studerandes rörlighet. I avsnitt 3.3.2 beskrivs slutligen medlemsländernas politiska åtgärder på dessa områden.

3.3.1 Nyckelindikatorer

Även om segmenteringen av arbetsmarknaden i stort sett är stabil på EU-nivå, utgör den ett problem för vissa medlemsländer. Segmentering är en situation där minst två ”segment” av arbetstagare som kännetecknas av olika rättigheter, förmåner och arbetsvillkor samexisterar på arbetsmarknaden. Detta kan stå i vägen för fungerande och rättvisa arbetsmarknader, särskilt i samband med begränsade möjligheter att gå från atypisk anställning till tillsvidareanställning. En hög andel tidsbegränsat anställda kan vara en grov indikator på segmenteringen av arbetsmarknaden i ett medlemsland. På EU-nivå (diagram 39) har andelen tidsbegränsade anställningar under de senaste åren inte förändrats avsevärt och ligger sedan de senaste tio åren på omkring 14 % i genomsnitt. I vissa medlemsländer är

andelen dock mycket högre: i Spanien, Polen, Portugal, Nederländerna och Kroatien registrerades andelar på över 20 % 2017, och i ytterligare sex medlemsländer (Slovenien, Frankrike, Sverige, Finland, Italien och Cypern) låg andelarna på 15–20 %. I vissa av dessa länder har det skett stora ökningar mellan 2008 och 2017, särskilt i Kroatien (med 8 procentenheter), Slovakien (med 5 procentenheter), Nederländerna (med ca 4 procentenheter) och Italien (med 2 procentenheter). En betydande ökning har också registrerats i Danmark (från 8,5 % 2008 till 12,9 % 2017). Ett särskilt fall är Spanien, där andelen tidsbegränsade anställningar minskade avsevärt under krisen (från 29,2 % 2008 till 23,2 % 2013) för att sedan återigen öka under återhämtningen (upp till 26,8 % 2017).

Diagram 39: Andel tidsbegränsat anställda av totalt antal arbetstagare (15–64 år)

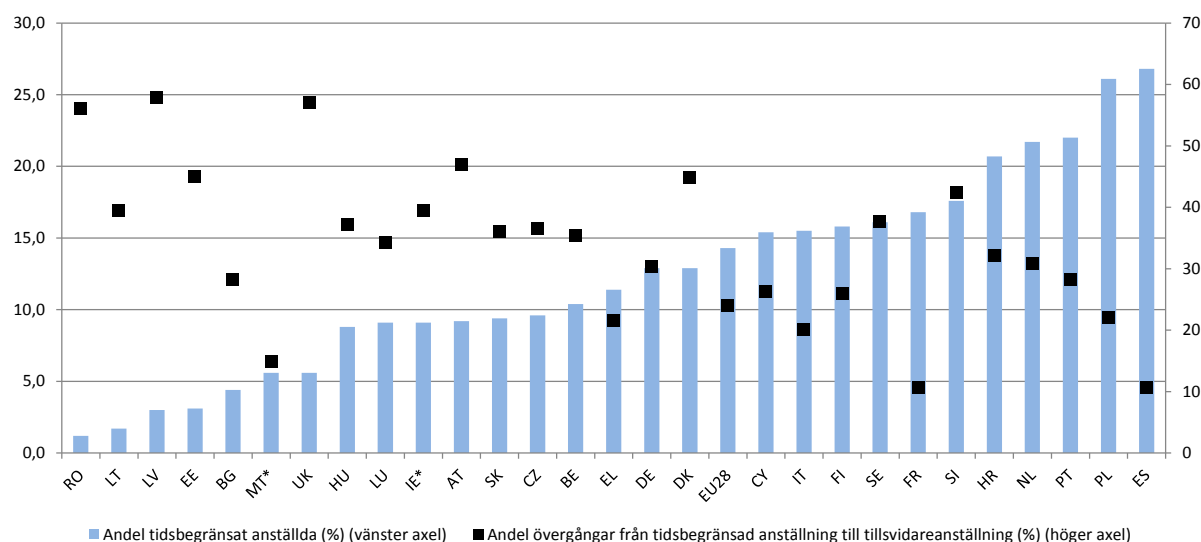

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Tidsbegränsad anställning kan fungera som en språngbräda mot en tillsvidareanställning, men är ofta en återvändsgränd. Diagram 40 visar andelen som övergår från tidsbegränsad anställning till tillsvidareanställning (genomsnitt för tre år, för att minimera effekterna av kortvariga fluktuationer) samt andelen tidsbegränsade anställningar av totalt antal arbetstagare. I genomsnitt övergår 24 % av arbetstagarna med tidsbegränsad anställning till tillsvidareanställning under följande år. I ett antal medlemsländer är dock andelen övergångar per år betydligt lägre än EU-genomsnittet. Detta gäller särskilt Spanien, Frankrike, Polen och Italien, som kombinerar en låg andel övergångar (ca 11 % för de två

förstnämnda, 20 % för Italien, 22 % för Polen) med en hög andel tidsbegränsade anställningar, vilket tyder på segmentering. Övergångarna är relativt sett fler i medlemsländer med en låg andel visstidsanställningar. I länder med en hög andel visstidsanställningar tenderar arbetstagare däremot att fastna i tidsbegränsade anställningar. Anmärkningsvärda undantag är Sverige och Slovenien som, trots att tidsbegränsad anställning är vanlig, har en övergångsandel som ligger nära eller över 40 %.

Diagram 40: Andel tidsbegränsat anställda av totalt antal arbetstagare 15–64 år (2017) och andel övergångar till tillsvidareanställning, genomsnitt för tre år (2016)

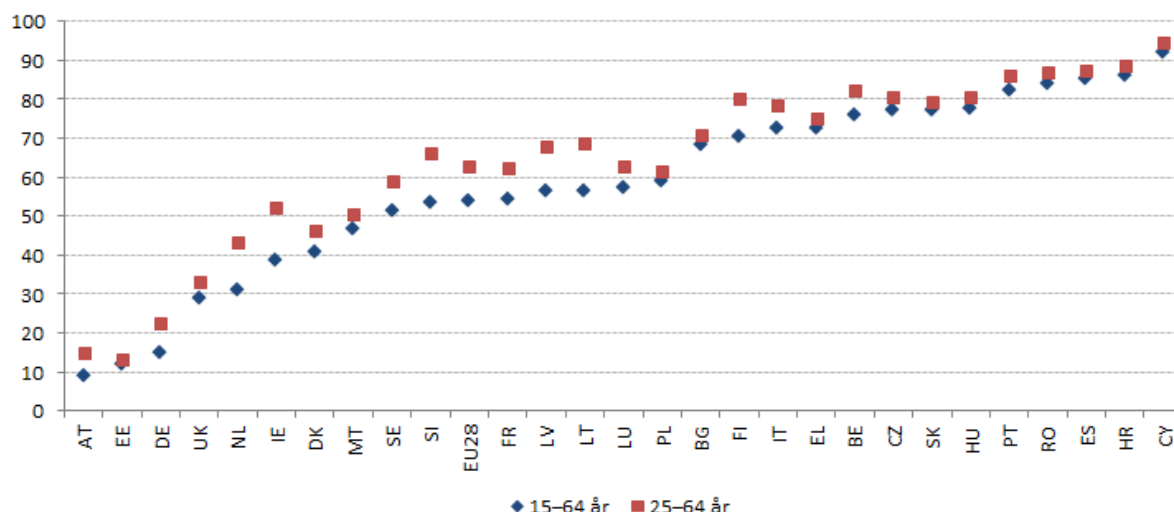
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc).

Anm.: Andelen övergångar för Irland och Malta gäller för 2015.

Att arbetstagare i EU har tidsbegränsad anställning beror oftast på att de inte kan hitta någon tillsvidareanställning. Andelen ofrivilligt visstidsanställda ger en ytterligare fingervisning om segmenteringen av arbetsmarknaden: omkring 54 % av alla tidsbegränsat anställda i åldrarna 15–64 år i EU befinner sig i den här situationen (2 procentenheter mer än 2008), men andelen ligger över 70 % i tolv medlemsländer. I detta perspektiv utgör situationen för medlemsländer som Portugal, Kroatien och Spanien en särskild utmaning, eftersom andelen tidsbegränsat anställda är hög samtidigt som andelen ofrivilligt visstidsanställda är över 80 % (diagram 41). Situationen i Cypern behöver också övervakas: även om andelen tidsbegränsat anställda bara ligger något över EU-genomsnittet befinner sig

91,9 % av dem i den här situationen eftersom de inte kan hitta tillsvidareanställning. Yngre arbetstagare är vanligtvis mer benägna att ta tidbegränsade anställningar, vilket framgår av diagram 41, och när det gäller åldersgruppen 25–64 år är andelen ofrivilligt visstidsanställda högre i alla medlemsländer. Det ska framhållas att klyftan mellan åldergrupperna 15–64 och 25–64 år är lägst där andelen ofrivilligt visstidsanställda är som störst, vilket tyder på att på mer segmenterade arbetsmarknader har även yngre arbetstagare en stark preferens för tillsvidareanställning. Andelen äldre arbetstagare (55–64 år) med ofrivillig visstidsanställning har ökat avsevärt i och med krisen, från 51,9 % 2008 till 60,6 % 2017.

Diagram 41: Ofrivilligt visstidsanställda som andel av totalt antal tidbegränsat anställda 2017

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

En stor andel egenföretagare kan också vara ett tecken på segmentering av arbetsmarknaden. Även om egenföretagande vanligtvis är frivilligt, kan det dölja sig ett beroendeförhållande bakom egenföretagandet (s.k. falskt egenföretagande). Dessutom är systemen för social trygghet ofta inte anpassade till att omfatta egenföretagare (denna fråga diskuteras i kapitel 3.4). Graden av egenföretagarnas oberoende kan inte mätas med jämförbar statistik från Eurostat i medlemsländerna⁶⁵. Vissa indirekta uppgifter kan erhållas genom att

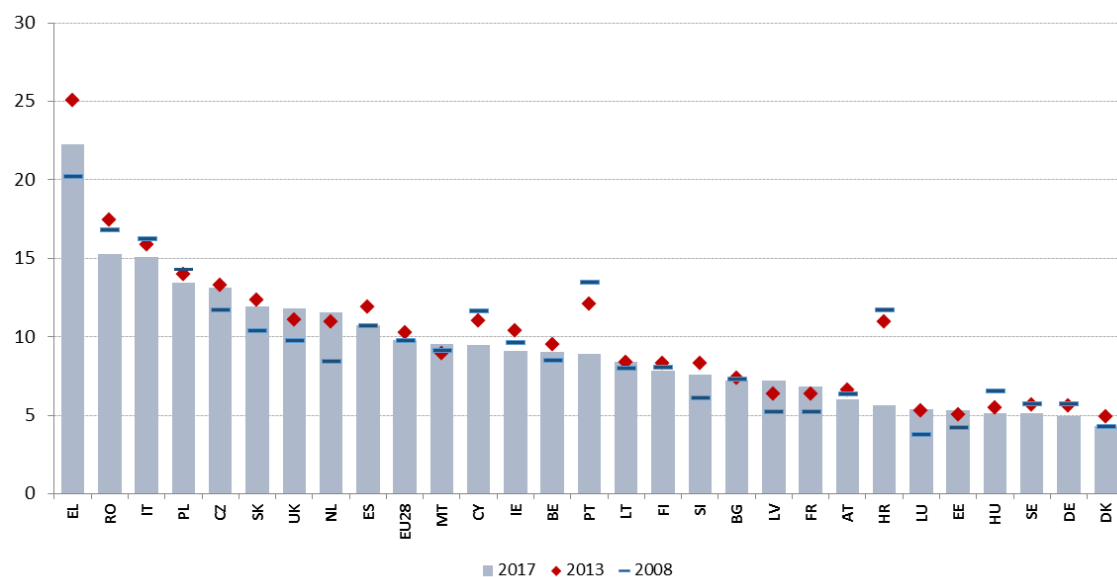
⁶⁵ En kommande ad hoc-modul från Eurostat om egenföretagande inom ramen för arbetskraftsundersökningen, vars resultat väntas under 2019, kommer att bidra till att belysa frågan.

man jämför andelen egenföretagare utan anställda med den totala sysselsättningen; om andelen är hög kan det peka på ett behov av ytterligare utvärdering av de enskilda länderna. Rankningen visar att Grekland (22,3 %), Rumänien (15,3 %) och Italien (15,1 %) ligger högst 2017, följt av Polen, Tjeckien, Slovakien, Storbritannien och Nederländerna med över 11 % (diagram 42). Längre ned finns Danmark, Tyskland, Sverige och Ungern med siffror under eller nära 5 %. Sedan 2008 har andelen egenföretagare utan anställda varit stabil i genomsnitt i EU, men avsevärda ökningar noterades i vissa länder, framför allt i Nederländerna (från 8,4 % 2008 till 11,5 % 2017) och i Storbritannien (från 9,8 % till 11,8 %). Andelen minskade dock markant i Kroatien (från 11,7 % till 5,7 %) och Portugal (från 13,5 % till 8,9 %). Enligt Eurofound 2015⁶⁶ skulle ungefär en fjärdedel av alla egenföretagare i EU kunna klassificeras som utsatta eller falska⁶⁷, med stora skillnader mellan medlemsländerna. Dessa arbetstagare kännetecknas av ekonomiskt beroende, låg autonomi och ekonomisk utsatthet, och det är därför sannolikt att hitta falska egenföretagare inom dessa grupper. Diagram 43 visar fördelningen av egenföretagare i dessa två kategorier som andelen av den totala sysselsättningen per medlemsland.

⁶⁶ Eurofound (2017), *Estimating labour market slack in the European Union*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

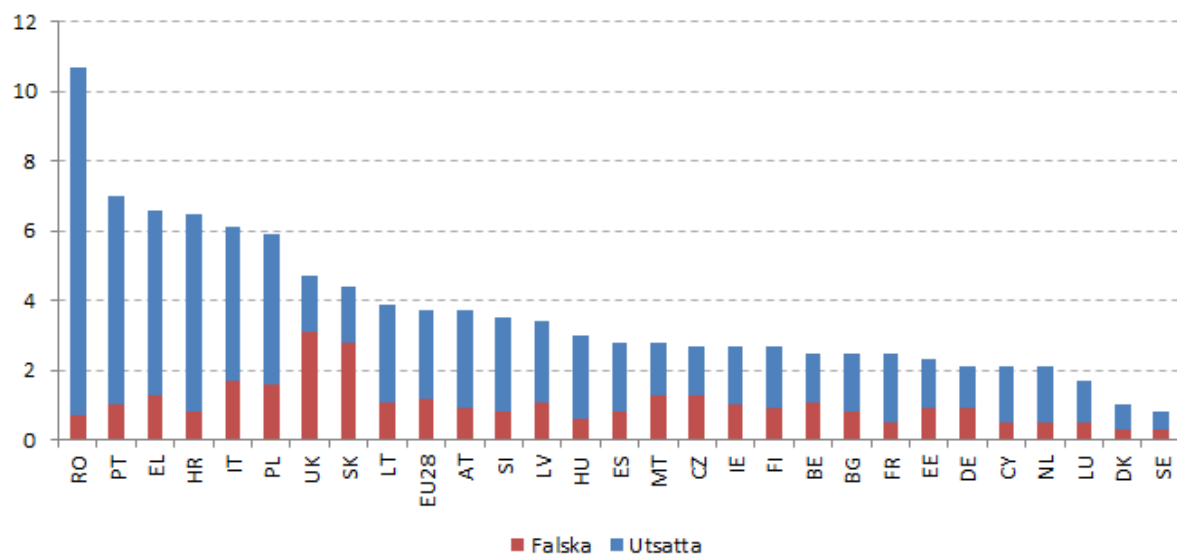
⁶⁷ Enligt uppgifter från 2015 från den sjätte europeiska undersökningen om arbetsvillkor i Europa (EWCS) kan fem olika grupper av egenföretagare identifieras: arbetsgivare, stabila egenföretagare utan anställda, små företag och jordbrukare, utsatta samt falska. Grupperna är resultatet av en statistisk modell (latent klassanalys) med variabler för ekonomiskt beroende (t.ex. antal kunder, hur lätt det är att hitta nya kunder), operativt beroende (t.ex. möjlighet att ta ledigt med kort varsel) och företagsamhet (t.ex. drift av flera företag, anledningen till att bli egenföretagare). Se Eurofound (2017) för närmare uppgifter, ibid.

Diagram 42: Egenföretagare utan anställda som andel av den totala sysselsättningen

Källa: Eurostat, LFS – egna beräkningar.

Diagram 43: Utsatta och falska egenföretagare som andel av den totala sysselsättningen

Källa: Eurofound (2017) – på grundval av sjätte europeiska undersökningen om arbetsvillkor (2015).

Arbete via digitala plattformar kan ha en betydande inverkan på arbetsvillkor och arbetsmönster, även om det för närvarande är begränsat till små delar av arbetskraften.

I kommissionens nyligen genomförda webbenkät COLLEEM⁶⁸ utreds användningen av digitala plattformar bland internetanvändare i åldrarna 16–74 år i 14 EU-länder, och den ger vissa preliminära indikationer om hur situationen ser ut för plattformsarbetare. Enligt kommissionen (2018)⁶⁹ och på grundval av enkätens resultat låg andelen personer som tjänar mer än hälften av sin inkomst från plattformsarbete något över 2 % 2017, med de högsta nivåerna i Storbritannien (4,3 %) och Nederländerna (2,9 %). Ungefär hälften av de personer för vilka plattformsarbete är den huvudsakliga verksamheten betraktar sig själva helt eller delvis som egenföretagare, även om en betydande andel (38 %) ser sig själva som anställda. Detta tyder på att många plattformsarbetare kanske inte omfattas av socialt skydd – en fråga som kompliceras av att deras anställningsförhållande ofta är oklart för myndighetskontroll.

Tidsbegränsat anställda upplever lägre kvalitet i arbetet, med hänsyn till en rad olika aspekter. Den sjätte europeiska undersökningen om arbetsvillkor (2015) tillhandahåller information om ett antal viktiga aspekter av kvalitet i arbetet. På grundval av denna undersökning har Eurofound⁷⁰ beräknat sju index för kvalitet i arbetet (fysisk miljö, social miljö, arbetsintensitet, kompetens och självbestämmande, arbetstidskvalitet, framtidsutsikter samt inkomster). Om man tittar på skillnader i poängen för sex av de sju indexen⁷¹ (tabell 3), ligger arbetstagare med kort tidsbegränsad anställning under genomsnittet i fyra av dem, av vilka *framtidsutsikter* (som omfattar anställningstrygghet och karriärutveckling) samt *kompetens och självbestämmande* (som t.ex. omfattar tillgång till utbildning och självständigt beslutsfattande) utgör de största utmaningarna. När det gäller den sociala miljön har de å andra sidan något högre poäng än genomsnittet. Längre tidsbegränsade anställningar uppvisar ett liknande mönster, men poängen för kvalitet i arbetet ligger närmare genomsnittet; dessa anställningar finns också i mindre gynnsamma *sociala miljöer* jämfört med genomsnittet. Skillnader kvarstår efter statistiska kontroller av faktorer såsom individuella eller arbetsrelaterade egenskaper (diagram 44). Arbetstagare med tidsbegränsad anställning löper också över tre gånger så stor risk att drabbas av fattigdom som de med tillsvidareanställning

⁶⁸ COLLEEM-enkäten (Collaborative Economy and Employment) är en webbaserad panelundersökning om digitala plattformar som beställts av GD Sysselsättning och socialpolitik och samordnats av GFC. Den genomfördes i 14 medlemsländer: DE, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, NL, PT, RO, SE, SK och UK. Undersökningen genomfördes i juni 2017. Se Pesole m.fl., (2018).

⁶⁹ Europeiska kommissionen (2018). *Employment and Social Developments in Europe. Annual Review 2018*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

⁷⁰ Eurofound (2018), *Does employment status matter for job quality?*, kommande.

⁷¹ Den sjunde aspekten, dvs. inkomster, tas inte med på grund av låg tillförlitlighet.

(16,3 % av tidsbegränsat anställda, jämfört med 5,8 % av tillsvidareanställda 2017), vilket är ett gap som har växt stadigt sedan krisen.

Tabell 3: Poäng för kvalitet i arbetet, enligt anställningsförhållande (2015)

		Aspekter av kvalitet i arbetet					
		Fysisk miljö	Arbetsintensitet	Arbetstidskvalitet	Social miljö	Framtidsutsikter	Kompetens och självbestämmande
Anställningsförhållande	Tillsvidareanställning	84	35	71	65	56	56
	Tidsbegränsad anställning > 1 år	83	34	70	59	46	52
	Tidsbegränsad anställning < 1 år	81	36	70	65	38	44
	Annan anställning	82	30	71	64	41	44
	Egenföretagare utan anställda – i beroendeställning	83	27	72	44	44	54
	Egenföretagare utan anställda – oberoende	83	26	67	47	50	64
	Arbetsgivare	84	35	60	76	62	71
	Totalt	83	34	70	64	53	56

Källa: Eurofound's beräkning av EWCS 2015. Grönt markerar ”bättre än genomsnittet”; rött markerar ”sämre än genomsnittet”. Nyansen på färgen visar på avvikelsen från genomsnittet (mörkare nyans betyder längre från genomsnittet).

Diagram 44: Anställningsförhållandets effekter på specifika aspekter av kvalitet i arbetet, analys av individuella och arbetsrelaterade egenskaper (2015)

	Anställningstrygghet	Utbildning	Svårt att ta ledigt	Inkallad till arbetet med kort varsel	Regelbundenhet (medel till hög)	Hög belastning
Tidsbegränsad anställning > 1 år						
Tidsbegränsad anställning < 1 år						
Egenföretagare utan anställda – i beroendeställning						
Egenföretagare utan anställda – oberoende						
Arbetsgivare						
Deltid (jämfört med heltid)						

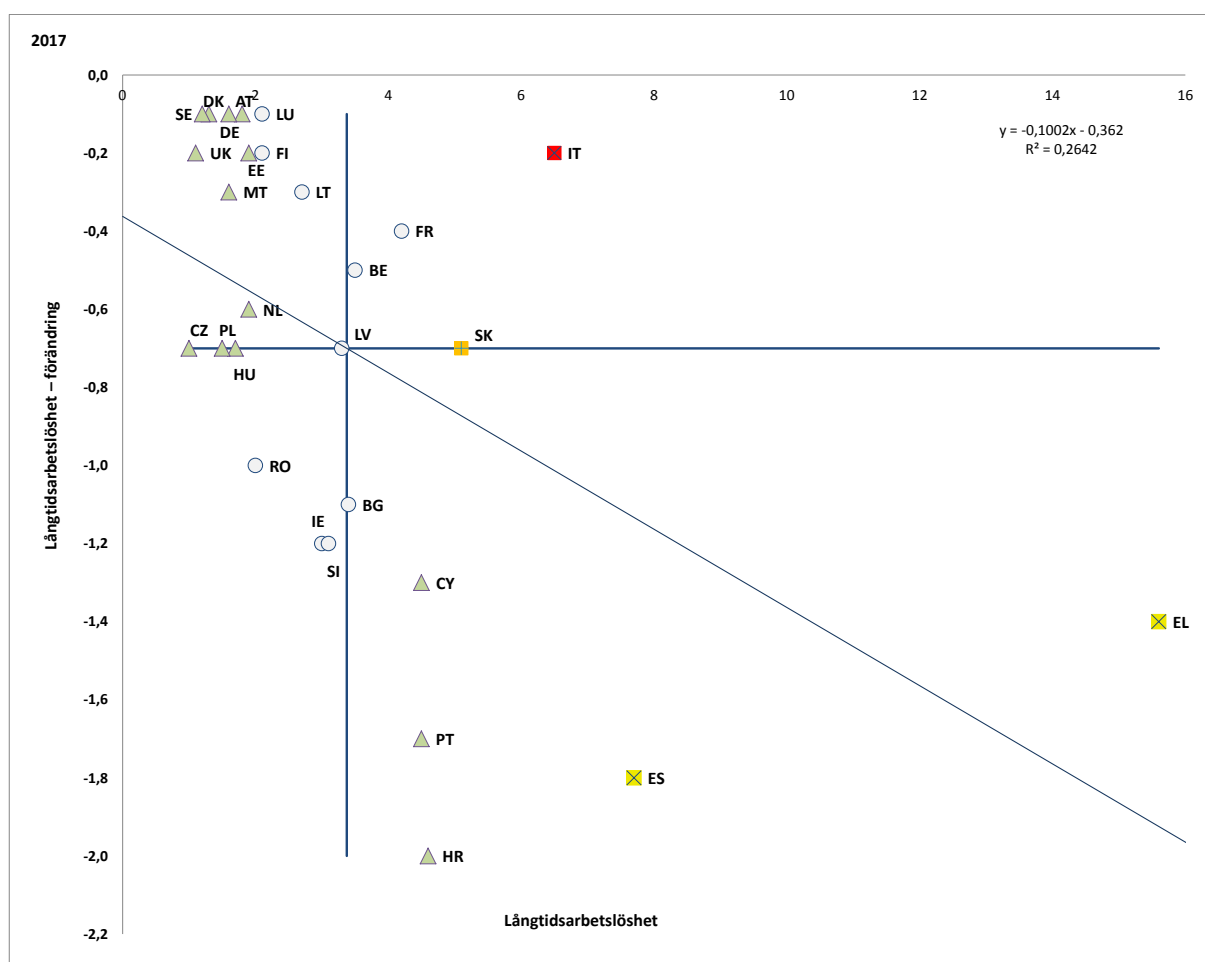
Källa: Eurofound's beräkning av EWCS 2015.

Anm.: Färgerna står för det relativa sambandet mellan varje arbets kvalitetsindikator och anställningsförhållande jämfört med referensgruppen av anställda med tillsvidareanställning. Resultaten härrör från regressionsanalyser på flera nivåer av enskilda egenskaper, yrke, sektor och annat.

Verkningsfulla aktiva arbetsmarknadsåtgärder är en viktig del av välfungerande arbetsmarknader. De ökar möjligheterna för arbetssökande att hitta arbete och förbättrar matchningen på arbetsmarknaden. Den största utmaningen som aktiva arbetsmarknadsåtgärder syftar till att komma till rätta med är arbetslösheten, särskilt långtidsarbetslösheten (dvs. som varar längre än ett år). Erfarenheten visar att ju längre tid en arbetssökande befinner sig i arbetslöshet, desto större är risken för urholkad kompetens, minskad motivation och utestängning från arbetsmarknaden. Långtidsarbetslösheten är därför både en indikator på hur verkningsfulla de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna är och ett mått på ett lands utmaningar med avseende på aktivering av arbetslösa personer⁷². Diagram 45 visar den långsiktiga arbetslösheten (dvs. förhållandet mellan antalet personer som varit arbetslösa i mer än ett år och befolkningen i arbetskraften) 2017 och dess förändring jämfört med 2016. I kapitel 1 nämns också att långtidsarbetslösheten har minskat i alla medlemsländer under 2017 tack vare återhämtningen på arbetsmarknaden. Trots den i stort sett konvergerande trenden (som framhålls av regressionslinjens negativa lutning) finns det fortfarande betydande skillnader mellan medlemsländerna med siffror som sträcker sig från 1 % i Tjeckien till 15,6 % i Grekland 2017. Tillsammans med Spanien (som har en andel på 7,7 %) placeras Grekland i kategorin ”svag men förbättras”, eftersom det ligger mycket högre än genomsnittet och långtidsarbetslösheten har minskat snabbt det senaste året. Italien, som uppvisade en jämförelsevis lägre långtidsarbetslöshet (6,5 %), har en ”kritisk situation”, med tanke på landets begränsade förbättring under 2017 jämfört med föregående år. Situationen i Slovakien hör till kategorin ”bör bevakas”, med en andel på 5,1 %. Bland de länder som angetts som ”bättre än genomsnittet” kan Cypern, Portugal och Kroatien framhållas, eftersom de ingår i denna grupp tack vare deras årliga förändring som tyder på betydande förbättringar under 2017 (nivån ligger precis över EU-genomsnittet).

⁷² Av dessa skäl har sysselsättningskommittén godkänt att använda långtidsarbetslöshet som huvudindikator i den sociala resultattavlan för övervakning av aktiva arbetsmarknadsåtgärder.

Diagram 45: Långtidsarbetslöshet (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

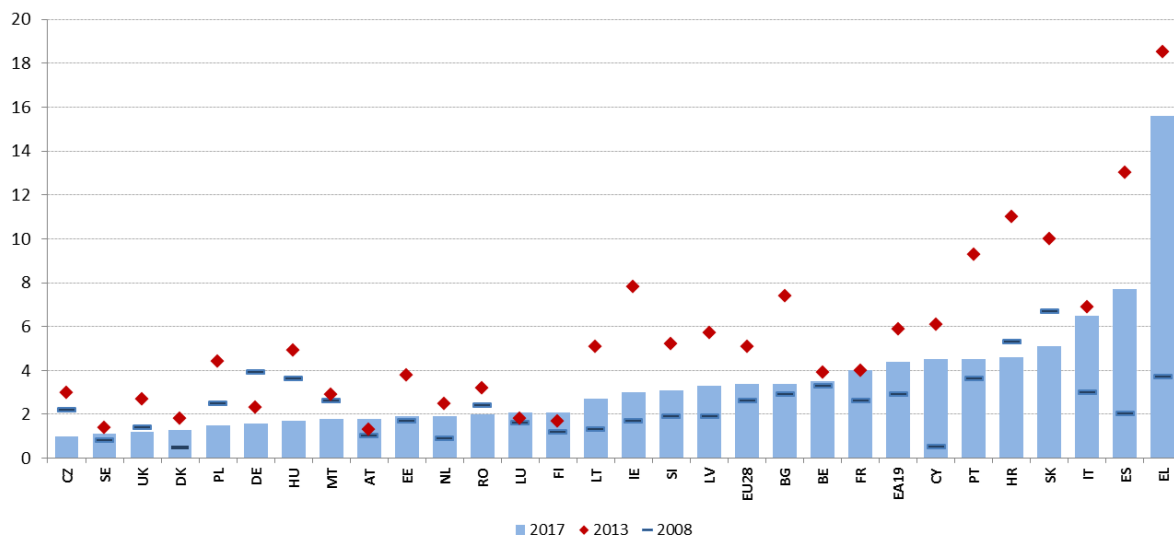

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Rapporteringsperiod: Nivåerna för 2017 och de årliga förändringarna jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

I de flesta medlemsländer har långtidsarbetslösheten ännu inte återgått till nivåerna före krisen. Förbättringen jämfört med 2013 (krisens värsta år som referens) har varit särskilt relevant (med mer än 4 procentenheter) i Kroatien, Spanien, Slovakien, Portugal, Irland och Bulgarien. I några medlemsländer är dock långtidsarbetslösheten för 2017 lika med eller högre än den för 2013, särskilt när det gäller Frankrike (samma siffra), Österrike (+0,5 procentenheter), Finland (+0,4 procentenheter) och Luxemburg (+0,3 procentenheter). För 21 medlemsländer är långtidsarbetslösheten dessutom högre än under 2008, med de största skillnaderna för Grekland (+11,9 procentenheter), Spanien (+5,7 procentenheter), Cypern (+4 procentenheter) och Italien (+3,5 procentenheter). Detta är ett tecken på omfattningen av den recession som drabbat dessa länder under de senaste åren, och den inverkan den fortfarande

har på arbetsmarknadsresultaten samt på de utmaningar som de offentliga arbetsförmedlingarna och systemen för aktiva arbetsmarknadsåtgärder har ställts inför, vilka i många fall sattes under hård press av ett plötsligt ökande antal arbetssökande.

Diagram 46: Långtidsarbetslöshet som andel av arbetskraften

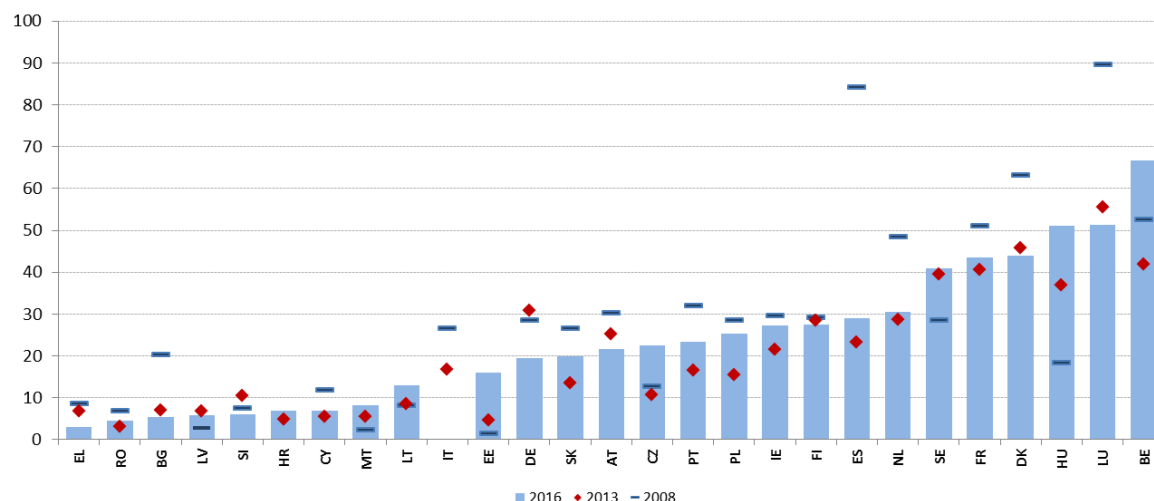
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder varierar fortfarande kraftigt inom EU.

Aktiva arbetsmarknadsåtgärder utgör en av hörnstenarna när det gäller att säkerställa verkningsfulla övergångar på arbetsmarknaden och högpresterande arbetsmarknader. Tillsammans med ändamålsenlig infrastruktur för livslångt lärande utgör aktiva arbetsmarknadsåtgärder fundamentet och säkerheten i ett välavvägt system med flexibilitet och trygghet på arbetsmarknaden, vilket anses vara en faktor som bidrar till en starkare arbetsmarknad. Mot bakgrund av detta är skillnaderna mellan medlemsländerna slående när det gäller deltagandet i aktiveringsåtgärder. Å ena sidan finns det en stor grupp medlemsländer (Grekland, Rumänien, Bulgarien, Lettland, Slovenien, Kroatien, Cypern och Malta) där mindre än 10 % av dem som vill arbeta deltog i aktiva arbetsmarknadsåtgärder 2016. Andelen har dessutom i de flesta fall har minskat de senaste åren. Å andra sidan finns det en annan grupp länder där denna siffra är över 40 % (Sverige, Frankrike, Danmark, Ungern, Luxemburg och Belgien); trenden för denna grupp av länder är allmänt positiv eller konstant sedan 2013. Detta verkar tyda på att det inte sker någon konvergens för denna

politikindikator⁷³. I de flesta länder har deltagandet minskat efter krisen (med undantag för Belgien, Ungern, Sverige, Tjeckien och Estland), vilket tyder på att ökningen av antalet personer som söker arbete har inte åtföljts av en proportionell ökning av deltagandet i aktiva arbetsmarknadsåtgärder.

Diagram 47: Deltagare i aktiva arbetsmarknadsåtgärder per 100 personer som vill arbeta

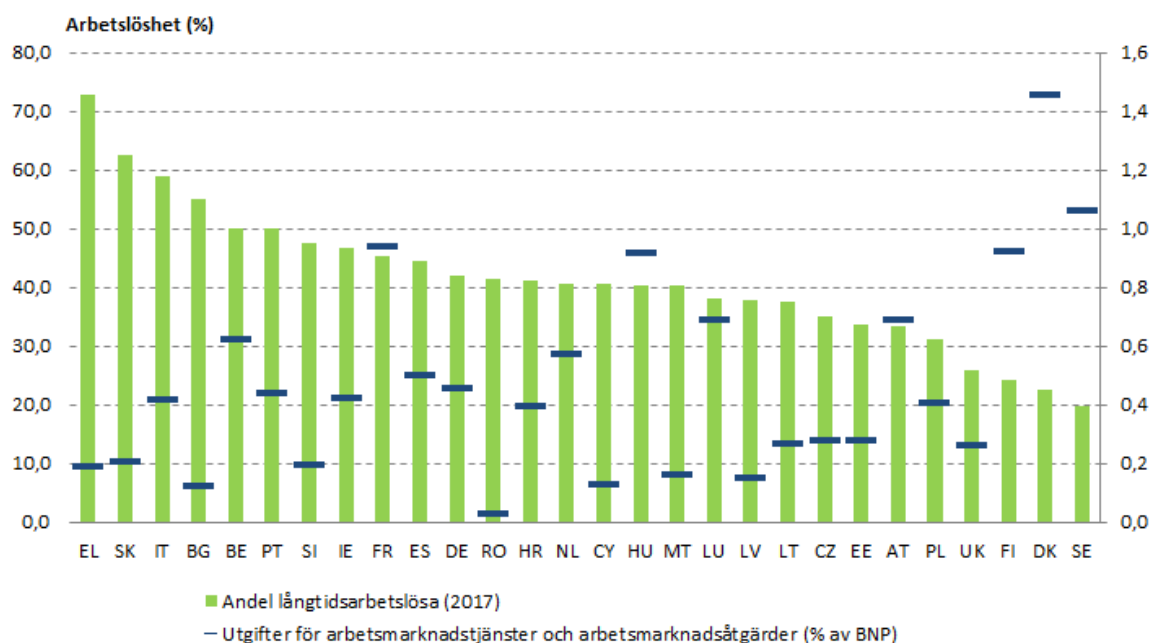
Källa: Eurostat, databas för arbetsmarknadsåtgärder och arbetskraftsundersökningen. Aktuella uppgifter för Storbritannien saknas. Uppgifter för Italien saknas för 2016.

De totala investeringarna i aktiva arbetsmarknadsåtgärder verkar också skilja sig kraftigt åt mellan medlemsländerna. Om andelen långtidsarbetslösa är en grov uppskattning av hur verkningsfulla de aktiva arbetsmarknadsåtgärdena är, utgör denna skillnad också ett problem. Även om utgifterna för arbetsmarknadstjänster och arbetsmarknadsåtgärder i viss utsträckning har ett samband med arbetslösheten och konkurrenskraften i ett visst medlemsland, visar siffrorna på stora skillnader i satsningen på att bygga upp verkningsfulla system för aktiva arbetsmarknadsåtgärder. Utgifterna för arbetsmarknadstjänster och arbetsmarknadsåtgärder varierar från 1,5 % av BNP till mindre än 0,1 % i vissa av de medlemsländer som satsat minst (diagram 48). I de medlemsländer som har de lägsta investeringarna i aktiva arbetsmarknadsåtgärder tenderar också en betydande del

⁷³ Denna indikator bör dock tolkas med försiktighet, eftersom den enbart mäter deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder och inte hur verkningsfulla åtgärderna är. Dessutom finns det problem med statistisk tillförlitlighet när det gäller flera länder, som har att göra med uppgiftsinsamlingen.

av systemet för aktiva arbetsmarknadsåtgärder att samfinansieras av Europeiska socialfonden, och systemets långsiktiga hållbarhet kan ofta ifrågasättas.

Diagram 48: Utgifter för arbetsmarknadstjänster och arbetsmarknadsåtgärder (2016) och andel långtidsarbetslösa (2017)

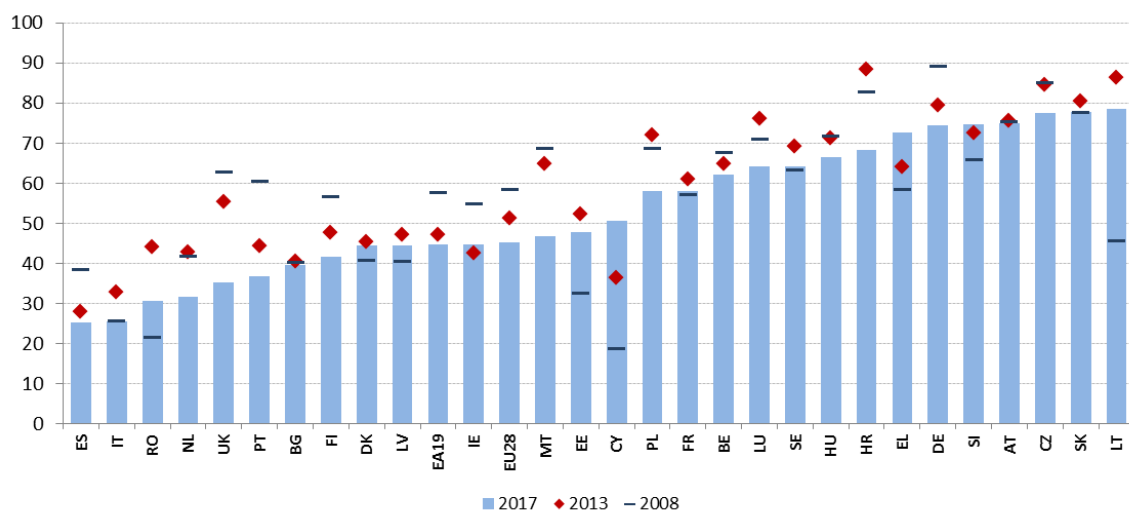

Offentliga arbetsförmedlingar är de huvudsakliga institutionerna på arbetsmarknaden för att ge stöd till att söka arbete och slussa arbetssökande till aktiveringsåtgärder. Även om de har en annorlunda uppbyggnad i olika länder syftar alla offentliga arbetsförmedlingar till att matcha utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden genom att erbjuda tjänster för både registrerade arbetslösa och arbetsgivare. Det är framför allt de som ansvarar för profilering av klienter, att ge dem rådgivning och individanpassat stöd, slussa dem till utbildnings- och aktiveringsåtgärder, och (i många länder) för att betala ut arbetslöshetsersättning och/eller sociala förmåner.

De offentliga arbetsförmedlingarnas verkningsfullhet när det gäller att ge stöd till att söka arbete varierar mellan medlemsländerna, bland annat beroende på deras kapacitet, kvaliteten på de tjänster som erbjuds och samordningen med andra aktörer. Dessa skillnader återspeglar i många fall hur arbetssökande använder sig av offentliga arbetsförmedlingar för att söka arbete (bortsett från formella registreringskrav, som i allmänhet krävs för att få tillgång till arbetslöshetsersättning och andra sociala förmåner). Diagram 49 visar andelen

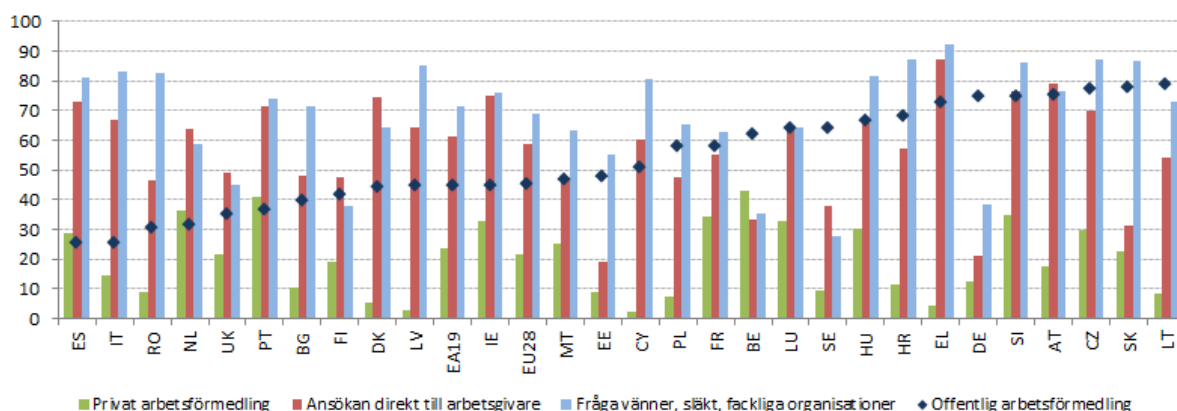
arbetslösa som använder offentliga arbetsförmedlingar för att söka arbete. Värdena skiljer sig inte nämnvärt från dem som offentliggjordes i 2018 års gemensamma sysselsättningsrapport. Längst ned uppvisar Spanien, Italien och Rumänien de lägsta andelarna för 2017 (mindre än 30 %), följt av Nederländerna, Storbritannien och Portugal (mellan 30 % och 40 %). I medlemsländer som Litauen, Slovakien, Tjeckien, Österrike, Slovenien, Tyskland och Grekland är däremot andelen arbetslösa som uppger sig använda offentliga arbetsförmedlingar för att söka arbete över 70 %. Den genomsnittliga användningen av offentliga arbetsförmedlingar för arbetslösa har stadigt minskat sedan krisens början, från 58,1 % 2008 till 45,2 % 2017 (1 procentenhet mindre än 2016). En motsatt trend kan dock observeras i några medlemsländer, med avsevärda ökningar i Lettland och Cypern (med mer än 30 procentenheter), Estland och Grekland (med ca 15 procentenheter) samt Rumänien och Slovenien (med ca 9 procentenheter). I vissa av dessa länder kan ökningarna dock bero på strängare skyldigheter att registrera sig för att få tillgång till förmånerna. Diagram 50 ger en antydning om arbetslösas användning av alternativa metoder för att söka arbete, bland annat privata arbetsförmedlingar, direkta ansökningar till arbetsgivare och informella metoder såsom att fråga vänner, släktingar och fackliga organisationer. Även om det är svårt att se några generella mönster, framgår det att informella metoder är det som oftast används i medlemsländer där användningen av offentliga arbetsförmedlingar är låg.

Diagram 49: Andel arbetslösa som använder offentliga arbetsförmedlingars tjänster för att söka arbete

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Diagram 50: Andel arbetslösa som använder utvalda metoder för att söka arbete (2017)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Tillräckliga arbetslöshetsförmåner under en rimlig tidsperiod för alla arbetstagare tillsammans med verkningsfulla aktiva arbetsmarknadsåtgärder är avgörande för att stödja arbetssökande vid övergångar på arbetsmarknaden. I den gemensamma sysselsättningsrapporten 2018 ingick en omfattande jämförande analys av den huvudsakliga utformningen av systemen för arbetslöshetsförmåner i EU, som byggde på resultaten av den riktmärkning av arbetslöshetsförmåner och aktiva arbetsmarknadsåtgärder som genomförts inom sysselsättningskommittén. Analysen inriktades på en rad resultatindikatorer och indikatorer för politiska verktyg (för 2016 eller 2017, beroende på tillgängliga uppgifter) och är på det hela taget fortfarande giltig, mot bakgrund av de begränsade förändringar av politiken som gjorts under rapporteringsperioden (se avsnitt 3.3.2 för närmare uppgifter om de reformer som medlemsländerna har infört på detta område; se Europeiska kommissionen 2018⁷⁴ för en långsiktig överblick över de reformer som medlemsländerna har infört). Detta avsnitt innehåller en uppdatering av riktmärkningen, framför allt av indikatorerna för politiska verktyg. Dessutom undersöks de ytterligare indikatorer avseende strängheten i kraven på att söka arbete som har godkänts av sysselsättningskommittén under 2018.

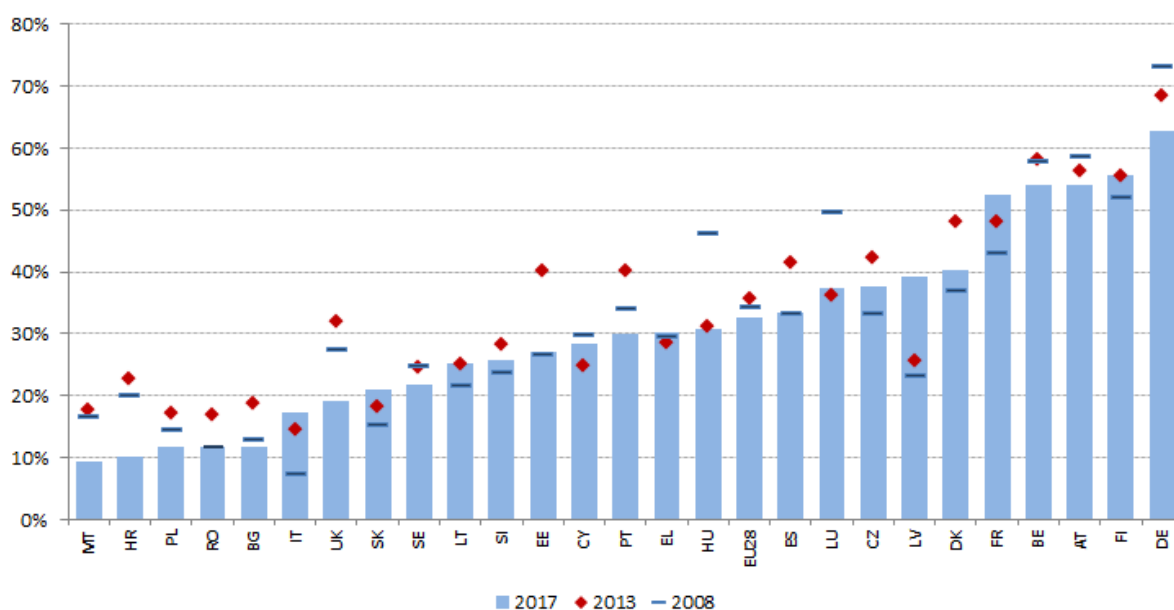
Andelen korttidsarbetslösa personer⁷⁵ som omfattas av arbetslöshetsförmåner uppgår i genomsnitt till ungefär en tredjedel. Denna andel har minskat något efter krisen (från

⁷⁴ Europeiska kommissionen (2018). *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual Review 2018*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

⁷⁵ De som har varit arbetslösa i mindre än ett år.

34,4 % 2008 till 32,7 % 2017), men har legat på en stabil nivå de senaste åren. Betydande skillnader mellan olika länder kvarstår dock (diagram 51). Dessa skillnader beror på den politiska utformningen av systemen för arbetslöshetsförmåner (framför allt villkoren för att få förmåner, längsta utbetalningsperiod, strängheten i kraven på att söka arbete, överlappningar med andra system för social trygghet) och på konjunkturläget i olika länder. I ett längre perspektiv noterades 2008–2017 den största ökningen av andelen som omfattas av förmånerna i Lettland (med nästan 16 procentenheter), Italien (10 procentenheter) och Frankrike (9 procentenheter). Å andra sidan noterades den största nedgången i Ungern (–15 procentenheter), Luxemburg (–12 procentenheter), Kroatien och Tyskland (–10 procentenheter). Tyskland har dock fortfarande den högsta andelen som omfattas (62,8 %), följt av Finland, Österrike, Belgien och Frankrike med över 50 %. Den lägsta andelen kan observeras i Malta, Kroatien, Polen, Rumänien och Bulgarien, med nivåer som ligger betydligt under 15 %, och det finns inga tecken på förbättring.

Diagram 51: Andelen korttidsarbetslösa som får arbetslöshetsförmåner

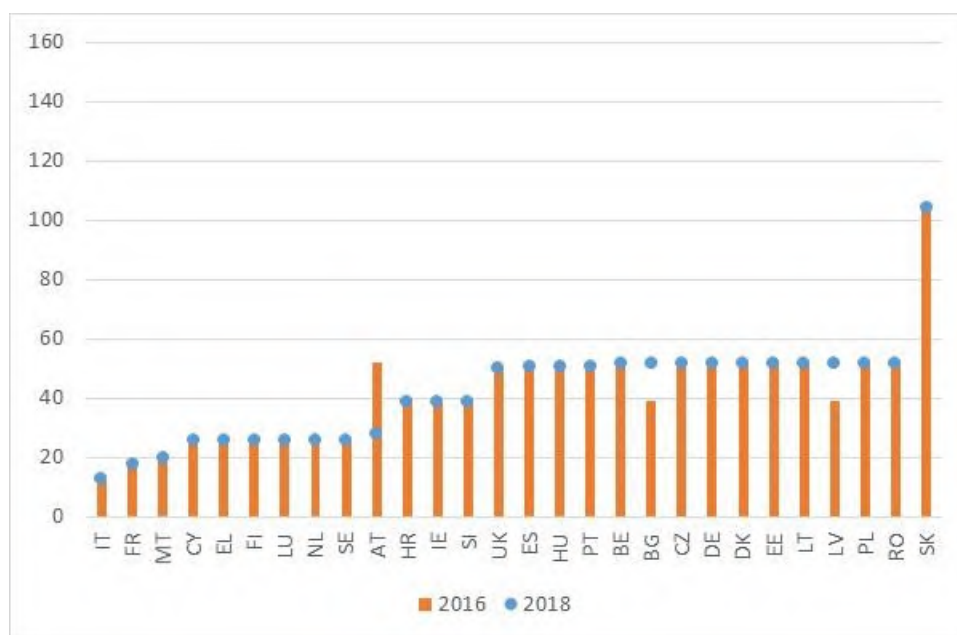
Källa: Eurostat, beräkning baserad på uppgifter i arbetskraftsundersökningen. Anm.: Uppgifter för Irland och Nederländerna saknas.

Det har inte skett några större förändringar mellan 2016 och 2018 i utformningen av arbetslöshetsförmåner i medlemsländerna. För att ha rätt till arbetslöshetsförmåner krävs i allmänhet att den arbetslösa personen har utövat förvärvsverksamhet och/eller betalat in

avgifter under en viss tidsperiod. Såsom framgår av diagram 52 varierar denna minimiperiod från mindre än 20 veckor i Frankrike och Italien till ett år (52 veckor) eller mer i Polen, Rumänien och Slovakien. Nästan inga förändringar finns registrerade mellan 2016 och 2018, med tre undantag. I Österrike krävs fortfarande att man har varit försäkrad i över 52 veckor de senaste 24 månaderna för första ansökan. För efterföljande ansökningar har denna period minskats till 28 veckor. I Bulgarien har kvalifikationstiden förlängts från 9 försäkringsmånader under de 15 månaderna före arbetslösheten, till minst 12 försäkringsmånader under de 18 månaderna före arbetslösheten. En liknande minskning har skett i Lettland, där kravet ökade från att ha betalat in avgifter för minst 9 månader under de 12 månaderna före arbetslösheten till att ha betalat avgifter för minst 12 månader under de 16 månaderna före arbetslösheten. När det gäller den längsta utbetalningsperioden (diagram 53) har ingen förändring skett mellan 2017 och 2018. Belgien ligger kvar i det högre skiktet med en obegränsad utbetalningsperiod för förmånerna, vilket bör ses mot bakgrund av att det inte finns något system för arbetslöshetsunderstöd. På den motsatta sidan finns Ungern och Malta. Den längsta utbetalningsperioden är fortfarande kortare än avgiftsperioden i de flesta medlemsländer; bara i fyra länder är den längsta utbetalningsperioden lika lång som avgiftsperioden (Frankrike, Nederländerna, Grekland och Luxemburg) och längre än avgiftsperioden i tre länder (Finland, Danmark och Belgien). När det gäller arbetslöshetsförmånernas nivå och tillräcklighet finns också betydande skillnader mellan medlemsländerna. Nettoersättningsnivån för en lågavlönad arbetstagare med kort arbetshistorik (ett år) sträcker sig mellan under 20 % av de tidigare nettoinkomsterna i Ungern till omkring 90 % i Luxemburg (diagram 54). En jämförelse mellan nettoersättningsnivån under den andra och den tolfte månaden av arbetslöshet visar effekterna från att förmånerna antingen upphör (människor hamnar i andra förmånssystem, såsom arbetslöshetsunderstöd eller socialt bistånd) eller att förmånernas nivå minskar med tiden⁷⁶.

⁷⁶ OECD:s modeller som används för denna indikator har förbättrats sedan antagandet av 2018 års gemensamma sysselsättningsrapport i rådet, särskilt för Österrike, Danmark, Estland, Finland, Tyskland, Spanien, Irland, Italien och Storbritannien.

Diagram 52: Kvalifikationstidens längd, 2016 och 2018 (i veckor)

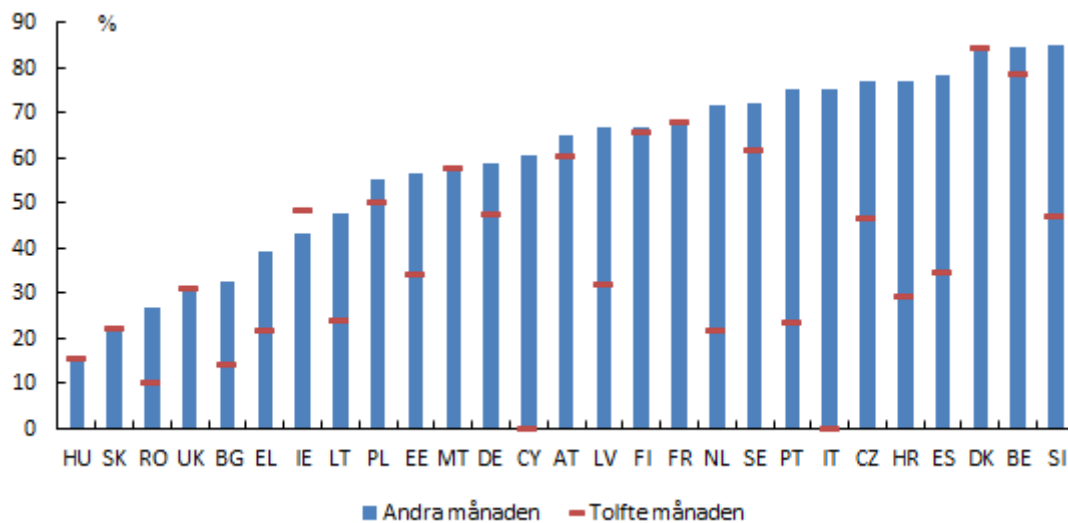
Källa: Missoc-databasen (det ömsesidiga informationssystemet för social trygghet) och nationell lagstiftning. Anm.: I Malta (2018) är de lägsta kvalifikationskraven 50 veckors inbetalda avgifter, av vilka minst 20 har betalats eller krediterats de under senaste två åren; I Irland (2016 och 2018) måste minst 104 veckors avgifter ha betalats in sedan arbetet inleddes.

Diagram 53: Längsta utbetalningsperiod efter ett års arbete, 2017 och 2018

Källa: Missoc-databasen (det ömsesidiga informationssystemet för social trygghet) och nationell lagstiftning (januari 2017 och januari 2018). Anm.: I Belgien finns det ingen begränsning av förmånernas utbetalningsperiod. I Cypern beräknas veckor beräknas på grundval av sex arbetsdagar per vecka. I Irland betalas förmånerna ut under 39 veckor (234 dagar) enbart för personer med 260 eller fler veckovist inbetalade PRSI-avgifter. I Slovakien har en person som betalat avgifter i ett år inte rätt till arbetslöshetsförmåner (det krävs minst två års inbetalda arbetslöshetsförsäkringsavgifter under de senaste tre åren). I Polen varierar utbetalningsperioden beroende på arbetslösheten i regionen i förhållande till genomsnittet i landet.

Diagram 54: Arbetslöshetsförmånernas nettoersättningsnivå motsvarande 67 % av genomsnittslönen, under den andra och tolfte månaden av arbetslöshet (2018)

Källa: Europeiska kommissionen, på grundval av OECD:s skatteförmånsmodell. Anm.: Indikatorn beräknas för en ensamstående person utan barn med kort arbetshistorik (ett år) i åldern 20 år. Ytterligare metodologiska uppgifter finns i fotnot 76.

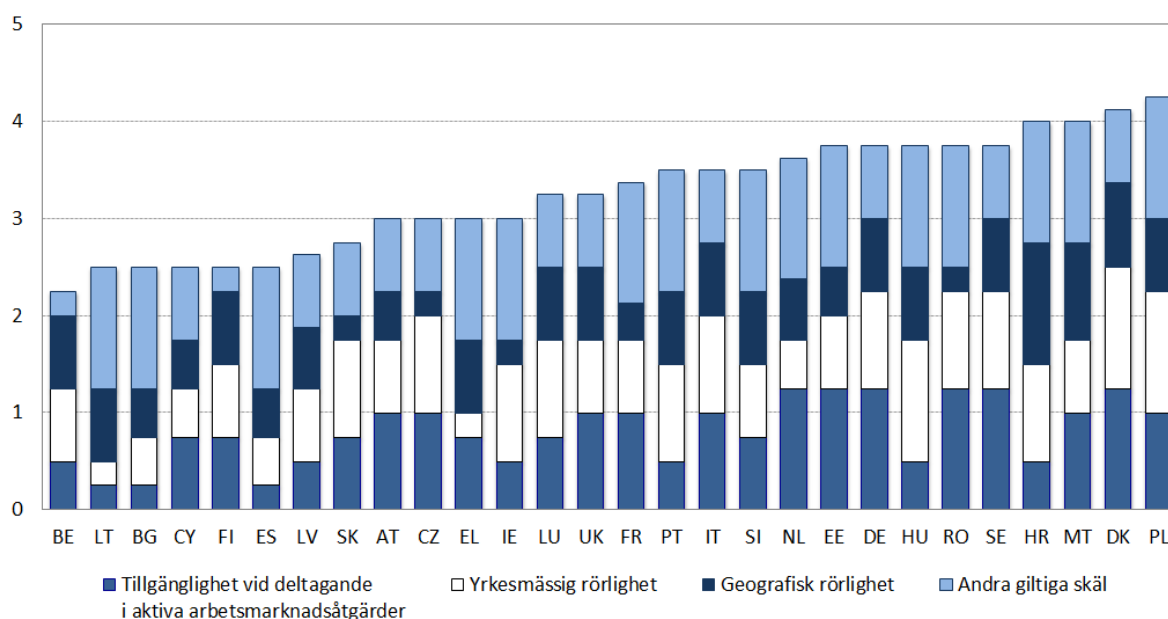
Medlemsländerna har utvecklat flera strategier för att aktivera personer som tar emot arbetslöshetsförmåner. De antagna politiska instrumenten följer principen om ömsesidiga skyldigheter. Mottagare av arbetslöshetsförmåner måste aktivt söka arbete, och myndigheterna måste stödja dem i arbetssökandet och i att övervinna eventuella hinder mot att bli anställd samt se till att dessa personer följer kraven på att vara tillgänglig för arbete och att sanktioner tillämpas vid behov. Principen om tidiga insatser och skräddarsydda tjänster till arbetslösa arbetssökande har också i stor utsträckning antagits av medlemsländerna i syfte att förkorta perioder av arbetslöshet, främja kvalitet och förebygga långtidsarbetslöshet och uppgivenhet. De flesta medlemsländerna har obligatoriska krav på att de offentliga arbetsförmedlingarna ska tillhandahålla vissa typer av stöd till arbetssökande (profilering, utformning av enskilda handlingsplaner, individanpassad rådgivning).

Det finns stora skillnader när det gäller hur stränga kraven är på att vara tillgänglig för arbete och på att söka arbete⁷⁷ för mottagare av arbetslöshetsförmåner. Diagram 55 visar

⁷⁷ Dessa politikindikatorer har utarbetats av OECD med hjälp av data som samlats in via omfattande expertundersökningar. De ger information om rättsliga villkor, men inte om det faktiska genomförandet av dem (som kan variera mellan länder med samma regler). Dessa indikatorer kan inte tolkas på ett förenklat sätt, då det inte är möjligt att definiera en "optimal" grad av stränghet för krav på att söka arbete och tillgänglighet.

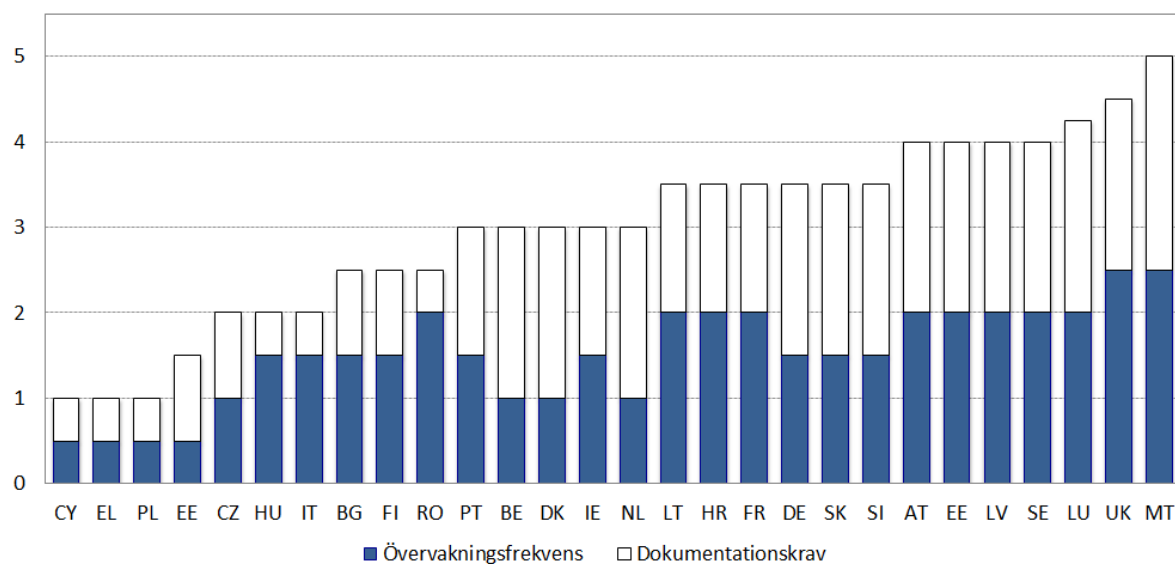
hur stränga kraven på tillgänglighet och kriterierna för lämpligt arbete är för mottagare av arbetslöshetsförmåner. De verkar vara strängast i Polen, Danmark, Malta och Kroatien, medan de är minst stränga i Belgien, Litauen, Bulgarien, Cypern, Finland och Spanien. Diagram 56 visar på en stor variation i hur stränga kraven är när det gäller att söka arbete och övervakning. Strängare krav finns i Malta, Storbritannien och Luxemburg, medan de är minst stränga i Cypern, Grekland och Polen. Diagram 57 visar också på stora skillnader när det gäller hur stränga sanktionerna blir när mottagarna av arbetslöshetsförmåner inte uppfyller kraven på tillgänglighet och att söka arbete. Sanktionerna verkar vara strängast i Slovenien, Rumänien, Luxemburg, Grekland, Kroatien och Portugal, medan de är minst stränga i Österrike, Ungern, Cypern, Irland, Danmark och Tyskland (i vissa fall går detta hand i hand med det att förmånerna har kort utbetalningsperiod). Malta, Kroatien och Estland verkar ha strängare bestämmelser i alla dimensioner. Ändå uppvisar flera medlemsländer en kombination av stränga bestämmelser för vissa delar och mindre stränga för andra. Danmark har de näst strängaste kraven på tillgänglighet och kriterierna för lämpligt arbete, men bland de minst stränga bestämmelserna för sanktioner vid missbruk av förmåner. Dessa olika strategier ger en bild av hur de nationella systemen hanterar problemet med den inneboende moraliska risken i arbetslöshetsförmåner. Strängare krav när det gäller att söka arbete och tillgänglighet antas uppmuntra till mer ansträngningar att söka arbete och ett snabbare accepterande av jobberbjudanden, vilket ska motverka eventuella negativa ekonomiska incitament som skapas genom systemen för arbetslöshetsförmåner och ge kortare arbetslöshetsperioder. Samtidigt kan överdrivet stränga krav få kontraproduktiv verkan, exempelvis i form av en lägre andel som omfattas av förmånerna eller sämre matchningar som kanske inte varar någon längre tid och leder till att fler personer blir arbetslösa igen oftare.

Diagram 55: Krav på tillgänglighet och kriterier för lämpligt arbete, 2017

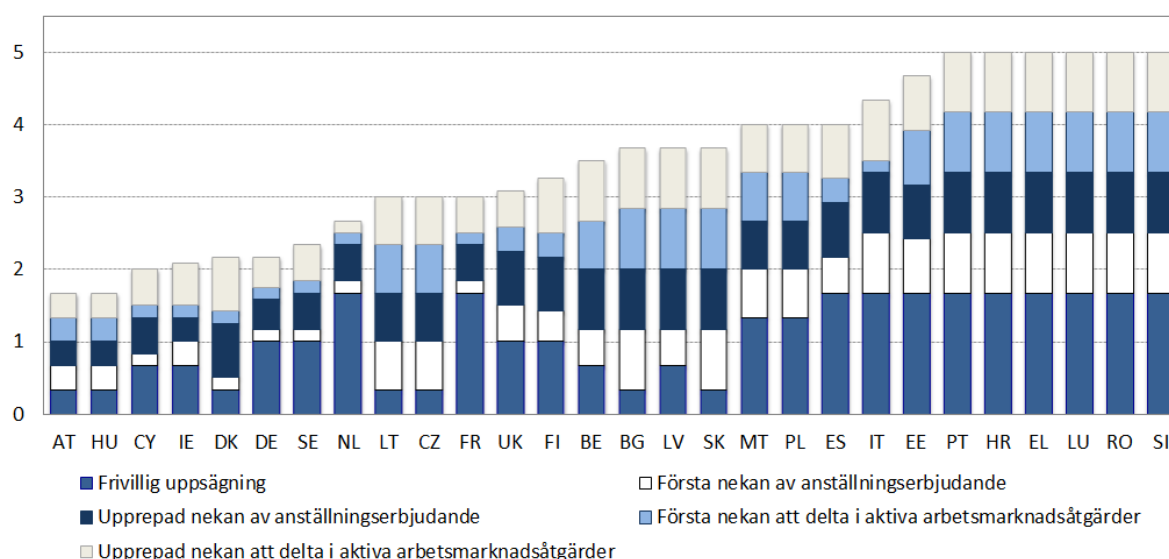
Källa: OECD. Anm.: Gradering från 1 (lindrigast) till 5 (strängast).

Diagram 56: Krav på att söka arbete och övervakningskrav, 2017

Källa: OECD. Anm.: Gradering från 1 (lindrigast) till 5 (strängast).

Diagram 57: Strängheten i sanktioner vid missbruk av förmåner, 2017

Källa: OECD. Anm.: Gradering från 1 (lindrigast) till 5 (strängast).

Undanröjande av hinder mot rörligheten för arbetstagare och studerande kan öka anställbarheten och kompetensutvecklingen, vilket bidrar till att man drar nytta av den fulla potentialen hos den europeiska arbetsmarknaden. År 2017 fanns det omkring 12,4 miljoner EU-medborgare i arbetsför ålder (20–64 år) som bodde i ett annat land än det land där de är medborgare⁷⁸. Detta antal har ökat med 5 % jämfört med 2016, vilket är en liknande takt som det har ökat med under tidigare år. Tyskland och Storbritannien var de största bosättningsländerna 2017, med 3 respektive 2,6 miljoner människor, följt av Spanien (1,4 miljoner), Italien (1,2 miljoner) och Frankrike (ca 1 miljon). Medan Tyskland och Storbritannien uppvisar en uppåtgående trend sedan 2015, uppvisar Italien och Frankrike en måttligare tillväxt som är lägre än genomsnittet. Spanien hade tvärtom ett lägre antal som flyttar inom EU-28, med en minskning på 1 % jämfört med 2016. Detta är en fortsättning på en avtagande, nedåtgående trend som noterats sedan 2014. De viktigaste ursprungsländerna är desamma som 2016, med rumänska, polska, portugisiska, italienska och bulgariska medborgare som utgör de största grupperna på EU-nivå. Deras sammanlagda antal uppgår till omkring 6,6 miljoner, mer än hälften av det totala antalet personer som flyttar inom EU-28. I

⁷⁸ Detta antal avser personer som flyttat och bor inom EU-28 på lång sikt och som är i arbetsför ålder, enligt Eurostats befolkningsstatistik. Se Europeiska kommissionen (kommande), årsrapport för 2018 om arbetskraftens rörlighet inom EU, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering för närmare uppgifter.

proportion till befolkningen finns det högsta utflödet i Litauen, Rumänien och Lettland, medan en stigande trend kan observeras i Litauen, Rumänien, Lettland, Estland och Kroatien. De viktigaste ursprungsländerna och destinationsländerna är oförändrade avseende befolkningen i arbetskraften (dvs. anställda och arbetssökande).

Utlandsstudier är gynnsamt för kompetensutveckling och bättre jobbmöjligheter i framtiden. Utbytesstudenter bidrar till kunskapsutvecklingen, starkare kulturell medvetenhet samt teknikuppgradering och kapacitetsuppbyggnad i hemlandet när de återvänder hem efter att ha studerat utomlands. Studenternas utbyten mellan länderna främjar dessutom möjligheterna till samarbete mellan akademiska institutioner, vilket bidrar till EU:s mål om att öppna upp och modernisera utbildningssystemen. Men endast en liten andel av EU-invånarna är utbytesstudenter med högskoleexamen. År 2016 var endast 10,7 % av utexaminerade med högskoleexamen från EU-länderna utbytesstudenter; 3,1 % var utexaminerade som tagit sin högskoleexamen i ett annat land än sitt ursprungsland, medan 7,6 % hade vistats utomlands tillfälligt för högskolestudier och/eller praktik. Medlemsländerna med de högsta andelarna av utresande studenter med examen är Luxemburg (84,4 %), Nederländerna (23,2 %) och Finland (19,5 %). Fyra andra EU-medlemsländer har en andel studentrörlighet på över 15 % (Tyskland, Frankrike, Cypern och Litauen). Rörlighet mellan länderna förklaras av flera faktorer, såsom geografisk närhet, språkliga band eller tillgången på engelskspråkiga program i icke-engelskspråkiga länder. Universitetens undervisningskvalitet och anseende är också starkt lockande faktorer.

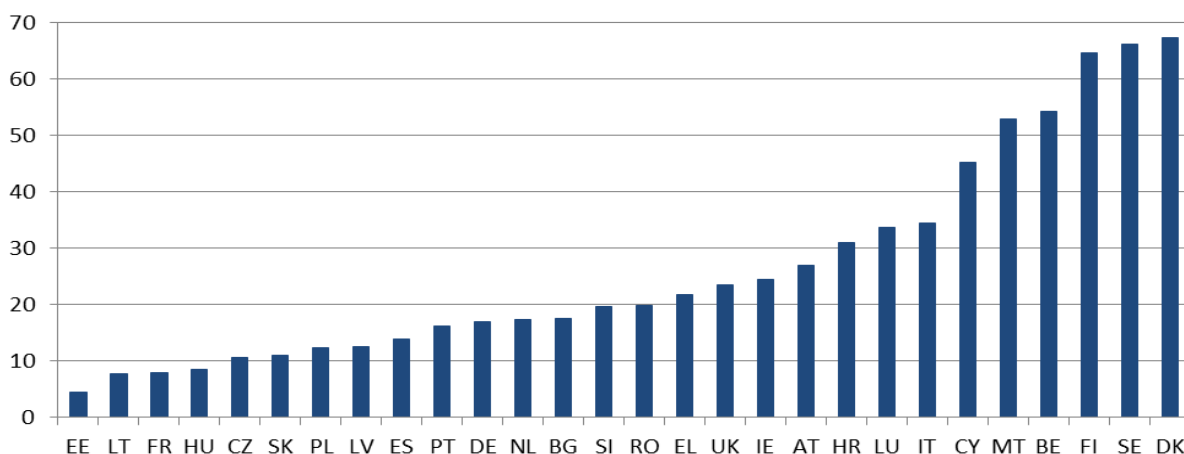
Den sociala dialogen, oavsett om det gäller två- eller trepartsdialogen, är ett centralt inslag i den europeiska sociala marknadsekonomi. Den gör det möjligt att främja avtal och politiska åtgärder som gynnar både arbetsgivarnas och arbetstagarnas intressen. Verkningsfull social dialog skapar lösningar som är acceptabla för de berörda parterna och minskar därför konflikterna i samhället och stärker den sociala sammanhållningen. Ett viktigt inslag i denna dialog är ömsesidig respekt och ömsesidigt förtroende mellan parterna, vilket följer med erfarenheterna från tidigare gott samarbete och mervärdet i de resultat som förhandlats fram. För att möjliggöra sådana förhandlingar måste arbetsmarknadens parter vara oberoende av varandra och staten (arbetsmarknadsparternas självständighet). Den sociala dialogen är därför till fördel för arbetstagare, arbetsgivare och staten. I initiativet om en ny start för den sociala dialogen från mars 2015, rådets slutsatser och fyrpartskommitténs uttalande som undertecknades av de europeiska arbetsmarknadsparterna, kommissionens och

det nederländska ordförandeskapet på rådets vägnar om en nystart för en livaktig social dialog, som båda antogs i juni 2016, uppmanas medlemsländerna att upprätta ett nära samarbete med arbetsmarknadens parter i utformningen och genomförandet av relevanta reformer och relevant politik i enlighet med nationell praxis. Den europeiska pelaren för sociala rättigheter och nya sysselsättningsriktlinje 7 upprepar att den sociala dialogen är ett av EU:s grundläggande värden.

I EU finns en mängd olika nationella system för dialog mellan arbetsmarknadens parter. Dessa skillnader är främst kopplade till olika institutionella ramar och operativa kapaciteter hos arbetsmarknadens parter, vilket bidrar till en betydande spridning av kvaliteten i den sociala dialogen. Även om det inte finns någon enhetlig modell som passar alla, bör involverandet av arbetsmarknadens parter på ett meningsfullt sätt och i rätt tid i politikens utformning och genomförande, bland annat genom stöd till ökad kapacitet hos arbetsmarknadens parter, betraktas som en gemensam nämnare för välfungerande och ändamålsenliga system för den sociala trepartsdialogen. Det sistnämnda gäller även för den sociala tvåpartsdialogen.

Kapaciteten hos arbetsmarknadens parter spelar en viktig roll i utformningen av den sociala dialogen. Arbetsmarknadsparternas medlemsantal ger en viss antydning om deras kapacitet att företräda sina respektive kollektiva intressen (diagram 58). Ju fler medlemmar de har och ju mer representativa de är, desto starkare blir rimligtvis deras röst och mandat. Men dessa siffror ger ändå inte en fullständig bild. I vissa medlemsländer med en låg uppmätt organisationsgrad (t.ex. Frankrike) får fackliga organisationer ganska brett stöd, även från icke-medlemmar (se data från Eurobarometer om förtroende för fackliga organisationer), och har stark kapacitet att delta i utformningen av politiken. I de flesta medlemsländer har andelen fackligt anslutna minskat sedan 1980-talet, medan arbetsgivarnas organisationsgrad är något stabilare. Förutom det sammanlagda medlemsantalet kan representationsstrukturen, som kan vara mer eller mindre fragmenterad, också påverka kapaciteten hos arbetsmarknadens parter, särskilt när den fragmenterade representationen är svagt samordnad.

Diagram 58: Facklig anslutning

Källa: OECD och ICTWSS-databasen (en källa med nyare uppgifter per medlemsland har använts). Anm.: Beräknat som en andel anställda som är medlemmar i en facklig organisation. Uppgiftsår: 2017 för SE, 2016 för AT, CZ, DK, FI, DE, HU, IE, IT, LT, NL, UK; 2015 för BE, EE, FR, LV, LU, PT, SK, SI, ES; 2014 för PL; 2013 för CY, EL; 2012 för HR, MT, BG och RO. Uppgifter om arbetsgivarnas organisationsgrad har de senaste åren uppdaterats alltmer sällan i ett antal medlemsländer; uppgifterna presenteras därför inte i diagramform.

Kapacitetsuppbyggande åtgärder stöds av de europeiska struktur- och investeringsfonderna i ett antal medlemsländer. Finansiellt stöd har tilldelats till bland annat Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Grekland, Frankrike, Litauen, Lettland, Polen, Slovakien och Portugal. I Portugal stöder Europeiska socialfonden (ESF) den institutionella kapacitetsuppbyggnaden hos arbetsmarknadens parter med tanke på deras viktiga roll i moderniseringen av arbetsmarknadens institutioner, exempelvis förvaltning och genomförande av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder och yrkesutbildningar. I Lettland ger ESF stöd till att förstärka den sociala tvåpartsdialogen. Syftet med projekten är att utveckla en rättslig ram för att underlätta den sociala dialogen i olika sektorer. Det finns dock utrymme för att öka utnyttjandet av tillgängliga EU-medel i flera medlemsländer för att öka kapaciteten hos arbetsmarknadens parter.

Den föränderliga arbetsmarknaden erbjuder nya möjligheter för arbetsmarknadens parter, men innebär också nya hot. Redan nu uppvisar arbetstagare med olika anställningsavtal mycket olika representationsmönster. Särskilt arbetstagare med tillsvidareanställning är fackligt anslutna i betydligt högre grad än visstidsanställda. Dessutom saknar de flesta av de nyare anställningsformerna representation. Forskning från Nederländerna tyder på att denna utveckling kan påverka resultatet av kollektiva förhandlingar, med lägre löneökningar i sektorer med många egenföretagare (och lägre andel

fackligt anslutna) jämfört med andra sektorer⁷⁹. Samtidigt är företag inom den växande tjänstesektorn mindre benägna att bli medlemmar i arbetsgivarorganisationer än företag inom industrin. Under de senaste åren har arbetsmarknadens parter tagit initiativ för att locka nya medlemmar eller stärka vissa underrepresenterade grupper (ungdomar och plattformsarbetare) röst genom riktade strategier och rekrytering samt genom att skapa särskilda strukturer inom organisationen⁸⁰.

I EU bedöms arbetsmarknadsparternas representativitet vanligtvis med hjälp av två olika principer. Å ena sidan förlitar sig vissa länder i huvudsak på rättslig överensstämmelse, vilket innebär att ett antal rättsliga krav reglerar arbetsmarknadsparternas representativitet och anger villkoren för deltagande i kollektiva förhandlingar och bindande kollektivavtal (t.ex. val och organisationsgrad eller medlemskap när det gäller de fackliga organisationerna samt andelen anställda som omfattas eller andelen anslutna företag när det gäller arbetsgivarna). Å andra sidan förlitar sig andra medlemsländer på principen om ömsesidigt erkännande, som inbegriper självreglering av arbetsmarknadens parter. Ett antal länder använder en blandning av dessa båda principer. I praktiken kan bristen på insyn göra det svårt att entydigt bedöma representativiteten hos olika organisationer⁸¹.

Den europeiska planeringsterminen ägnar allt mer uppmärksamhet åt den sociala dialogen. Under 2017 genomfördes för första gången en fullvärdig multilateral översyn av arbetsmarknadsparternas engagemang i reformer och åtgärder i sysselsättningskommittén med institutionellt stöd i sysselsättningsriktlinjerna, där 14 medlemsländer undersöktes och landsspecifika slutsatser lades fram. Nationella företrädare för arbetsmarknadens parter deltog och framförde sina synpunkter om det nuvarande läget. Även om den sociala dialogens funktionssätt är specifikt för varje land, framkom det i översynen vissa problem som är gemensamma för flera av de undersökta medlemsländerna. Detta handlade bland annat om kapacitetsproblem hos arbetsmarknadens parter och behovet av mer förutsägbara, ändamålsenliga och snabba samråd med arbetsmarknadens parter som omfattar olika faser av reformer. Slutsatserna från den multilaterala översynen tillsammans med ytterligare analyser i landsrapporterna ledde i slutändan till att den sociala dialogens roll framhävdes starkt i de landsspecifika rekommendationer som kommissionen föreslog i maj och som antogs av rådet i

⁷⁹ DNB (2018), *DNBulletin: Flexibilisering arbetsmarkt gaat gepaard met daling arbeidsinkomensquote*, offentliggjord den 1 februari 2018.

⁸⁰ Se kapitel 5 i *Employment and Social Developments in Europe*, 2018 och 2017 års upplagor.

⁸¹ Eurofound (2016), *The concept of representativeness at national, international and European level*.

juli 2018. För två medlemsländer (Ungern och Rumänien) uppmanade rekommendationerna uttryckligen till en förbättrad social dialog, medan arbetsmarknadsparternas roll och i vissa fall befintliga utmaningar tas upp i skälen för flera andra medlemsländer. I vissa fall finns det utrymme för att förbättra kapaciteten hos arbetsmarknadens parter och ge dem en lämplig ram för förutsägbara och snabba samråd om det politiska beslutsfattandet och framför allt reformer, även i alla viktiga skeden av den europeiska planeringsterminen.

Samråd med det civila samhällets organisationer spelar också en viktig roll för att se till reformerna utformas och genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Såsom framhålls i de ändrade riktlinjerna för sysselsättningen som antogs i juli 2018, bör medlemsländerna beakta de erfarenheter som det civila samhällets organisationer har när det gäller sysselsättning och sociala frågor, där så är relevant och på grundval av befintlig nationell praxis. För att deras deltagande ska vara givande i fråga om att identifiera politiska utmaningar och lösningar är det viktigt att dialogen bygger på principerna om öppenhet, mångfald och insyn. Preliminära uppgifter⁸² visar att graden av engagemang från det civila samhällets berörda parter varierar avsevärt mellan medlemsländerna, både när det gäller den europeiska planeringsterminen och mer allmänt samråd om planerade reformer. Samråd med berörda parter kan vara svåra att genomföra i länder där civilsamhället är sämre organiserat; otillräcklig kapacitet att delta aktivt i den politiska debatten kan särskilt vara ett problem i vissa medlemsländer.

3.3.2 Politiska åtgärder

Reformer av lagstiftningen om anställningsskydd pågår i vissa medlemsländer, med målet att skapa bättre balans mellan flexibilitet och trygghet och att undvika segmentering. I januari 2018 införde Frankrike som en del av en bredare reform av arbetsrätten ett obligatoriskt referensvärde baserat på tjänstgöringstid och ålder för ersättning av arbetstagare vid olagliga uppsägningar av ekonomiska skäl, i syfte att öka samstämmigheten när det gäller de belopp som rör liknande ärenden och för att underlätta tvistlösning vid förlikningsfasen. Som kompensation kommer avgångsvederlag vid uppsägningar av ekonomiska skäl att ökas med 25 %. Dessutom kan företag genom majoritetsbeslut genomföra gemensamt överenskomna förfaranden vid kollektiva

⁸² Detta framgick exempelvis under seminariet *The Social Pillar and European Semester as tools for delivering social Europe – a reflection with civil society* som hölls den 2 oktober 2018 i Bryssel.

uppsägningar (*rupture conventionnelle collective*) i utbyte mot ersättning till de anställda (som inte kan vara lägre än enskilda avgångsvederlag), efter förhandlingar med fackliga organisationer. Användningen av denna mekanism måste godkännas av offentliga myndigheter, särskilt för att undvika missbruk. Tidsperioden för att inleda en rättsprocess mot en uppsägning (utom i fall av trakasserier och diskriminering) har minskats från två till ett år. I december 2017 sågs dessutom reglerna för kollektiva förhandlingar över för att minska tillämpningsområdet för bedömningar av ekonomiska svårigheter som motiverar kollektiva uppsägningar. Bedömningar av ekonomiska svårigheter för företag omfattar nu endast det nationella territoriet, och inte hela världen, vilket ger mer spelrum för företag när det gäller att motivera kollektiva uppsägningar. I Belgien kortades uppsägningstiderna ned under 2018 för den inledande perioden av nya anställningsavtal (från två veckor till en vecka under de första tre månaderna och från fyra till tre veckor den fjärde månaden). I Kroatien återinfördes 2017 genom en ändring av arbetslagen möjligheten (som avskaffades 2014) för arbetsgivaren att väcka talan i domstol för att upphäva företagsrådets vägran att ge sitt medgivande till uppsägning av skyddade arbetstagare (t.ex. arbetstagare som är medlemmar i företagsrådet, arbetstagare med funktionsnedsättningar, äldre arbetstagare osv.). I Italien har arbetstagarnas ersättning vid ogrundade uppsägningar nyligen höjts.

Ett antal medlemsländer planerar ytterligare åtgärder på detta område som kan antas inom en snar framtid. I Nederländerna lämnades ett utkast till ett paket med omfattande åtgärder in till offentligt samråd i april 2018, i syfte att uppnå en bättre balans i lagstiftningen om anställningsskydd. I och med paketet införs en ytterligare grund (*cumulatiegrond*) för uppsägning av tillsvidareanställda, möjlig förlängning av provanställningsperioden för tillsvidareanställningar (från två till fem månader), en förlängning av på varandra följande tidsbegränsade anställningar till tre år i stället för två år och möjligheten att differentiera arbetslöshetsersättningen i förhållande till typen av anställningsavtal. I Finland förbereder regeringen en ändring av lagen om anställningsavtal, som syftar till att sänka kraven för individuella uppsägningar i företag med mindre än tio anställda. Målet är att sänka tröskeln för anställning av ny personal. Detta ska kombineras med förenklad visstidsanställning av arbetslösa som är under 30 år. Förslaget skickades ut på remiss under sommaren 2018. På grundval av inkomna synpunkter ändrade regeringen storleken på de företag som skulle omfattas från 20 till 10 anställda. Ändringen har hittills fått ett blandat mottagande på grund de båda åtgärdernas breda tillämpningsområde, som enligt vissa inte är tillräckligt målinriktat.

När det gäller tidsbegränsade anställningar arbetar vissa medlemsländer för att fastställa strängare villkor för användningen av dem (i syfte att förebygga missbruk) eller för att tillåta större frihet vid förhandlingar av ramar för kollektivavtal. I Tjeckien har flera åtgärder som syftar till att förhindra missbruk av bemanningsföretag börjat tillämpas sedan juli 2017, och de omfattar strängare sanktioner för ansvariga företrädare för bemanningsföretag som förlorat sitt tillstånd på grund av åsidosatta skyldigheter. I Slovenien har lagen om arbetsinspektion ändrats för att förhindra olaglig användning av atypiska anställningsformer, bland annat arbete på grundval av civilrättsliga avtal, och för att utfärda sanktioner för de arbetsgivare som inte betalar ut löner i tid. Om en inspektör finner att olagligt arbete utförs på grundval av ett civilrättsligt avtal, måste arbetsgivaren erbjuda arbetstagaren ett lämpligt anställningsavtal inom tre dagar. Frankrike har gett kollektivförhandlingar på sektornivå företräde framför nationell arbetsrätt när det gäller att fastställa ramen för användning av visstidsanställningar och tidsbegränsade avtal (se kapitel 3.1). Avtal på företagsnivå kan vara mindre fördelaktiga än de på branschnivå, då möjligheten att fastställa ”låsningsklausuler” för tidsbegränsade avtal tas bort. I Portugal godkändes tillsammans med arbetsmarknadens parter i juni 2018 ett omfattande paket med åtgärder för att ta itu med segmenteringen av arbetsmarknaden (paketet är planerat att antas i slutet av 2018). Ändringarna innebär en minskning av den längsta perioden för visstidsanställningar från tre till två år (inbegriper förlängningar), där den sammanlagda tiden för förlängningarna inte får överskrida den första anställningsperiodens längd, en minskning av den längsta perioden för icke-tidsbegränsade anställningar (*contratos de trabalho a termo incerto*) från sex till fyra år och en begränsning av de skäl som motiverar tidsbegränsad anställning av yngre arbetstagare och långtidsarbetslösa. Samtidigt förlängs provotiden till 180 dagar för nyanställningar och för nyanställda långtidsarbetslösa. I trepartsavtalet uppmanar man också till att beskatta alltför stor personalomsättning, där definitionen av ”alltför stor” (per sektor) bör fastställas i lag i samråd med arbetsmarknadens parter. Grekland har planer på att stärka skyddet för arbetstagare som utför entreprenadarbete. För första gången kommer ett integrerat system med regler att införas som fastställer ett gemensamt och solidariskt ansvar som den upphandlande enheten, uppdragstagaren och underleverantören har gentemot arbetstagarna under utförandet av entreprenaden. Detta utökar skyddet av arbetstagarnas rättigheter vad gäller löner, sociala avgifter, avgångsvederlag och ersättning vid arbetsolycka. I Italien har den längsta perioden för tidsbegränsade anställningar minskats från 36 till 24 månader. Det högsta antal gånger anställningen kan förlängas har minskats från fem till fyra, och efter den

tolfte månaden är förlängningar är endast tillåtna om nya motiverande skäl kan läggas fram formellt. Genom lagen höjs också de sociala avgifter som betalas av arbetsgivaren för förlängningar av tidsbegränsade anställningar med 0,5 procentenheter. Andelen anställda har ökat från 20 % till 30 % av det totala antalet anställda, men detta omfattar nu även arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag.

Vissa nya anställningsformer håller på att växa fram, bland annat plattformsarbetare och egenföretagare utan anställda. I Frankrike har möjligheten för onlineplattformar att frivilligt anta en social stadga för egenföretagare införts. Denna stadga kommer att bestå av en uppsättning principer som gäller för egenföretagare som är registrerade på onlineplattformar, bland annat att plattformarna ska delta i arbetsolycksfallsförsäkringen och i obligatorisk finansiering av yrkesutbildning för egenföretagare. I Belgien har de så kallade flexijobben (som redan fanns inom hotell- och restaurangnäringen) utökats till andra sektorer, i synnerhet detaljhandeln. Pensionärer och arbetstagare med anställningsavtal för minst fyra femtedelar av en heltidsanställning får ansöka om flexijobb. Inkomster från flexijobb beskattas inte och arbetstagaren behöver inte betala in sociala avgifter, medan arbetsgivaren betalar lägre sociala avgifter. I Spanien syftar 2017 års reform av lagen om egenföretagare till att ge egenföretagare bättre kvalitet i arbetet, bland annat avseende socialt skydd och säkerhet på arbetsplatsen. Genom de nya åtgärderna förlängs perioden från sex till tolv månader för inbetalning av schablonbeloppet på 50 euro för de sociala avgifterna, och en högre grad av flexibilitet vid fastställandet av beloppen införs. Reformen gör det också möjligt att kombinera pensioner med egenföretagande, främjar balansen mellan arbete och privatliv och ger bättre tillgång till utbildning. I Irland inriktar sig sysselsättningslagen från 2017 på ett antal områden i den nuvarande arbetslagstiftningen som rör lågavlönade och utsatta arbetstagare. Syftet med lagen är att se till att arbetstagare får bättre information om sin anställningsform och dess centrala villkor på ett tidigt stadium – fall där arbetsgivaren inte har informerat om de grundläggande villkoren inom en viss tid kommer nu att innebära en lagöverträdelse. Dessutom innebär lagen att nolltimmesavtal i de flesta fall förbjuds, att en bestämmelse om avtalade arbetstimmar inom ett visst tidsspänn (*banded hours*) införs, så att arbetstagare med avtal med få avtalade arbetstimmar som regelbundet arbetar fler timmar än avtalat får rätt att placeras i ett visst tidsspänn som bättre motsvarar den faktiska arbetstiden samt att en höjning görs av den minsta ersättningen till arbetstagare som kallats in för arbete under en viss period, men som inte utfört något faktiskt arbete. I Portugal innebär det

planerade införandet av generationskontrakt (*contrato-geração*) dels att man ger ekonomiskt stöd till arbetsgivare som samtidigt anställer en ung arbetslös person (eller en ung person som söker sitt första jobb) och en långtidsarbetslös äldre person, dels ger stöd till sysselsättning av unga i kombination med deltidspension för äldre arbetstagare.

Vissa medlemsländer har vidtagit åtgärder avseende organisering av arbetstiden, dock inte alltid i syfte att öka arbetsmarknadernas anpassningsförmåga. I Belgien moderniserades och förenklades 2017 ett antal regler om deltidarbete, särskilt avseende minskad byråkrati vid fastställandet av fasta eller rörliga arbetstider samt anmälan och övervakning av avvikelser. Dessutom har den rättsliga ramen för intjänande av tjänstledighet börjat gälla från och med februari 2018. Förutsatt att det finns ett avtal på bransch- eller företagsnivå får arbetstagarna möjlighet att samla på sig inarbetad tid som kan tas ut som ledighet i ett senare skede. Förfarandet för införande av nattarbete och arbete på söndagar i samband med e-handel har dessutom förenklats. I Frankrike har tillämpningsområdet för överenskommelser om konkurrenskraft (*accords de compétitivité*) utökats (se kapitel 3.1). Som en del av trepartsavtalet med arbetsmarknadens parter om reformen av arbetsrätten planerar Portugal att ta bort de enskilda och kollektiva så kallade arbetstidsbankerna som grundas på individuella avtal. De avtal som redan är i kraft löper ut senast ett år efter genomförandet av de nya bestämmelserna. De nya avtalen kommer att slutas enligt kollektiva förhandlingar eller kollektivavtal i samråd med arbetstagaren. Åtgärden fastställer gränser för antalet timmar per dag, arbetstagarnas godkännandegrad och användningen av principen om mest förmånliga behandling.

Flera medlemsländer har antagit åtgärder för att förhindra användningen av odeklarerat arbete, förbättra säkerheten på arbetsplatsen och/eller stärka arbetsinspektionerna. I Bulgarien innebär en ändring som gjordes i slutet av 2017 av lagen om offentlig upphandling att en deltagare i ett upphandlingsförfarande som använder sig av odeklarerat arbete utesluts, medan det under den föregående treårsperioden påfördes en sanktion för användning av odeklarerat arbete. Detta krav gäller även för underleverantörer, som främst är små företag och mikroföretag (ofta inom byggnadssektorn). Informationskampanjer genomförs också för att höja medvetenheten hos riskgrupper om nackdelarna med kontantlöner, framför allt när det gäller lägre inbetalade sociala avgifter. Grekland har under 2018 slutfört det automatiska utbytet av uppgifter mellan databaser vid olika ministerier, arbetsmarknadens institutioner och polisen. Dessutom har systemet med

böter för arbetsgivare som inte deklarerar sina anställda setts över, där en betydande sänkning av böterna har gjorts i fall där arbetsgivaren ger en odeklarerad arbetstagare heltidsanställning inom 10 dagar efter inspektionen (åtgärden syftar till att skapa incitament för omvandling av odeklarerat arbete till formella anställningar). I Spanien syftar den strategiska planen för 2018–2020, som godkänts av de självstyrande regionerna och i samråd med arbetsmarknadens parter, till att stärka arbetsinspektionernas kapacitet och strukturera deras åtgärder på ett konkret och mätbart sätt. Den uppmärksammar också de utmaningar som uppstår i samband med de nya anställningsformerna, arbetsvillkor samt icke-diskriminering på arbetsmarknaden. I Estland ska en ändring av lagen om säkerhet och hälsa i arbetet som antogs i maj 2018 ge ett bättre skydd mot hälsorisker på arbetsplatsen och säkerställa att säkerhetsanvisningar och utbildning i första hjälpen anpassas till företagens särskilda förhållanden. Såsom nämns ovan vidtar Slovenien åtgärder för att förhindra olaglig användning av atypiska anställningsformer. Dessutom ges arbetsinspektionen ytterligare befogenheter att utreda fall av obetalda löner (en av de vanligaste lagöverträdelserna sedan 2009). I Cypern kommer en översyn av systemet för arbetsinspektion att genomföras i syfte att göra dem mer verkningsfulla och effektiva i arbetet med att bekämpa odeklarerat arbete. Detta kommer att innebära höjda böter och att det införs ett elektroniskt intyg om påbörjad anställning. Dessutom har ett nytt lagförslag för att skapa en centraliserad arbetsinspektion lämnats in för godkännande under de kommande månaderna. I Portugal pågår rekrytering av arbetsinspektörer och förberedelse av nya uttagningsprov. När det gäller att motverka odeklarerat eller underdeklarerat arbete planerar Portugal att förlänga den längsta avtalstiden för mycket korta anställningsavtal från 15 till 35 dagar (med en längsta avtalstid på 70 dagar per år hos samma arbetsgivare). Insynen i användningen av bemanningsföretag kommer att förstärkas i och med att det blir obligatoriskt att informera arbetstagaren om skälet till uppsägning av ett avtal mellan ett kundföretag och ett bemanningsföretag.

Förhållandevis få åtgärder har vidtagits av medlemsländerna för att förstärka sina system för aktiva arbetsmarknadsåtgärder, trots fortsatta utmaningar. Grekland håller på att införa ett nytt system för genomförande av aktiva arbetsmarknadsåtgärder som syftar till att göra åtgärderna mer verkningsfulla genom bättre profilering och matchning. Mer målinriktade aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder är avgörande för att uppnå bättre resultat av dessa reformer, och hittills har ett pilotprojekt för över 2 000 arbetslösa inletts vid en lokal arbetsförmedling. Cypern har inletts en pilotfas för ett nytt system för övervakning och

utvärdering av aktiva arbetsmarknadsåtgärder som gör det möjligt att förbättra deras verkningsfullhet. Detta kommer att göra det möjligt för politiska beslutsfattare att bättre utforma och se över pågående arbetsmarknadsprogram. I Spanien har en bred strategisk ram för samordningen av det nationella systemet för sysselsättning tagits fram. Denna åtgärd fastställer den organisatoriska ramen för alla åtgärder som genomförs inom det spanska nationella systemet för sysselsättning under 2017–2020 och ligger till grund för utformningen och förvaltningen av aktiva arbetsmarknadsåtgärder, utbildningsinsatser och många andra strategier för regionala offentliga arbetsförmedlingar samt inrättar en ram för fastställandet av principer, mål, instrument och finansiella resurser.

Medlemsländerna prioriterar fortfarande att tillhandahålla mer individuella tjänster.

Estland håller på att utvidga tillämpningsområdet för aktiva arbetsmarknadsåtgärder till vissa anställda för att förebygga arbetslöshet. Målgruppen inbegriper personer som arbetar enligt tjänsteavtal eller avtal om bemyndigande och de vars lön motsvarar den nationella genomsnittslönen. En stabil nivå av offentliga utgifter för aktiva arbetsmarknadsåtgärder samt personalresurser är tänkt att ta itu med kvarstående utmaningar. Ungern har vidtagit ytterligare åtgärder för att möta utmaningarna i samband med det offentliga sysselsättningsprogrammet genom att genomföra program som främjar övergången från dessa program till den reguljära arbetsmarknaden. I ett sysselsättningsskapande program behandlas anställning av personer i offentliga arbeten som en kategori av primärt stöd, medan två andra program ger incitament för anställning eller bonusar respektive tillhandahåller handledning för personer som kommer från de offentliga sysselsättningsprogrammen för att underlätta deras integration på den reguljära arbetsmarknaden.

Åtgärder för att förbättra utbildningsinslagen i de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna främjas fortfarande.

I Kroatien har ett nytt paket med nio aktiva arbetsmarknadsåtgärder antagits. I det nya paketet läggs mer fokus på utbildning och fortbildning på arbetsplatsen, särskilt för ungdomar, äldre arbetstagare och långtidsarbetslösa. Stöd till egenföretagare kommer också att uppmuntras mer. Stöd kommer dessutom att ges till arbetsgivare som anställer arbetstagare i åldersgruppen över 50 år. Frankrike fortsätter att investera i yrkesutbildning och lärlingsutbildning genom planen för investering i kompetens (*plan d'investissement dans les compétences*, se kapitel 3.2). Målet är att tillhandahålla kvalificerande utbildning till en miljon arbetslösa med låga kvalifikationer och 800 000 unga som varken arbetar eller studerar, delvis genom förberedelse för lärlingsutbildningar.

De offentliga arbetsförmedlingarna följer sitt reformprogram i syfte att öka den institutionella kapaciteten i tider av sjunkande arbetslöshet. I detta syfte drar de offentliga arbetsförmedlingarna i allt högre grad nytta av sitt deltagande i det benchlearningprojekt som genomfördes inom ramen för Europeiska nätverket för offentliga arbetsförmedlingar. Sedan 2015 får offentliga arbetsförmedlingar hjälp genom benchlearning med att utveckla medvetenheten om styrkor och områden där det finns utrymme för ytterligare förbättringar, i syfte att förbättra tillhandahållandet av tjänster till de offentliga arbetsförmedlingarnas klienter. Eftersom antalet registrerade arbetssökande minskat stadigt under de senaste åren måste de offentliga arbetsförmedlingarna omfördela sina resurser strategiskt utifrån klienternas behov. Vissa målgrupper, såsom långtidsarbetslösa och ett ökande antal äldre arbetstagare, behöver fortsatt stöd i och med att de flesta offentliga arbetsförmedlingarna står inför en allt äldre klientbas. Litauen håller på att förändra de offentliga arbetsförmedlingarnas arbetssätt genom optimering av resurser i syfte att förbättra arbetet med klienterna och minska antalet ärenden från över 400 till under 300 per handläggare. Cypern fortsätter att förbättra och modernisera de offentliga arbetsförmedlingarna för åren 2014–2020 genom att införa reformer för att förstärka dem. Ytterligare 20 rådgivare har nyligen rekryterats för att arbetsförmedlingarna ska kunna hantera sina nuvarande befogenheter på ett mer ändamålsenligt och effektivt sätt vid genomförandet av ungdomsgarantin och rådets rekommendation om långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden. Ytterligare åtgärder har vidtagits som inbegriper utbildning av rådgivare och tjänstemän vid arbetsförmedlingarna, förstärkning av arbetsförmedlingarnas platsförmedlingssystem och skapandet av en it-plattform samt förbättring av tjänster till både arbetssökande och arbetsgivare. Spanien har vidtagit åtgärder under 2018 för att förbättra offentliganställdas anställnings- och arbetsvillkor. Ministeriet och arbetsmarknadens parter undertecknade ett dokument där de åtar sig att främja åtgärder för offentliganställda för att stärka deras köpkraft och förbättra deras arbetsvillkor. Denna åtgärd föregår en överenskommelse från april 2017 om att minska den totala andelen visstidsanställningar i den offentliga sektorn till 8 % fram till 2020 genom uttagningsprov för tillsvidareanställning (ca 250 000). I Grekland har omstruktureringen av de offentliga arbetsförmedlingarna fortsatt under 2017–2018 för att förbättra de offentliga arbetsförmedlingarnas funktionssätt. En pilotfas för en ny profileringsmetod inleddes under hösten 2017, och metoden började användas 2018. Ett nytt verktyg för kompetensbedömning håller på att tas fram. Rekryteringen av ytterligare rådgivare som inleddes under första halvåret 2018 bör leda till att arbetsstyrkan med rådgivare i princip har fördubblats i slutet av

2018. Österrike har vidtagit åtgärder för att utvärdera och utforma en mer ändamålsenlig förvaltning av de offentliga arbetsförmedlingarna, särskilt genom att se över och granska arbetsförmedlingarnas instrument för effektiv och verkningsfull återintegrering på arbetsmarknaden. Arbetsspecifik utbildning och kvalificering i samarbete med arbetsgivarna prioriteras tillsammans med ökade incitament för sysselsättning.

Offentliga arbetsförmedlingar uppmanas att intensifiera sitt samarbete med arbetsgivare och lokala myndigheter för att bättre möta kraven på stramare arbetsmarknader. De offentliga arbetsförmedlingarna håller på att utveckla övergripande strategier för att involvera arbetsgivarna genom att fastställa olika tillvägagångssätt när det gäller uppdelning av arbetsgivarna och organisationen av arbetsgivartjänster. De flesta offentliga arbetsförmedlingar samordnar arbetsgivartjänsterna på central nivå, samtidigt som de även tillhandahåller tjänster för arbetsgivare på regional och lokal nivå. Dessutom bör offentliga arbetsförmedlingar fastställa gemensamma miniminormer för tillhandahållandet av tjänster för arbetsgivare och mäta nöjdheten med dessa. I Italien och Spanien håller de centrala offentliga arbetsförmedlingarna, Anpal respektive Sepe, på att underlätta ömsesidigt lärande mellan regioner i syfte att utbyta god praxis som gör det möjligt att förbättra tjänster till arbetsgivare. De offentliga arbetsförmedlingarna i Litauen planerar att skapa en modell för samarbete mellan kommuner och arbetsförmedlingar om gemensamma åtgärder för att aktivera mottagare av socialt bistånd. Denna modell ska kompletteras av en genomförandeplan.

Medlemsländerna har fortsatt att genomföra rådets rekommendation om långtidsarbetslöshet⁸³. En självutvärdering som medlemsländerna genomförde 2018 visade på en total ökning på 15 % av poängen jämfört med 2016, där de viktigaste framstegen har skett i medlemsländer med mindre avancerade system. När det gäller registrering av arbetslösa har länderna använt olika strategier och incitament för att uppmuntra till registrering. De mest verkningsfulla strategierna är de där registrering ger rätt till vissa förmåner eller tjänster. Det finns dock utrymme för förbättring när det gäller att nå personer utanför arbetskraften i flera medlemsländer, t.ex. Bulgarien, Estland och Rumänien. Det finns också flera strategier för tillhandahållandet av en gemensam kontaktpunkt för tjänster; vissa länder har försökt att sammanföra alla tjänster till en punkt (t.ex. Finland, Tyskland och

⁸³ Detta bygger på slutsatserna från sysselsättningskommitténs tematiska översyn av genomförandet av rådets rekommendation om långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden av den 3 oktober 2018. En djupgående utvärdering pågår och kommer att offentliggöras i början av 2019, tillsammans med en rapport till rådet.

Irland), medan andra har en överbryggande punkt som sammankopplar olika institutioner eller myndigheter (t.ex. Cypern och Nederländerna). Verkningsfull samordning mellan sociala myndigheter och arbetsmarknadsmyndigheter samt arbetsförmedlingar och socialtjänster är fortfarande en utmaning i många medlemsländer (t.ex. Kroatien, Grekland, Ungern, Lettland, Rumänien och Spanien), vilket ofta kompliceras av frågor som rör uppgiftsskydd och dataresurser. Det finns planerade åtgärder för att förbättra detta, men de har ännu inte börjat genomföras. Avtal om återinträde på arbetsmarknaden i någon form finns i nästan alla medlemsländer, men vissa delar saknas, i synnerhet fördjupade utvärderingar eller omutvärderingar där så behövs. Några medlemsländer (t.ex. Tjeckien, Grekland och Slovakien) har ännu inte börjat röra sig mot en mer målinriktad eller individanpassad strategi för ärendehantering avseende långtidsarbetslösa. Det finns en mängd olika åtgärder som vidtas när det gäller samarbete med arbetsgivarna. Avtal med arbetsmarknadens parter finns i allmänhet på plats, även om dessa inte alltid finns på lokal nivå. Vissa medlemsländer (t.ex. Grekland, Portugal, Slovenien och Sverige) har särskild personal vid de offentliga arbetsförmedlingarna som sköter kontakterna med arbetsgivarna, vilket verkar vara en god strategi. Det krävs dock fortfarande förbättringar i vissa medlemsländer (t.ex. Kroatien, Frankrike och Italien), särskilt i form av mer strategiska partnerskap och angreppssätt.

Medlemsländerna tillhandahåller mer individanpassat stöd till långtidsarbetslösa och bättre integrerade tjänster. I Bulgarien undertecknas nu avtal om återinträde på arbetsmarknaden mellan den långtidsarbetslösa personen och arbetsförmedlingen, som bland annat innehåller förslag på specifika arbetsförmedlingstjänster och hänvisningar till tjänster som tillhandahålls av andra institutioner. Sedan januari 2018 erbjuder familje- och arbetsrådgivningspersonal samt mobila gemensamma grupper med personal från arbetsförmedlingar och socialtjänster allsidiga och integrerade tjänster till arbetslösa personer i avlägsna områden. I Rumänien håller ett pilotprojekt på att inledas som syftar till att skapa integrerade arbetsgrupper som ska ta itu med sociala, medicinska och utbildningsrelaterade problem på samma gång, också i samarbete med offentliga arbetsförmedlingar. Projektet kommer att bana väg för denna metod i 139 av de mest utsatta samhällena, vilka väljs ut på grundval av fattigdomskartor och kriterier som fastställts av regeringen. En utökning av projektet har planerats längre fram. Slovenien antog 2017–2020 program för social aktivering som ska främja social inkludering och integrering på arbetsmarknaden för de 12 500 personer som är mest utsatta och svårast att få i sysselsättning. Syftet är att ge dessa personer

kompetens som kommer att ge dem bättre möjligheter att integreras på arbetsmarknaden. I Irland är ett frivilligt stödprogram för ungas sysselsättning (YESS, *Youth Employment Support Scheme*) inriktat på unga arbetssökande som är långtidsarbetslösa eller som har mycket svårt att få arbete. Programmet syftar till att skapa möjligheter för att tillägna sig grundläggande yrkeskompetens och social kompetens i en stödjande omgivning under en praktikperiod. Standardlängden på praktiken ska vara tre månader, även om det kommer att finnas en möjlighet att förlänga till sex eller nio månader efter en bedömning av framstegen.

Stöd och incitament har blivit en vanlig åtgärd för integrering av långtidsarbetslösa på arbetsmarknaden. Cypern har inlett ett program för att ge incitament för att anställa arbetslösa personer i den privata sektorn. Stödet ges bara för de sex första månaderna av anställningen. Genom programmet fick 946 företag stöd och omkring 2 472 deltagare en anställning. I Luxemburg syftar nya åtgärder till att skapa subventionerade tillsvidareanställningar för långtidsarbetslösa som motsvarar arbetsgivarnas nuvarande behov, och de riktas till långtidsarbetslösa över 30 år. Programmet har en särskild bestämmelse för personer över 50 år, som möjliggör fullständig återbetalning av arbetskostnaderna fram till pensioneringen. Frankrike har däremot minskat sina subventionerade sysselsättningsprogram, mot bakgrund av den förbättrade situationen på arbetsmarknaden (se även avsnitt 3.1.2). I Österrike har åtgärder vidtagits i syfte att minska långtidsarbetslösheten genom att skärpa sanktionerna, stärka skyldigheterna för arbetslösa att acceptera arbetserbjudanden som innebär restider på upp till 2,5 timmar per dag och kombinera arbetslöshetsersättning och socialt bistånd. Syftet är generellt att skapa starkare incitament för arbetslösa att anta erbjudanden om anställning, minska arbetslösheten och öka verkningsfullheten i arbetsmarknadspolitiken. Sverige har infört introduktionsjobb som riktar sig till långtidsarbetslösa eller nyanlända invandrare och som kan kombineras med utbildning på ett flexibelt sätt. Lönesubventionen för introduktionsjobb begränsas till en bruttolön på 20 000 kronor per månad (ca 1 950 euro), med en gräns på 80 %. Subventioner i Slovenien syftar till tillsvidareanställning av personer som är äldre än 58 år tills de uppfyller villkoren för pension. Mottagare av arbetslöshetsersättning och kontanta socialbidrag beräknas bli prioriterade. Subventionen uppgår till 11 000 euro och betalas ut till arbetsgivare i två omgångar (hälften vid rekryteringen och hälften efter den 18:e löneutbetalningen).

Samarbetet med den privata sektorn fortsätter att öka övergångarna till den reguljära arbetsmarknaden. Ingångsavtal har provats i Sverige som gör det möjligt för

långtidsarbetslösa, med ett särskilt fokus på utlandsfödda kvinnor, att få anställning hos arbetsgivare som omfattas av kollektivavtal om ingångsavtal. Dessa avtal bygger på ett förslag från arbetsmarknadens parter och syftar till att bygga upp en ny modell för att få in fler människor på arbetsmarknaden och skapa ett framtida utbud av kompetens för arbetsgivare, även genom undervisning i svenska och andra kortare utbildningsprogram. I Malta ses programmet för samhällsarbete som sätter långtidsarbetslösa i arbete över för att säkerställa att de som riskerar att uteslutas från arbetsmarknaden kan bli formellt anställda och delta i arbetskraften.

De senaste reformerna när det gäller arbetslöshetsförmåner har främst inriktats på starkare krav på aktivering. I Finland är arbetslösa arbetssökande sedan januari 2018 endast berättigade till fulla arbetslöshetsförmåner om de har en viss inkomst från arbete eller deltar i tjänster som förbättrar deras utsikter till anställning (med vissa tröskelvärden). Om en arbetssökande inte kan uppvisa den aktivitet som krävs under den 65 dagar långa övervakningsperioden, sänks arbetslöshetsersättningen med 4,65 % under de följande 65 dagarna. Dessutom håller regeringen på att bereda lagstiftning som kommer att innebära att arbetslösa arbetssökande måste söka en tjänst per vecka eller få arbetslöshetsersättningen minskad. Förslaget diskuteras för närvarande med arbetsmarknadens parter, men både arbetstagarna och arbetsgivarna har kommit med invändningar mot det, eftersom det kan leda till att den anställda ansöker om arbete utan avsikt att försöka bli anställd. I Slovenien är sedan oktober 2017 arbetstagare som har blivit uppsagda skyldiga att redan under uppsägningstiden rapportera till arbetsförmedlingen om ett anställningsavtal har sagts upp av affärsmässiga skäl eller på grund av bristande arbetsinsats. Underlåtenhet att göra detta leder till sänkt arbetslöshetsersättning under de första tre månaderna av arbetslöshet (60 % i stället för 80 % av referenslönen). Dessutom får lågutbildade personer vars yrken har låg efterfrågan rätt att behålla 20 % av sina arbetslöshetsförmåner i upp till tolv månader efter det att de har hittat ett arbete. Frankrike kommer till följd av lagen om självbestämmande i yrkeslivet (*liberté de choisir son avenir professionnel*) att tillämpa strängare kontroller när det gäller att söka arbete, vilket ska kompenseras genom fler skräddarsydda kompletterande åtgärder. Yrkesbranscherna uppmanas att förhandla fram avtal för att främja hållbarare anställningsformer, men om de kollektiva förhandlingarna misslyckas kan regeringen ingripa. Personer som får arbetslöshetsförmåner får också bedriva verksamhet på deltid, under strängare villkor. Arbetslöshetsförmånerna, som tidigare uteslutande finansierats genom

socialförsäkringsavgifter, kompletteras dessutom med en höjning av den allmänna sociala avgiften (*contribution sociale généralisée*). Från och med den 1 januari 2019 kommer regeringen att leda förhandlingar om arbetslöshetsförsäkringen, vilka ska fastställa den allmänna finansieringsramen och de mål som ska uppfyllas. Tillgång till förmåner ska också beviljas för egenföretagare och arbetstagare som själva säger upp sig, under vissa villkor. Spanien planerar att införa ett universellt socialkort i syfte att samla information om sociala förmåner som enskilda tar emot och om förhållanden som kan ge rätt till sociala förmåner (t.ex. beroendeställning, funktionsnedsättning, arbetslöshet eller stora familjer). Detta förväntas förbättra samordningen mellan myndigheter, göra sociala förmåner mer verkningsfulla och bidra till att upptäcka förhållanden av utsatthet. Utformningen och utvecklingen av systemet med universella socialkort slutfördes i slutet av 2017, och det förväntas bli godkänt under det fjärde kvartalet 2018.

Som en del av de pågående reformerna har villkoren för rätt till arbetslöshetsförmåner ändrats i vissa fall, och har ofta skärpts. Bulgarien ökade under 2018 den lägsta arbetslöshetsersättningen från 7,20 bulgariska lev (ca 3,70 euro) till 9 bulgariska lev (ca 4,60 euro) per dag, med en högsta nivå på 74,30 bulgariska lev (ca 38 euro). Samtidigt har kraven skärpts – den försäkrade måste ha arbetat minst 15 månader under de 18 månaderna, till skillnad från 9 månader under de senaste 15 månaderna som det var tidigare. Denna åtstramning kan påverka yngre arbetstagare och personer som mer sannolikt kommer att göra avbrott i yrkeslivet – framför allt säsongarbetare och arbetstagare med otrygga anställningsformer. Portugal har däremot minskat garantitiden för tillgång till den inledande arbetslöshetsersättningen efter det att en visstidsanställning har avslutats, från 180 till 120 dagar. I Österrike planeras ett paket med åtgärder som ska minska långtidsarbetslösheten genom att skärpa reglerna för rörlighet för mottagare av arbetslöshetsersättning (även anställningserbjudanden som innebär restider på upp till 2,5 timmar per dag måste accepteras), slopa förlängning av rätten till arbetslöshetsersättning på grund av sjukdom (undantaget sjukhusvistelse) och begränsa varaktigheten för marginellt arbete medan arbetslöshetsersättning tas emot. Syftet är generellt att skapa starkare incitament för arbetslösa att anta erbjudanden om anställning, minska arbetslösheten och öka verkningsfullheten i arbetsmarknadspolitiken.

Vissa medlemsländer har vidtagit åtgärder för att främja arbetstagares och studerandes interna och externa rörlighet i syfte att öka anställbarheten och förbättra

kompetensutvecklingen och/eller locka till sig utländska arbetstagare i sektorer där det råder brist på arbetskraft. Under 2018 har Finland infört åtgärder för att stödja regional rörlighet och pendling för arbetslösa arbetssökande, bland annat genom flyttbidrag (vilket nu också är tillgängligt för deltidsanställning med en arbetstid på mindre än 18 timmar i veckan och för arbetsrelaterad utbildning) och riktad information om ekonomiskt stöd för rörlighet. Högre resekostnadsersättning kan ges i händelse av exceptionellt långa pendlingssträckor. Arbetsmarknadens parter har rådfrågats om reformen. I Lettland utvidgades stödåtgärden för arbetslösas rörlighet under 2018 till att även omfatta huvudstaden Riga, som tidigare inte omfattades. Åtgärden omfattar regional rörlighet för människor som antar anställningserbjudanden i andra regioner, men även dem som är inskrivna i vissa aktiva arbetsmarknadsåtgärder, bland annat ungdomsgarantin, subventionerad anställning och yrkesutbildning. Stödåtgärder som syftar till att locka läkare och sjuksköterskor till arbete i regioner utanför Riga inleddes i december 2017. En förteckning över 237 högkvalificerade yrken, där det för närvarande finns en stor brist på arbetskraft och som skulle kunna locka tredjelandsmedborgare, har godkänts i Lettland. Vissa förmånliga villkor tillämpas för anställda som vill få ett EU-blåkort i dessa fall. I Polen förväntas den nationella byrån för akademiskt utbyte som inrättades 2017 underlätta internationaliseringen av polska universitet genom stöd till akademisk rörlighet. I Bulgarien har ett förenklat förfarande för godkännande av blåkort för tredjelandsmedborgare godkänts för att lösa bristen på kvalificerade specialister på området informations- och kommunikationsteknik, ingenjörer inom industriell produktion och andra relevanta områden. Ändringarna kommer att göra det möjligt att utfärda blåkort för en period på upp till fyra år, medan de tidigare utfärdades för upp till ett år. I Estland innebär en ändring av utlänningslagen att ledande specialister undantas från invandringskvoten och den längsta perioden för korta anställningar förlängs till tolv månader, medan invandringskvoten förblir oförändrad.

De nationella arbetsmarknadsparternas deltagande i utformningen och genomförandet av reformer och politiska åtgärder som rör sysselsättning och sociala frågor varierar mellan medlemsländerna. Deltagandets kvalitet och formerna för det återspeglar skillnaderna i ländernas institutionella ramar och sedvänjor när det gäller den sociala dialogen, och i flera medlemsländer förs dialogen inte i rätt tid eller på ett meningsfullt sätt. Samtidigt har arbetsmarknadens parter under de senaste 18 månaderna deltagit i utformningen

av relevanta politiska reformer i flera medlemsländer⁸⁴. Ny lagstiftning och nya åtgärder som gäller arbetsmarknadens funktionssätt har diskuterats eller godkänts i t.ex. Bulgarien, Kroatien, Danmark, Finland, Nederländerna, Portugal och Sverige (integration av migranter). Såsom framgår i avsnitt 3.1 har arbetsmarknadens parter förhandlat om reformer av lönebildningssystemet i ett antal länder. I Estland har regeringen beslutat att återuppta de regelbundna trepartsmöten med arbetsmarknadens parter som slutade hållas 2002. Förhandlingar om att fastställa eller höja minimilöner har hållits i t.ex. Bulgarien, Estland, Polen, Portugal och Spanien. Arbetsmarknadens parter deltog i diskussioner om reformer av det sociala skyddet och/eller arbetslöshetsförmåner i bland annat Kroatien, Frankrike, Finland, Tyskland, Portugal och Slovenien. Åtgärder för utbildning och yrkesutbildning samt reformer och nya åtgärder för fortbildning, lärlingsutbildning och livslångt lärande har diskuterats med arbetsmarknadens parter i Tjeckien, Danmark, Frankrike, Lettland, Polen och Nederländerna.

⁸⁴ En detaljerad analys av arbetsmarknadsparternas deltagande i de senaste reformerna finns i Eurofound (2019), *Social dialogue practices within the context of the EU Semester*, kommande.

3.4. Riktlinje 8: Främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom

I detta avsnitt beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 8, där medlemsländerna rekommenderas att modernisera sina sociala trygghetssystem för att främja lika möjligheter och motverka fattigdom och social utestängning. Först ges en översikt över den sociala situationen i medlemsländerna, enligt vissa nyckelindikatorer som disponibel inkomst, ojämlikhet, fattigdom och social inkludering, pensionens tillräcklighet, tillgång till bostäder, tillgång till hälso- och sjukvård samt långvarig vård och omsorg. I avsnitt 3.4.2 redogörs för medlemsländernas politiska åtgärder i fråga om sociala trygghetssystem, bland annat system för minimiinkomst, familjeförmåner, bostadspolitik, pensioner, långvarig vård och omsorg, hälso- och sjukvård samt inkludering av personer med funktionsnedsättning.

3.4.1 Nyckelindikatorer

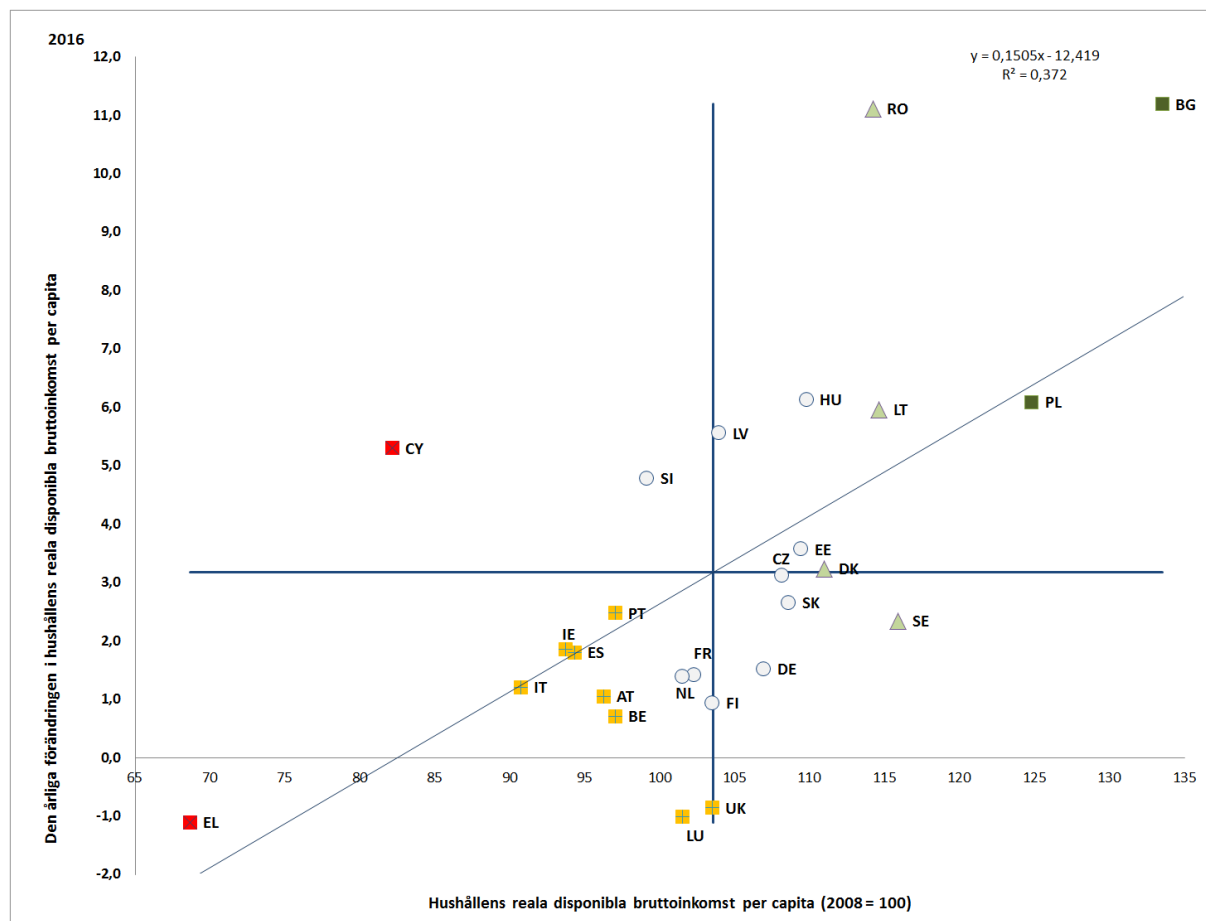
Hushållens inkomster fortsatte att öka i nästan alla EU-länder under 2016⁸⁵. Hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita⁸⁶ ökade i alla medlemsländer utom Grekland, där en mindre sänkning noterades. I allmänhet har förbättringarna varit snabbast i länder som på senare tid har anslutit sig till EU, t.ex. Bulgarien, Polen, Rumänien och Litauen, och långsammare i sådana länder som sedan länge varit medlemsländer såsom Österrike, Italien, Frankrike, Belgien och Luxemburg, och har till och med tagit en negativ vändning i Grekland och Storbritannien. Detta återspeglar den pågående konvergensen, där Bulgarien och Polen för närvarande uppvisar de bästa resultaten. I flera länder är hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita fortfarande betydligt lägre än före krisen. Detta gäller i synnerhet Grekland och Cypern, där den under 2016 låg på runt 69 % respektive 82 % av den nivå som registrerades 2008 (båda länder räknas som ”kritiska situationer”). I Italien, Irland, Spanien, Österrike, Belgien och Portugal (länder som betecknas med ”bör bevakas”) samt Slovenien (”genomsnittlig”) ligger hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita på mellan 90 %

⁸⁵ Den 26 oktober 2018 fanns uppgifter för 2017 bara för 18 medlemsländer. Uppgifterna kommer att uppdateras i den slutliga versionen av den gemensamma sysselsättningsrapporten.

⁸⁶ Den disponibla bruttoinkomsten per capita beräknas med hjälp av ojusterad inkomst (dvs. utan sociala transfereringar in natura) i fasta priser. Uppgifter saknades för Kroatien och Maltaden 26 oktober 2018.

och 100 % av 2008 års värde. I alla dessa länder utom Slovenien låg tillväxttakten för 2016 under (det oviktade) EU-genomsnittet eller var till och med negativ när det gäller Grekland.

Diagram 59: Hushållens reala disponibla bruttointkomst per capita, index 2008 = 100 och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

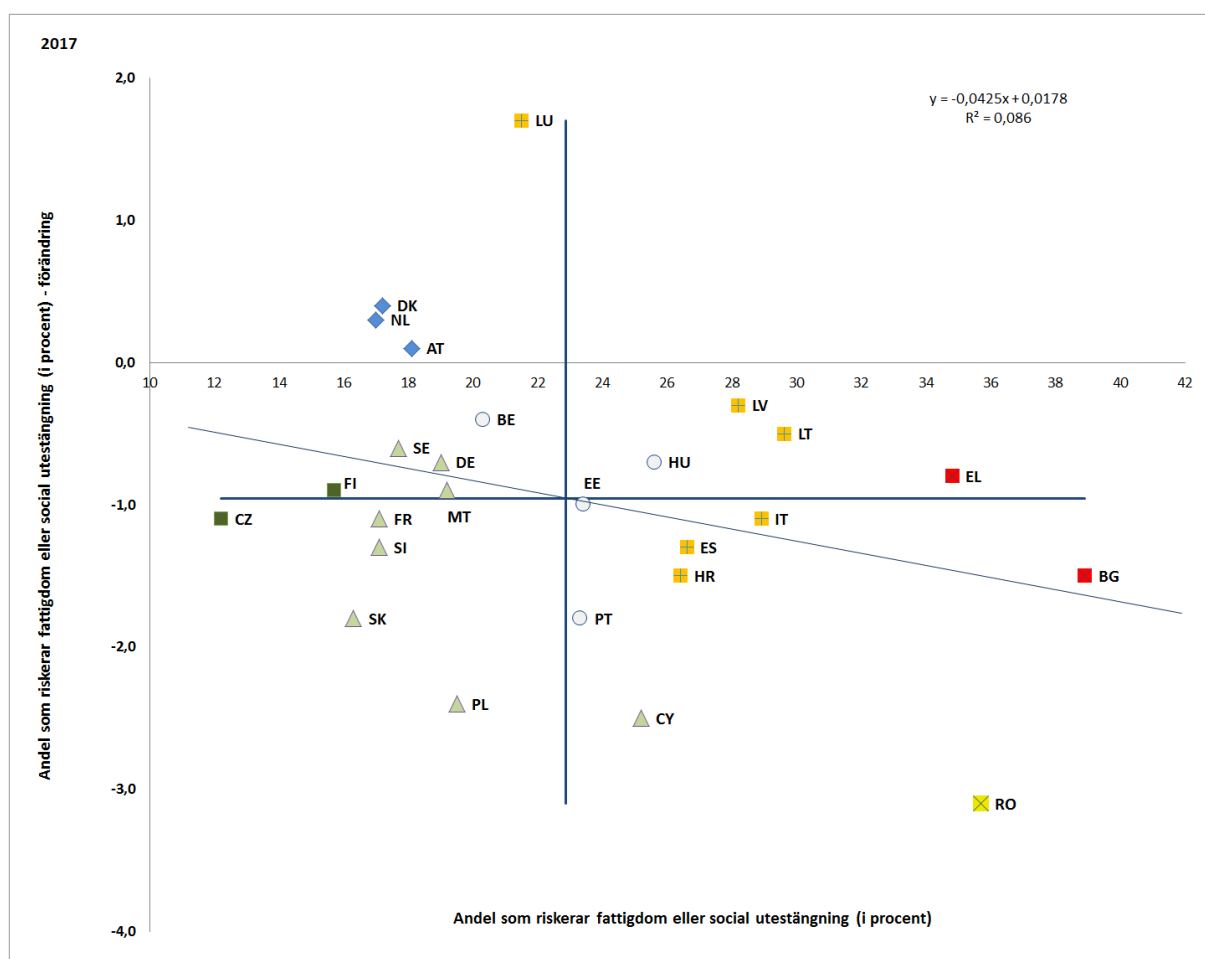
Källa: Eurostat, nationalräkenskaper [nasq_10_nf_tr och namq_10_gdp], egna beräkningar. Rapporteringsperiod: Nivåer för 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter för Kroatien och Malta saknades den 26 oktober 2018.

I de flesta länder har ytterligare en betydande förbättring skett under 2017 när det gäller andelen människor som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning⁸⁷. Den ekonomiska återhämtningens effekter har blivit synliga på så sätt att risken för fattigdom eller social utestängning nu har minskat tydligt i de flesta medlemsländer, utom i ett fåtal (se även avsnitt 1.2). Förbättringarna är särskilt tydliga i Rumänien, Cypern och Polen, där riskerna för fattigdom och social utestängning minskade med mer än 2 %.

⁸⁷ Se kapitel 1.2 för definitioner av risk för fattigdom eller social utestängning och dess beståndsdelar. Obs: Inkomststatistiken från EU Silc hänför sig till föregående års inkomster. Uppgifterna om fattigdomsrisk S80/S20 etc. i 2017 EU Silc hänför sig därför till inkomståret 2016.

Däremot noterade Danmark, Nederländerna och Österrike under året en ringa ökning i andelen som riskerar fattigdom eller social utestängning, om än från en låg nivå. Situationen är fortsättningsvis ”kritisk” i Bulgarien och Grekland, med tanke på att de fortfarande mycket höga nivåerna bara minskade i mindre omfattning under det senaste året. Den negativa korrelationen mellan tendenser och nivåer (se diagram 60) tyder på en pågående konvergens mellan medlemsländerna. Bland de olika åldersgrupperna är det främst ungdomar i åldern 18–24 år som ligger i riskzonen för fattigdom eller social utestängning, med en andel på 29,1 %. Denna indikator har noterat förbättringar i en majoritet av medlemsländerna, vilket avspeglar den sjunkande ungdomsarbetslösheten.

Diagram 60: Andel av befolkningen som riskerar fattigdom eller social utestängning, 2017 och förändring från föregående år (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

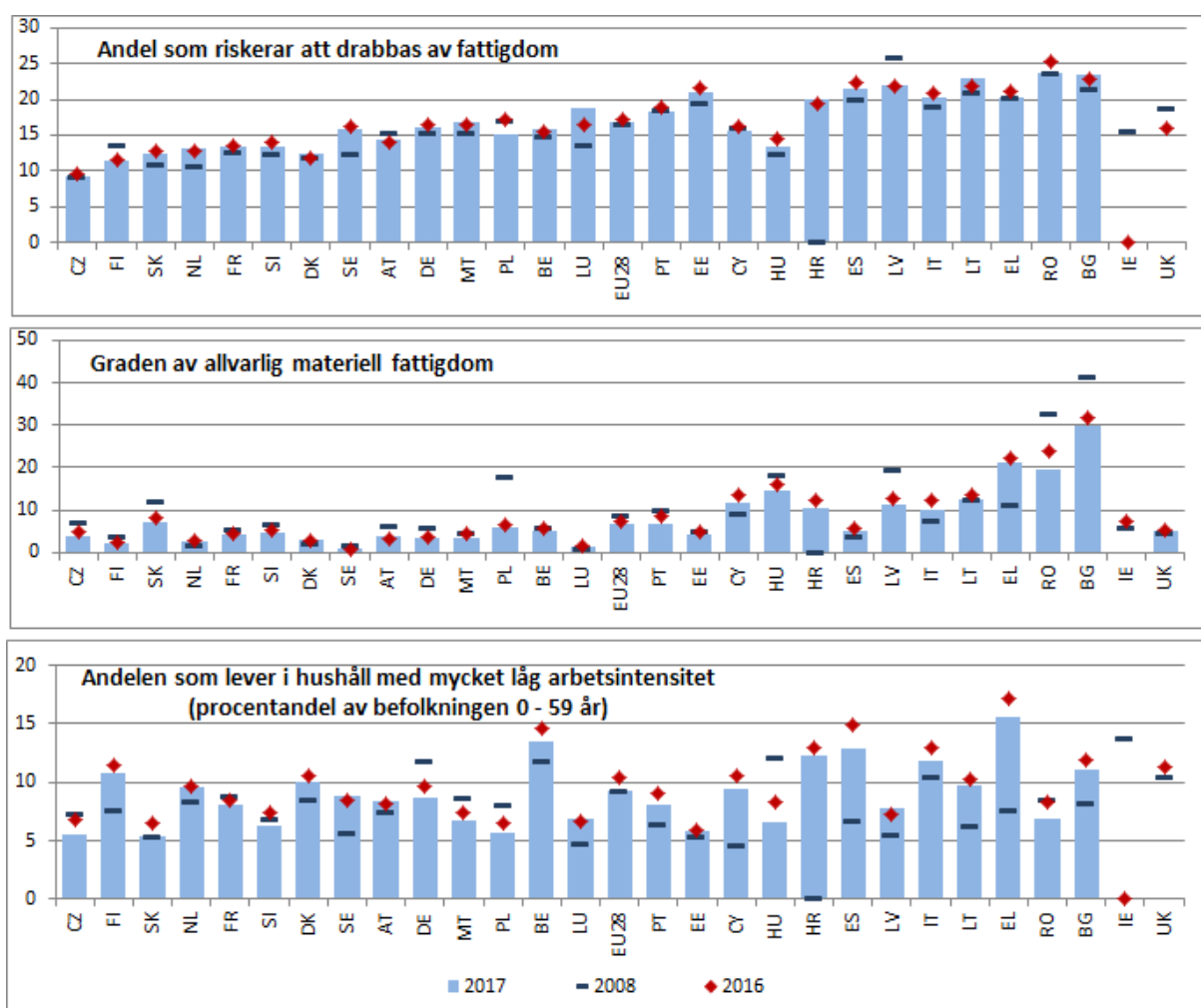

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Rapporteringsperiod: Nivåer för 2017 och årliga förändringar jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter för Irland och Storbritannien saknades den 26 oktober 2018.

Andelen barn i åldersgruppen 0–17 år som riskerar fattigdom eller social utestängning sjunker, men är fortfarande mycket högre än för befolkningen i allmänhet i de flesta medlemsländer. Under 2017 minskade denna andel i alla medlemsländer där den ligger över EU-genomsnittet (24,5 %). Ändå är den fortfarande väldigt hög i Rumänien (41,7 %), Bulgarien (41,6 %) och Grekland (36,2 %). Däremot har trenden i vissa medlemsländer med barnfattighedsnivåer under genomsnittet varit betydligt mer utplanad, vilket i stor utsträckning återspeglar migrerande barns ställning. Detta är fallet i Österrike, Belgien, Frankrike och Sverige. I åldersgruppen 25–54 år sjönk andelen med 1 procentenhet till 21,9 %. Åldersgruppen 55 år och äldre är fortfarande den grupp där sannolikheten att drabbas av fattigdom eller social utestängning är lägst, med en andel på 20,5 %.

Personer med invandrarbakgrund riskerar i betydligt högre utsträckning att drabbas av fattigdom eller social utestängning. Under 2017 var risken för fattigdom eller utestängning mer än dubbelt så hög bland personer födda utanför EU än bland personer födda i EU (41 % jämfört med 20,7 %). Denna skillnad var särskilt stor i Belgien (37,1 procentenheter), Sverige (29,6 procentenheter) och Danmark (25,8 procentenheter) och minst i Polen (4,6 procentenheter), Portugal (6,8 procentenheter) och Tjeckien (7,8 procentenheter).

Diagram 61: Delindikatorer för risken att drabbas av fattigdom eller social utestängning

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Anm.: Indikatorerna har rangordnats efter risken för fattigdom eller social utestängning under 2017. Uppgifter om 2017 för Irland och Storbritannien saknades den 26 oktober 2018. Uppgifter för EU-27 används för 2008 (Kroatien saknas).

Andelen EU-invånare som riskerar att hamna i fattigdom sjönk under 2017 i en majoritet av medlemsländerna, efter att ha legat på en stabil nivå i tre år. Andelen sjönk mest i Polen (-2,3 procentenheter), Rumänien (1,7 procentenheter) och Ungern (-1,1 procentenheter). Däremot ökade indikatorn i Luxemburg (+2,2 procentenheter), Litauen (+1,0 procentenheter), Bulgarien (+0,5 procentenheter) och Nederländerna (+0,5 procentenheter). I alla medlemsländer utom sex var andelen personer som riskerade att hamna i fattigdom fortfarande högre 2017 än under perioden före krisen (2008) (diagram 61). Eurostats snabbstatistik tyder på en fortsatt minskning av fattigdomsriskerna i Grekland, Rumänien och Portugal, och på en ökning i Storbritannien.

Andelen människor som lever i allvarlig materiell fattigdom har nått den hittills lägsta nivån. I nästan alla medlemsländer sjönk denna andel under 2017. Rumänien hade den största årliga minskningen med 4,1 procentenheter. Betydande skillnader kvarstår mellan medlemsländerna, där andelen som lever i allvarlig materiell fattigdom i Finland och Nederländerna är lägre än 3 %, medan andra änden av spektrumet utgörs av Bulgarien med en andel på 30 %, följt av Grekland (21,1 %) och Rumänien (19,4 %). En något högre andel kvinnor (6,9 %) lever i allvarlig materiell fattigdom jämfört med män (6,4 %). Andelen sjönk i alla åldersgrupper. Unga i åldersgruppen 18–24 år är fortfarande den grupp där sannolikheten att drabbas av allvarlig fattigdom (7,9 %) är störst, följt av barn i åldersgruppen 0–17 år (7,2 %), befolkningen i mogen ålder (25–54 år) (6,7 %) och personer i åldersgruppen över 65 år (6,3 %).

Andelen personer som lever i hushåll där arbetsintensiteten är mycket låg har minskat ytterligare. I 20 medlemsländer minskade under 2017 den andel av befolkningen i åldersgruppen 0–59 år som bor i hushåll där de vuxna arbetade mindre än 20 % av sin potential. Trots förbättringarna är denna andel lägre än före krisen bara i nio medlemsländer. De största årliga minskningarna noterades i Spanien (-2,1 procentenheter), Grekland (-1,6 procentenheter) och Rumänien (-1,3 procentenheter). Samtidigt fortsätter fattigdomsriskerna att öka för dem som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet i de flesta medlemsländer. Denna andel uppgick till 79,9 % i Slovakien, 78,2 % i Litauen och 77,8 % i Lettland.

Att minska fattigdomen bland förvärvsarbetande är fortfarande en utmaning. Enligt vad som framgår av avsnitt 3.1 och trots en total minskning av fattigdomsriskerna, förblev andelen förvärvsarbetande som riskerar att drabbas av fattigdom konstant under 2017. Fler än en av tio förvärvsarbetande riskerar fattigdom i sju medlemsländer. Även om andelen fattiga som förvärvsarbetar sjönk var den högst i Rumänien (17,4 % under 2017, vilket är en minskning från 19,7 % under 2014), där egenföretagande på osäkra villkor förblir en viktig faktor. Höga andelar noterades även i Luxemburg (13,7 %) och Spanien (13,1 %), där en viktig faktor var fattigdomsriskerna för arbetstagare med tidsbegränsade anställningar. Å andra sidan låg andelen fattiga förvärvsarbetande under 5 % i tre länder (Finland, Tjeckien och Irland).

Fattigdomen har minskat för första gången sedan 2008, men är fortfarande hög jämfört med nivåerna före krisen. Det relativa värdet för fattigdomsklyftan, som mäter det

genomsnittliga avståndet från fattigdomsgränsen för dem som riskerar fattigdom⁸⁸, ökade i de flesta medlemsländer under perioden efter krisen. Under 2017 sjönk det dock i elva medlemsländer och förblev generellt sett stabilt i fem länder, med en genomsnittlig minskning från 26,2 % till 25,4 %. Förändringen berodde på förbättringar vad gäller graden av fattigdom hos befolkningen i arbetsför ålder, men framförallt i fråga om barn. Andelen är fortfarande hög (över 30 %) framförallt i Rumänien, Spanien, Bulgarien och Grekland. Däremot förblev fattigdomsgraden stabil i åldersgruppen 65 år och äldre. Förbättringarna var störst i Italien, Ungern och Rumänien.

Personer med funktionsnedsättning löper större risk för fattigdom eller social utestängning än personer utan funktionsnedsättning. Under 2016 riskerade 30,1 % av alla personer med funktionsnedsättning i EU att drabbas av fattigdom eller social utestängning, jämfört med 20,9 % av personer utan funktionsnedsättning,⁸⁹ vilket motsvarar en skillnad på 9,2 procentenheter. Denna skillnad är ännu tydligare för personer i arbetsför ålder (16–64 år), där 37,6 % av personer med funktionsnedsättning riskerade att drabbas av fattigdom eller social utestängning under 2016, jämfört med 21 % av alla personer med funktionsnedsättning i åldersgruppen över 65 år⁹⁰. Funktionsnedsättningens svårighetsgrad är en mycket viktig faktor, vilket framgår av att 36,1 % av personer med svår funktionsnedsättning i åldersgruppen 16 år och äldre i EU under 2015 riskerade att drabbas av fattigdom eller social utestängning, jämfört med 27,4 % av personer med måttlig funktionsnedsättning och 20,8 % utan funktionsnedsättning.

Inkomstskillnaderna minskade något under 2017, för första gången sedan krisen. Andelen av inkomsterna för den rikaste femtedelen av befolkningen jämförd med andelen för den fattigaste femtedelen minskade i de flesta medlemsländer (diagram 62), men i de flesta länder låg den lägsta inkomstkventilen 2017 fortfarande över 2008 års nivåer. 2017 noterades de högsta inkomstskillnaderna, där nivåerna för S80/S20 överstiger 6, i Lettland, Estland, Litauen och Bulgarien (alla räknas som ”kritiska situationer”, med en betydande ökning i det sistnämnda landet). Trots fortsatt stora inkomstskillnader minskade skillnaderna betydligt i

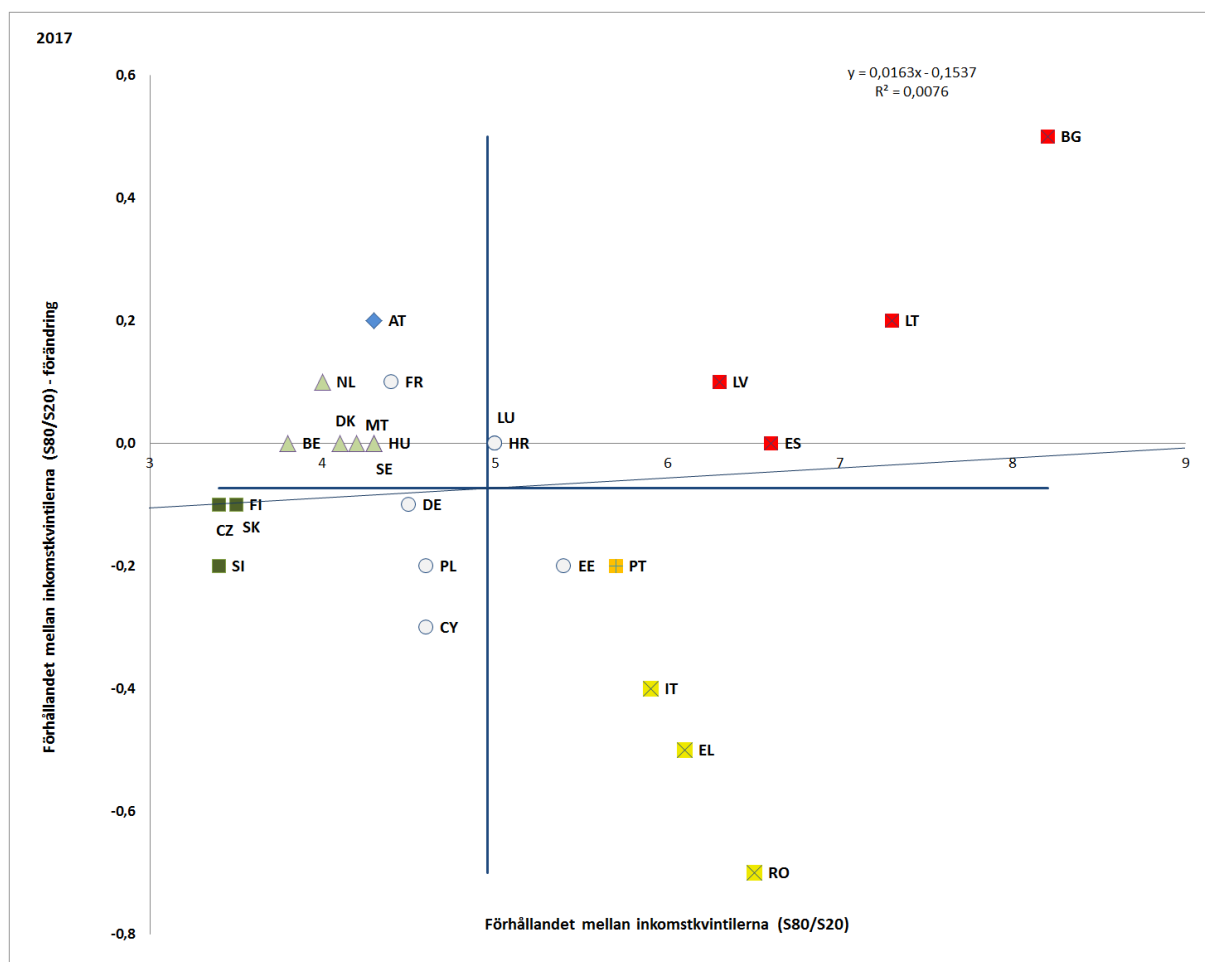
⁸⁸ Det relativa medianvärdet för fattigdomsklyftan beräknas som skillnaden mellan den disponibla mediannettoinkomsten per konsumtionsenhet för personer under gränsen för fattigdomsrisk respektive gränsen för fattigdomsrisk, uttryckt som procentandel av gränsen för fattigdomsrisk (60 % av den nationella disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet).

⁸⁹ EU-Silc (2017), människor som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning efter grad av aktivitetsbegränsning, kön eller ålder (hlth_dpe010).

⁹⁰ Samma som ovan.

Rumänien, Grekland och Italien ("svag men förbättras"). Förbättringarna berodde på snabbare ökningar av de fattigaste hushållens inkomster i jämförelse med medianvärdet i tio medlemsländer, vilket visar att återhämtningen börjar nå även de mest utsatta.

Diagram 62: Förhållandet mellan inkomstkventilerna och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Rapporteringsperiod: Nivåer för 2017 och årliga förändringar jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oiktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter för Irland och Storbritannien saknades den 26 oktober 2018.

Utgifterna för socialt skydd har fortsatt att öka i alla medlemsländer, men stora skillnader kvarstår mellan länderna⁹¹. I reala termer ökade utgifterna för det sociala

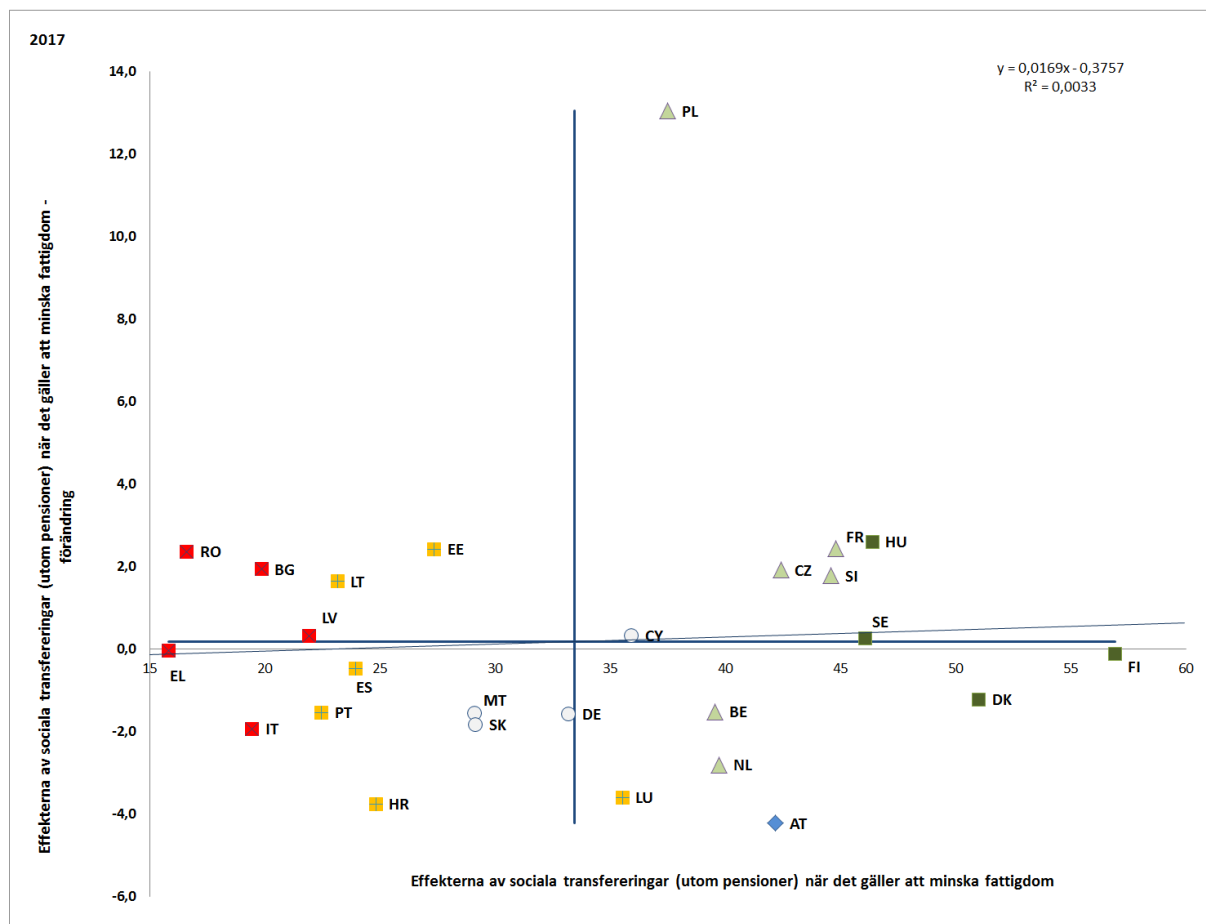
⁹¹ Enligt uppgifter från Esspros. Uppgifter för Polen för 2015 saknas.

skyddet i alla medlemsländer från 2014 till 2015⁹². Räknat som andel av BNP ökade emellertid utgifterna för socialt skydd bara i sju länder medan de minskade i 16 länder. Detta berodde främst på att en lägre andel av utgifterna användes till arbetslöshetsförmåner, till en följd av förbättrade villkor på arbetsmarknaden. Däremot ökade utgifterna som andel av BNP för hälso- och sjukvården i tio länder och minskade i tolv. De totala utgifterna för socialt skydd som andel av BNP var högst i Frankrike (31,9 %), Danmark (31,1 %) och Finland (31,1 %). Å andra sidan uppgick de till mindre än 15 % av BNP i Litauen (14,8 %), Lettland (14,7 %) och Rumänien (14,3 %).

De sociala transfereringarnas inverkan när det gäller att minska fattigdomen har minskat något, samtidigt som de automatiska stabiliseringseffekterna avtog i samband med den ekonomiska tillväxten. Ändå kvarstår stora skillnader mellan medlemsländerna (diagram 63). Sociala transfereringar exklusive pensioner minskade fattigdomsriskerna med 32,4 % under 2017, jämfört med 33,2 % under 2016, vilket utgör en fortsättning på en utveckling som präglas av förbättrade villkor på arbetsmarknaden och en mer dynamisk ökning av arbetsinkomster jämfört med sociala transfereringar. Omfattningen av transfereringarnas fattigdomsminskande effekt varierar avsevärt mellan medlemsländerna, och i många länder med den högsta fattigdomsriskerna är de sociala transfereringarnas effekt också svagare (Grekland, Rumänien, Italien, Bulgarien och Lettland).

⁹² Se även Europeiska kommissionen (2018), *Employment and Social Developments in Europe. Annual Review 2018*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

Diagram 63: Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Rapporteringsperiod: Nivåer för 2017 och årliga förändringar jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter för Irland och Storbritannien saknades den 26 oktober 2018.

Egenföretagare och personer med atypisk anställning lever under större ekonomisk otrygghet eftersom de har begränsad tillgång till socialt skydd⁹³. Under 2017 saknade egenföretagare tillgång till skydd vid arbetslöshet i elva länder, obligatorisk sjukförsäkring i tre länder och skydd vid olycksfall i arbetet och arbetsskador i tio länder.⁹⁴ Personer med atypisk anställning omfattas i regel av samma formella skydd i de flesta socialförsäkringssystem som personer med vanliga anställningsavtal. Ofta gäller dock inte detta för vissa kategorier av arbetstagare (t.ex. tillfälligt anställda och säsongsanställda,

⁹³ Denna fråga behandlas delvis också i avsnitt 3.3.

⁹⁴ Uppgifterna i denna punkt och följande bygger på Europeiska kommissionen, SWD (2018) 70 final – *Konsekvensbedömning som åtföljer förslaget till rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare.*

behovsanställda och personer som hyrs ut av bemanningsföretag, civilrättsliga anställningsavtal eller anställningsavtal där antalet arbetstimmar ej avtalats, vilka ofta inte kan ansluta sig till de relevanta systemen). Generellt sett har hinder för personer med atypisk anställning och egenföretagare när det gäller att omfattas av ett faktiskt skydd, dvs. möjligheten att kunna förvärva tillräckliga rättigheter och vid behov utnyttja dem, tagits upp för minst 24 medlemsländer⁹⁵ (kvalifikationsperioder, karenperioder, bristande möjligheter att överföra rättigheter till socialt skydd mellan olika system).

Det är fortfarande svårt att bibehålla och överföra intjänade rättigheter till ett annat system vid byte av arbete. I ett arbetsliv under förändring kommer flexibilitet av detta slag att bli allt viktigare. Avsaknaden av överföringsmöjligheter kan därför verka som en hämsko för dynamiken och matchningen på arbetsmarknaden. För arbetstagare som byter sektor eller anställningsform, gör bristande reglering att det är svårt att ordna överföringar i åtminstone fyra medlemsländer. Mycket höga kostnader och olika regler för olika system har också identifierats som ett hinder för sådana byten i flera medlemsländer. Slutligen är bristen på entydig och klar information om rättigheterna till socialt skydd något som hindrar människor från att fatta välgrundade beslut i många länder. Allmän information om sociala trygghetssystem finns tillgänglig i alla utom fem medlemsländer, men individanpassad information finns att tillgå i endast omkring hälften av dem (t.ex. finns simuleringar över pensioner att tillgå i Tyskland, Frankrike, Spanien, Storbritannien och Polen).

I systemen för minimiinkomst bör en rimlig stödnivå kombineras med tillgång till stödjande produkter och tjänster och med incitament till (åter)integration på arbetsmarknaden för människor som är arbetsföra, vilket framhävs i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Den jämförande analysen av minimiinkomstsystemens specifika utformning och deras samspel med tillhandahållandet av andra förmåner och aktiveringsstöd kan ge värdefull insyn i hur systemen fungerar. Följande analys baserar sig på den jämförande undersökning av minimiinkomstförmåner som kommittén för socialt skydd genomförde 2017–2018.⁹⁶ Jämförelsen inriktas på minimiinkomstförmåner för icke-förvärvsarbetande personer i arbetsför ålder som kan arbeta, men som inte har eller kan få rätt till socialförsäkringsförmåner eller som inte längre har rätt till sådana förmåner.

⁹⁵ Österrike, Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Danmark, Estland, Grekland, Spanien, Finland, Frankrike, Ungern, Kroatien, Italien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Sverige, Slovenien, Rumänien, Slovakien och Storbritannien.

⁹⁶ Godkända av kommittén för socialt skydd i juni 2018.

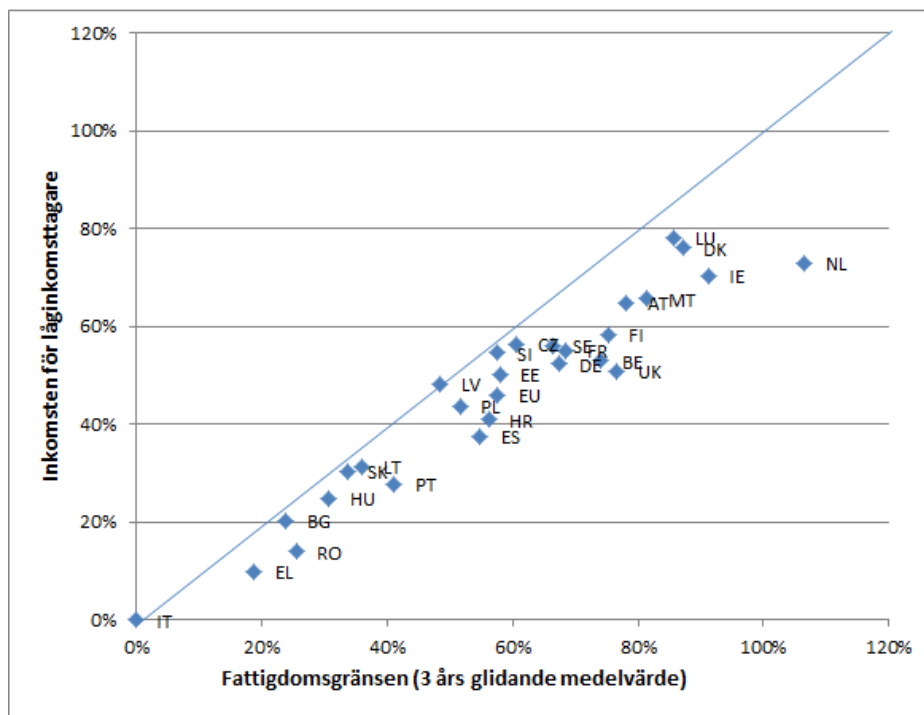
Minimiinkomstförmånernas tillräcklighet varierar betydligt mellan medlemsländerna.

Minimiinkomstförmånernas tillräcklighet kan mätas genom att man jämför inkomsten för dem som uppbär förmånerna med den nationella fattigdomsgränsen (som ger en indikation på systemens fattigdomslindrande effekt) och inkomsten för dem som uppbär förmånerna med inkomsten för en låginkomsttagare⁹⁷ (som ger en indikation på systemens aktiveringsdimension och eventuella hämmande effekter). Båda indikatorerna ger liknande resultat vad gäller minimiinkomstens tillräcklighet i medlemsländerna under 2016⁹⁸ (diagram 64). I enpersonshushåll räckte minimiinkomsten under 2016 bäst i Nederländerna, Irland, Danmark och Luxemburg. I dessa länder översteg förmånernas storlek 80 % av den nationella fattigdomsgränsen (som fastställts till 60 % av den nationella disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet efter sociala transfereringar). I Nederländerna låg förmånernas storlek på en nivå som motsvarade 106 % av fattigdomsgränsen, vilket faktiskt innebar att de som fick förmånerna lyftes ur fattigdom. I den nedre änden ligger minimiinkomstens tillräcklighet i Bulgarien, Rumänien, Ungern, Slovakien och Litauen under 40 % av fattigdomsgränsen, eller på en tredjedel av inkomsten för en låginkomsttagare under 2016.

⁹⁷ En låginkomsttagare definieras i den jämförande undersökningen som en person som tjänar 50 % av den genomsnittliga nationella bruttolönen.

⁹⁸ Indikatorerna bygger på den senast tillgängliga informationen i OECD:s skatte- och förmånsmodell. Uppgifter saknas för Cypern. Uppgifterna om Italien och Grekland inkluderar inte de nyligen införda minimiinkomstsystemen och de har inte medtagits i denna analys.

Diagram 64: Nettoinkomst för personer med minimiinkomst som andel i förhållande till gränsen för fattigdomsrisk (utjämnad över tre år) och inkomsten för en låginkomsttagare (2016)

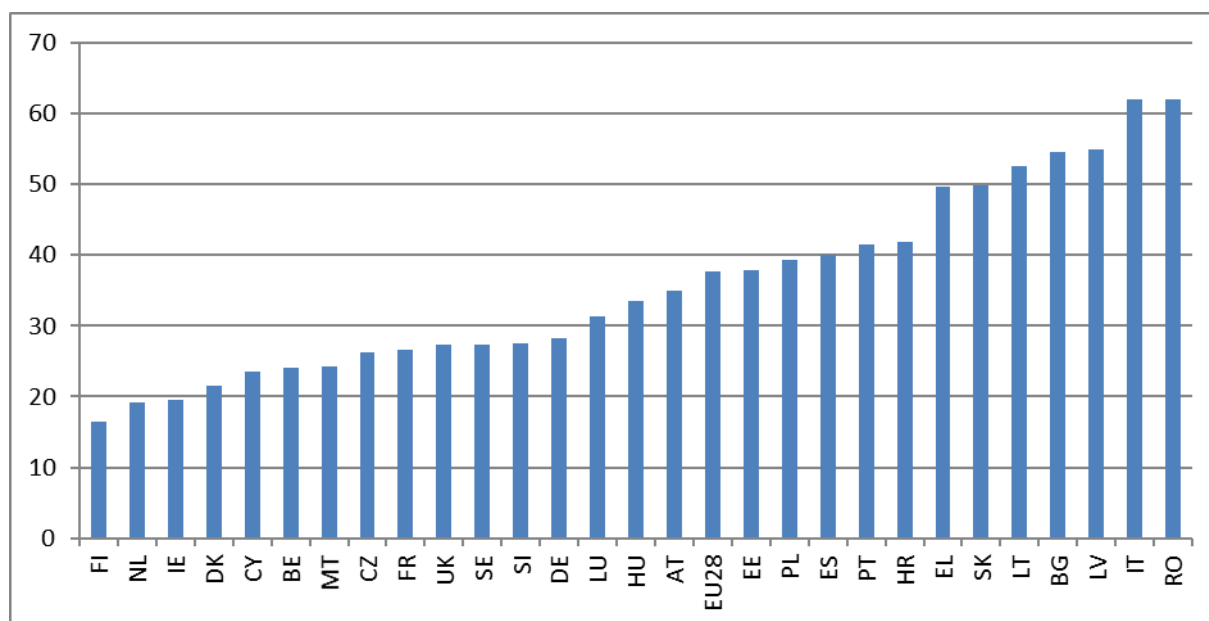

Källa: Eurostat, OECD. Anm.: Uppgifter saknas för Cypern. Uppgifterna om Italien och Grekland inkluderar inte de minimiinkomstsystem som infördes 2017. De senaste tillgängliga uppgifterna om fattigdomsgränsen i Irland, Kroatien och Storbritannien gäller inkomståret 2015.

Minimiinkomstförmånernas tillräcklighet påverkar särskilt graden av fattigdom hos dem som uppbär förmånerna. Den relativa fattigdomsklyftan⁹⁹ för befolkningen i arbetsför ålder (16–64 år) minskar marginellt för första gången under 2017, i enlighet med den övergripande indikatorn, men ligger fortfarande långt över de nivåer som rådde före krisen. Klyftan är betydligt större för personer i åldersgruppen 18–59 år som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet (diagram 65). Uppgifter från EU-Silc 2016 visar att graden av fattigdom var störst bland personer i hushåll med låg arbetsintensitet i Litauen, Bulgarien, Lettland, Italien och Rumänien (över 50 %). Däremot noterades den minsta klyftan i Finland, Nederländerna och Irland (under 20 %). Fattigdomsklyftan för personer i hushåll med mycket låg arbetsintensitet tyder ofta på brister när det gäller förmånssystemens tillräcklighet och täckning (vilket även noteras i årsrapporten för 2018 från kommittén för socialt skydd).

⁹⁹ Se fotnot88 för en definition av den relativa fattigdomsklyftan.

Diagram 65: Relativa fattigdomsklyftan för personer i åldersgruppen 18–59 år i hushåll med mycket låg arbetsintensitet (2016)

Källa: Eurostat, Silc.

Alla medlemsländer gör en behovsprövning och tillämpar också andra krav för rätt till förmåner genom minimiinkomstsystem. Strängare krav för rätt till förmåner medför lägre täckning¹⁰⁰ och tvärtom. Behovsprövning är det vanligaste sättet att rikta sig till dem som lever i fattigdom¹⁰¹. I behovsprövningen ingår i regel en bedömning av vilka resurser (inkomster, tillgångar, fastigheter eller lös egendom) alla medlemmar i hushållet har tillgång till och inte enbart för den som ansöker om förmånerna. I de flesta medlemsländer är det gränsvärde som används vid behovsprövningen det högsta förmånsbelopp som betalas ut (och de faktiska stödbeloppen uppgår till skillnaden mellan den högsta förmånsnivån och personens eller hushållets inkomster). Flera medlemsländer tar inte heller hänsyn till en viss del av människors inkomster, vilket positivt påverkar systemens täckningsgrad och bidrar till att minska fattigdomen bland förvärvsarbetande. Andra krav för rätt till förmånerna, t.ex. de som gäller bostad, påverkar också systemens täckningsgrad (eftersom detta kan minska täckningen av personer som flyttar inom landet eller är hemlösa).

Personer som uppbär minimiinkomst har svårare att få tillgång till olika konkreta tjänster. Tillgång till tjänster (mätt enligt icke tillgodosedda vårdbehov, alltför höga

¹⁰⁰ Antal personer som uppfyller kraven för rätt till förmåner och som skulle kunna omfattas av ett system.

¹⁰¹ Detta skiljer sig från det teoretiska begreppet "allmän basinkomst", där en viss inkomst tillhandahålls alla medborgare, oberoende av deras situation. För mer information, se Europeiska kommissionen (2018), *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2018*, s. 142.

boendekostnader och frånvaro från deltagande i arbetslivsinriktad utbildning¹⁰²) är en viktig del av de integrerade strategierna för aktiv inkludering. Under 2016 hade personer i åldersgruppen 18–59 år som löper risk att hamna i fattigdom och som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet i allmänhet sämre tillgång till sådana tjänster än personer i samma åldersgrupp som varken riskerar fattigdom eller bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet. När det gäller dessa tjänster sammantagna är Finland, Ungern och Storbritannien de enda medlemsländerna där skillnaden i tillgången till tjänster ligger under EU-genomsnittet för 2016 på alla tre områden. Däremot ligger värdet för skillnaden i tillgången över EU-genomsnittet inom alla tre områden som undersökts i Grekland och Lettland. De största skillnaderna när det gäller icke tillgodosedda vårdbehov noterades i Lettland (14,8 procentenheter) och Grekland (34,1 procentenheter), medan de minsta skillnaderna förekom i Danmark, Spanien, Nederländerna och Storbritannien (under en procentenhet). När det gäller bostäder observerades de största skillnaderna i överskuldssättningsgrad i Danmark, Grekland, Österrike och Italien (över 50 procentenheter), medan de minsta skillnaderna förekom i Malta, Cypern, Irland och Finland (20 procentenheter)¹⁰³. I fråga om vuxenutbildning noterades i Sverige och Danmark en omvänd skillnad under 2016 som visar på bättre tillgång för personer som riskerar att hamna i fattigdom och som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet, medan det inte förekom någon skillnad i Malta och Storbritannien. De största skillnaderna observerades i Lettland, Spanien och Litauen (på över 16 procentenheter).

Tillgången till bostäder av god kvalitet har förbättrats sedan 2008, men i vissa länder har en betydande andel av befolkningen fortfarande problem med undermålig boendekvalitet. År 2017 uppger 13,1 % av befolkningen i EU att de lever i en bostad med läckande tak, med fukt i väggar, golv eller grund eller med ruttna fönsterbågar eller golv. Det är 2,3 procentenheter lägre än 2016¹⁰⁴. Denna aspekt av problemet med bristfälliga bostäder¹⁰⁵ är särskilt framträdande i fem medlemsländer (Cypern, Portugal, Ungern, Lettland och Slovenien), där över 20 % av befolkningen uppger att de har problem med undermålig boendekvalitet. I Rumänien skedde en stor förbättring 2017, och andelen av befolkningen som

¹⁰² Från ad-hocmodulen om tillgång till tjänster, EU Silc 2016. Skäl som beaktades i den jämförande undersökningen: ”Inga lämpliga kurser eller program tillgängliga” och ”har inte råd”.

¹⁰³ En mer övergripande diskussion i frågan om icke tillgodosedda vårdbehov och tillgång till bostäder presenteras nedan i detta avsnitt.

¹⁰⁴ Uppgifterna i stycket kommer från EU-Silc.

¹⁰⁵ Andelen boende i bostäder med allvarliga brister är ett mått på undermålig boendekvalitet och beräknas utifrån andelen hushåll som har minst ett av följande problem: i) läckande tak, ii) varken badrum eller dusch i bostaden, iii) ingen toalett inomhus, iv) en bostad som anses vara för mörk.

saknar badrum, dusch eller vattentoalett inomhus minskade till 27,2 %, vilket dock fortfarande är en stor del. I Lettland, Bulgarien och Litauen är det ungefär 10 % av befolkningen som saknar badrum eller dusch i bostaden och där hushållet inte har tillgång till egen vattentoalett inomhus.

I många medlemsländer går fortfarande en betydande del av hushållens disponibla inkomster till boendekostnader. Om man beaktar boendekostnaderna löper 156 miljoner människor risk för fattigdom, jämfört med 85 miljoner människor om man bortser från boendekostnaderna. Situationen är särskilt besvärlig för hushåll med låg inkomst. År 2017 använde 10,2 % av hushållen i EU mer än 40 % av sin disponibla inkomst till boendekostnader, men bland de hushåll som löper risk för fattigdom var den andelen hela 37,8 %. Trots en viss förbättring jämfört med tidigare år var de alltför höga boendekostnaderna ett problem framför allt i Grekland, där de drabbade 39,6 % av befolkningen 2017. Efter Grekland är det Bulgarien, Danmark och Tyskland som har högst andel av befolkningen med alltför höga boendekostnader (över 15 % av befolkningen i vart och ett av länderna). Effekten märktes särskilt i Danmark och Tyskland, där andelen av befolkning som riskerar fattigdom ligger under EU-genomsnittet om man inte beaktar bostadskostnaderna, men över EU-genomsnittet om man räknar med dem. I Estland, Irland, Finland, Cypern och Malta däremot lever mindre än 5 % av befolkningen i hushåll med alltför höga boendekostnader. I de flesta länder är det betydligt fler av dem som betalar marknadshyra för sitt boende som har alltför höga boendekostnader än av dem som har hypoteks- eller bolån för sin bostad (EU-genomsnittet är 25,1 % för personer som betalar marknadshyra och ungefär 5 % för dem som äger sin bostad).

Stigande hyror är en allt tyngre börda för de fattiga i vissa medlemsländer. I sju länder (Irland, Estland, Litauen, Slovenien, Ungern, Österrike och Polen) steg hyrorna med över 5 % i reala termer mellan 2015 och 2016. Höga hyror kan öka risken för fattigdom eller social utestängning, särskilt i länder som Slovenien, Irland, Österrike och Litauen där fattigdomsriskerna för hyresgäster är betydligt högre än för dem som äger sin bostad. Statistik på nationell nivå kan också dölja att problemen finns i vissa städer.

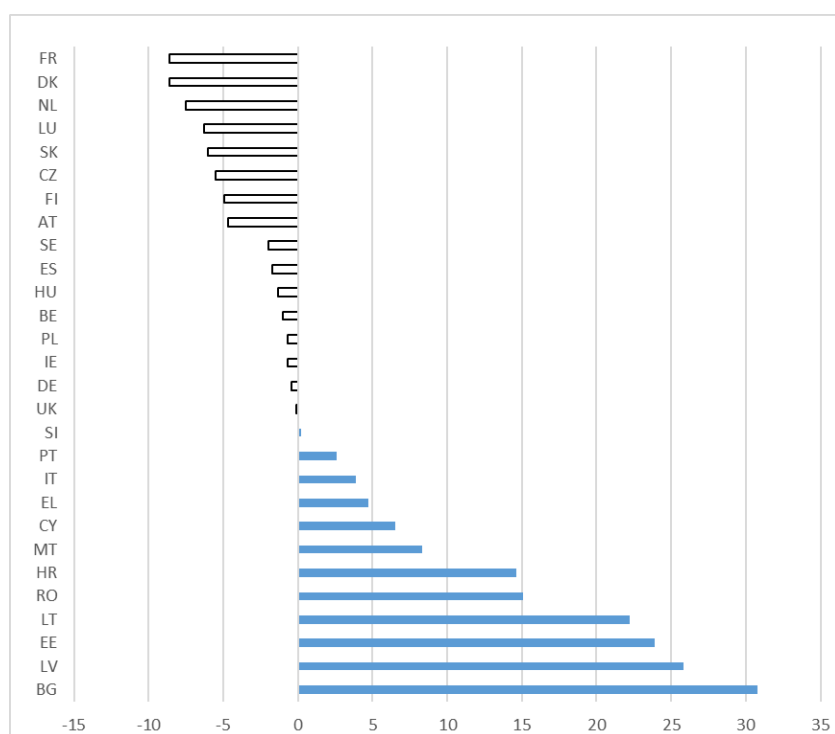
Utvecklingen på senare tid när det gäller hemlöshet tyder på att situationen inte är på väg att förbättras. Uppskattningar av antalet hemlösa är inte jämförbara mellan olika länder, eftersom det saknas officiella källor och eftersom olika metoder används för att räkna de hemlösa. De tillgängliga uppgifterna gör det ändå möjligt att följa utvecklingen på längre sikt

(för det mesta med 2017 eller 2016 som senast tillgängliga år). Uppgifterna tyder på att hemlösheten ökat i alla de 25 medlemsländer som omfattas utom i Finland, där situationen har förbättrats¹⁰⁶.

Pensionsinkomsterna ger äldre människor ett relativt skydd mot risken för fattigdom.

På EU-nivå är fattigdomsriskerna för äldre lägre än för personer i arbetsför ålder (14,6 % jämfört med 16,7 % 2017). Jämfört med före krisen har det förhållandet blivit det omvända under det senaste årtiondet, delvis eftersom krisen minskade hushållens genomsnittliga disponibla inkomst i reala termer, särskilt bland befolkningen i arbetsför ålder, i nästa alla europeiska länder medan pensionerna stod sig bättre. På senare tid har dock även den allvarliga materiella fattigdomen minskat bland de äldre (från 7,4 % 2008 till 6,3 % 2017), vilket visar att minskningen av fattigdom och social utestängning inte bara var en relativ effekt.

Diagram 66: Andel av befolkningen i åldersgruppen 65 år och äldre som riskerar fattigdom eller social utestängning i förhållande till EU-genomsnittet, 2017

Källa: Eurostat, EU-Silc. Anm.: Standardiserade uppgifter (EU-28 = 0). Uppgifterna för Irland och Storbritannien är för 2016.

¹⁰⁶ Uppgifter sammanställda av Feantsa, den europeiska sammanslutningen av nationella organisationer som arbetar med hemlösa. Se Feantsa (2018), *Third overview of housing exclusion in Europe*.

Risken för äldre att drabbas av fattigdom eller social utestängning har minskat stadigt i de flesta medlemsländerna. Sammanlagt 148 000 färre människor i åldersgrupper 65 år och äldre riskerade att drabbas av fattigdom eller social utestängning 2017 jämfört med före krisen (2008). Förbättringen av huvudindikatorn döljer stora skillnader mellan medlemsländerna, med kraftiga minskningar av risken för fattigdom eller social utestängning bland äldre i Cypern (-24,7 procentenheter sedan 2008), Bulgarien (-16,6 procentenheter), Rumänien (-16,2 procentenheter) och Lettland (-14,9 procentenheter), och en ökad risk i Luxemburg (+6,4 procentenheter) och Tyskland (+2,2 procentenheter).

Situationen för äldre kvinnor är dock särskilt oroväckande, eftersom en av fem kvinnor i åldergruppen 65 år och äldre i EU löper risk att drabbas av fattigdom eller social utestängning. År 2017 varierade risken för fattigdom eller social utestängning mellan cirka 10 % i Danmark, Frankrike och Nederländerna och över 50 % i Bulgarien och över 40 % i de baltiska länderna. De största skillnaderna mellan könen i fråga om den risken finns i Litauen (19,9 procentenheter), Estland (19,7 procentenheter), Lettland (16,6 procentenheter) och Bulgarien (16,2 procentenheter). Äldre kvinnor har lägre inkomster än äldre män: år 2016 var medianinkomsten för äldre kvinnor 6 procentenheter lägre än för män i EU i jämförelse med yngre människor av samma kön (90 % för kvinnor och 96 % för män). Det är alltså inte bara så att kvinnor har lägre inkomster under sitt arbetsliv, utan de har också lägre inkomster som pensionärer, vilket bidrar till skillnaden mellan könen för äldre människors inkomst.

I genomsnitt i EU har människor i åldersgruppen 65 år och äldre något lägre inkomster än yngre åldersgrupper. Den disponibla medianinkomsten för åldersgruppen 65 år och äldre var 92 % av den yngre befolkningens inkomst 2017. Den sammanlagda relativa medianinkomsten låg under 75 % i fem länder (Danmark, Malta, Litauen, Lettland och Estland) och under 80 % i ytterligare fyra länder (Belgien, Sverige, Cypern och Tjeckien). Däremot hade äldre män i nio medlemsländer (Luxemburg, Grekland, Frankrike, Spanien, Ungern, Italien, Österrike, Polen och Rumänien) och äldre kvinnor i två medlemsländer (Luxemburg och Grekland) en högre medianinkomst än dem som var yngre än 65 år under 2017.

I genomsnitt uppgick pensionerna till mer än hälften av arbetsinkomsten under den senare delen av arbetslivet, medan pensionernas förmåga att ersätta inkomstbortfall varierade kraftigt mellan medlemsländerna. År 2017 var den aggregerade

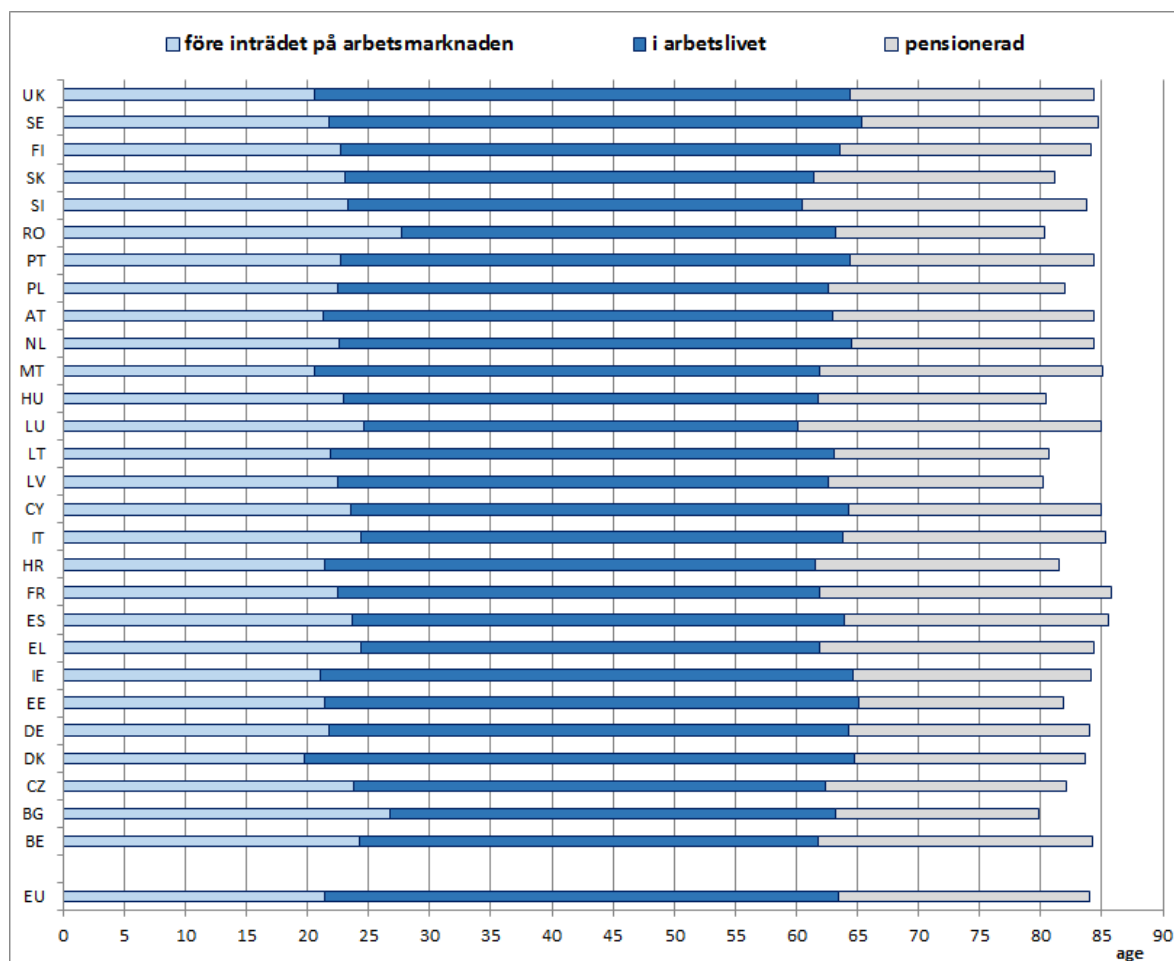
ersättningskvoten¹⁰⁷ i genomsnitt 59 % i EU, med stora skillnader mellan länderna. Kvoten varierade mellan över 80 % i Luxemburg och mindre än 40 % i Irland, Bulgarien och Kroatien¹⁰⁸.

I en situation med ökande förväntad livslängd måste pensionerna anpassas; människor börjar arbeta senare, men stannar längre i arbetslivet och lever i allmänhet längre. Utöver fattigdomsminskning och ersättning av inkomstbortfall finns det ytterligare en relevant aspekt när man bedömer pensionernas tillräcklighet och det är pensionstidens varaktighet. Kvoten mellan pensionstidens längd och arbetslivets längd är för närvarande i genomsnitt 51 % i EU. Diagram 67 ger en överblick över den genomsnittliga levnadstiden före inträdet i arbetslivet, under arbetslivets gång och efter pensioneringen i medlemsländerna (den bygger på en uppskattning av när anställning inleds eller inträdet på arbetsmarknadens sker, av den genomsnittliga ålder då man lämnar arbetsmarknaden och den förväntade återstående livslängden vid 60 års ålder).

¹⁰⁷ Kvoten mellan individuell medianbruttopension för åldersgruppen 65–74 år och individuell medianbruttoinkomst för åldersgruppen 50–59 år.

¹⁰⁸ Uppgifterna för Kroatien och Irland är för 2016.

Diagram 67: Del av levnadstiden vid olika sysselsättningsstatus, 2017

Källa: *The 2018 Ageing Report* när det gäller ålder vid inträde på och utträde från arbetsmarknaden, Eurostat när det gäller prognoser för livslängd. Anm.: ”i arbetslivet” betyder perioden mellan inträde på och utträde från arbetsmarknaden.

Atypiska arbetstagare och egenföretagare har ofta mindre fördelaktiga villkor när det gäller att förvärva pensionsgrundande rättigheter jämfört med människor som är tillsvidareanställda på heltid. Uppgifter från undersökningen om hälsa, åldrande och pensionering i Europa (Share)¹⁰⁹ gör det möjligt att mäta hur egenföretagande påverkar inkomst och levnadsstandard efter pensioneringen, genom en jämförelse av situationen för pensionerade egenföretagare¹¹⁰ och pensionerade arbetstagare i de flesta medlemsländerna¹¹¹.

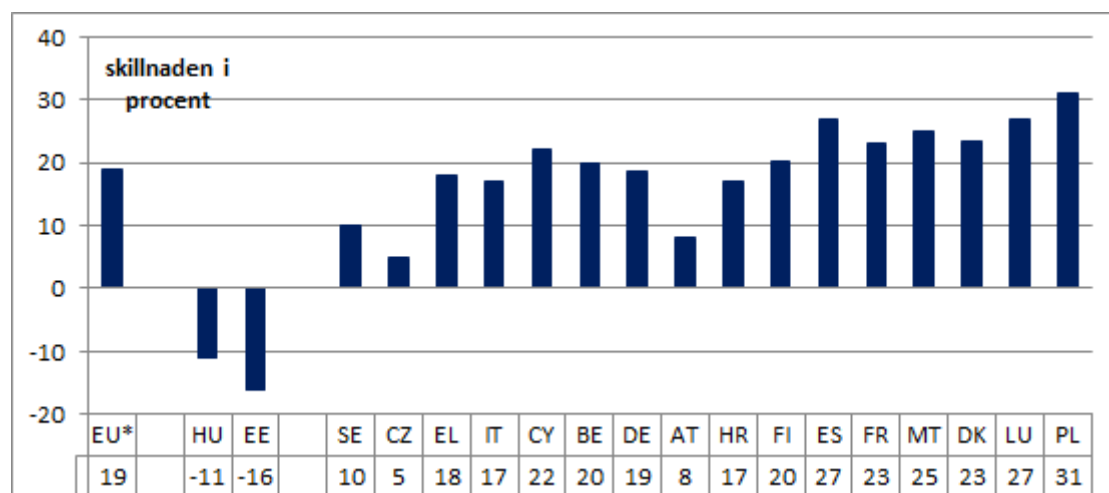
¹⁰⁹ Undersökning om hälsa, åldrande och pensionering i Europa (Share). Uppgiftskälla: Share omgång 7, 2017.

¹¹⁰ I den här jämförelsen avses med pensionerad egenföretagare pensionärer som varit egenföretagare under minst 50 % av sitt yrkesliv.

¹¹¹ Undersökningen om hälsa, åldrande och pensionering i Europa (Share) är en tvärvetenskaplig internationell databas med mikrodatab om hälsa, socioekonomisk status, sociala förhållanden och familjenätverk. Den bygger på intervjuer med över 120 000 personer i åldersgruppen 50 år och äldre (över 297 000 intervjuer). Share

De pensionerade egenföretagarna uppgav lägre inkomster än de pensionerade arbetstagarna i nästan alla länder som ingick i undersökningen. De största inkomstskillnaderna återfanns i Luxemburg, Danmark och Frankrike, och i nio länder översteg skillnaderna 20 %. Endast i Ungern och Estland hade pensionerade egenföretagare en något högre inkomst än pensionerade arbetstagare (se diagram 68). Detta inkomstgap leder tillsammans med större inkomstskillnader¹¹² till en betydligt högre fattigdomsrisk för pensionerade egenföretagare, som i genomsnitt är ungefär dubbelt så stor som för pensionerade arbetstagare. Pensionerade egenföretagare har lägre pensioner än pensionerade arbetstagare i varje land som studerades och trots en högre kvot mellan tillgångar och inkomster löper de större risk att drabbas av ekonomiska svårigheter under ålderdomen. Indexet för ekonomiska svårigheter, som mäter ekonomiska svårigheter på en skala från 1 till 4, visar i genomsnitt 2,3 för pensionerade egenföretagare och 2,1 för pensionerade arbetstagare i de medlemsländer som ingick i undersökningen¹¹³.

Diagram 68: Relativ skillnad i medianvärde mellan disponibel inkomst per konsumtionsenhet för pensionerade arbetstagare respektive pensionerade egenföretagare, 2017 (i procent)

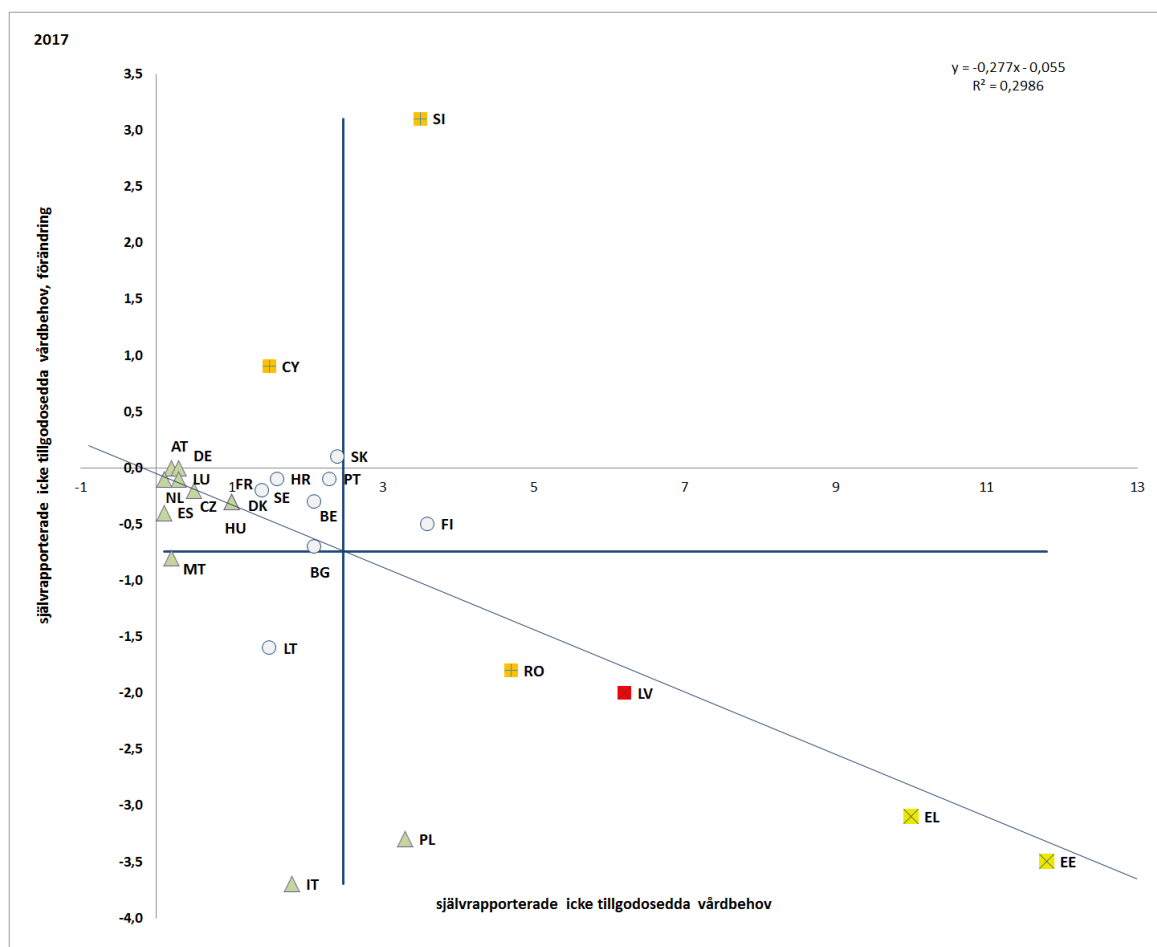
Källa: Share. Anm.: EU* omfattar inte Irland, Nederländerna och Storbritannien. Urvalet i Bulgarien, Lettland, Litauen, Portugal, Rumänien, Slovenien och Slovakien gör det inte möjligt att skilja mellan olika typer av pensionärer.

omfattar 27 europeiska länder. Irland, Nederländerna och Storbritannien deltog inte i Share omgång 7. I vissa medlemsländer är urvalet för litet för att det ska vara möjligt att göra en jämförelse.

¹¹² Kvoten mellan inkomstkvintilerna S80/S20 är en tredjedel högre för pensionerade egenföretagare än för pensionerade arbetstagare.

¹¹³ EU-28 utom Irland, Nederländerna och Storbritannien.

Diagram 69: Självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Rapporteringsperiod: Nivåer för 2017 och årliga förändringar jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter för Irland och Storbritannien saknades den 26 oktober 2018.

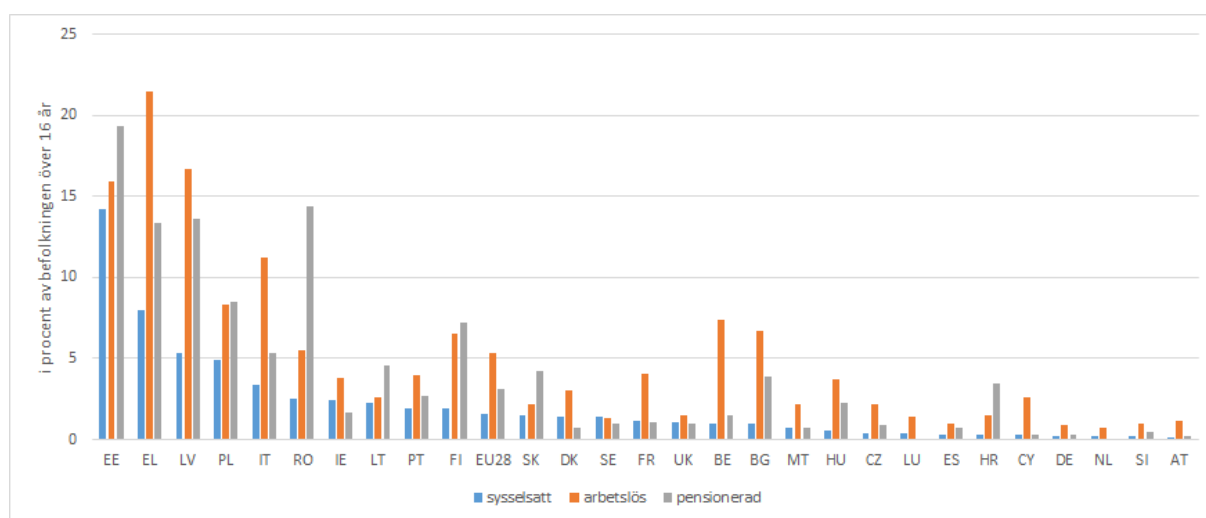
Det finns tecken på minskade skillnader i fråga om andel av befolkningen som uppger att den har icke tillgodosedda vårdbehov¹¹⁴. Den tidigare trenden har vänt, det finns nu en svag negativ korrelation mellan andelen människor med icke tillgodosedda behov och förändringen, och det är de länder där de icke tillgodosedda behoven är som störst som har den mest positiva trenden (se diagram 69). I vissa medlemsländer utgör kostnaderna och väntetiderna fortfarande betydande hinder för tillgången till hälso- och sjukvård. Den andel av

¹¹⁴ Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov är personer som själva bedömer att de är i behov av en viss undersökning eller behandling, men inte har fått det eller inte har begärt det av någon av följande tre anledningar: kostnadsskäl, väntetid eller lång resväg. De problem som människor rapporterar när det gäller att få vård vid sjukdom avspeglar ofta vad det är som gör det svårt att få vård.

EU-invånarna som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, antingen på grund av för höga kostnader, för långa köer eller för långa avstånd, minskade dock i genomsnitt under 2017 till 1,6 %. Den andel av befolkningen som påverkades översteg fortfarande 5 % i Estland och Grekland (mer än 10 %) samt Lettland. Endast i Slovenien, Cypern och Slovakien ökade andelen i förhållande till 2017.

Sysselsättningsstatus kan också vara en viktig förklaring till svårigheterna att få vård i vissa länder. Även om det för de flesta länderna inte finns några stora skillnader beroende på sysselsättningsstatus är det i några av dem svårare för arbetslösa (och i viss mån för pensionärer) att få tillgång till vård (se diagram 70). Även i länder där andelen personer med icke tillgodosedda vårdbehov i hela befolkningen är lägre än EU-genomsnittet tyder siffrorna på att arbetslösa kan ha svårt att få vård (t.ex. i Belgien, Frankrike, Italien och Ungern).

Diagram 70: Självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov enligt sysselsättningsstatus (2016)

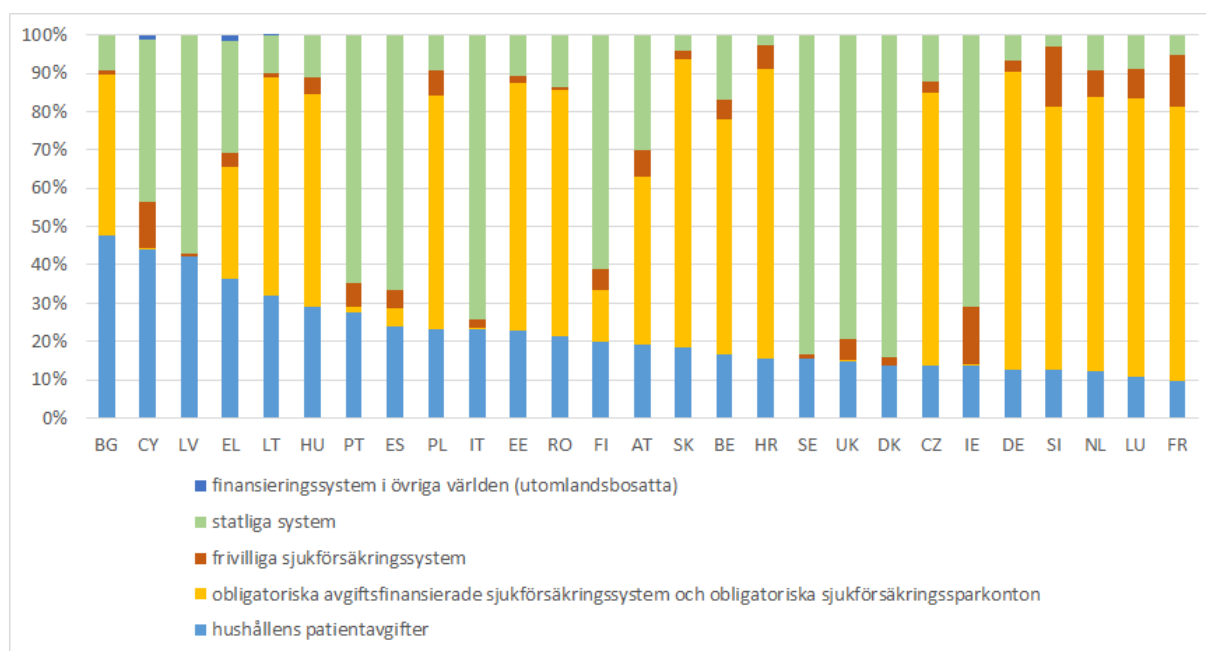

Källa: Eurostat [hlth_silc_13].

Antalet friska levnadsår (vid 65 års ålder) ökade ytterligare i EU till 9,8 år för män och 10,1 år för kvinnor. Det högsta antalet friska levnadsår vid 65 års ålder kan förväntas i Sverige, Malta och Irland (cirka 12 år för båda könen), medan antalet förväntade friska levnadsår bara är cirka 5 i Lettland, Slovakien och Kroatien.

Hälso- och sjukvården finansieras genom olika system, och varje systems relativa betydelse varierar mellan medlemsländerna. År 2016 låg patientavgifterna¹¹⁵, dvs. hushållens utgifter för hälso- och sjukvård (inklusive medicinska produkter) som inte alls eller bara delvis ersätts inom något försäkringssystem, mätt som andel av utgifterna för hälso- och sjukvård, på mer än 30 % i Bulgarien, Grekland, Cypern, Lettland och Litauen (diagram 71).

Diagram 71: Utgifter för hälso- och sjukvård per finansieringskälla, 2016

Källa: Eurostat [hlth_sha11_hf]. Anm.: Uppgifterna samlas in enligt kommissionens förordning (EU) 2015/359 vad gäller statistik över utgifter för och finansiering av hälso- och sjukvård (handboken för systemet för hälsoräkenskaper 2011).

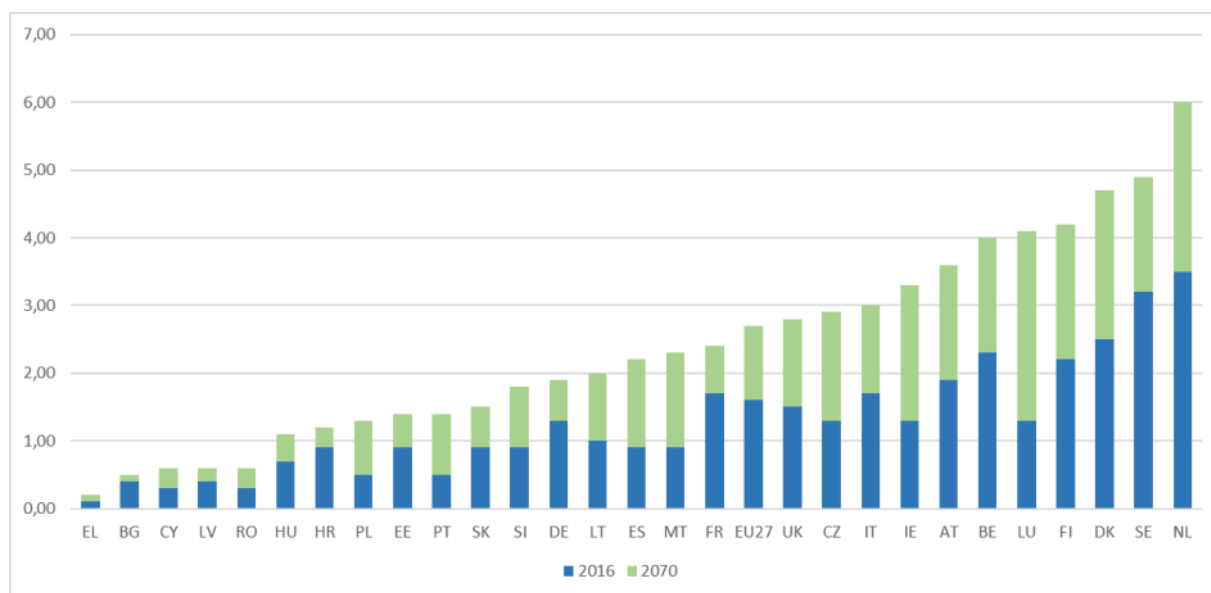
Behoven av långvarig vård och omsorg ökar i takt med att befolkningen i EU åldras. Under de närmaste sex årtiondena (till 2070) kommer antalet människor i åldersgruppen 80 år och äldre att fördubblas samtidigt som äldrekvoten (antalet människor i åldersgrupper 65 år och äldre i förhållande till antalet i åldersgruppen 15–64 år) beräknas stiga från 29,6 % 2016 till 51,2 % 2070¹¹⁶ (antalet personer i arbetsför ålder per person i åldersgruppen 65 år och äldre skulle minska från 3,3 till bara 2 i EU). Risken att bli vårdbehövande är större under ålderdomen när man blir svagare (60 % av alla i åldersgruppen 75–84 år och 70 % av dem i åldersgruppen 85 år och äldre uppger att de har en funktionsnedsättning).

¹¹⁵ Med patientavgifter avses direkta betalningar för varor och tjänster från hushållens primära inkomst eller besparingar, där betalningen görs av användaren vid tidpunkten då varorna köps eller tjänsterna utnyttjas, utan ersättning eller med kostnadsdelning med ett försäkringssystem.

¹¹⁶ *The 2018 Ageing Report*, Europeiska kommissionen.

Enligt prognoserna kommer behoven av långvarig vård och omsorg att öka betydligt. Långvarig vård och omsorg är den sociala utgift som ökar snabbast i förhållande till hälso- och sjukvård och pensioner. De offentliga utgifterna för långvarig vård och omsorg i EU beräknas öka från 1,6 % till 2,7 % av BNP mellan 2016 och 2070, med stora variationer mellan de olika EU-länderna (se diagram 72).

Diagram 72: Beräknade offentliga utgifterna för långvarig vård och omsorg som andel av BNP år 2016 och 2070

Källa: baserad på uppgifter i *The 2018 Ageing Report*. Anm.: Referensscenario, arbetsgruppen för åldrandefrågor.

Det kommer att bli en utmaning att skapa hållbarhet i fråga om långvarig vård och omsorg, också för de medlemsländer som nu i stor utsträckning förlitar sig på informella vård- och omsorgsgivare. Antalet möjliga informella vård- och omsorgsgivare minskar på grund av ändrade familjemönster (färre barn, familjemedlemmar som lever längre ifrån varandra), ökad sysselsättningsgrad för kvinnor och höjd pensionsålder. Även med informella vård- och omsorgsgivare kostar vården mycket för ekonomin, eftersom de informella vård- och omsorgsgivarna sänker sin arbetstid eller lämnar sin formella anställning och därmed betalar låga eller inga skatter och avgifter. Det finns också utmaningar när det gäller att rekrytera och behålla vård- och omsorgsgivare. Inom sektorn dominerar deltidsarbete och visstidsanställningar, vilket gör den mindre attraktiv.

3.4.2 Politiska åtgärder

Flera medlemsländer satsar på att stärka strategierna för aktiv inkludering genom reformer. Vissa medlemsländer fokuserar på mer integrerade tjänster (till exempel socialt bistånd, arbetsförmedling och andra sociala tjänster), framför allt genom ett individcentrerat förhållningssätt som syftar till att tillgodose de mest utsattas mångfacetterade behov. I Bulgarien håller man på att införa centrum för arbetsförmedling och socialt bistånd som ska tillhandahålla integrerade och mobila tjänster¹¹⁷. I februari 2018 fanns det 73 sådana centrum¹¹⁸, som har inrättats med stöd från ESF och som tillhandahåller arbetsförmedlingstjänster och socialt bistånd. Från och med 2018 erbjuder dessa centrum arbetsintegreringsavtal för långtidsarbetslösa som kopplar långtidsarbetslösa till särskilda arbetsförmedlingstjänster och hänvisar dem till tjänster som tillhandahålls av andra institutioner. I Irland finns en handlingsplan för hushåll där ingen förvärvsarbetar ("Action Plan for Jobless Households"), som tillhandahåller aktiveringstjänster för personer som inte arbetar, men som inte definieras som arbetslösa med traditionella mått mätt. Handlingsplanen syftar främst till att öka sysselsättningsgraden i hushåll med barn – både traditionella "kärnfamiljer" och familjer med en ensamstående förälder – samt för personer med funktionsnedsättning. De vägledningscentra för unga som finns i Finland ("Ohjaamo"/"Navigatorn") och som ursprungligen drevs genom ESF-finansiering har inrättats permanent och håller på att utvidgas till att omfatta ett nätverk för psykosocialt stöd. I Grekland började lokala kulturcentrum, som fungerar som gemensamma kontaktpunkter för sociala tjänster på kommunalnivå, att inrättas under 2017. Centrumen stöder införandet av systemet med en social solidaritetsinkomst genom att det för samman stödmottagarna med kompletterande sociala tjänster. I februari 2018 hade 203 av de 240 planerade centrumen inlett sin verksamhet. Dessutom erbjuder allt fler kommuner i hela EU integrerade sociala tjänster inriktade på utsatta grupperas mångfacetterade behov (till exempel i form av centrala kontaktpunkter i Aten eller hälsofrämjande tjänster i Essen). Denna verksamhet har stötts av ESF.

Arbetet med att modernisera och höja vissa förmåner fortgår i flera medlemsländer, men det har i vissa fall fördröjts. I Litauen har den statsstödda inkomsten, liksom de familjerelaterade förmånerna, höjts under 2018. I Bulgarien höjdes minimiinkomsten under

¹¹⁷ Gemensamma grupper för socialt bistånd och arbetsförmedling erbjuder omfattande integrerade tjänster för arbetslösa personer i avlägset belägna områden i Bulgarien.

¹¹⁸ Stöds av ESF.

2018 med 15 % efter att ha varit fryst på samma nivå under nio års tid. Som ett led i den fleråriga plan för att bekämpa fattigdom som upprättades 2013 höjdes minimiinkomsten i Frankrike (*Revenu de solidarité active – RSA socle*) med 1,6 % i september 2017, och därefter med 1 % i april 2018. Dessa höjningar är de sista i en serie som möjliggjorde en ökning av minimiinkomsten i förhållande till inflationen. De kompletteras med ett förnyat fokus på att aktivera stödmottagare (*Garantie d'activité*), som ett led i den nyligen tillkännagivna planen mot fattigdom. I Rumänien har dock den planerade konsolideringen av de befintliga sociala förmånerna skjutits upp till april 2019, medan den nya lagen om social trygghet i Kroatien först kommer att börja införas i december 2019. Den planerade förbättringsplanen för minimiinkomst i Lettland (som lades fram i maj 2018 och ska träda i kraft 2020) har ännu inte antagits av regeringen. Ett lagförslag i Luxemburg syftar till att omorganisera mekanismen för garanterad minimiinkomst för att minska de höga bidragsfällor som orsakats av det nuvarande systemet och för att ta itu med problemen med alltför höga boendekostnader och otillräckliga inkomster för hushåll med ensamstående föräldrar.

Allt fler omfattas av socialt skydd i flera medlemsländer. Belgien har antagit en lag om att undanröja begränsningar för anslutning till företagens pensionssystem för unga och personer med kortfristiga anställningsavtal. Andra länder planerar att vidta eller har vidtagit åtgärder till förmån för egenföretagare och småföretagare. Åtgärderna omfattar nedsatta avgiftsinbetalningar under ett visst tröskelvärde (Lettland och Polen), skydd vid arbetslöshet för egenföretagare (Frankrike) och möjlighet för egenföretagare att omfattas av en försäkring vid olycksfall i arbetet via en social stadga för en onlineplattform (Frankrike, se även avsnitt 3.3.2).

Åtgärder som syftar till att ta itu med inkomstskillnader och fattigdom bland förvärvsarbetande omfattar både skattesystemens utformning och de sociala förmånernas tillräcklighet. Utöver fastställande av minimilön kan en rad andra åtgärder som syftar till att minska ojämlikheten avseende skatte- och förmånssystemen bidra till att minska fattigdomen bland förvärvsarbetande. I Litauen antogs en reform av systemet med fast skattesats på inkomster i juni 2018. Därigenom infördes ett progressivt tvådelat system som ska bidra till att minska inkomstskillnaderna. Införandet av en progressiv inkomstskatt för personer i Lettland åtföljs av skattebefriade förmåner för enskilda och för försörjningsberoende familjemedlemmar. Tjeckien har föreslagit en reform för att ändra

inkomstskattesystemet genom att lägga till ytterligare en nivå av progressivitet, framför allt genom en ny skattesats på 23 % för högre inkomster.

Vissa medlemsländer har vidtagit särskilda åtgärder för att komma åt barnfattigdom. I Spanien anslås 100 miljoner euro av den nationella budgeten till kampen mot allvarlig fattigdom med särskild inriktning på familjer med barn. Genom den litauiska lagen om förmåner för barn införs ett system för allmänna barnbidrag. Dessutom ska familjer med tre eller flera barn (kan även vara fosterbarn) få ett barnbidrag oavsett familjens inkomster. Lettland har infört ett tillägg till den statliga förmånen för familjer med två eller flera barn. Grekland har antagit en reform av barnbidragssystemet som ersätter de tidigare två förmåner (det allmänna barnbidraget och bidraget för stora familjer) med ett enda behovsprövat barnbidrag. Denna reform syftar till att förbättra målinriktningen och öka rättvisan mellan barn som får stöd.

Åtgärder för social inkludering har vidtagits för personer med funktionsnedsättning i syfte att komplettera sysselsättningspolitiken och förhindra lidande på grund av fattigdom. För att förbättra effektiviteten och se till att människor får de förmåner de har rätt till har Spanien genomfört en testfas för det allmänna socialförsäkringskortet, vilket gör det möjligt att samla in information om alla de förmåner som en person får på ett och samma ställe samt att ange vilka andra förmåner som personen kan ha rätt till. I Estland har ersättningen för dem som inte kan arbeta eller vars arbetsförmåga är begränsad höjts 2018. År 2017 genomförde Malta ytterligare en reform av invaliditetspensionen genom att införa ett tredelat betalningssystem, enligt vilket personer som inte kan arbeta på grund av en funktionsnedsättning ska få stadigt ökande belopp per månad tills deras pension motsvarar minimilönen. I en rättsakt utfärdad av den polska regeringen 2016 föreskrivs att föräldrar till ett barn med svår funktionsnedsättning ska få 4 000 złoty (cirka 940 euro) under barnets första levnadsår. I Portugal antogs en ny modell för stöd till självständigt boende (MAVI) 2017, finansierad genom ESF. Enligt den nya modellen ska alla som har en arbetsoförmåga på minst 60 % ha rätt till 40 timmars stöd per vecka från en särskild stödperson som ska hjälpa till med personlig vård, hälsa, kost, resor, högre utbildning, yrkesutbildning, kulturverksamhet, idrott, arbetssökande samt deltagande i samhälls- och medborgarskapsrelaterad verksamhet. Dessutom förde den portugisiska regeringen samman tre invaliditetsförmåner under 2017 – invaliditetsförmånen, den sociala invaliditetspensionen och invaliditetspensionen – till en förmån, den sociala förmånen för inkludering. Rumänien har övergått till att använda den

sociala referensindikatorn för att beräkna invaliditetsförmånen, istället för konsumentprisindex, vilket har lett till att förmånerna höjts för vuxna med funktionsnedsättning.

Ett antal medlemsländer har genomfört reformer när det gäller tillgång till bostäder.

Danmark har antagit en handlingsplan för att motverka hemlöshet, som baseras på en förstärkning av förebyggande åtgärder och bättre vägledning om hur man kan ta sig ur hemlöshet. Grekland har infört en ny behovsprövad bostadsförmån för familjer med låga inkomster som bor i hyresbostäder och för dem som betalar av på bostadslån. Spanien har antagit en nationell plan som omfattar hjälp till familjer med låga inkomster för att betala hyran och förhindra vräkning, ekonomiskt stöd till unga personer som köper hus i glest befolkade områden och stöd för att renovera bostäder för särskilt utsatta grupper. Den svenska regeringen har avsatt ytterligare medel för att stödja ideella organisationer för att bekämpa hemlöshet bland unga vuxna.

Fokus i pensionsreformerna har börjat skifta mot att ta itu med utmaningen med tillräckliga pensioner. Det ligger fortfarande högt uppe på många medlemsländers dagordningar på pensionsområdet att vidta åtgärder för att förbättra den finansiella hållbarheten. Man har dock även börjat vidta åtgärder för att justera de olika delarna av pensionssystemen för att reagera på vissa centrala utmaningar på arbetsmarknaden och i pensionssystemet. Dessa omfattar att trygga tillräckliga pensioner, att kombinera arbete med pension och att skräddarsy pensionsgrundande rättigheter för särskilda kategorier av arbetstagare.

Vissa medlemsländer fortsätter att rikta in sig på att hitta en avvägning mellan pensionsutbetalningarnas varaktighet och den förväntade livslängden. I den reform som Tjeckien genomförde 2017 begränsades till exempel den fortlöpande höjningen av pensionsåldern till 65 års ålder, som ska uppnås till 2030, för att därefter kopplas till den förväntade livslängden. Ytterligare lagstiftning kommer dock att krävas för att anta denna koppling. Andra länder ökar kraven på tid i yrkeslivet. I Litauen kommer exempelvis perioden för avgiftsinbetalning stegvis att förlängas, från 30 år 2017 till 35 år 2027. Polen återinförde däremot en lägre pensionsålder för kvinnor (60 år) respektive män (65 år) från och med

oktober 2017. Detta ledde till en kraftig ökning av pensionsuttaget, samtidigt som de nya pensionerna för kvinnor i genomsnitt är mycket lägre än för män¹¹⁹.

Flera pensionsreformer syftar till att minska fattigdomen (till exempel minimigarantier) och till att **förbättra inkomstersättningen** (till exempel gynnsam indexreglering, en förbättrad roll för kompletterande pensioner). Lettland, Malta och Rumänien har höjt den nedre gränsen för beskattning, vilket särskilt bör gynna personer med lägre pensioner. Minimipensionerna ökade med avsevärda 30 % i Bulgarien, Polen och Rumänien under 2017. Andra åtgärder, såsom kompletterande skydd för pensionärer med ett långt yrkesliv har införts. Bland annat höjde Österrike 2017 minimipensionen från 883 euro till 1 000 euro per månad för personer som har betalat in avgifter i minst 30 år¹²⁰.

I ett antal medlemsländer har det blivit en ledande princip att effektivisera hälso- och sjukvården genom bättre samordning och en starkare roll för primärvården. Pågående planer på nätverk av vårdcentraler och sjukhus i Estland syftar till att skapa arbetslag med kompetens på olika områden, omdefiniera husläkarens roll gentemot specialister och att förbättra utbildningen. Irland ökar kapitalinvesteringarna med bland annat skapandet av primärvårdscentraler i hela landet. Under hösten 2018 har Bulgarien och Frankrike lagt fram grundläggande reformförslag för hälso- och sjukvårdssystemet, inbegripet effektivare sjukhusvård och en bättre integrering av vården. I Slovakien fortsätter arbetet med att stärka allmänläkarnas svaga ställning så att onödiga remisser till specialistläkare kan undvikas. I Lettland pågår omvandlingen av primärvårdsmottagningar till större vårdcentraler med arbetslag bestående av tre till sex läkare, minst två sjuksköterskor och i vissa fall även specialister, liksom även reformer för att förändra den slutna vården på sjukhus. I Kroatien bör en funktionell integration av sjukhusen (fortfarande i pilotfasen) och bättre primärvård förbättra kvaliteten på tjänsterna, leda till besparingar och finansiell stabilitet samt öka säkerheten och patienternas belåtenhet. I Österrike kommer 75 vårdcentraler med arbetslag med olika typer av yrkeskompetens att inleda sin verksamhet senast 2021.

Åtgärder vidtas för att förbättra vårdpersonalens utbildning och arbetsvillkor. I Italien har man slagit ihop allmänläkares, specialisters och sjuksköterskors kompetenser för att tillhandahålla vård och omsorg i närområdet. Även i Ungern och Sverige lägger man större

¹¹⁹ Europeiska kommissionen och kommittén för socialt skydd, 2018. Rapport om pensionernas tillräcklighet, 2018: *Current and future income adequacy in old age in the EU*.

¹²⁰ Samma som ovan.

fokus på att stärka kompetensen inom hälso- och sjukvården och förbättra arbetsvillkoren och lönerna. Den 1 mars 2018 höjdes bruttolönerna avsevärt (med 70–172 %) för läkare och sjuksköterskor i Rumänien. I Lettland planerar regeringen stora lönehöjningar (nästan trefaldiga) för vårdpersonalen senast 2023. Stödåtgärder vidtas i Lettland, Polen, Portugal och Rumänien för att locka läkare och sjuksköterskor att arbeta i stadsnära områden och på landsbygden.

Särskilda åtgärder för att förbättra tillgången till hälso- och sjukvård som inbegriper sänkta patientavgifter, särskilt egenavgifter, vidtas i vissa medlemsländer. Cypern utgör ett exempel på detta. Där antogs en omfattande reform 2017, bland annat för att införa allmän tillgång till hälso- och sjukvård senast 2020. I Estland utvidgades den kompletterande ersättningen av kostnaderna för receptbelagda läkemedel från och med 2018. I Litauen vidtogs ett antal åtgärder under 2017 för att sänka patientavgifterna för läkemedel och öka insynen i läkemedelspolitiken. Åtgärderna omfattade en sänkning av medvärdesskatten på dyra läkemedel och tak på skillnaden mellan priserna på läkemedel i apotek och deras referenspriser, främjande av generiska läkemedel och en rationell användning av läkemedel.

Vissa medlemsländer strävar efter en helhetssyn för långvarig vård och omsorg. Bulgarien har antagit en handlingsplan för att genomföra en nationell strategi för långvarig vård och omsorg, som bland annat ska stärka den institutionella ramen för tillhandahållande och utveckling av integrerade sociala tjänster. Polen har utformat en politik på det sociala området för äldre vårdbehövande personer som bygger på ett system med stöd till informella vård- och omsorgsgivare från offentliga institutioner och på ett nätverk av närområdesbaserade och institutionella tjänster.

Medlemsländerna föreslår olika politiska alternativ för att öka antalet vård- och omsorgsgivare. Tjeckien har infört en särskild ledighet (betald i upp till tre månader) för informella vård- och omsorgsgivare för familjemedlemmar. Estland gör det möjligt för förvärvsarbetande vård- och omsorgsgivare (släkting, make/maka, registrerad partner eller vårdnadshavare) att få ytterligare fem dagar betald ledighet per kalenderår. I Tyskland genomförs en reform av sjuksköterskeutbildningen för att fastställa en gemensam läroplan och utbildning för sjuksköterskor inom hälso- och sjukvård, pediatrikisk vård och långvarig vård och omsorg, och för att minska bristen på arbetskraft.

BILAGOR

Bilaga 1. Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, nivåer

	Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden														
	Unga med högst grundskoleutbildning (andel av befolkningen 18–24 år)			Skillnad i sysselsättning mellan könen (procentenheter)			Förhållande mellan inkomstkvintilerna (S80/S20)			Risk för fattigdom och social utestängning (%)			Unga som varken arbetar eller studerar (andel av befolkningen 15–24 år)		
	År	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016
EU28	11,0	10,7	10,6	11,6	11,6	11,5	5,2	5,2	5,1	23,8	23,5	22,5 e	12,0	11,6	10,9
EA19	11,6	11,1	11,0	11,2	11,2	11,2	5,2	5,2	5,1	23,1	23,1	22,1 e	12,2	11,7	11,2
EUnw	9,8	9,5	9,4	10,7	10,6	10,5	5,1	5,0	5,0	24,3	23,8	22,9	11,7	11,0	10,4
EAnw	10,1	9,5	9,4	10,4	10,3	10,1	5,0	5,0	4,9	23,6	23,1	22,3	11,5	10,8	10,2
BE	10,1	8,8	8,9 b	8,3	9,3	9,8 b	3,8	3,8	3,8	21,1	20,7	20,3	12,2	9,9	9,3 b
BG	13,4	13,8	12,7	6,6	7,3	8,0	7,1	7,7 b	8,2	41,3	40,4 b	38,9	19,3	18,2	15,3
CZ	6,2	6,6	6,7	16,6	16,0	15,8	3,5	3,5	3,4	14,0	13,3	12,2	7,5	7,0	6,3
DK	7,8	7,2 b	8,8 b	7,6	6,7 b	6,5 b	4,1	4,1	4,1	17,7	16,8	17,2	6,2	5,8 b	7,0 b
DE	10,1	10,3	10,1	8,7	8,2	7,9	4,8	4,6	4,5	20,0	19,7	19,0	6,2	6,7	6,3
EE	12,2	10,9	10,8	7,9	8,2	7,3	6,2	5,6	5,4	24,2	24,4	23,4	10,8	9,1	9,4
IE	7,0	6,2	5,1 b	12,3	12,1	12,1	4,5	4,4	:	26,0	24,2	:	14,3	12,6	10,9 b
EL	7,9	6,2	6,0	18,0	19,0	19,7	6,5	6,6	6,1	35,7	35,6	34,8	17,2	15,8	15,3
ES	20,0	19,0	18,3	11,2	11,5	11,9	6,9	6,6	6,6	28,6	27,9	26,6	15,6	14,6	13,3
FR	9,2	8,8	8,9	7,2	7,5	7,9	4,3	4,3	4,4	17,7	18,2	17,1	12,0	11,9	11,5
HR	2,8 u	2,8 u	3,1	9,5	9,6	10,6	5,2	5,0	5,0	29,1	27,9	26,4	18,1	16,9	15,4
IT	14,7	13,8	14,0	20,0	20,1	19,8	5,8	6,3	5,9	28,7	30,0	28,9	21,4	19,9	20,1
CY	5,2	7,6	8,5	8,3	9,7	9,5	5,2	4,9	4,6	28,9	27,7	25,2	15,3	16,0	16,1
LV	9,9	10,0	8,6	4,1	2,9	4,3	6,5	6,2	6,3	30,9	28,5	28,2	10,5	11,2	10,3
LT	5,5	4,8	5,4	2,4	1,9	1,0	7,5	7,1	7,3	29,3	30,1	29,6	9,2	9,4	9,1
LU	9,3 b	5,5	7,3	11,7 b	11,0	7,9	4,3	5,0 b	5,0	18,5	19,8 b	21,5	6,2 b	5,4	5,9
HU	11,6 b	12,4	12,5	13,7	14,0	15,3	4,3	4,3	4,3	28,2	26,3	25,6	11,6 b	11,0	11,0
MT	20,2	19,2	17,7 b	26,8	25,5	24,1	4,2	4,2	4,2	22,4	20,1	19,2	10,5	8,8	8,6 b
NL	8,2	8,0	7,1	11,1	11,0	10,5	3,8	3,9 b	4,0	16,4	16,7 b	17,0	4,7	4,6	4,0
AT	7,3	6,9	7,4	8,2	7,8	8,0	4,0	4,1	4,3	18,3	18,0	18,1	7,5	7,7	6,5
PL	5,3	5,2	5,0	13,8	14,2	14,6	4,9	4,8	4,6	23,4	21,9	19,5	11,0	10,5	9,5
PT	13,7	14,0	12,6	6,7	6,8	7,5	6,0	5,9	5,7	26,6	25,1	23,3	11,3	10,6	9,3
RO	19,1	18,5	18,1	17,5	17,6	17,1	8,3	7,2	6,5	37,4	38,8	35,7	18,1	17,4	15,2
SI	5,0	4,9	4,3	8,6	6,6	7,2	3,6	3,6	3,4	19,2	18,4	17,1	9,5	8,0	6,5
SK	6,9	7,4	9,3	14,7	14,2	12,8	3,5	3,6	3,5	18,4	18,1	16,3	13,7	12,3	12,1
FI	9,2	7,9	8,2	2,1	3,3	3,5	3,6	3,6	3,5	16,8	16,6	15,7	10,6	9,9	9,4
SE	7,0	7,4	7,7	4,2	3,8	4,0	4,1	4,3	4,3	18,6	18,3	17,7	6,7	6,5	6,2
UK	10,8	11,2	10,6	11,2	11,0	10,3	5,2	5,1	:	23,5	22,2	:	11,1	10,9	10,3

Källa: Eurostat.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU respektive euroområdet.

Markeringar – b: avbrott i tidsserien, e: uppskattning, p: preliminär uppgift, u: låg tillförlitlighet.

Bilaga 1 (forts.) Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, nivåer

	Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor														
	Sysselsättningsgrad (andel av befolkningen 20–64 år)			Arbetslöshet (andel av befolkningen i arbetskraften 15–74 år)			Långtidsarbetslöshet (andel av befolkningen i arbetskraften 15–74 år)			Hushållens reella disponibla bruttoinkomst per capita (2008 = 100)			Nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare med genomsnittslön		
År	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2014	2015	2016
EU28	70,1	71,1	72,2	9,4	8,6	7,6	4,5	4,0	3,4	98,7	100,7	102,5	:	:	:
EA19	69,0	70,0	71,0	10,9	10,0	9,1	5,5	5,0	4,4	96,7	98,0	99,5	:	:	:
EUnw	70,0	71,1	72,5	9,7	8,7	7,6	4,8	4,1	3,4	97,7	100,2	103,5	19063	19267	19671
EAnw	69,6	70,6	72,0	10,5	9,7	8,6	5,3	4,7	4,0	94,4	96,2	98,4	20118	20574	20987
BE	67,2	67,7	68,5 b	8,5	7,8	7,1 b	4,4	4,0	3,5 b	96,7	96,3	97,0	24355	24772	25082
BG	67,1	67,7	71,3	9,2	7,6	6,2	5,6	4,5	3,4	110,4	120,1	133,6	8164	8742	9329
CZ	74,8	76,7	78,5	5,1	4,0	2,9	2,4	1,7	1,0	100,9	104,9	108,2	13496	13809	14111
DK	76,5	77,4 b	76,9 b	6,2	6,2	5,7	1,7	1,4 b	1,3 b	104,1	107,5	110,9	25491	26170	26568
DE	78,0	78,6	79,2	4,6	4,1	3,8	2,0	1,7	1,6	104,2	105,3	106,9	25935	26528	27040
EE	76,5	76,6	78,7	6,2	6,8	5,8	2,4	2,1	1,9	101,0	105,7	109,4	13048	13741	14373
IE	69,9	71,4	73,0	10,0	8,4	6,7	5,3	4,2	3,0	89,8	92,0	93,7	24726	24994	25510
EL	54,9	56,2	57,8	24,9	23,6	21,5	18,2	17,0	15,6	70,4	69,4	68,7	18169	18447	18577
ES	62,0	63,9	65,5	22,1	19,6	17,2	11,4	9,5	7,7	90,3	92,7	94,3	21999	22584	23077
FR	69,5	70,0	70,6	10,4	10,1	9,4	4,6	4,6	4,2	100,3	100,8	102,3	23761	24291	24579
HR	60,6	61,4	63,6	16,1	13,4	11,1	10,2	6,6	4,6	:	:	:	:	12789	13113
IT	60,5	61,6	62,3	11,9	11,7	11,2	6,9	6,7	6,5	88,5	89,6	90,7	20597	20762	21070
CY	67,9	68,7	70,8	15,0	13,0	11,1	6,8	5,8	4,5	75,9	78,0	82,1	:	:	:
LV	72,5	73,2	74,8	9,9	9,6	8,7	4,5	4,0	3,3	91,6	98,5	103,9	6994	8502	10082
LT	73,3	75,2	76,0	9,1	7,9	7,1	3,9	3,0	2,7	103,5	108,2	114,6	9912	10517	11151
LU	70,9 b	70,7	71,5	6,5	6,3	5,6	1,9 b	2,2	2,1	103,1	102,5	101,5	31367	31922	32320
HU	68,9	71,5	73,3	6,8	5,1	4,2	3,1	2,4	1,7	101,2	103,4	109,8	11256	11480	11712
MT	69,0	71,1	73,0	5,9	5,2	4,6	2,4	1,9	1,6	:	:	:	21284	21218	21243
NL	76,4	77,1	78,0	6,9	6,0	4,9	3,0	2,5	1,9	98,9	100,1	101,5	27800	28570	28768
AT	74,3	74,8	75,4	5,7	6,0	5,5	1,7	1,9	1,8	96,4	95,2	96,3	25379	26039	26859
PL	67,8	69,3	70,9	7,5	6,2	4,9	3,0	2,2	1,5	113,4	117,7	124,8	12606	13221	13757
PT	69,1	70,6	73,4	12,6	11,2	9,0	7,2	6,2	4,5	92,0	94,7	97,0	16207	16043	15984
RO	66,0	66,3	68,8	6,8	5,9	4,9	3,0	3,0	2,0	100,4	102,8	114,2	8621	8987	9609
SI	69,1	70,1	73,4	9,0	8,0	6,6	4,7	4,3	3,1	92,8	94,6	99,1	14741	14958	15049
SK	67,7	69,8	71,1	11,5	9,7	8,1	7,6	5,8	5,1	101,8	105,8	108,6	11698	12106	12446
FI	72,9	73,4	74,2	9,4	8,8	8,6	2,3	2,3	2,1	101,4	102,6	103,5	24154	24346	24545
SE	80,5	81,2	81,8	7,4	6,9	6,7	1,5	1,3	1,2	111,6	113,3	115,9	25612	25892	25992
UK	76,8	77,5	78,2	5,3	4,8	4,4	1,6	1,3	1,1	100,0	104,4	103,5	28255	28770	29177

Källa: Eurostat, OECD.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU respektive euroområdet. Hushållens reella disponibla bruttoinkomst per capita beräknas med hjälp av ojusterad inkomst (dvs. utan sociala transfereringar in natura) och utan korrigering för köpkraftsstandard. Indikatorn ”nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare med genomsnittslön” ska läsas och tolkas tillsammans med andra indikatorer, t.ex. fattigdom bland förvärvsarbetande, förhållandet mellan den femte och den första inkomstdecilen (D5/D1) och andra relevanta indikatorer i verktygen för bedömning av sysselsättningssituationen och situationen för det sociala skyddet samt i den gemensamma bedömningsramen. För denna indikator används treåriga genomsnitt för att utjämna kortsiktiga fluktuationer.

Markeringar – b: avbrott i tidsserien, e: uppskattning, p: preliminär uppgift, u: låg tillförlitlighet.

Bilaga 1 (forts.) Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, nivåer

	Offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet											
	Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom (%)			Barn under tre år i formell barnomsorg (%)			Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (%)			Personer med minst grundläggande digitala färdigheter (andel av befolkningen 16–74 år)		
År	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2015	2016	2017	2015	2016	2017
EU28	33,7	33,2	32,4 e	28,4	30,3	32,9	3,2	2,5	1,6 e	55,0	56,0	57,0
EA19	33,1	32,3	31,3 e	32,3	33,9	38,2	2,6	2,3	1,3 e	:	:	:
EUnw	35,2	34,3	33,4	27,3	28,0	29,9	3,4	3,1	2,5	55,2	55,6	57,3
EAnw	35,0	34,2	32,5	29,2	29,4	32,3	3,4	3,4	2,7	56,7	57,0	59,7
BE	44,2	41,1	39,5	48,8	50,1	43,8	2,4	2,4	2,1	60,0	61,0	61,0
BG	22,5	17,9 b	19,9	11,2	9,0	12,5	4,7	2,8 b	2,1	31,0	26,0	29,0
CZ	42,3	40,5	42,4	4,4	2,9	4,7	0,8	0,7	0,5	57,0	54,0	60,0
DK	52,7	52,2	51,0	69,6	77,3	70,0	1,3	1,3	1,0	75,0	78,0	71,0
DE	33,5	34,8	33,2	27,5	25,9	32,6	0,5	0,3	0,3	67,0	68,0	68,0
EE	22,3	24,9	27,3	19,5	21,5	30,2	12,7	15,3	11,8	65,0	60,0	60,0
IE	55,0	52,2	:	27,4	30,6	28,6	2,8	2,6	:	44,0	44,0	48,0
EL	16,1	15,9	15,8	12,8	11,4	8,9	12,3	13,1	10,0	44,0	46,0	46,0
ES	26,6	24,4	23,9	37,0	39,7	39,3	0,6	0,5	0,1	54,0	53,0	55,0
FR	43,1	42,4	44,8	39,5	41,8	48,9	1,2	1,3	1,0	57,0	56,0	57,0
HR	35,5	28,6	24,8	17,1	11,8	15,6	1,9	1,7	1,6	51,0	55,0	41,0
IT	21,7	21,4	19,4	22,9	27,3	34,4	7,2	5,5	1,8	43,0	44,0	u
CY	36,2	35,6	35,9	25,5	20,8	24,9	1,5	0,6	1,5	43,0	43,0	50,0
LV	17,6	21,6	21,9	21,6	22,8	28,3	8,4 b	8,2	6,2	49,0	50,0 b	48,0
LT	22,4	21,5	23,2	22,9	9,7	15,2	2,9	3,1	1,5	51,0	52,0	55,0
LU	43,8	39,1 b	35,5	49,0	51,9	50,9	0,9	0,4 b	0,3	86,0	86,0	85,0
HU	42,0	43,8	46,4	14,3	15,3	15,6	2,6	1,3	1,0	50,0	51,0	50,0
MT	31,2	30,7	29,1	18,2	17,9	31,4	0,8	1,0	0,2	52,0	49,0	56,0
NL	48,0	42,5 b	39,7	44,6	46,3	53,0	0,1	0,2 b	0,1	72,0	77,0	79,0
AT	45,7	46,4	42,2	16,0	22,2	20,5	0,1	0,2	0,2	64,0	65,0	67,0
PL	23,1	24,5	37,5	5,6	5,4	7,8	7,3	6,6	3,3 b	40,0	44,0	46,0
PT	26,1	24,0	22,5	44,9	47,2	49,9	3,0	2,4	2,3	48,0	48,0	50,0
RO	13,3	14,2	16,6	2,6	9,4	17,4	9,4	6,5	4,7	26,0	28,0	29,0
SI	42,3	42,8	44,6	37,3	37,4	39,5	0,2	0,4	3,5	51,0	53,0	54,0
SK	35,3	31,0	29,1	6,5	1,1	0,5	2,1	2,3	2,4	53,0	55,0	59,0
FI	53,7	57,0	56,9	33,2	32,6	32,6	4,3 b	4,1	3,6	74,0	73,0	76,0
SE	45,3	45,8	46,1	56,7	64,0	51,0	1,3	1,6	1,4	72,0	69,0 b	77,0
UK	43,3	43,4	:	28,9	30,4	28,5	2,8	1,0	:	67,0	69,0	71,0

Källa: Eurostat.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU respektive euroområdet.

Markeringar – b: avbrott i tidsserien, e: uppskattning, p: preliminär uppgift, u: låg tillförlitlighet.

Bilaga 2. Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, förändringar och avvikelse från EU

År	Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden														
	Unga med högst grundskoleutbildning (andel av befolkningen 18–24 år)			Skillnad i sysselsättning mellan könen (procentenheter)			Förhållande mellan inkomstkvintilerna (S80/S20)			Risk för fattigdom och social utestängning (%)			Unga som varken arbetar eller studerar (andel av befolkningen 15–24 år)		
	2017			2017			2017			2017			2017		
	12-mån.-förändring	Avvikelse från EU-snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.-förändring	Avvikelse från EU-snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.-förändring	Avvikelse från EU-snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.-förändring	Avvikelse från EU-snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.-förändring	Avvikelse från EU-snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)
EU28	-0,1	1,2	0,0	-0,1	1,0	0,0	-0,1	0,1	0,0	-1,0	-0,4	0,0	-0,7	0,5	0,0
EA19	-0,1	1,6	0,0	0,0	0,7	0,1	-0,1	0,1	0,0	-1,0	-0,8	0,0	-0,5	0,8	0,2
EUnw	-0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	-1,0	0,0	0,0	-0,7	0,0	0,0
EAnw	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,4	-0,1	-0,1	0,0	0,0	-0,8	-0,6	0,2	-0,6	-0,2	0,1
BE	0,1 b	-0,5	0,2	0,5 b	-0,7	0,6	0,0	-1,2	0,1	-0,4	-2,6	0,6	-0,6 b	-1,1	0,1
BG	-1,1	3,3	-1,0	0,7	-2,5	0,8	0,5	3,2	0,6	-1,5	16,0	-0,5	-2,9	4,9	-2,2
CZ	0,1	-2,7	0,2	-0,2	5,3	-0,1	-0,1	-1,6	0,0	-1,1	-10,7	-0,1	-0,7	-4,1	0,0
DK	1,6 b	-0,6	1,7	-0,2 b	-4,0	-0,1	0,0	-0,9	0,1	0,4	-5,7	1,4	1,2 b	-3,4	1,9
DE	-0,2	0,7	-0,1	-0,3	-2,6	-0,2	-0,1	-0,5	0,0	-0,7	-3,9	0,3	-0,4	-4,1	0,3
EE	-0,1	1,4	0,0	-0,9	-3,2	-0,8	-0,2	0,4	-0,1	-1,0	0,5	0,0	0,3	-1,0	1,0
IE	-1,1 b	-4,3	-1,0	0,0	1,6	0,1	:	:	:	:	:	:	-1,7 b	0,5	-1,0
EL	-0,2	-3,4	-0,1	0,7	9,2	0,8	-0,5	1,1	-0,4	-0,8	11,9	0,2	-0,5	4,9	0,2
ES	-0,7	8,9	-0,6	0,4	1,4	0,5	0,0	1,6	0,1	-1,3	3,7	-0,3	-1,3	2,9	-0,6
FR	0,1	-0,5	0,2	0,4	-2,6	0,5	0,1	-0,6	0,2	-1,1	-5,8	-0,1	-0,4	1,1	0,3
HR	0,3	-6,3	0,4	1,0	0,1	1,1	0,0	0,0	0,1	-1,5	3,5	-0,5	-1,5	5,0	-0,8
IT	0,2	4,6	0,3	-0,3	9,3	-0,2	-0,4	0,9	-0,3	-1,1	6,0	-0,1	0,2	9,7	0,9
CY	0,9	-0,9	1,0	-0,2	-1,0	-0,1	-0,3	-0,4	-0,2	-2,5	2,3	-1,5	0,1	5,7	0,8
LV	-1,4	-0,8	-1,3	1,4	-6,2	1,5	0,1	1,3	0,2	-0,3	5,3	0,7	-0,9	-0,1	-0,2
LT	0,6	-4,0	0,7	-0,9	-9,5	-0,8	0,2	2,3	0,3	-0,5	6,7	0,5	-0,3	-1,3	0,4
LU	1,8	-2,1	1,9	-3,1	-2,6	-3,0	0,0	0,0	0,1	1,7	-1,4	2,7	0,5	-4,5	1,2
HU	0,1	3,1	0,2	1,3	4,8	1,4	0,0	-0,7	0,1	-0,7	2,7	0,3	0,0	0,6	0,7
MT	-1,5 b	8,3	-1,4	-1,4	13,6	-1,3	0,0	-0,8	0,1	-0,9	-3,7	0,1	-0,2 b	-1,8	0,5
NL	-0,9	-2,3	-0,8	-0,5	0,0	-0,4	0,1	-1,0	0,2	0,3	-5,9	1,3	-0,6	-6,4	0,1
AT	0,5	-2,0	0,6	0,2	-2,5	0,3	0,2	-0,7	0,3	0,1	-4,8	1,1	-1,2	-3,9	-0,5
PL	-0,2	-4,4	-0,1	0,4	4,1	0,5	-0,2	-0,4	-0,1	-2,4	-3,4	-1,4	-1,0	-0,9	-0,3
PT	-1,4	3,2	-1,3	0,7	-3,0	0,8	-0,2	0,7	-0,1	-1,8	0,4	-0,8	-1,3	-1,1	-0,6
RO	-0,4	8,7	-0,3	-0,5	6,6	-0,4	-0,7	1,5	-0,6	-3,1	12,8	-2,1	-2,2	4,8	-1,5
SI	-0,6	-5,1	-0,5	0,6	-3,3	0,7	-0,2	-1,6	-0,1	-1,3	-5,8	-0,3	-1,5	-3,9	-0,8
SK	1,9	-0,1	2,0	-1,4	2,3	-1,3	-0,1	-1,5	0,0	-1,8	-6,6	-0,8	-0,2	1,7	0,5
FI	0,3	-1,2	0,4	0,2	-7,0	0,3	-0,1	-1,5	0,0	-0,9	-7,2	0,1	-0,5	-1,0	0,2
SE	0,3	-1,7	0,4	0,2	-6,5	0,3	0,0	-0,7	0,1	-0,6	-5,2	0,4	-0,3	-4,2	0,4
UK	-0,6	1,2	-0,5	-0,7	-0,2	-0,6	:	:	:	:	:	:	-0,6	-0,1	0,1

Källa: Eurostat.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU respektive euroområdet. Uppskattningar om statistisk signifikans för förändringar av indikatorer baserade på arbetskraftsundersökningen och Silc var inte tillgängliga den 26 oktober 2018.

Markeringar – b: avbrott i tidsserien, e: uppskattning, p: preliminär uppgift, u: låg tillförlitlighet.

Bilaga 2 (forts.) Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, förändringar och avvikelse från EU

År	Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor														
	Sysselsättningsgrad (andel av befolkningen 20–64 år)			Arbetslöshet (andel av befolkningen i arbetskraften 15–74 år)			Långtidsarbetslöshet (andel av befolkningen i arbetskraften 15–74 år)			Hushållens reella disponibla bruttoinkomst per capita (2008 = 100)			Nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare med genomsnittslön		
	2017			2017			2017			2016			2016		
	12-mån.- förändring	Avvikelse från EU- snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.- förändring	Avvikelse från EU- snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.- förändring	Avvikelse från EU- snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.- förändring	Avvikelse från EU- snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.- förändring	Avvikelse från EU- snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)
EU28	1,1	-0,3	-0,4	-1,0	0,0	0,1	-0,6	0,0	0,1	1,9	-1,0	-1,4	:	:	:
EA19	1,0	-1,5	-0,5	-0,9	1,5	0,2	-0,6	1,0	0,1	1,5	-4,1	-1,8	:	:	:
EUnw	1,5	0,0	0,0	-1,1	0,0	0,0	-0,7	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0
EAnw	1,4	-0,6	-0,1	-1,1	0,9	0,0	-0,7	0,7	0,0	2,3	-5,1	-1,0	1,9	1315	-0,6
BE	0,8 b	-4,0	-0,7	-0,7 b	-0,5	0,4	-0,5 b	0,1	0,2	0,7	-6,5	-2,6	0,1	5411	-2,4
BG	3,6	-1,2	2,1	-1,4	-1,4	-0,3	-1,1	0,0	-0,4	11,2	30,0	7,9	8,6	-10342	6,0
CZ	1,8	6,0	0,3	-1,1	-4,7	0,0	-0,7	-2,4	0,0	3,1	4,6	-0,2	2,2	-5560	-0,3
DK	-0,5 b	4,4	-2,0	-0,5	-1,9	0,6	-0,1 b	-2,1	0,6	3,2	7,4	-0,1	1,3	6896	-1,3
DE	0,6	6,7	-0,9	-0,3	-3,8	0,8	-0,1	-1,8	0,6	1,5	3,4	-1,8	1,7	7369	-0,9
EE	2,1	6,2	0,6	-1,0	-1,8	0,1	-0,2	-1,5	0,5	3,6	5,9	0,3	5,2	-5298	2,7
IE	1,6	0,5	0,1	-1,7	-0,9	-0,6	-1,2	-0,4	-0,5	1,9	-9,9	-1,5	2,0	5839	-0,6
EL	1,6	-14,7	0,1	-2,1	13,9	-1,0	-1,4	12,2	-0,7	-1,1	-34,9	-4,4	0,0	-1094	-2,5
ES	1,6	-7,0	0,1	-2,4	9,6	-1,3	-1,8	4,3	-1,1	1,8	-9,2	-1,5	1,9	3406	-0,6
FR	0,6	-1,9	-0,9	-0,7	1,8	0,4	-0,4	0,8	0,3	1,4	-1,3	-1,9	0,6	4908	-2,0
HR	2,2	-8,9	0,7	-2,3	3,5	-1,2	-2,0	1,2	-1,3	:	:	:	2,3	-6558	-0,3
IT	0,7	-10,2	-0,8	-0,5	3,6	0,6	-0,2	3,1	0,5	1,2	-12,8	-2,1	0,7	1399	-1,9
CY	2,1	-1,7	0,6	-1,9	3,5	-0,8	-1,3	1,1	-0,6	5,3	-21,4	2,0	:	:	:
LV	1,6	2,3	0,1	-0,9	1,1	0,2	-0,7	-0,1	0,0	5,6	0,4	2,2	7,4	-9590	4,8
LT	0,8	3,5	-0,7	-0,8	-0,5	0,3	-0,3	-0,7	0,4	6,0	11,1	2,7	6,5	-8521	4,0
LU	0,8	-1,0	-0,7	-0,7	-2,0	0,4	-0,1	-1,3	0,6	-1,0	-2,1	-4,3	0,7	12649	-1,8
HU	1,8	0,8	0,3	-0,9	-3,4	0,2	-0,7	-1,7	0,0	6,1	6,2	2,8	4,5	-7960	1,9
MT	1,9	0,5	0,4	-0,6	-3,0	0,5	-0,3	-1,8	0,4	:	:	:	0,4	1572	-2,2
NL	0,9	5,5	-0,6	-1,1	-2,7	0,0	-0,6	-1,5	0,1	1,4	-2,0	-1,9	1,2	9097	-1,4
AT	0,6	2,9	-0,9	-0,5	-2,1	0,6	-0,1	-1,6	0,6	1,1	-7,3	-2,2	2,1	7188	-0,4
PL	1,6	-1,6	0,1	-1,3	-2,7	-0,2	-0,7	-1,9	0,0	6,1	21,3	2,8	4,9	-5915	2,3
PT	2,8	0,9	1,3	-2,2	1,4	-1,1	-1,7	1,1	-1,0	2,5	-6,5	-0,8	-0,6	-3688	-3,2
RO	2,5	-3,7	1,0	-1,0	-2,7	0,1	-1,0	-1,4	-0,3	11,1	10,7	7,8	8,5	-10063	6,0
SI	3,3	0,9	1,8	-1,4	-1,0	-0,3	-1,2	-0,3	-0,5	4,8	-4,4	1,5	1,2	-4622	-1,4
SK	1,3	-1,4	-0,2	-1,6	0,5	-0,5	-0,7	1,7	0,0	2,6	5,0	-0,7	3,1	-7225	0,5
FI	0,8	1,7	-0,7	-0,2	1,0	0,9	-0,2	-1,3	0,5	0,9	0,0	-2,4	0,3	4874	-2,3
SE	0,6	9,3	-0,9	-0,2	-0,9	0,9	-0,1	-2,2	0,6	2,3	12,4	-1,0	1,5	6321	-1,1
UK	0,7	5,7	-0,8	-0,4	-3,2	0,7	-0,2	-2,3	0,5	-0,9	0,0	-4,2	0,9	9506	-1,6

Källa: Eurostat, OECD.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU respektive euroområdet. Hushållens reella disponibla bruttoinkomst per capita beräknas med hjälp av ojusterad inkomst (dvs. utan sociala transfereringar in natura) och utan korrigering för köpkraftsstandard. Indikatorn ”nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare med genomsnittslön” ska läsas och tolkas tillsammans med andra indikatorer, t.ex. fattigdom bland förvärvsarbetande, förhållandet mellan den femte och den första inkomstdecilen (D5/D1) och andra relevanta indikatorer i verktygen för bedömning av sysselsättningssituationen och situationen för det sociala skyddet samt i den gemensamma bedömningsramen. För denna indikator uttrycks avvikelsen från EU-genomsnittet i köpkraftsstandard, medan förändringar uttrycks i realvärden i nationell valuta. Treåriga genomsnitt används både för nivåer och förändringar, för att utjämna kortsiktiga fluktuationer. Uppskattningar om statistisk signifikans för förändringar av indikatorer baserade på arbetskraftsundersökningen och Silc var inte tillgängliga den 26 oktober 2018.

Markeringar – b: avbrott i tidsserien, e: uppskattning, p: preliminär uppgift, u: låg tillförlitlighet.

Bilaga 2 (forts.) Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, förändringar och avvikelse från EU

År	Offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet											
	Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom (%)			Barn under tre år i formell barnomsorg (%)			Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (%)			Personer med minst grundläggande digitala färdigheter (andel av befolkningen 16–74 år)		
	2017			2016			2017			2017		
	12-mån.-förändring	Avvikelse från EU-snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.-förändring	Avvikelse från EU-snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.-förändring	Avvikelse från EU-snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)	12-mån.-förändring	Avvikelse från EU-snitt	Skillnad MS-EU (12 mån.)
EU28	-0,8	-1,0	-1,0	2,6	3,0	0,7	-0,9	-0,9	-0,2	1,0	-0,3	-0,3
EA19	-1,0	-2,1	-1,2	4,3	8,3	2,4	-1,0	-1,2	-0,3	:	:	:
EUnw	0,2	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	-0,7	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0
EAnw	-0,7	-1,0	-0,9	2,9	2,4	1,0	-0,7	0,2	0,1	1,9	2,3	0,6
BE	-1,5	6,1	-1,7	-6,3	13,9	-8,2	-0,3	-0,4	0,4	0,0	3,7	-1,3
BG	1,9	-13,6	1,8	3,5	-17,4	1,6	-0,7	-0,4	0,0	3,0	-28,3	1,7
CZ	1,9	9,0	1,7	1,8	-25,2	-0,1	-0,2	-2,0	0,5	6,0	2,7	4,7
DK	-1,2	17,6	-1,4	-7,3	40,1	-9,2	-0,3	-1,5	0,4	-7,0	13,7	-8,3
DE	-1,6	-0,2	-1,8	6,7	2,7	4,8	0,0	-2,2	0,7	0,0	10,7	-1,3
EE	2,4	-6,1	2,2	8,7	0,3	6,8	-3,5	9,3	-2,8	0,0	2,7	-1,3
IE	:	:	:	-2,0	-1,3	-3,9	:	:	:	4,0	-9,3	2,7
EL	0,0	-17,6	-0,2	-2,5	-21,0	-4,4	-3,1	7,5	-2,4	0,0	-11,3	-1,3
ES	-0,5	-9,5	-0,7	-0,4	9,4	-2,3	-0,4	-2,4	0,3	2,0	-2,3	0,7
FR	2,4	11,4	2,3	7,1	19,0	5,2	-0,3	-1,5	0,4	1,0	-0,3	-0,3
HR	-3,8	-8,6	-3,9	3,8	-14,3	1,9	-0,1	-0,9	0,6	-14,0	-16,3	-15,3
IT	-1,9	-14,0	-2,1	7,1	4,5	5,2	-3,7	-0,7	-3,0	:	:	:
CY	0,3	2,5	0,1	4,1	-5,0	2,2	0,9	-1,0	1,6	7,0	-7,3	5,7
LV	0,3	-11,5	0,1	5,5	-1,6	3,6	-2,0	3,7	-1,3	-2,0	-9,3	-3,3
LT	1,6	-10,3	1,5	5,5	-14,7	3,6	-1,6	-1,0	-0,9	3,0	-2,3	1,7
LU	-3,6	2,1	-3,8	-1,0	21,0	-2,9	-0,1	-2,2	0,6	-1,0	27,7	-2,3
HU	2,6	13,0	2,4	0,3	-14,3	-1,6	-0,3	-1,5	0,4	-1,0	-7,3	-2,3
MT	-1,6	-4,3	-1,7	13,5	1,5	11,6	-0,8	-2,3	-0,1	7,0	-1,3	5,7
NL	-2,8	6,3	-3,0	6,7	23,1	4,8	-0,1	-2,4	0,6	2,0	21,7	0,7
AT	-4,2	8,7	-4,4	-1,7	-9,4	-3,6	0,0	-2,3	0,7	2,0	9,7	0,7
PL	13,1	4,1	12,9	2,4	-22,1	0,5	-3,3 b	0,8	-2,6	2,0	-11,3	0,7
PT	-1,5	-11,0	-1,7	2,7	20,0	0,8	-0,1	-0,2	0,6	2,0	-7,3	0,7
RO	2,4	-16,8	2,2	8,0	-12,5	6,1	-1,8	2,2	-1,1	1,0	-28,3	-0,3
SI	1,8	11,1	1,6	2,1	9,6	0,2	3,1	1,0	3,8	1,0	-3,3	-0,3
SK	-1,8	-4,3	-2,0	-0,6	-29,4	-2,5	0,1	-0,1	0,8	4,0	1,7	2,7
FI	-0,1	23,5	-0,3	0,0	2,7	-1,9	-0,5	1,1	0,2	3,0	18,7	1,7
SE	0,3	12,6	0,1	-13,0	21,1	-14,9	-0,2	-1,1	0,5	8,0	19,7	6,7
UK	:	:	:	-1,9	-1,4	-3,8	:	:	:	2,0	13,7	0,7

Källa: Eurostat.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU respektive euroområdet.

Markeringar – b: avbrott i tidserien, e: uppskattning, p: preliminär uppgift, u: låg tillförlitlighet. Uppskattningar om statistisk signifikans för förändringar av indikatorer baserade på arbetskraftsundersökningen och Silc var inte tillgängliga den 26 oktober 2018.

Bilaga 3. Metod för att fastställa tendenser och nivåer i resultattavlan

I mitten av 2015 kom Europeiska kommissionen, sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd överens om en metod för att bedöma medlemsländernas resultat när det gäller centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer. Målet var att man för varje indikator skulle kunna ge ett mått på varje medlemslands (MS) relativa situation inom fördelningen av indikatorvärdena (poängen) för hela EU. Metoden används både för nivåer per år (nivåer) och för förändringar mellan år (förändringar). På så sätt blir det möjligt att göra en helhetsbedömning av medlemsländernas resultat¹²¹.

Kommissionen beslutade 2017 tillsammans med sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd att tillämpa denna metod på den sociala resultattavla som åtföljer den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

För varje indikator räknas nivåer och förändringar om till standardpoäng (även kallade z-poäng), så att samma måttenheter tillämpas för alla indikatorer. Detta görs genom att man standardiserar rådata för både nivåer och förändringar enligt följande formel:

$$z - \text{poäng för } MS_x = \frac{[MS_x \text{ indikator} - \text{genomsnitt } (MS \text{ indikator})]}{\text{standardavvikelse}(MS \text{ indikator})}$$

Därefter analyseras fördelningen av poängen (separat för nivåer och förändringar). Denna metod gör det möjligt att för varje medlemsland uttrycka det råa indikatorvärdet genom att ange med hur många standardavvikelser det avviker från (det ovtikade) genomsnittet. Medlemsländernas resultat bedöms och klassificeras på grundval av de framräknade z-poängen som jämförs med på förhand fastställda tröskelvärden, angivna som multiplar av standardavvikelsen.

Den största svårigheten med den här metoden är att fastställa brytpunkterna. Eftersom man inte kan göra några parametriska antaganden om fördelningen av de observerade råvärdena¹²² är det vanligt att använda en tumregel när man väljer tröskelvärden. I enlighet med analysen av de nyckelindikatorer som används i resultattavlan kom man överens om att beakta följande:

1. Alla poäng under -1 är ett mycket bra resultat.
2. Alla poäng mellan -1 och -0,5 är ett bra resultat.
3. Alla poäng mellan -0,5 och 0,5 är ett neutralt resultat.
4. Alla poäng mellan 0,5 och 1 är ett dåligt resultat.
5. Alla poäng över 1 är ett mycket dåligt resultat¹²³.

Tabell 4: Tröskelvärden för z-poäng

	Tröskelvärden för z-poäng				
	-1,0	-0,5	0	0,5	1,0
	(lägre än)	(lägre än)	(mellan)	(högre än)	(högre än)
	Bedömning				
Nivåer	Mycket låg	Låg	Genomsnittlig	Hög	Mycket hög

¹²¹ Med undantag för den nya indikatorn ”nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön”, för vilken man använder treåriga genomsnitt både för nivåer och för förändringar för att utjämna kortsiktiga fluktuationer.

¹²² Både normalfördelnings- och t-fördelningstest gjordes, vilket ledde till att man avvisade alla fördelningshypoteser.

¹²³ Vid normalfördelning motsvarar de valda brytpunkterna ungefär 15 %, 30 %, 50 %, 70 % och 85 % av den kumulativa fördelningen.

Förändringar	Mycket lägre än genomsnittet	Lägre än genomsnittet	Genomsnittlig	Högre än genomsnittet	Mycket högre än genomsnittet
---------------------	------------------------------------	--------------------------	---------------	--------------------------	------------------------------------

Genom att kombinera utvärderingen av nivåer och förändringar är det sedan möjligt att klassificera ett lands sammanlagda resultat enligt varje indikator inom en av följande sju kategorier. Färgmarkeringarna används i diagrammen i själva rapporten.

I tabellerna nedan anges klassificeringen baserad på z-poäng för de indikatorer för vilka ett lågt värde bedöms som ett bra resultat (arbetslöshet, risk för fattigdom och social utestängning osv.).

Bästa resultat	mindre än -1,0 i nivåer och mindre än 1,0 i förändringar	Medlemsländer med mycket bättre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation förbättras eller inte försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bättre än genomsnittet	mellan -1,0 och -0,5 i nivåer och mindre än 1 i förändringar <u>eller</u> mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mindre än -1,0 i förändringar	Medlemsländer med bättre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation förbättras eller inte försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bra men bör övervakas	mindre än -0,5 i nivåer och mer än 1,0 i förändringar <i>och</i> en förändring som är högre än 0 ¹²⁴	Medlemsländer med bättre eller mycket bättre nivåer än EU-genomsnittet, men vars situation försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Genomsnittlig/neutral	mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mellan -1,0 och 1,0 i förändringar	Medlemsländer med genomsnittliga nivåer, vars situation varken förbättras eller försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Svag men förbättras	mer än 0,5 i nivåer och mindre än -1,0 i förändringar	Medlemsländer med sämre eller mycket sämre nivåer än EU-genomsnittet, men vars situation förbättras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bör bevakas	mellan 0,5 och 1,0 i nivåer och mer än -1,0 i förändringar <u>eller</u> mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mer än 1,0 i förändringar (<i>och</i> med en förändring som är högre än 0 ¹²⁵)	I denna kategori finns två olika fall: i) medlemsländer med sämre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt, och ii) medlemsländer med nivåer som EU-genomsnittet, men vars situation försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Kritiska situationer	mer än 1,0 i nivåer och mer än -1,0 i förändringar	Medlemsländer med mycket sämre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt.

Nivå	Förändring				
	Mycket lägre än genomsnittet	Lägre än genomsnittet	Genomsnittlig	Högre än genomsnittet	Mycket högre än genomsnittet
Mycket låg					
Låg					
Genomsnittlig					
Hög					
Mycket hög					

¹²⁴ Det sistnämnda hindrar att ett medlemsland med ”låg” eller ”mycket låg” nivå markeras med ”försämras” när förändringen är ”mycket högre än genomsnittet”, men situationen ändå förbättras.

¹²⁵ Det sistnämnda hindrar att ett medlemsland med en ”genomsnittlig” nivå markeras med ”bör bevakas” när förändringen är ”mycket högre än genomsnittet”, men situationen ändå förbättras.

I tabellerna nedan anges klassificeringen baserad på z-poäng för de indikatorer för vilka ett högt värde bedöms som ett bra resultat (t.ex. sysselsättningsgrad, deltagande i barnomsorg osv.).

Bästa resultat	mer än 1,0 i nivåer och mer än -1,0 i förändringar	Medlemsländer med mycket bättre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation förbättras eller inte försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bättre än genomsnittet	mellan 1,0 och 0,5 i nivåer och mer än -1,0 i förändringar <u>eller</u> mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mer än 1,0 i förändringar	Medlemsländer med bättre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation förbättras eller inte försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bra men bör övervakas	mer än 0,5 i nivåer och mindre än -1,0 i förändringar <i>och</i> en förändring som är mindre än 0 ¹²⁶	Medlemsländer med bättre eller mycket bättre nivåer än EU-genomsnittet, men vars situation försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Genomsnittlig/neutral	mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mellan -1,0 och 1,0 i förändringar	Medlemsländer med genomsnittliga nivåer, vars situation varken förbättras eller försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Svag men förbättras	mindre än -0,5 i nivåer och mer än 1,0 i förändringar	Medlemsländer med sämre eller mycket sämre nivåer än EU-genomsnittet, men vars situation förbättras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bör bevakas	mellan -0,5 och -1,0 i nivåer och mindre än 1,0 i förändringar <u>eller</u> mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mindre än -1,0 i förändringar (<i>och</i> med en förändring som är mindre än 0 ¹²⁷)	I denna kategori finns två olika fall: i) medlemsländer med sämre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt, och ii) medlemsländer med nivåer som EU-genomsnittet, men vars situation försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Kritiska situationer	mindre än 1,0 i nivåer och mindre än 1,0 i förändringar	Medlemsländer med mycket sämre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt.

Nivå	Förändring				
	Mycket högre än genomsnittet	Högre än genomsnittet	Genomsnittlig	Lägre än genomsnittet	Mycket lägre än genomsnittet
Mycket hög					
Hög					
Genomsnittlig					
Låg					
Mycket låg					

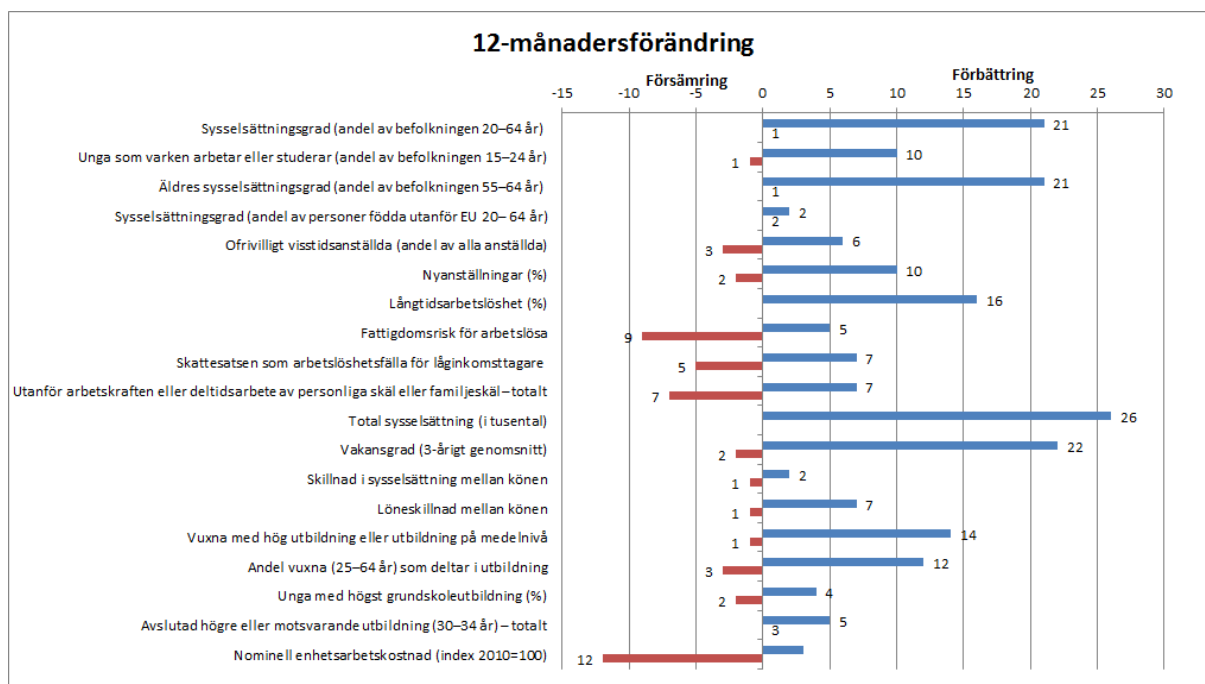
¹²⁶ Det sistnämnda hindrar att ett medlemsland med ”hög” eller ”mycket hög” nivå markeras med ”försämras” när förändringen är ”mycket lägre än genomsnittet”, men situationen ändå förbättras.

¹²⁷ Det sistnämnda hindrar att ett medlemsland med en ”genomsnittlig” nivå markeras med ”bör bevakas” när förändringen är ”mycket lägre än genomsnittet”, men situationen ändå förbättras.

Översikt över brytpunkter

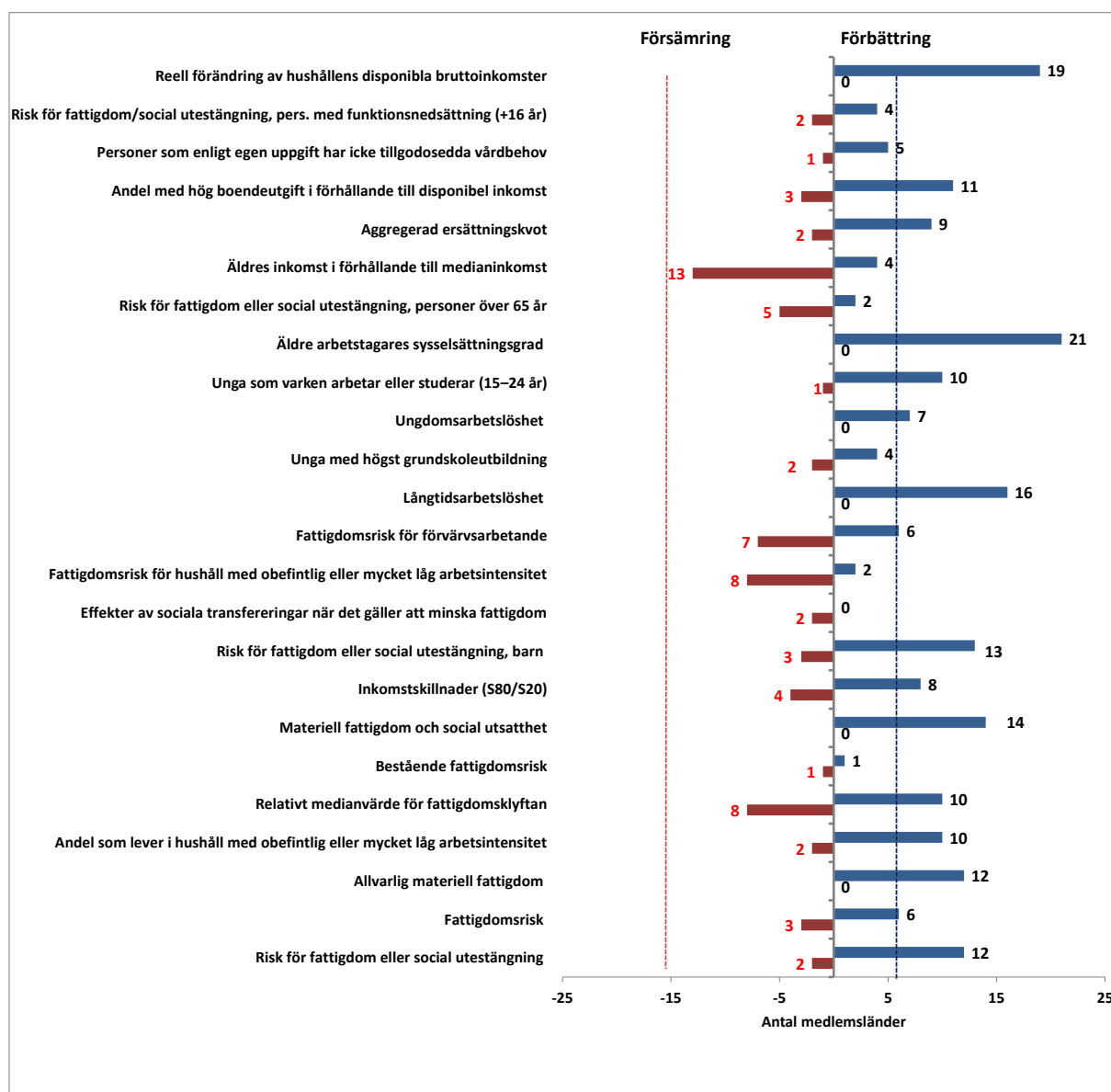
		Mycket låg	Låg	Genomsnittlig	Hög	Mycket hög
Unga med högst grundskoleutbildning (% av befolkningen 18–24 år)	Nivåer	< 5,4 %	< 7,4 %	7,4 % – 11,4 %	> 11,4 %	> 13,4 %
	Förändringar	< -1,0 p.e.	< -0,5 p.e.	-0,5 p.e. – 0,4 p.e.	> 0,4 p.e.	> 0,8 p.e.
Skillnaden i sysselsättning mellan könen (procentenheter)	Nivåer	< 5,2 p.e.	< 7,8 p.e.	7,8 p.e. – 13,2 p.e.	> 13,2 p.e.	> 15,9 p.e.
	Förändringar	< -1,0 p.e.	< -0,5 p.e.	-0,5 p.e. – 0,4 p.e.	> 0,4 p.e.	> 0,9 p.e.
Förhållandet mellan inkomstkvintilerna (S80/S20)	Nivåer	< 3,7	< 4,3	4,3 – 5,6	> 5,6	> 6,2
	Förändringar	< -0,3	< -0,2	-0,2 – 0,0	> 0,0	> 0,2
Risk för fattigdom och social utestängning (%)	Nivåer	< 16,1 %	< 19,5 %	19,5 % – 26,3 %	> 26,3 %	> 29,7 %
	Förändringar	< -1,9 p.e.	< -1,4 p.e.	-1,4 p.e. – -0,5 p.e.	> -0,5 p.e.	> 0,0 p.e.
Unga som varken arbetar eller studerar (% av befolkningen 15–24 år)	Nivåer	< 6,5 %	< 8,4 %	8,4 % – 12,3 %	> 12,3 %	> 14,2 %
	Förändringar	< -1,5 p.e.	< -1,1 p.e.	-1,1 p.e. – -0,2 p.e.	> -0,2 p.e.	> 0,2 p.e.
Sysselsättningsgrad (% av befolkningen 20–64 år)	Nivåer	< 67,0 %	< 69,8 %	69,8 % – 75,3 %	> 75,3 %	> 78,0 %
	Förändringar	< 0,5 p.e.	< 1,0 p.e.	1,0 p.e. – 1,9 p.e.	> 1,9 p.e.	> 2,4 p.e.
Arbetslöshet (% av befolkningen i arbetskraften 15-74 år)	Nivåer	< 3,6 %	< 5,6 %	5,6 % – 9,6 %	> 9,6 %	> 11,7 %
	Förändringar	< -1,7 p.e.	< -1,4 p.e.	-1,4 p.e. – -0,8 p.e.	> -0,8 p.e.	> -0,4 p.e.
Långtidsarbetslöshet (% av befolkningen i arbetskraften 15-74 år)	Nivåer	< 0,5 %	< 1,9 %	1,9 % – 4,8 %	> 4,8 %	> 6,3 %
	Förändringar	< -1,3 p.e.	< -1,0 p.e.	-1,0 p.e. – -0,4 p.e.	> -0,4 p.e.	> -0,1 p.e.
Hushållens reella disponibla bruttointkomst per capita (2008 = 100)	Nivåer	< 90,7	< 97,1	97,1 % – 110,0	> 110,0	> 116,4
	Förändringar	< 0,0 p.e.	< 1,6 p.e.	1,6 p.e. – 4,8 p.e.	> 4,8 p.e.	> 6,3 p.e.
Nettointkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare med genomsnittslön (nivåer i köpkraftsstandard, förändringar i nationell valuta i realvärden)	Nivåer	< 12 559	< 16 115	16 115 – 23 228	> 23 228	> 26 784
	Förändringar	< -0,1 %	< 1,2 %	1,2 % – 3,9 %	> 3,9 %	> 5,2 %
Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom (%)	Nivåer	< 22,0 %	< 27,7 %	27,7 % – 39,2 %	> 39,2 %	> 44,2 %
	Förändringar	< -3,1 p.e.	< -1,5 p.e.	-1,5 p.e. – 1,9 p.e.	> 1,9 p.e.	> 3,5 p.e.
Barn under tre år i formell barnomsorg (%)	Nivåer	< 12,8 %	< 21,4 %	21,4 % – 38,4 %	> 38,4 %	> 46,9 %
	Förändringar	< -3,6 p.e.	< -0,9 p.e.	-0,9 p.e. – 4,6 p.e.	> 4,6 p.e.	> 7,4 p.e.
Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (%)	Nivåer	< 0,4 %	< 1,0 %	1,0 % – 3,9 %	> 3,9 %	> 5,4 %
	Förändringar	< -2,2 p.e.	< -1,5 p.e.	-1,5 p.e. – 0,0 p.e.	> 0,0 p.e.	> 0,7 p.e.
Personer med minst grundläggande digitala färdigheter (% av befolkningen 16–74 år)	Nivåer	< 43,4 %	< 50,4 %	50,4 % – 64,3 %	> 64,3 %	> 71,3 %
	Förändringar	< -3,0 p.e.	< -0,9 p.e.	-0,9 p.e. – 3,5 p.e.	> 3,5 p.e.	> 5,6 p.e.

Bilaga 4. Översikt över sysselsättningsindikatorer som bör bevakas och antalet medlemsländer med försämringar eller förbättringar enligt verktyget för bedömning av sysselsättningssituationen 2018

Anm.: Förändringar 2016–2017. För fattigdomsrisken bland arbetslösa, arbetslöshetsfällan och löneskillnader mellan könen avses förändringar 2015–2016.

Bilaga 5. Översikt över sociala indikatorer som bör bevakas och antalet medlemsländer med försämringar eller förbättringar 2015–2016 enligt verktyget för bedömning av situationen för det sociala skyddet i augusti 2018

Anm.: För EU-Silc-baserade indikatorer avser de förändringar som anges för 2015–2016 i själva verket generellt 2014–2015 när det gäller inkomster, hushållens arbetsintensitet samt icke tillgodosedda vårdbehov. För indikatorer som är baserade på arbetskraftsundersökningen (långtidsarbetslöshet, unga med högst grundskoleutbildning, ungdomsarbetslöshet, unga som varken arbetar eller studerar (15–24 år) samt sysselsättningsgrad (55–64 år)). För indikatorn allvarlig materiell fattigdom (flera medlemsländer hade i augusti 2018 inga slutgiltiga uppgifter för 2017) avser förändringarna 2016–2017.